

Besluit 18/25

Voorgestelde behandeling

PS-vergadering : 11 april 2025

Onderwerp

Notulen vergadering Provinciale Staten d.d. 31 januari 2025

Datum

11 april 2025

Documentnummer

6107272

Provinciale Staten van Noord-Brabant;

Gelezen het voorstel van de griffier van 1 april 2025, nr. 18/25 A;

Gelet op artikel 46, derde lid, van het Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020;

Besluiten:

vast te stellen de notulen van het verhandelde door Provinciale Staten in hun vergadering d.d. 31 januari 2025.

's-Hertogenbosch, 11 april 2025

Provinciale Staten voornoemd,

de voorzitter

de griffier

mr. I.R. Adema

mr. K.A.E. ten Cate

Vastgesteld

PS 18/25 Notulen van de vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant op 31 januari 2025

Inhoudsopgave	
Index gesproken personen	3
Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant	4
Opening van de vergadering / vaststellen agenda	7
Insprekers	8
Actualiteiten	15
Statendebat over de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0	16
Beperkte bespreekstukken	85
Stemming	99
Hamerstukken	107
Sluiting	107

Index gesproken personen

Bijl, F.S.D., 99, 109, 119
Boelema, S.M., 107, 109, 110, 111
Brouwers, J.F.X.M., 14, 47, 54, 55, 62, 91, 92, 106, 107, 109, 113
Deckers, E.H., 13, 36, 39, 40, 46, 78, 87, 95
Dingemans, F., 9, 15
Dirken, A.M.W., 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 92, 93, 95
Gremmen, R.J., 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 46, 78, 81, 82, 116
Griffier, 7
Hamerslag, N.I., 14, 18, 30, 47, 55, 56, 59, 81, 90, 113
Hattem, A.W.J.A. van, 25, 28, 29, 35, 36, 39, 40, 41, 48, 69, 73, 74, 75, 76, 79, 80, 81, 82, 83, 91, 94, 95, 113, 115, 118
Havermans, M.C.J., 13, 17, 18, 20, 23, 24, 26, 27, 33, 34, 46, 53, 54, 67, 71, 72, 76, 96, 111
Heesbeen, L. van, 12, 16
Heijmans, N.G.L., 93, 94
Huijben, A., 11, 12, 16
Keller, J., 10, 15
Koevoets, H.J.P.E., 47, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 89, 113, 118
Koopman, F.W.M., 13, 40, 46, 68, 69, 78, 79, 80, 100, 110, 118
Linden, J.J. van der, 13, 22, 23, 33, 34, 35, 36, 46, 51, 78, 88
Ludwig, T.W., 98
Miltenburg, M. van, 14, 47, 48, 52, 82, 83, 115
Nieuwenhuyzen, A. van, 12, 16
Pluijm, R.A.P.A. van der, 98
Putman, N.H.M., 105, 110
Rutjens, W.H.A., 47, 58, 59, 67, 68, 72, 89, 94, 104, 109, 111, 113, 118
Schellekens, E.F.M., 101
Schipper, A., 14, 32, 48, 63, 92, 107
Sheikkariem, S.S.R., 14, 104
Sluiters, B., 14, 100
Thelosen, S., 8, 9, 15
Ven, A.J.M. van de, 14, 31, 47, 49, 51, 52, 57, 66, 67, 84, 87, 88, 89, 93, 102, 113
Verhulst, J., 10, 11, 13, 15
Voorzitter, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 39, 40, 41, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120
Vossen, I.E.F.M., 14, 47, 61, 91, 95, 106

Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant

mr. I.R. Adema, commissaris van de Koning/voorzitter PS

mr. K.A.E. ten Cate, griffier

Berkvens, M.P.M.J. (Marcel)	BBB	Mariahout
Bijl, F.S.D. (Fiona)	PvdA	Reusel
Broek, D.C.H. van den (Daan)	GroenLinks	Eersel
Brouwers, J.F.X.M. (Jan Frans)	50PLUS	Son en Breugel
Buiks, R.P.A.F. (Ronnie)	CDA	Etten-Leur
Damen, C.A.M. (Lia)	BBB	Fijnaart
Deckers, E.H. (Ward)	PvdA	Vught
Dommelen, J.C.F.M. van (Johan)	BBB	Reusel
Frenken, J.P. (John)	BBB	Son en Breugel
Gremmen, R.J. (Roel)	VVD	Oss
Hamerslag, N.I. (Nikky)	Partij voor de Dieren	Tilburg
Hattem, A.W.J.A. van (Alexander)	PVV	Vinkel
Havermans, M.C.J. (Marco)	BBB	Lage Zwaluwe
Heer, C. de (Cees)	CDA	Eindhoven
Heijmans, N.G.L. (Nico)	SP	's-Hertogenbosch
Hordijk, K.J.M. (Kevin)	PvdA	Tilburg
Hulten, S.M. van (Saskia)	PvdA	Eindhoven
Jansen, J.F. (Joachim)	VVD	Moerdijk
Kammen, P. van der (Patricia)	PVV	Riel
Koevoets, H.J.P.E. (Hubert)	Lokaal Brabant	Etten-Leur
Koopman, F.W.M. (Irma)	SP	Geldrop
Kuiper, A.M.H. (Angela)	Lokaal Brabant	Breda
Langenberg, K.M.M. van de (Kasper)	D66	Boxtel
Langman, T. (Tjerk)	PVV	Nuenen
Lauwen, W.P.J.C. (Wilfred)	Lokaal Brabant	Rucphen
Leeger, E.M. (Ezra)	CDA	Nistelrode
Lepolder, P.W.A. (Petra)	VVD	Dongen
Linden, J.J. van der (Jade)	GroenLinks	Oss
Ludwig, T.W. (Tom)	GroenLinks	's-Hertogenbosch
Meuwissen, C.C.R.M. (Carola)	VVD	Maarheeze
Meylink, T.N.A. (Tom)	VVD	Eindhoven
Miltenburg, M. van (Matthijs)	D66	's-Hertogenbosch
Minkels, J.D. (Jozef)	Forum Voor Democratie	Schijndel
Nostrum, J.H.F.A.M. van (Jeroen)	BBB	Oirschot
Nuijten, K. (Kevin)	JA21	Oosteind
Nuland, J.S. van (Jelle)	VVD	Oisterwijk
Philippart, M.J.A. (Michiel)	GroenLinks	Eindhoven
Pluijm, R.A.P.A. van der (Rik)	VVD	Rijswijk
Putman, N.H.M. (Ellen)	Partij voor de Dieren	Rijsbergen
Raak, O.E.A. van (Oscar)	SP	Breda
Rijvers, A.J.M. (Aloijs)	BBB	Baarle-Nassau
Roelofs, M.A. (Maartje)	VVD	Cuijk

Rutjens, W.H.A. (Willem)	JA21	's-Hertogenbosch
Schellekens, E.F.M. (Dianne)	D66	Vught
Schipper, A. (Anne)	ChristenUnie-SGP	Best
Sheikkariem, S.S.R. (Shah)	Lokaal Brabant	Babyloniënbroek
Sluiters, B. (Boy)	PVV	Steenbergen
Spapens, M. (Maurice)	SP	Breda
Stoot, F. (Floris)	D66	Zevenbergschenhoek
Tolsma, S.A.H. (Sanne)	BBB	Wernhout
Ven, A.J.M. van de (Tanja)	CDA	Beek en Donk
Vossen, I.E.F.M. (Inge)	Volt	Rosmalen
Wijk, P.G.(Nelleke)	GroenLinks	's-Hertogenbosch
Wildenberg, C.H.A. van den (Corinne)	BBB	's-Hertogenbosch
Zwart, P.S. (Suzanne)	VVD	Molenschot

**Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant
Vrijdag 31 januari 2025**

Agenda

- I. Opening van de vergadering / vaststellen agenda**
- II. Insprekers**
- III. Actualiteiten**
- IV. Statendebat over de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0**
- V. Beperkte bespreekstukken**
 - 48/25 Rapport Zuidelijke Rekenkamer ‘Drinkwater in gedrang’**
- VI. Hamerstukken**
 - 54/24 Technische aanpassing reglementen adviescommissies Provinciale Staten (PS)**
 - 55/24 Verordening systematische toezichtinformatie Noord-Brabant 2025**
 - 05/25 Benoeming bestuurslid van de Zuidelijke Rekenkamer**
 - 08/25 Benoeming technisch voorzitter themabijeenkomsten en rondvraagmoment**
 - 06/25 Notulen vergadering Provinciale Staten 13 december 2024**
 - 04/25 Lijst Ingekomen Stukken 31 januari 2025 (periode 7 november 2024 tot en met 4 december 2024)**
- VII. Stemming**
- VIII. Sluiting**

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant Vrijdag 13 december 2024

mr. I.R. Adema, commissaris van de Koning, voorzitter.
mr. K.A.E. ten Cate, griffier.

Volgens de presentielijst zijn 51 leden aanwezig, te weten:

Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Sluimers, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Van Wijk, Zwart.

Afwezig: *Lauwen, Minkels, Langman, Van Raak.*

Opening van de vergadering / vaststellen agenda

De voorzitter opent de vergadering om 9.30 uur.

De **voorzitter**: Dames en heren, ik verzoek u allemaal plaats te nemen. Ik open de vergadering en verzoek u te gaan staan voor een moment van stilte.

Er wordt een moment stilte in acht genomen.

De **voorzitter**: Ik verzoek de griffier mededeling te doen van binnengekomen berichten van verhindering.

De **griffier**: Er is bericht van verhindering ontvangen van de heer Lauwen, de heer Minkels, de heer Langman en de heer Van Raak. De heer Van Dommelen, de heer Hordijk en de heer Stoot zullen later arriveren.

De **voorzitter**: U ziet een petitfourtje voor u staan. Dat komt omdat de ChristenUnie 25 jaar bestaat. Ik feliciteer hen van harte daarmee, mede namens u. Ik wil graag alle aanwezigen van harte welkom heten, in het bijzonder de bezoekers op de publieke tribune en zij die ons digitaal volgen. Vandaag is de seniorenvereniging HEVO uit Rosmalen onze gast en zij worden ontvangen door burgerlid Henry Libregts. Ik stel de agenda aan de orde en ik meld dat er geen mondelinge vragen en actuele moties zijn ingediend. Als er verder ook geen opmerkingen zijn, dan stel ik vast dat bij deze de agenda is vastgesteld. Voor de goede orde herhaal ik de afspraken zoals we die zojuist ook nog even in de agendacommissie hebben gedeeld. De afspraak uit het presidium houdt in dat er terughoudend wordt geïnterrupteerd, dat wil zeggen dat er maximaal vier keer geïnterrupteerd mag worden met twee vervolgvragen in de eerste termijn van uw Staten. Die beperking in relatie tot de interruptie geldt niet voor het college. Maar op het moment dat ik denk dat we vreselijk in herhaling gaan vallen, ga ik u ook het woord ontnemen, dan weet u dat alvast. Alle moties en amendementen die tijdens deze vergadering worden ingediend, worden door de griffie op iBabs geplaatst onder de Statendag van 31 januari 2025 onder agendapunt 10, ingediende moties en amendementen. Ik loop even naar het spreekgestoelte. Voordat we naar de sprekers gaan, wil ik graag even iemand in het zonnetje zetten, Sakis Paipiroglou, hij is onlangs met pensioen gegaan. En jij hebt jarenlang voor heerlijk eten gezorgd hier op ons provinciehuis. Heel fijn dat je hier in ons midden bent. In 1992 ben je in de catering in ons provinciehuis begonnen. Andere tijden toen, kan ik me voorstellen, want je was de enige man tussen de koffiedames. In de loop van de tijd werd jij een van de vaste gezichten in het bedrijfsrestaurant. Daar werden niet alleen je naaste collega's je vrienden, maar ook met Statenleden en bestuurders bouwde jij een band op. Je wist van menigeen precies wat ze lekker vonden. Voor Patricia van der Kammen een lekkere uitsmijter bijvoorbeeld en voor Kevin Hordijk drie spiegeleieren met friet. Statenleden zijn net mensen. De liefde van hen gaat ook door de maag en daar speelde jij goed op in. Niet meer dan terecht dat ik daarom namens allen hier uitspreek dat we hebben genoten van al het eten dat jij voor ons hebt bereid. Vooral ook wanneer je tijdens lange vergaderingen van PS een Grieks buffet voor ons kookte. We hopen dat je lang en goed zult genieten van je welverdiende pensioen en je krijgt van ons een bos bloemen als waardering voor jouw inzet. En heel veel dank.

Applaus

Insprekers

De **voorzitter**: Er hebben zich voor deze vergadering zeven insprekers tijdig gemeld. Zes insprekers over het onderwerp Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof en een inspreker over het onderwerp Rapport Zuidelijke Rekenkamer Drinkwater in gedrang. De insprekers over BOS 2.0 zijn Stefan Thelosen, Femke Dingemans namens de Brabantse Milieufederatie, Janine Keller van Netwerk Goed Boeren, Jacques Verhulst, Angelique Huijben van ZLTO en Lotte van Heesbeen van BAJK. En met betrekking tot drinkwater, Ary van Nieuwenhuyzen van de Stichting Antidrinkwaterwinning Kruisland. En zoals u heeft gezien bij de vergaderstukken zijn er ook twee inspreekbijdragen, namelijk van de heer De Heij in de vorm van een videoboodschap en de heer Van Oosterhout met een schriftelijke bijdrage. Ik neem u mee in de orde. Dat is de orde die we altijd hebben bij insprekers. Iedere inspreker krijgt drie minuten spreektijd. Ik zal deze spreektijd met behulp van de griffie strak handhaven. Daarna mogen alle fracties kort en bondig een verduidelijkende vraag stellen. Nadat alle vragen zijn gesteld vanuit de Staten, krijgt de inspreker nog eenmaal het woord om te antwoorden. Dus even een tip voor de insprekers, schrijf even mee op het moment dat je naam klinkt. Ik geef het woord aan de heer Stefan Thelosen.

De heer **Thelosen**: Goedemorgen. In de BOS 2.0 staat, ik citeer: “De tegenvallende prestaties van de nieuwe stalsystemen voor de uitstoot zorgen voor een gat in het stikstofafnamepad van de provincie. Het bestuursakkoord geeft aan dat er aanvullende maatregelen komen om het gat te compenseren”. Wat betreft die maatregelen spreekt BOS 2.0 alleen over maatschappelijke en economische maatregelen, maar niet over de agrarische sector en innovaties. Het kabinet heeft echter het verminderen van de stikstofuitstoot tot een belangrijke prioriteit gesteld. Stalinnovaties worden daarbij een deel van de oplossing genoemd. Het is toch niet uit te leggen dat de provincie deze stalinnovaties niet benoemd en daarmee het traject van vermindering van stikstofuitstoot niet vlot trekt? Elke verbetering van de natuur wordt zo weer op de lange baan geschoven. Praten, praten, praten, maar voor de boeren en de natuur niks oplossen. Innoveren moet wel op een juiste manier gebeuren, niet met een harde doelstelling als eis vooraf en hoge boetes als daaraan niet voldaan wordt. Innoveren is vooruit struikelen, twee stappen vooruit, een stap terug en dan weer vooruit. Er moet voldoende experimenteerruimte zijn, om boerenbedrijven te enthousiasmeren om hun innovaties praktijkrijp te maken. Hoe kunnen we dit met elkaar afkaderen? Elk gebied in Brabant wordt dadelijk apart beoordeeld op het verminderen van stikstof. Komt dan toch het beruchte kaartje weer voor de dag? En ligt ons lot in de handen van de politiek? Leg het lot in de handen van de boeren en bedrijven die vooruit willen. Die willen investeren in hun toekomst. Daarbij hebben we ook een betrouwbare overheid nodig, die gebruik maakt van betrouwbare modellen om uitstoot en depositie van stikstof te meten. Als er ruimte is qua stikstof in een bepaald gebied, worden dan de PAS-melders als eerste gelegaliseerd, zoals beloofd? Belangrijk is ook om daarbij rekening te houden met de bedrijven die de laatste jaren reeds gestopt zijn. De stikstofuitstoot is immers al fors gedaald. De provincie wil een emissieloze landbouw. Dat kan alleen wanneer we innoveren. Op ons bedrijf hebben we tussen 2018 en 2022 officieel erkende stalmetingen gedaan, die aantonen dat alle stalemissies, ammoniak, methaan, geur- en fijnstof, met 50 tot 90 procent dalen. Die stal, zonder uitbreiding van dierenaantallen, had er allang kunnen staan.

De **voorzitter**: Wilt u richting een afronding gaan?

De heer **Thelosen**: Ik had al bij kunnen dragen aan de natuur- en milieudoelstellingen in onze provincie. Nu staat alles alweer drie jaar stil. Het lijkt wel of er voor de agrarische sector geen oplossing mag komen. Er worden voor de vergunningverlening zware eisen gesteld in beleidsregels, verordeningen en toetsingskaders, waaraan je als ondernemer gewoon niet kunt voldoen, terwijl de oplossing simpel is.

De **voorzitter**: Wilt u afronden? U bent ruim over de tijd heen.

De heer **Thelosen**: Nog een paar zinnen. We hebben als bedrijf een Sbv-subsidie brongerichte verduurzaming, waarmee we innovaties kunnen realiseren. Geef mij als ondernemer en onze kalversector een redelijke, haalbare doelstelling en maak mij als ondernemer daarvoor verantwoordelijk. Maak heldere afspraken en werk met een eerlijk gevalideerd systeem, waar iedereen het over eens is. Neem jullie verantwoording en ga aan de slag.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Femke Dingemans.

Mevrouw **Dingemans**: Beste Statenleden, samen staan we voor de missie om de natuur in Brabant te verbeteren. Om zo vergunningverlening weer mogelijk te maken, woningzoekenden na jaren weer perspectief te bieden en onze mooie en waardevolle Brabantse natuur te herstellen en versterken. Zo begon ik mijn inspreekbijdrage op 29 november jongstleden. Door recente uitspraken van de rechter is meer dan ooit duidelijk geworden dat dit geen vrijblijvende missie is. Zowel het kabinet als de provincies moeten aan de slag om het stikstofprobleem in Nederland aan te pakken, zodat kwetsbare natuur kan herstellen en vergunningverlening op termijn weer mogelijk wordt. Het Brabants provinciebestuur is voortvarend met deze missie gestart, met de BOS 2.0 en intrekingsbeleid. Maar het maatregelenpakket uit de BOS 2.0 is nog niet voldoende om Brabant weer open te krijgen. Het leunt namelijk zwaar op het natuurherstelprogramma. Terreinbeherende organisaties hebben in de afgelopen jaren veel maatregelen getroffen in hun gebieden om de negatieve gevolgen van stikstofdepositie terug te dringen. Daar zit geen rek meer in. Er zullen nu juist concrete maatregelen buiten natuurgebieden moeten worden genomen, inclusief forse stikstofreductie. En daar moeten andere partijen een bijdrage leveren in het oplossen van het stikstofprobleem. De uitspraak van de Raad van State in de zaak Rendac mag u zien als een duw in de goede richting. Want nu het niet meer zomaar mogelijk is om ongebruikte vergunningsruimte in te zetten om toch weer stikstof te gaan uitstoten, is een belangrijke eerste stap gezet in het oplossen van het probleem. Dat is niet alleen belangrijk voor de natuur, maar zorgt ervoor dat we straks bijvoorbeeld ook weer huizen kunnen gaan bouwen. En met de uitspraak vorige week in de rechtszaak van Greenpeace tegen de Staat geeft de rechter een duidelijk signaal af aan het kabinet. Het moet echt aan de slag met de aanpak van het stikstofprobleem. Alle sectoren moeten hieraan een bijdrage leveren: de landbouw, maar zeker ook het verkeer, de industrie en de luchtvaart. Laten we niet vergeten dat bijvoorbeeld Eindhoven Airport geen toereikende stikstofvergunning heeft. In dat kader vraag ik tot slot uw aandacht voor een groep ondernemers die koploper is in de agrarische transitie: onze Brabantse bioboeren. Zij maken onderdeel uit van de oplossing, maar komen knel te zitten in de huidige regelgeving. Maak daarom binnen de BOS 2.0 ruimte om deze boeren te ondersteunen. Niet alleen door hen voorrang te geven bij de legalisatie van PAS-melders, waartoe u in motie M122a uit 2022 al hebt opgeroepen, maar ook door te erkennen dat biologische, extensieve veehouderij veel minder stikstof uitstoot. Zorg er bovenal voor dat bij nieuw beleid juist deze groep koplopers ontzien wordt. Zij hebben immers de integrale oplossing voor een duurzame en volhoudbare landbouw in Brabant. Beste Statenleden, we hebben allemaal baat bij een effectieve BOS 2.0, zowel de woningzoekende als de natuur. Hier zetten we ons graag samen met u voor in. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Janine Keller heeft het woord.

Mevrouw **Keller**: Dank u wel. Geachte leden van Provinciale Staten, mijn naam is Janine Keller-Den Dunnen. Samen met mijn man Paul en onze dochter Eline run ik het gemengd biologisch bedrijf BIO in de polder in Lage Zwaluwe met akkerbouw en vleesdieren om de kringloop op ons bedrijf zo veel mogelijk te sluiten. Als boerin ben ik lid van het Netwerk Goed Boeren. Met onze biologische bedrijfsvoering zorgen we voor onze omgeving. We gebruiken geen kunstmest, brengen minder mest op het land en gebruiken geen chemische bestrijdingsmiddelen. Zo vervuilen we het water niet en stoten we minder stikstof uit. Veel van onze mest komt van onze eigen dieren, die een goed leven leiden, 's winters in het stro, 's zomers in de weides en natuurgebieden. En we hebben honderden notenbomen geplant in onze weides. Zo dragen we bij aan schoon water, een dierwaardige veehouderij en het mooie Brabantse landschap. Dat erkent u ook. In uw uitvoeringsagenda Landbouw en Voedsel staat duidelijk dat biologische en natuurinclusieve landbouw een essentieel deel is van de toekomstbestendige landbouw in Brabant. Dat maakt mijn bedrijf alleen niet toekomstbestendig. Net als veel biologische en natuurinclusieve collega's hebben wij problemen met onze stikstofvergunning. Desondanks het feit dat het al herhaaldelijk uit onderzoek is gekomen dat een biologische, extensieve rundveehouderij leidt tot minder stikstofemissies denkt het systeem nog altijd dat wij en onze biologische collega's grote stikstof uitstoters zijn. Maar stikstof die een bedrijf niet ingaat in de vorm van mest, krachtvoer en kunstmest, kan er ook niet uitkomen. Zo lopen we er steeds tegenaan dat de regelgeving gemaakt voor de intensieve, grootschalige veehouderij niet past bij duurzame, extensieve bedrijven als de onze. Het beleid is gericht op het peloton, maar de koplopers komen met de vingers tussen de deur. Te veel duurzame koplopers worden gedwongen hun laarzen aan de wilgen te hangen, omdat ze geen perspectief meer zien. Dat komt een duurzame landbouw zeker niet ten goede. Als u gelooft dat een biologisch familiebedrijf de integrale oplossing is voor een toekomstbestendige landbouw, ik geloof dat, durf dan alstublieft ook te zorgen dat die extensieve, biologische en natuurinclusieve boer niet

wordt afgerekend op de problemen van de intensieve sectoren, zoals mestoverschot, Kaderrichtlijn Water en zeker ook de stikstofcrisis. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik geef het woord aan Jacques Verhulst.

De heer **Verhulst**: Geachte leden van Provinciale Staten, mijn naam is Jack Verhulst. Samen met mijn vrouw Annelies, onze dochter Maartje en schoonzoon Henri boeren wij op Hillekens Hoeve in Etten-Leur. Hier houden we zo'n 90 Fleckvieh-melkkoeien en 50 stuks jongvee op 53 hectare eigen grond. Ook beheren we ruim 40 hectare natuurgrond in de natte natuurschap Kelsdonk, ook gelegen in Etten-Leur. Een deel van onze melk verzuivelen en verkopen we rechtstreeks op de boerderij; ook verkopen we vlees van eigen koeien. Dit alles biologisch, A2A2- en antibioticavrij-gecertificeerd. Doordat we biologisch boeren, gebruiken we geen kunstmest, geen bestrijdingsmiddelen, zeer beperkt krachtvoer, hebben we zelf voldoende ruwvoer en zelfs een mesttekort. Omdat we samenwerken met meerdere bio-akkerbouwers in de regio, ruilen we mest en klaver. Onze melkkoeien en jongvee hebben in de afgelopen vijf jaren meer dan gemiddeld, 3500 uren in de wei gelopen. Kortom, klaar voor de toekomst. Of toch nog niet? Helaas. Ten eerste, we zijn PAS-melder. Al bijna zes jaar in afwachting. Bancaire financiering of overname is onmogelijk. Ten tweede, sinds 2017 zijn we biologisch gecertificeerd. Om bio te kunnen worden, moet je extra gronden verwerven, omschakelen en aanpassingen in je bedrijf doen. De Rabobank keek enkel toe. Ten derde, biologische extensieve bedrijfsvoering levert heel veel winst op. Er is geen mestoverschot, 40 procent minder ammoniakemissie, ik verwijs naar een onderzoek van Gerard Migchels van de WUR, veel CO₂-vastlegging in de bodem, hoge biodiversiteit, prachtig landschap en natuurlijk supergezond en lekker voedsel. De staat van de natuur. Ik wil u nadrukkelijk vragen om door een veel grotere, integrale bril te gaan kijken om de huidige impasse te doorbreken. Ga voortaan uit van vertrouwen in plaats van wantrouwen. En begin gewoon, in plaats van wachten tot het perfect is, tot alles uitgetest is. We cannot solve our problems with the same thinking we used, when we created them, dat zijn woorden van Einstein. Biologische landbouw is totaal anders dan gangbare landbouw. Ga hier niet aan voorbij en belast bio niet met regels die bedoeld zijn voor het gangbare systeem, maar stimuleer. Mijn oproep is als volgt. Ten eerste, ondersteun boeren die biologisch zijn in de breedste zin van het woord, markt, financiering, regelgeving en vrijwaar hen van extra opgaven of beperkingen. Zij leveren al. Ten tweede, omschakelen naar bio. Met deze systeemtransitie, men gaat het echt anders doen, komt voldoende stikstof vrij om de biologische PAS-melders te kunnen legaliseren.

De **voorzitter**: U bent aan het afronden, volgens mij?

De heer **Verhulst**: Ja. Ten derde, geef als overheid het goede voorbeeld door te gaan betalen voor ecosysteemdiensten, opdat er over vijftien jaar nog boeren zijn die op deze manier ons landschap willen beheren. Met bovenstaand beleid wordt het voor onze dochter Maartje en haar man Henri mogelijk om over enkele jaren ons bedrijf als achtste generatie over te nemen. En niet enkel voor hen, maar voor alle biologische, natuurinclusieve jonge boeren. Zij kunnen en willen met elan werken aan onze en hun toekomst: een prachtig Brabant. Dan zullen we de hand wel aan een andere ploeg moeten slaan. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan Angelique Huijben van ZLTO.

Mevrouw **Huijben**: Geachte Statenleden, hier zijn we weer, zou ik bijna willen verzuchten. Het volgende hoofdstuk in het stikstofdrama is aangebroken. Inmiddels een drama dat alle economische sectoren en de hele samenleving raakt. Eigenlijk had ik vandaag maar een boodschap aan u en aan Gedeputeerde Staten. Druk op de resetknop, want BOS 2.0 is inmiddels door de actualiteit weer ingehaald. Maar inmiddels is mij ook duidelijk dat er een motie vandaag wordt ingediend door de coalitiepartijen. De politiek kennende, ga ik er vanuit dat die ook wordt aangenomen. Dit zou betekenen dat de deadline voor stalaanpassingen voor melkvee- en vleeskalverhouderij met een half jaar opgeschoven wordt. Ik ben blij met de beweging die hierin zit. Ik hoop dat het betekent dat er iets van realisme bij jullie naar boven komt. Maar ik snap ook dat het een politiek compromis is. Wat mij betreft een slecht compromis, een half jaar is niks. Dus ik voorspel u, over een half jaar zitten we hier weer met elkaar. De oproep in de motie is om te onderzoeken hoe juridisch geborgde technische innovaties en managementmaatregelen kunnen bijdragen aan de verdere reductie van emissies. Dat vind ik een hele positieve oproep. Laten we daarmee aan de slag gaan, ook in navolging van de andere sprekers net, om managementmaatregelen als volwaardig

alternatief voor stalaanpassingen te erkennen. Ik snap ook, in lijn met de vorige insprekers, dat de wens van een deel van dit huis is, om de veehouderij verder te extensiveren of dat veehouders minder dieren zouden moeten houden. Dat kan een prima alternatief zijn, dat past bij ondernemers. Maar wel moet daarvoor voldoende grond beschikbaar zijn en de ondernemer moet er uiteindelijk ook een inkomen aan overhouden. Ik denk dat de insprekers net ook aangaven dat dat vaak een hele lastige opgave is. Dus het is een oplossing, maar zeker niet de oplossing. Het valt me wel op dat de coalitie in de motie niet spreekt over de stallendeadline van 1 juli 2024 die voor houders van pluimvee, varkens en geiten geldt. Die verkeren nu al ruim een halfjaar in een juridische schemerzone en hebben amper handelingsperspectief. Er zijn eisen gesteld, ze hebben daar vaak aan voldaan, er is een positiever weigering, zo noem ik het maar even populair, maar er wordt geen vergunning verleend. Dat is schrijnend. Ik pleit er daarom voor dat u in deze motie ook deze sectoren meeneemt. U weet waarschijnlijk dat hier maandag de MOB in confrontatie was met PAS-melders. Als ik hier met de provincies spreek over PAS-melders, zeggen ze ja, daar doen we alles aan, maar dat is een Rijksverantwoordelijkheid. Maar het stallenbeleid is uw verantwoordelijkheid en dan bent u er ook voor verantwoordelijk dat deze ondernemers uit deze onzekerheid gehaald worden.

De **voorzitter**: Wilt u afronden?

Mevrouw **Huijben**: En u bent ook verantwoordelijk voor de schade die daardoor ontstaan is. Ik begrijp dat het handelingsperspectief van u klein is. Dat het in hoge mate bepaald wordt door waar het kabinet nu mee komt.

De **voorzitter**: Ik zou u willen verzoeken af te ronden.

Mevrouw **Huijben**: Ik ga afronden. Dank u. Kortom, ik ben blij met hopelijk beginnend realisme. Maar laten we aan de slag gaan met echte oplossingen en niet in deze juridische brei verder ons vast gaan draaien. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar Lotte van Heesbeen van BAJK.

Mevrouw **Van Heesbeen**: Dank u wel. Geachte Statenleden, ik ben Lotte van Heesbeen en spreek vandaag in namens het BAJK. Eigenlijk moet ik zeggen, helaas spreek ik vandaag weer in namens het BAJK. Het waren namelijk al onzekere tijden voor jonge boeren, maar met de recente gerechtelijke uitspraken waaronder intern salderen, is deze onzekerheid alleen maar verder toegenomen. De uitspraak heeft grote gevolgen voor onder andere de agrarische sector en in het bijzonder voor jonge boeren, die nu geconfronteerd worden met een toekomst zonder perspectief. Door de uitspraak van de rechter zijn er in een klap PAS-melders 2.0 ontstaan. Nog meer boeren die in onzekerheid verkeren en in hun bedrijf niet kunnen door ontwikkelen. Het is echt te bizar voor woorden. Terwijl de provincie schermt met termen als toekomstperspectief en transitie, laten de feiten een ander beeld zien. Jonge boeren beginnen massaal de moed te verliezen. BAJK heeft kennisgenomen van de motie. Wij vinden het een slap en onverantwoord politiek compromis. Het systeem is op Rijks- en provinciaal niveau compleet vastgelopen. Het zou logisch zijn dat er eerst integrale oplossingen komen voor onder andere stikstof en dierenwelzijn, die juridisch geborgd zijn, voordat er gesproken wordt over een datum. Zo houdt u als Staten het stuur pas echt in eigen hand en gaat u staan voor de ondernemers en de natuur in Brabant. Het is tijd voor een radicaal andere koers. Een koers waarin regelgeving haalbaar is en waarin doelen realistisch zijn. Waar boeren, zowel veehouders, akkerbouwers en tuinders de ruimte krijgen om te ondernemen en waarin jonge agrariërs een realistisch toekomstperspectief krijgen. De provincie moet nu handelen, niet pas als het kalf verdronken is. Want zonder jonge boeren heeft Brabant straks geen landbouw meer. En zonder landbouw geen voedsel, geen beheer meer van het platteland en de natuur. Bij nieuw beleid hoort vertrouwen. Ik wil daarom afsluiten met een oproep. Geef ons, de jonge boeren, de ruimte en het vertrouwen om te ondernemen en te werken aan doelen als waterkwaliteit, emissiereducties en andere milieudoelstellingen. Stop met ons wegzetten als een probleem, maar omarm ons, want wij zijn de oplossing. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar de laatste inspreker, Ary van Nieuwenhuyzen van de Stichting Antidrinkwaterwinning Kruisland.

De heer **Van Nieuwenhuyzen**: Goedemorgen. Precies twee weken geleden heb ik mogen inspreken namens onze stichting richting de portefeuillehouders van alle partijen die gaan over natuur en milieu. Nu sta ik hier weer om nogmaals aandacht te vragen aan alle leden van Provinciale Staten voor de blunder die gemaakt kan gaan worden door water te winnen in West-Brabant en wel in de polder van Kruisland. Er is een groot risico op uitdroging van het veenpakket met verzakking van huizen in de nabije omgeving van het dorp. En dit risico, dat moet je niet willen nemen. Het gaat vandaag onder andere over het rapport van de Zuidelijke Rekenkamer Drinkwater in het gedrang. Volgens de statistieken van Brabant Water en de provincie is dit een spookbeeld dat opdoemt in de toekomst, gebrek aan drinkwater. Echter als we kijken naar het verbruik van 2018 tot en met 2024 zeg ik echt iets anders. Brabant Water heeft voor het gebruik in de toekomst de lijn van een paar droge jaren geëxtrapoleerd en komt dan inderdaad op een veel hoger gebruik in de nabije toekomst. De koudere en natte jaren erna worden voor het gemak buiten beschouwing gelaten. Ik zou zeggen, ga eens opnieuw rekenen, doe uw huiswerk opnieuw. De vergunningsaanvraag voor de winning in Kruisland zal 3,5 miljoen kubieke meter zijn met de garantie van een boringvrije zone rond de winning. We hebben echter als stichting met zo'n 50 belanghebbenden te vertegenwoordigen al twee keer aan mevrouw Boelema gevraagd, om een keiharde garantie dat nooit meer dan 3,5 miljoen kubieke meter zal worden gewonnen. Dit was vorig jaar op 18 november en twee weken terug nog eens op de vergadering in dit huis. Ik ben erg benieuwd naar het antwoord. Gezien de diameter van de leiding welke van de winning naar de zuivering gaat, hebben wij weinig vertrouwen. Deze leiding heeft een dimensie voor meer dan 10 miljoen kubieke meter per jaar. Brabant Water houdt vast aan boren en pompen. Je zou een parallel kunnen trekken met Donald Trump, je zou ook een parallel kunnen trekken met onze verslaving aan fossiele brandstof. We weten dat het niet verstandig is en moeten uiteindelijk die weg verlaten. Dat grondwater oppompen is uiteindelijk ook funest. Dat weten we. Dus nogmaals mijn oproep. Kijk verder, kijk naar alternatieven. Veel ngo's, veel terreinbeheerders, veel politieke partijen, waterschappen, gemeenten, ik merk dat er veel weerstand is. En toch gaat Brabant Water en de provincie door met dit onzalige plan. Er is in 2021 een grondwaterconvenant getekend waarin staat dat alle partijen zuinig om zullen gaan met grondwater in de toekomst. En voor de goede orde, de krabbel van Brabant Water en de provincie staan er ook onder. Ik zeg altijd tegen onze kinderen, afspraken zijn er om na te komen. En dat zeg ik ook tegen u. Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedraaid. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Namens de Staten dank ik alle sprekers voor hun bijdrage, waarnaar met aandacht is geluisterd, zoals u ook heeft gemerkt. Ik stel voor dat de Statenleden de individuele dankzegging richting de sprekers achterwege laten en direct doorgaan naar de vraag. Ik zou de Statenleden, ik ga de fracties zo meteen even langslopen, willen vragen om even goed aan te geven aan wie zij hun vraag stellen. BBB.

De heer **Havermans** (BBB): Dank, voorzitter. Frappant dat we maar aan een van de sprekers een vraag mogen stellen. Maar goed, bij deze onze vraag aan de BMF. De BMF zegt dat de rek uit het beheer van de natuur is. Dat betwijfelen wij enigszins. Daarom zijn wij benieuwd of BMF bereid is om tegen TBO's in te gaan als blijkt dat de rek nog niet uit het beheer is of niet goed gedaan is.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk naar de VVD? GroenLinks.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Ik heb een vraag aan de heer Verhulst. De heer Verhulst geeft aan dat hij als bioboer ook natuur beheert. Zou de heer Verhulst kunnen aangeven hoe biologische boeren door middel van ecosysteemdiensten juist kunnen bijdragen aan natuurherstel en waarom dat in de bedrijfsvoering past? En wat daar vanuit de provincie financieel en qua beleid voor nodig is?

De **voorzitter**: PvdA.

De heer **Deckers** (PvdA): Dank u wel, voorzitter, dank aan alle sprekers. Ik heb een vraag aan mevrouw Dingemans. Als argument voor het omschakelen naar een biologische vorm van bedrijfsvoering wordt eigenlijk vaak aangedragen dat er met biologisch boeren nauwelijks een goede boterham te verdienen is. En mijn vraag is, ondanks alle onzekerheid rondom stikstof, wat is ervoor nodig om dat wel te doen en hoe kunnen we daar als provincie toe bijdragen?

De **voorzitter**: Ik kijk naar de SP.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ik heb een vraag aan meneer Verhulst. Eigenlijk aan beide biologische boeren, maar ik mocht maar een vraag stellen. Ik begrijp de problemen als PAS-melder, maar daar kunnen wij als provincie heel weinig aan doen. Maar van welke regels, die wij als provincie ingesteld hebben, heeft u nu het meeste last?

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Sluiter** (PVV): Dank u, voorzitter. Ik heb een vraag voor de antidrinkwaterwinning in Kruisland. U gaf aan dat er 3,5 miljoen kuub daar wordt opgepompt, maar er wordt een leiding gelegd van 10. Heeft u daar eerder vragen over gesteld?

De **voorzitter**: D66.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Dank u, voorzitter. Ik heb een vraag aan mevrouw Keller-Den Dunnen van het Netwerk Goed Boeren. Ik voel heel erg mee met uw oproep om de biologische en natuurinclusieve landbouw te steunen. Ik denk dat die oproep zich richt tot de politiek in zijn algemeenheid, provinciaal en landelijk. Mijn vraag is, welke concrete knelpunten ziet u die vooral de provincie op dient te pakken? Dank u.

De **voorzitter**: Dank u wel. CDA.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. We hebben een vraag aan het BAJK. Het is tijd voor een radicaal andere koers, gaf u aan. Hoe zou deze koers eruit moeten zien volgens u? En wat heeft u daarvoor nodig van de provincie? Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Lokaal Brabant.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Ik heb een vraag aan de heer Van Nieuwenhuyzen over de stichting antidrinkwater. U gaf in uw betoog het maximale aan. De vraag die ik aan u heb, is als volgt. Is uw inzet nu een gemaximeerde vergunning van 3,5 miljoen kuub? Is dat voor u dan een werkbaar compromis? Dank u wel.

De **voorzitter**: JA21? Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Ik heb een vraag aan mevrouw Keller-Den Dunnen van Netwerk Goed Boeren. Als wij hier in PS oproepen om meer in te zetten op omschakeling naar biologische boeren, dan krijgen wij vaak de reactie dat de markt hiervoor te klein is, of dat de mensen het niet kopen. En ik vroeg me af wat haar reactie hierop is.

De **voorzitter**: Volt.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. Mijn vragen zijn al gesteld.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. De vraag is aan de ZLTO, mevrouw Huijben. Er zijn veel boeren die gebruikmaken van de beëindigingsregeling. Door alle uitspraken van de rechter is 50PLUS even benieuwd wat de boeren dan gaan doen. Trekken ze die regeling weer in? Of maken ze er geen gebruik meer van? En zo ja, kan mevrouw Huijben aangeven, als dat gebeurt over hoeveel boeren men praat? Dank u wel.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel. Ik heb een vraag voor de heer Thelosen. Stel u zou zelf de ruimte krijgen om te doen wat u moet doen. En u weet dat u toch maximaal stikstof moet reduceren. Wat heeft u dan nodig? En hoeveel kunt u dan maximaal reduceren? Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het is u gezamenlijk gelukt alle sprekers een vraag te stellen. Dus dat is toch nog een goede afstemming geweest. Ik geef graag in de volgorde, zoals hij zojuist ook was, u allen weer het woord. Dus als eerste de heer Thelosen.

De heer **Thelosen**: Ik zal proberen de vraag zo te beantwoorden dat iedereen er iets aan heeft. Wat hebben we nodig? We hebben daadkracht nodig. En mensen die met ons meekijken hoe we de natuur op een goede manier kunnen beschermen, die past in ons dierhouderij systeem. Wij zijn al een heel eind op weg. Alleen lopen we nu tegen andere dingen aan, die verder uitontwikkeld en onderzocht moeten worden. Daarom moeten we ondersteuning hebben. We moeten samen kijken hoe we verder kunnen om de doelstellingen te halen, die hier gesteld worden in dit huis. Dat was eigenlijk mijn antwoord.

De **voorzitter**: Oké, dank u wel. Mevrouw Dingemans.

Mevrouw **Dingemans**: Dank u wel. Ik had twee vragen genoteerd. De eerste vraag kwam van de BBB-fractie. De vraag was of de BMF bereid is tegen TBO's op te treden als die niet genoeg doen aan natuurherstelmaatregelen. Misschien was het niet helemaal duidelijk dat mijn insprekbijdrage ook namens Brabants Landschap en Natuurmonumenten was. Dus mede namens hen de mededeling aan u dat de rek eruit is. En als u daarover twijfelt, nodig ik u van harte uit om met hen samen een keer een van hun gebieden te gaan bezoeken. Dan kunnen ze het u laten zien. Dan de vraag van PvdA. Wat is er nodig voor een goed verdienmodel voor bioboeren, wat kan de provincie daaraan doen? Dank u wel voor die vraag. Het begint natuurlijk met erkenning en waardering voor het feit dat deze boeren een onderdeel zijn van de oplossing, waar u zo hard naar op zoek bent in dit huis. Maar ook ruimte in uw beleid om te zorgen dat ze, zoals mevrouw Keller-Den Dunnen ook zei, niet iedere keer met hun vingers tussen de deur komen, omdat ze op een hoop worden geschoven met al hun collega's. Zij hebben en verdienen een aparte positie in uw beleid.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Janine Keller.

Mevrouw **Keller**: Dank u wel. Ik kreeg een vraag van D66, welke concrete knelpunten kan de provincie oppakken? Ik durf het hier toch te zeggen, als u echt durft, maak dan apart beleid voor biologische en natuurinclusieve landbouw en gangbare landbouw. Het zijn twee totaal verschillende vormen van agrarisch ondernemen. Dan de vraag van de Partij voor de Dieren of de markt te klein is. Als biologisch ondernemer ervaar ik niet dat de markt te klein is voor de afzet van mijn producten. Wat wel erg bij zou kunnen dragen, is bewustwording van de consument. Wat koopt de consument als biologisch product? Zij koopt minder uitstoot van stikstof, zij koopt geen gewasbeschermingsmiddelen, zij koopt een gezond product voor deze wereld. Dank u.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Jacques Verhulst.

De heer **Verhulst**: Dank u wel. Ik had twee vragen genoteerd van GroenLinks. Hoe kan bio met ecosysteemdiensten bijdragen aan natuurbeheer? Juist in een biologische bedrijfsvoering kan het beheer, omdat dat in onze biologische bedrijfsvoering ook reeds staande praktijk is, heel goed ingevuld worden. Ecosysteemdiensten leveren bovenwettelijke prestaties op KPI's waar niemand voor betaalt. Dat kunnen wij daar prima in doen. Echter, natuurbeheer kost gewoon geld. Het past prima bij biologische bedrijfsvoering, maar er zit een mismatch in. Daar hebben we heel duidelijk ondersteuning voor nodig. Ecosysteemdiensten in de brede diensten wordt wel erkend met de mond, maar met de portemonnee is het nog heel lastig, ook in dit huis. Ik ben als voorzitter van de Landschapsboeren al drieënhalve jaar in gesprek met de provincie over ecosysteemdiensten. Maar het is heel lastig om hier middelen voor vrij te krijgen. Dus ik doe een oproep. Kijk hier alsjeblieft naar, want juist deze ecosysteemdienstvergoeding is een substantieel onderdeel van de toekomst van extensieve boeren, ongeacht of het biologische, natuurinclusieve of extensieve zijn, dat maakt niet uit. Maar we hebben dat nodig. Ik heb een vraag opgeschreven van de SP. Welke regels belemmeren jou het meest? Het feit dat je PAS-melder bent, betekent gewoon dat wij illegaal zijn. Ik vind het heel lastig, heel moeilijk te begrijpen, te ervaren. We zijn drie jaar inspiratiebedrijf natuurinclusieve landbouw voor onze provincie geweest, met trots. We zijn al drie jaar demonstratiebedrijf natuurinclusieve landbouw voor het ministerie. Idem dito, we dragen de boodschap graag uit. Maar we zijn illegaal. Moet ik me gedoogd voelen of niet? Het betekent wel dat we bij banken

geen enkele toegang hebben. Wij hebben zelf onze zaken geregeld. We hebben zelf de financiering rond, maar als onze dochter en schoonzoon het bedrijf over willen gaan nemen, is het onmogelijk om financiering bij de banken te krijgen. Enkel de naam wisselen is onmogelijk, want een bank financiert geen illegale activiteiten en dat is wat een PAS-melder is. Dat is de praktijk. Ik ben zes jaar lang al heel positief. Ik mag hier als boer heel vaak komen om mee te denken. Maar ook bij mij, bij ons raakt de rek eruit. Dus alsjeblieft, doe er wat aan. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Angelique Huijben.

Mevrouw **Huijben**: De vraag kwam wat de uitspraak van 18 december teweegbrengt. Door die uitspraak zijn ook de Lbv- en Lbv-plus-bedrijven, die zich daarvoor aangemeld hebben, in een onzekere situatie gekomen. Vaak wilden zij een nieuwe activiteit, ook gestimuleerd door de provincie. En ook dat is een vorm van intern salderen, dus dat zal waarschijnlijk ook weer tot vergunningaanvragen leiden en dus nieuwe onzekerheid. Ook dit geeft weer aan dat we juridisch compleet zijn vastgedraaid en er moet dus een reset van het van systeem komen. Of dat leidt tot bedrijven die zich terugtrekken uit deze regeling, dat is nog niet helemaal in beeld. Maar het geeft aan hoe we de boel compleet dicht geregeld hebben.

De **voorzitter**: Dank u wel. Lotte van Heesbeen.

Mevrouw **Van Heesbeen**: Dank u wel. Ik kreeg de vraag vanuit het CDA welke koers we graag zouden zien en wat we daar als jonge boeren voor nodig hebben. Eerst moeten we eens kijken wat realistische doelen zijn. Als je het bijvoorbeeld hebt over de kritische depositiewaarde. Ik las deze week een stukje in de krant, waarin stond dat als alle boeren, bedrijven, verkeer en burgers uit Nederland zouden verdwijnen, alsnog 40 van de 160 Natura 2000-gebieden de norm van de kritische depositiewaarde overschrijden. Dat betekent dat we met zijn allen onrealistische doelen hebben gesteld. Dus ik vraag allereerst om realistische doelen met elkaar te stellen. Daarnaast moeten we uitgaan van betrouwbare modellen. En daarbij verwijs ik ook naar de uitspraak van Wouter de Heij. Die geeft ook aan dat we onze stikstofdepositie berekenen op onbetrouwbare modellen zoals het AERIUS-model. Daarbij vind ik het ook heel belangrijk dat we gewoon het vertrouwen krijgen als jonge boeren. Wij willen er echt wel aan werken, maar geef ons dan ook dat vertrouwen in plaats van alleen maar rekenkundige modellen erop los te laten. Als laatste wil ik afsluiten met de opmerking dat ik voorzichtig positief ben over doelsturing. Echter, daar zitten ook veel mitsen en maren aan, waaronder juridische borging. Dat moet eerst heel goed uitgedacht worden, voordat we daarmee aan de gang kunnen. Dat was het. Dank je wel.

De **voorzitter**: Oké, dank u wel. Dan ga ik tot slot naar de heer Ary van Nieuwenhuyzen en hij had twee vragen.

De heer **Van Nieuwenhuyzen**: Dank u wel, voorzitter. De eerste vraag gaat over de leiding die vanaf het wingebied naar het zuiveringsstation loopt. Dat heb ik ook gezegd, daar kan 10 miljoen kubieke meter doorheen per jaar. Er wordt een aanvraag gedaan voor 3,5 miljoen kuub en toch legt men een leiding voor meer dan 10 miljoen kuub aan. Dat geeft bij ons vraagtekens. Wij hebben daar eerder al vragen over gesteld en die werden nooit adequaat beantwoord, maar het is behoorlijk op de groei gekocht. Die leiding is 63 centimeter in doorsnede. We hebben daar een deskundige naar laten kijken en die zegt dat daar ruim 11 miljoen kuub per jaar doorheen kan. Dat vinden wij verdacht. Er is ook een rapport geweest, waarin stond dat 9 miljoen kuub uiteindelijk misschien wel de doelstelling wordt. Dat heeft bij ons zoveel vragen gegeven en zoveel ellende, dat we daar naar willen laten kijken. De tweede vraag was, is 3,5 miljoen kuub een werkbaar compromis? Wij hebben dat een paar keer gevraagd en daar werd nooit een concreet antwoord op gegeven. We hebben die vraag de laatste tijd weer een paar keer gesteld. Nu lijkt er wat beweging te zijn. Als mijn achterban zegt dat men kan leven met 3,5 miljoen kuub, als dat zo zou zijn, dan moet er een keiharde garantie komen en een juridisch waterdicht document. Want we hebben hier te maken met politiek. Sorry dat ik het zeg, maar dat gaat niet altijd goed qua betrouwbaarheid. Dus als er iets gaat gebeuren via een compromis of een afspraak, dan moet die gegarandeerd goed zijn. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Graag dank ik u allemaal nog een keer voor uw bijdrage. En ik nodig u natuurlijk uit om de vergadering vanaf de tribune te volgen op de daarvoor gereserveerde plaatsen.

Actualiteiten

Statendebat over de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

De **voorzitter**: Ik geef als eerste het woord aan de heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Beste Brabanders, afgelopen week was ik druk met de voorbereidingen op dit debat, wat door druk vanuit ons en uiteindelijk de complete oppositie tot stand is gekomen. Nogmaals dank voor die steun. Terwijl ik in de voorbereiding was, was het die dag de oppasdag van mijn kleine neefje. Heel de dag was hij druk met zijn trekkers en vrachtwagens, lekker onbezonnen, zonder weet van de echte wereld, geen weet van stikstof en geen weet van zijn eigen toekomst. Maar voorzitter, die kennis hebben wij hier wel. Dat was het moment dat ik me pas echt goed realiseerde dat ongeacht wat hij later wil gaan doen, al vindt hij trekkers en vrachtwagens momenteel het allerleukste wat er bestaat, wat wordt dan zijn toekomst? In wat voor Brabant gaat hij opgroeien? Gaat hij zijn vader achterna als vrachtwagenchauffeur? Zijn oom, als boer? Of kiest hij totaal iets anders? Brabant gaat met de afgelopen en de komende jaren geschiedenis schrijven. En de grote vraag die ik me voorhoud is, welke geschiedenisles mijn neefje gaat leren uit deze tijd? Voorzitter, we gaan even terug in de tijd, in de tijd van Ot en Sien. Je weet wel, Sien van, wat gaat er om in de kop van een vrouw? Brabant kent grote stuifvlaktes en is nagenoeg een groot natuurpark. De mens begint de gronden te ontginnen voor voedsel, heide te plaggen voor strooisel en bomenkap, voor onderdak, warmte, enzovoort. Er worden wegen aangelegd, dorpen en waterlopen. En de natuur in Brabant wordt gespleten voor al die plannen. Er is immers meer ruimte nodig voor de mens en diens ideeën. De welvaart komt, industrie, verbrandingsmotoren en er wordt olie, gas en kolen gevonden als energiebron. Er worden bossen met naaldhout geplant om de mijnen te voorzien van draaghout. De boeren als natuurbeheerders schalen op, er is immers meer voedsel nodig. De boeren plaggen, zwoegen en beheren de natuur. Alles floreert. De druk op de natuur neemt echter toe door onze welvaart. Dat zorgt voor meer nutriënten in de bossen en de bodem, waardoor die begint te verzuren. De boeren gaan weg uit de Brabantse natuur en de TBO's nemen het over. Toch? Natura 2000-gebieden worden aangewezen. Brussel stelt de Vogel- en Habitatrichtlijnen in, Nederland kiest stikstof, de stikstofwet wordt gemaakt, de rechter doet uitspraak in de PAS-zaak, jurisprudentie volgt en toen was het 2023. Aan Den Haag kunnen we op dit moment een advies meegeven en dat is dat deze ondeugdelijke stikstofwet aangepast moet worden. Dit beleid is onhoudbaar. In maart 2023 werden de natuurdoelanalyses afgerond en viel Brabant in het slot. Uit de NDA's blijkt kennelijk dat voor diverse habitats en soorten het behalen van de instandhoudingsdoelen buiten bereik is. Echter merken wij als BBB op dat een duidelijke nulmeting mist in de NDA's en dat roept bij ons de vraag op tot waar de natuur in stand gehouden moet worden. Beste college, kunt u ons dat wel vertellen?

De **voorzitter**: Er is een interruptie. Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Bedankt, voorzitter. Ik hoor hier een samenvatting van allerlei dingen die fout zouden zijn gegaan in de afgelopen jaren in het beleid rondom stikstof. En nu heb ik de vraag aan de BBB, zelfs nu intern salderen nog moeilijker is geworden, waardoor het nog moeilijker is voor boeren om hun bedrijf te ontwikkelen, is de BBB het dan met mij eens dat ook de landbouwsector gebaat is bij harde, maar in ieder geval duidelijke keuzes?

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, allereerst zeg ik niet dat dit allemaal fout gegaan is. Ik schets gewoon hoe volgens mij de wereld is en hoe de mensheid van lieverlee is gegroeid tot waar we nu staan. Wat betreft het intern salderen, wij zitten nu op dit moment in een juridische werkelijkheid, gebombardeerd door allerlei rechtszaken en jurisprudentie. We hebben onszelf een stikstofwet aangemeten met de uitspraak erop. De KDW laten stellen van 0,05. Een ganzenpoepje per jaar is al te veel per hectare. Dus eigenlijk moeten wij als heel Nederland op dit moment gewoon onze adem inhouden en stoppen met alles, want de natuur schijnt het niet meer te kunnen verdragen. Wij als BBB vragen ons af of dat de werkelijkheid is waar we naartoe moeten. En daarom zeggen wij tegen Den Haag onder andere, maar ook hier in huis zullen dingen moeten gebeuren, pas die wet aan, want dit is aan niemand uit te leggen, voor niemand houdbaar.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank. Goed, dan was mijn analyse net niet helemaal goed, maar in ieder geval is er kritiek op de huidige wet. Dus vandaar dat ik nog een keer de vraag wil stellen. Is de BBB het dan met mij eens dat er harde, maar duidelijke keuzes gemaakt moeten worden, omdat dat ook juist voor de boer beter is.

De heer **Havermans** (BBB): Er moeten zeker harde keuzes gemaakt worden. Dat is gewoon dat de wet veranderd moet worden en de KDW in Nederland opgeschroefd moet worden tot iets wat de natuur gewoon toe kan laten en waar Nederland mee vooruit kan. Dus op dat gebied wel. Maar om 20 miljard, want daar zal ook vast nog aan gerefereerd worden dadelijk, uit te gaan geven aan doelen waarvan de BOS zelf ook zegt, we weten niet of dat het goede doel is en of dat voor alles gaat zorgen dat we willen, daar zetten wij een dikke streep door.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, hoor ik nu goed dat het ontkennen van de problemen waar ecologen, waar boswachters, waar talloze onderzoeksrapporten keer op keer naar wijzen, dat de staat van de natuur heel slecht is, dat we dat maar gewoon moeten ontkennen, zodat we door kunnen blijven gaan op dezelfde weg, dat dat een harde keuze is?

De heer **Havermans** (BBB): Nee, voorzitter, wij ontkennen dat niet. Dat is niet de harde keuze die wij voorstellen. Mijn betoog is net begonnen, dus ik was onderweg naar deze beantwoording. Dus als u mij laat, dan wil ik kijken of misschien mijn verdere betoog uw vraag beantwoordt.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, in veel gevallen blijkt een te hoge stikstofdepositie een van de belangrijkste oorzaken. Dit betekent dat aanvullende maatregelen moeten worden genomen, om de situatie te verbeteren. Goed dat er hier sprake is van aanvullende maatregelen. En verderop lezen we dan ook dat stikstofreductie een opgave is naast natuurherstel en hydrologisch herstel. Voorzitter, ook volgens Hekkelman is stikstof slechts een van de drukfactoren op de natuurkwaliteit. En er is vooraf niet met zekerheid te stellen, dat stikstofdepositiedoelen daadwerkelijk verslechtingen in Natura 2000-gebieden uitsluiten. Daarmee geeft Hekkelman heel duidelijk aan dat er naast het juridisch beter borgen van de stikstofmaatregelen, dat iets anders is dan meer stikstofmaatregelen, andere maatregelen nodig zijn om Brabant van het slot te krijgen. In simpele woorden, het dak lekt en op de grond staat inmiddels volle emmers water. Iedere druppel regen erbij doet de emmer overlopen. De BOS 2.0 probeert de regen te stoppen en met andere maatregelen meer daken te bouwen, lees natuur aan te leggen. Dan heb je inderdaad een kleiner percentage oppervlakte lekkend dak, maar die emmer blijft overlopen. En nu weet ik wat er omgaat in de kop van een vrouw. Misschien het dak repareren. En dat is precies wat ontbreekt in dit stuk. Maatregelen in de Natura 2000-gebieden zelf, die doeltreffend zijn. Na de Tweede Wereldoorlog hebben we dat in Brabant ook massaal gedaan, om het land weer voedsaam te krijgen. Je zult altijd aandacht moeten besteden aan de in Brabant aangelegde natuur, anders vervalt hij weer terug naar de kale oergronden en heeft onze Sien helemaal voor niks op haar blote knieën die gronden ontgonnen. Voorzitter, dit roept bij de BBB de volgende vragen op aan het college. Kunt u aangeven welke maatregelen u doeltreffend acht in de gebieden zelf en wat dat gaat kosten? In uitvoer brengen van die maatregelen is al voldoende, om gedeeltelijk te voldoen aan de Habitatrichtlijn. Kunt u de maatregelen en de te verwachten effecten in een tijdslijn plaatsen, zodat daar ook enige controle op kan plaatsvinden? Wij zullen u alvast helpen en daartoe dienen wij de motie BON, Brabantse Ontwikkelaanpak Natuur in. Voorzitter, wat echter volgens ons verder nog ontbreekt, is een overzicht van de verdeling van de landelijke opgave van de gebieden. Immers, zo geeft Hekkelman aan, is het een Rijksopgave om in 2030 50 procent van het oppervlakte van de gebieden onder controle te hebben. Welke gebieden heeft het Rijk in Brabant daartoe aangewezen? En welke focus heeft het college daarop gelegd en met welke betekenis? Graag ontvang ik een antwoord hierop. Stikstof, stikstof en nog eens stikstof. We kunnen het nergens meer over hebben of het woordje komt wel voorbij. We worden ermee doodgegooid, wat erin resulteert dat we er vanzelf in gaan geloven. We gaan dus het gat in het dak niet repareren, maar de regen proberen te weren. Dat is onze metafoor voor de alsmaar verzurende natuur, wat een van de echte problemen is. Daarom dienen wij ook de motie in, Kijk niet zo zuur. De verzuring in natuurgebieden, die al sinds de jaren '60 aan de gang is, zal aangepakt moeten worden. Daarmee is ook de waterhuishouding gemoeid en andere factoren die, zoals wij in de NDA's lezen, zorgen voor de verslechting van natuur. We moeten de discussie niet steeds per eilandje blijven voeren. We moeten het integraal gaan bekijken. Laten we hier

vandaag samen van stikstof een middel maken en geen doel. Alleen dat laat Brabant beter de geschiedenisboeken ingaan. Wat BBB betreft is de neergaande trend aan stikstofemissie geborgd. Waarvoor is anders de Lbv- en Lbv-plus-piekbelaastingenregeling ingesteld? Dat betekent voor ons dat er meer lucht moet komen voor de landbouw. BBB gelooft in innovatie. Immers als dat er niet was, bestond ik niet en leefden mijn verre voorouders nog in berenvellen onder de sterren. Helaas is het woordje innovatie in Brabant besmet geraakt in de landbouw. Dat is me afgelopen week wel duidelijk geworden toen ik met boeren in gesprek ging. De stallendeadline heeft het woord besmeurd met haar verstikkende en doorgeslagen eisen. BBB staat voor innovatie, maar op basis van vertrouwen, wederzijds respect en niet tot drie cijfers achter de komma proberen te borgen aan de voorkant. Of zoals de voorzitter van het NEK, Roy Meijer, deze week nog tegen me zei, ik citeer: "Soms is met elkaar een doel stellen en de beweging die dat meebrengt al meer waard dan het doel halen. Koester de beweging en zet die door, dan ben je tot veel in staat." Einde citaat. Hak de kop niet van de sector af als het doel niet behaald wordt, maar ga op zoek naar verbeterpunten. Zo is ook de uitstoot van zwavel tot nagenoeg nul gereduceerd. Ga op dit gebied in gesprek met jonge boeren, ZLTO, enzovoort. Zij willen meedenken, maar ik heb het idee dat ze geen poot aan de grond krijgen hier en dat er meer over hen gepraat wordt dan met hen. Om meer aandacht voor innovatie en doelsturing te vragen, dienen wij de volgende motie in, Verankering, doelsturing en versterking innovatie. Wij zien de ontwikkelingen op basis van door ons genoemde punten en niet zoals de Brabantse stallendeadline. Voorzitter, BBB heeft de afgelopen weken middels mondelinge en schriftelijke vragen de stallendeadline ter discussie gesteld. Blijkbaar proberen de coalitiepartijen daar nu als een mooi gebaar mee te gaan lopen. Want wij lazen gisteren tot onze verbazing het nieuwsbericht dat op verzoek van Lokaal Brabant en de VVD de stallendeadline met zes maanden verruimd wordt. Wat ons betreft een brevet van onvermogen. Wie de motie straks goed leest, ziet dat de uitleg mooier lijkt dan de inhoud. U stuurt nu namelijk als complete coalitie aan tot het houden van minder dieren. U houdt het mes op de keel om aan deze ondeugdelijke vraag te voldoen. Het zou u sieren op de reset-knop te drukken. Ik ben benieuwd hoe de heer Oudenhoven perspectief kan bieden aan de sector met deze motie onder zijn arm. Want dat heeft hij wel beloofd te gaan doen, maar echter zien we er weinig van terug. Voorzitter, ik ben ook een jonge boer, althans, daar wil ik mezelf nog wel een beetje onder scharen. Ik en al die jonge boeren willen zich ook in de toekomst in blijven zetten om voor u en alle Brabanders het beste, zuiverste en duurzaamste eten op tafel te krijgen. Ik kom bij veel bedrijven en zit aan menig keukentafel. Ik voel en zie daar hoe het er echt aan toegaat en welke pijn, angst en gevoel van onmacht er is.

De **voorzitter**: Dit is uw afronding, neem ik aan?

De heer **Havermans** (BBB): Ik ben aan het afronden, voorzitter. Kunt u het zich voorstellen, dat je meer dan dertien uur per dag aan het zwoegen bent, je niet weet of je er mag zijn, je bedrijf morgen nog bestaat, je daarna nog een huis en pensioen hebt, je je uitgekotst en uitgehold voelt. Zou u dan nog met plezier opstaan en naar uw werk gaan? Voorzitter, ik rond af. Dit geldt ook voor de Brabander. Iedereen doet zijn best en verdient niet dat Brabant tot stilstand komt. Jongeren zoeken een betaalbare woning, burgers willen niet meer in de file staan en bedrijven zoeken lucht en perspectief. We kunnen dit beleid niet meer standhouden, we moeten naar een oplossing en dat moeten we samen doen. En zo krijgt mijn neefje hopelijk toch een mooie toekomst. Tot zover onze eerste termijn.

Motie M1-2025: Brabantse Ontwikkelaanpak Natuur

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend het agendapunt Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Constaterende dat:

- De instandhouding van de natuur de basis is.
- Het bestuursakkoord 'samen maken we Brabant' heet.
- De BOS 2.0 een deel van de instandhoudingsdoelen bestrijkt
- Uitvoeringsagenda natuur een deel van het doel bestrijkt
- Uitvoeringsagenda water een deel van het doel bestrijkt
- De discussie steeds op een tandwiel van de klok gevoerd wordt.
- GS haar aanpak landelijk gebied aan het schrijven is.

Overwegende dat:

- De natuur niet gebaat is bij chaos, maar oplossingen nodig heeft.
- De instandhouding van de natuur een opgave van en voor ons allemaal is.
- Het goede debat alleen plaats kan vinden in het laten draaien van alle tandwielen, natuur, water, stikstof et cetera
- De natuur alleen vooruitgaat als we aan goed beheer doen op alle fronten.
- In de aanpak landelijk gebied oog moet zijn voor alle facetten die natuur herstel mogelijk maken.

Verzoekt het college:

- In de aanpak landelijk gebied alle tandwielen te laten samenkomen en helder te maken hoe de samenhang is tussen alle tandwielen.
- De aanpak landelijk gebied breed te consulteren bij PS middels een debat zoals nu met de BOS 2.0.
- Bij bovenstaand verzoek de toestand van de natura2000 gebieden met alle afhankelijke factoren centraal te stellen.
- Stikstof als middel te zien en niet als doel.

en gaan over tot de orde van de dag.

BBB Noord-Brabant, Marco Havermans

Motie M2-2025: Kijk niet zo zuur.

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend het agendapunt Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Constaterende dat:

- Verzuring van de Brabantse natuur en bodem een structureel probleem is dat leidt tot verlies van essentiële voedingsstoffen zoals calcium, magnesium en kalium.
- De pH-waarde in veel natuurgebieden is gedaald tot een kritisch niveau (rond pH 3), waardoor wortelgroei van bomen en planten verstoord is en natuurlijke herstelmechanismen niet meer voldoende werken.
- Dit resulteert in verminderde opname van stikstof door bomen, verminderde CO₂- vastlegging en een verstoorde mineralenbalans, wat negatieve gevolgen heeft voor de biodiversiteit en het klimaat.
- Andere landen zoals Duitsland en Scandinavië al decennialang actief kalk en mineralen inzetten om verzuring te bestrijden en natuurherstel te bevorderen.
- In Nederland herstelmaatregelen zoals bekalking en mineralenherstel nog te weinig worden toegepast, terwijl pilots zoals in Ossendrecht laten zien dat de natuur significant profiteert van gerichte bodemverbetering.

Overwegende dat:

- Stikstofreductie alleen niet voldoende is om de negatieve effecten van verzuring terug te draaien.
- Zonder actief ingrijpen de bodemverzuring en bijbehorende schade aan de natuur alleen maar zal toenemen.
- Het toepassen van herstelmaatregelen zoals bekalking en mineralenaanvoer een bewezen effectieve manier is om bodems te herstellen en de natuur weerbaarder te maken.
- Er in Nederland voldoende geschikte reststromen beschikbaar zijn, zoals houtas en gemalen schelpen, die kostenefficiënt kunnen bijdragen aan natuurherstel.

Verzoekt het college:

- Actiever in te zetten op maatregelen direct in de Natura2000 gebieden gericht op bodemverbetering.
- Oog te houden voor de aanbevelingen in de constatering en overwegingen.
- PS hierover uiterlijk in Q4 van 2025 te informeren.

en gaan over tot de orde van de dag.

BBB Noord-Brabant, Marco Havermans

Motie M3-2025: Verankering doelsturing.

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend het agendapunt Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Constateernde dat:

- De huidige vergunningverlening, gebaseerd op middelsturing, stelselmatig juridische problemen ondervindt en daardoor vertragingen, extra kosten en onzekerheid veroorzaakt.
- Doelsturing in de BOS 2.0 bij de langetermijnplanning staat.
- Er agrarische bedrijven zijn die met doelsturing aan de slag willen in de vorm van een Pilot of Field lab.

Overwegende dat:

- Doelsturing bij vergunningverlening kan bijdragen aan een efficiënter en juridisch robuuster proces binnen de BOS 2.0.
- Doelsturing meer draagvlak zal ondervinden bij de ondernemers, immers verandering richting een doel biedt perspectief.
- Dit aansluit bij de ambitie om de administratieve lasten te verlagen en de dienstverlening richting agrariërs en bedrijven te verbeteren.
- De provincie met deze agrarische bedrijven in gesprek is.

Verzoekt het college:

- Voor eind Q2 2025 de Provinciale Staten te informeren over de pilots en fieldlabs waarbinnen de Provincie opereert.

en gaan over tot de orde van de dag.

BBB Noord-Brabant, Marco Havermans

Motie M4-2025: Versterken innovatie

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend het agendapunt Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Constateernde dat:

- Innovatie een cruciale sleutel is tot verdere verlaging van de stikstofuitstoot.
- De Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0 zich richt op stikstofreductie, maar innovatie niet expliciet als instrument verankert.
- De vergunningverlening voor innovatieve technieken en methoden vaak moeizaam verloopt, waardoor vooruitgang wordt geremd.

Overwegende dat:

- Zonder innovatie geen structurele en duurzame vooruitgang in stikstofreductie te verwachten is.
- Innovatieve maatregelen op korte en lange termijn bijdragen aan het openhouden van Brabant voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen.
- De BOS 2.0 al inzet op "Vooruitgaan" door emissie-loos ontwikkelen en innoveren, maar dit sterker geborgd en versneld moet worden.
- Vergunningverlening niet als blokkade mag functioneren.

Verzoekt het college:

- Innovatie te ondersteunen als middel voor stikstofreductie, met de randvoorwaarde dat het financieel implementeerbaar is voor de ondernemer.
- Actief samen te blijven werken met ondernemers, kennisinstellingen en Rijk om Brabant als koploper in

innovatieve stikstofreductie te positioneren.

- Provinciale Staten in de BOS 2.0 updates stikstof, hier expliciet over te informeren.

en gaan over tot de orde van de dag.

BBB Noord-Brabant, Marco Havermans

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. De heer Havermans geeft aan dat de landelijke stikstofwet van tafel moet als een van de oplossingen om uit deze stikstofcrisis te komen. Maar de minister heeft eigenlijk al aangegeven dat je dan alsnog te maken hebt met Europese regelgeving, de Vogel- en Habitatrichtlijn. Dus kan de heer Havermans aangeven welke oplossing hij echt heeft om uit de stikstofcrisis te komen, om dan vervolgens perspectief te kunnen bieden aan de boeren?

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, zover ik mijn betoog in mijn hoofd heb en net mijn woorden herinner, heb ik niet gezegd dat de stikstofwet van tafel moet. Ik heb wel gezegd dat we die wet aan moeten passen. En ik wil ook zeggen dat er in de Vogel- en Habitatrichtlijn, zoals Brussel het gesteld heeft, geen woord stikstof aan te pas komt. De Vogel- en Habitatrichtlijn zegt ons, dat wij de natuur in stand moeten houden, naast het aanwijzen van Natura2000-gebieden. Hoe we dat doen, dat is aan ons. Er wordt iedere keer verwezen naar Brussel, het moet van Brussel. Er zit ook in de Vogel- en Habitatrichtlijn een zin dat als het sociaaleconomisch tegenvalt, of het sociaaleconomisch niet meer overeind te houden is, je een escape hebt. Hoe die eruit moet zien, dat zal Den Haag moeten bepleiten. Maar volgens mij zijn we nu wel in een tijdperk aangekomen dat daar toch serieus naar gekeken moet worden.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, er staat iets meer in de Vogel- en Habitatrichtlijn, namelijk dat we inderdaad de achteruitgang van de natuur moeten tegengaan. Uit onderzoek is ook gebleken dat wij die achteruitgang als Nederlandse staat dus onvoldoende tegenhouden. De natuur verslechtert. Wij doen niet wat moet. Wij handelen als staat onrechtmatig. Wat is uw oplossing? Want ook al wordt de stikstofwet aangepast, er kan alleen perspectief worden gegeven aan de boeren, aan maatschappelijke initiatieven en aan woningbouw als wij als Nederland zorgen dat onze stikstof naar beneden gaat. Ik mis oplossingen van de BBB.

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, dit is ook precies wat ik bepleit in mijn betoog. Als we heel de dag maar horen stikstof, stikstof, stikstof, dan zal het wel stikstof zijn. Er verplicht ons niemand stikstof. Wij hebben in ons betoog ook duidelijk aangegeven dat er echt meer moet gebeuren. Natuurlijk moet je innoveren. Daar hebben wij ook altijd voor gepleit. Dat wil de sector ook. Dat is gewoon iets dat in ons bloed zit. Maar je moet niet alleen gaan kijken naar stikstof. Je zult in die natuurgebieden met duidelijke maatregelen moeten komen. En wij lezen dat in de stukken van de provincie niet duidelijk genoeg terug. En daarom pleiten wij via de BON-motie voor een integraal beleid. Zet nou eens goed op een rij wat je gaat doen. En blijf je alsjeblieft niet doodstaren op stikstof, want dan kunnen we Brabant vandaag de dag gewoon leegruimen en dan kan er hier helemaal niks meer.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Linden tot slot.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Erkent de BBB niet dat de natuur alleen kan herstellen en we de achteruitgang van de natuur alleen kunnen tegenhouden als de stikstofuitstoot fors wordt gereduceerd?

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, ik heb het gevoel dat ik ga herhalen wat ik gezegd heb. Wij constateren dat stikstof al flink gereduceerd wordt. Die lijn zat er altijd al in. Die zit er in de komende jaren met de Lbv- en Lbv-plus-regeling helemaal in. Er wordt keihard het mes gezet in de stikstofuitstoot. Wij ontkennen niet dat stikstof een probleem is. Wij zeggen dat het een van de middelen moet zijn en niet het doel, want de natuur is gebaat bij veel meer oplossingen dan alleen stikstof.

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Dank, voorzitter. Ik heb bewust even gewacht tot het einde van het betoog van de BBB, want ik was eigenlijk wel benieuwd naar de oplossingen. En de enige oplossing die ik heb gehoord, is het veranderen van de wet. En ik ben dan wel benieuwd, want volgens mij creëren we daarmee precies wat de BBB niet wil, namelijk nieuwe PAS-melders, mensen die door Vollebroek en anderen voor het gerecht worden gedaagd en die uiteindelijk daar bakzeil gaan halen. Hoe wil de BBB dat voorkomen?

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, ik zit sowieso niet in Den Haag. Ik weet niet wat er gebeurt als je de stikstofwet aanpast. Ik denk als je hem aanpast, dat het dan al anders is dan dat je hem schrapt. Wij zeggen niet dat je hem moet schrappen, wij zeggen dat je hem moet aanpassen. We hebben in ons betoog al gepleit voor het kijken naar verzuring. Ga met de waterhuishouding in de gang. Ik heb bijvoorbeeld de NDA van het Ulverhouts Bos gelezen. Je merkt dat door drinkwaterwinning het peil zakt met 25 centimeter. Naar zulke dingen moeten we gaan kijken, hoe we dat kunnen oplossen. Ik denk dat Brabant daar innovatief genoeg voor is, om daar concrete oplossingen voor te vinden. En daarmee zeg ik ook over Den Haag, je weet nooit als je iets aanpast hoe dat juridisch afloopt. Ik denk dat u daar als coalitie al genoeg ervaring mee heeft hier in Brabant.

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, we verzanden toch snel in een technische discussie, merk ik. Ik constateer ook dat wijzelf en de gedeputeerde heel veel plannen hebben voor natuurherstel en dat u die dan vervolgens niet steunt. Dus ik ben ook wel benieuwd hoe dat natuurherstel er dan voor de BBB uit ziet. Maar op innovatie kunnen we elkaar denk ik best wel een heel eind vinden. Alleen in het zoeken van oplossingen zul je wel eerst de realiteit moeten erkennen. En ik mis dat stukje realiteitsbesef bij de BBB in het betoog.

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, ik kan alleen maar refereren naar wat wij bepleit hebben met ons lekkend dak en proberen de regen op te vangen. We moeten proberen om er minder regen op te laten komen, maar we moeten ook het lek dichten.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Gremmen is inderdaad terecht blijven staan. Hij heeft het woord.

De heer **Gremmen** (VVD): Dank, voorzitter. Daar staan we weer. Inmiddels heb ik in mijn anderhalve periode in deze Provinciale Staten al vaak het debat gevoerd of bijgewoond over stikstof. En het is ook logisch dat we hier vandaag weer staan, want de urgentie is zeker niet weg. Integendeel, zou ik willen zeggen. De ontwikkelingen volgen elkaar in rap tempo op met uitspraken van rechters in enkele zaken, de landelijke overheid die iets of misschien wel niets doet en natuurlijk onze eigen Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof. En met dat laatste wil ik vandaag ook beginnen. Want voor de VVD is het heel helder. We moeten onze verantwoordelijkheid nemen, om dit probleem op te lossen. We moeten creatief zijn en we moeten alle opties bekijken en zorgen dat Brabant zo snel mogelijk weer open gaat. En dus moeten we inzetten op twee sporen, ik heb het al vaker gezegd, stikstofreductie en natuurherstel. We hebben eerder ook al benadrukt in debatten over de natuur dat we de focus op natuurherstel in de meest kwetsbare Natura 2000-gebieden moeten leggen. En de rechter heeft dit ook bevestigd in de laatste uitspraak. In de themavergadering over de BOS 2.0 heeft mijn collega Carola Meuwissen al complimenten uitgedeeld voor de plannen. Deze wil ik graag vandaag herhalen, want het is goed om te zien dat er breed over alle sectoren heen gekeken is naar maatregelen om stikstof te reduceren. Er zitten innovatieve ideeën in en creativiteit die nodig is. De VVD is niet gelukkig met alle maatregelen in de BOS. Want voor de VVD is het op dit moment onbespreekbaar dat voor inwoners het bezoeken van onze natuurgebieden moeilijker zou worden gemaakt. De natuur moet toegankelijk blijven voor alle Brabanders. En ook het differentiëren in de opcenten ziet mijn fractie niet zitten. Waar het Rijk gaten laat vallen, namelijk door subsidies op emissieloze voertuigen af te schaffen, wil dat niet zeggen dat wij als Provincie de gaten moeten dichtlopen. En dat is een mooi bruggetje naar het Rijk, want het kabinet vindt het enorm lastig om stappen te zetten op dit dossier. Er lijkt nu iets van beweging te komen, maar er zijn toch ook alweer cruciale maanden verspild.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor de heer Gremmen van de VVD zeggen, overigens terecht, dat het afsluiten van die natuurgebieden voor automobilisten onwenselijk is, evenals het differentiëren van opcenten. En ten aanzien van het eerste punt heeft het college in de themavergadering aangegeven dit uit de plannen te zullen halen en hiervan af te zien. Tot mijn verbazing stond het er wel in. Wij zullen zo meteen ook een motie indienen om dit er alsnog uit te halen, evenals over die opcenten. En dan is mijn vraag aan de VVD, hoe kijkt u ertegenaan dat het college dit alsnog in de 100 procent versie heeft gezet en bent u dan ook bereid om onze motie hierover misschien mede in te dienen?

De heer **Gremmen** (VVD): Ik ben ook heel benieuwd naar de reactie van de gedeputeerde op uw motie, maar de BOS is erop gericht om alle mogelijke, creatieve, innovatieve maatregelen die er maar zijn op alle verschillende sectoren te onderzoeken. En volgens mij is dat ook de reden dat alle maatregelen in de BOS zijn blijven staan. Maar goed, dat kan de gedeputeerde beter zeggen dan ik, denk ik. Alles moet onderzocht worden. Daarbij hebben wij al aangegeven als VVD, wij zien deze maatregelen als niet kansrijk. Als daar voorstellen voor naar PS zullen komen, want een voorstel met betrekking tot de opcenten heeft financiële consequenties en er zal dus een Statenvoorstel moeten komen of het zal bij de begroting zijn plek moeten krijgen, dan zullen wij die in ieder geval niet steunen.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, het vreemde is dat we hier een situatie zien, waarbij GS van de ene kant zegt, het is allemaal uitvoering, we zijn hier al volledig toe gemachtigd. En van de andere kant wordt er nu gezegd, we hebben een 95 procent versie met PS besproken. Daarvan zegt GS toe, we gaan die stappen van het afsluiten van natuurgebieden niet zetten. En nu zegt de VVD, maar we moeten alles onderzoeken. Waarvoor onderzoek je het dan? Als PS als hoogste orgaan al duidelijk meegeeft, we doen het niet. Is de bespreking hier met PS en in een themavergadering dan helemaal niks waard? Hoe kijkt u daar dan tegenaan? Is het dan realistisch en acceptabel dat zoiets een-op-een in een 100 procent versie komt, waarvan GS zegt het is uitvoering en wij staan nu aan de lat.

De **voorzitter**: Uw punt is duidelijk, denk ik.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, het is inderdaad uitvoering. Het is uitwerking van plannen, dat is uitvoering. Als de plannen later consequenties hebben, komen ze terug in PS. En daar hou ik de gedeputeerde ook aan. Als een van de onderdelen van dat onderzoek heeft draagvlak daar een centrale plek in. Dat geldt voor politiek draagvlak en maatschappelijk draagvlak. Volgens mij heeft men inderdaad in de themavergadering al aangegeven, dat we kunnen concluderen dat het politieke draagvlak voor deze maatregel ontbreekt. Dat was ook de conclusie die volgens mij al getrokken werd in het Brabants Dagblad. En ik neem aan dat de gedeputeerde dit ook zal meewegen in de uitwerking van deze plannen. Via deze weg doe ik ook het verzoek aan de gedeputeerde om daarop te reageren.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, ik vind het toch een beetje een makkelijke escape, wat de VVD hier op tafel legt. We spreken hier iets af in een themavergadering en dan komt vervolgens het college weer met een-op-een hetzelfde plan op tafel. En dan zegt de VVD, het is een plan, GS mag ermee komen. We hebben hier toch een systematiek van sturen met kaders, waarbij PS als hoogste orgaan de kaders uitzet en niet het college? Dit plan is nergens op gebaseerd, het heeft geen draagvlak in PS. Dus hoe kan de VVD dan volhouden dat het college hier gewoon als uitvoering mee aan de slag kan blijven gaan? Worden we hiermee niet gewoon keihard gepasseerd?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, dit is wel een iets bredere discussie dan misschien het onderwerp van vandaag. Volgens mij zien collega Van Hattem en ikzelf het sturen met kaders echt anders. Want sturen met kaders gaat inderdaad om de kaders van het beleid. En de kaders van het beleid liggen vast in stukken die wij eerder als Staten hebben vastgelegd. Dit is een voortvloeisel van die kaders, die wij al vastgesteld hebben. En het is een uitvoeringsplan op basis van de kaders die wij als PS vastgesteld hebben. Mochten de kaders uiteindelijk in die uitvoering alsnog veranderen, dan komt het college, zoals inderdaad in onze methodiek gangbaar is, terug naar de Staten om daar weer een instemming voor te krijgen. Dus volgens mij wordt het proces hier heel zuiver gevoerd. Het is aan ons als Provinciale Staten en ook aan ons als VVD om dual te kijken naar de plannen van de gedeputeerde en daarvan te vinden wat wij daarvan vinden.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Gremmen** (VVD): Ik zei al dat het Rijk wat ons betreft cruciale maanden heeft verspild. Dat is ook zonde en pijnlijk om te zien. Het afschaffen van middelen uit het Nationaal Programma Landelijk Gebied zonder dat er nieuwe plannen tegenover staan, zou niet de keuze van de VVD zijn geweest. Want het is nodig dat we de urgentie gezamenlijk voelen en gezamenlijk ook gaan werken aan oplossingen, zodat we de ontwikkelingen op het gebied van wonen, werken en wegen mogelijk kunnen maken. En wat ons betreft moet het Rijk dus ook aan de slag. Kom met nieuwe financiering om de plannen te bekostigen. Kom met de juiste accreditering in een vernieuwde RAV voor innovatieve stalsystemen. Innovatie is key, laat dit niet liggen. Kom met een handreiking om een passende beoordeling mogelijk te maken. En ik zeg het nu in een drieslag, maar eigenlijk is het gewoon een punt. Help de provincie met het oplossen van een stikstofprobleem in plaats van achterover te leunen en straks te moeten concluderen dat het probleem alleen maar groter geworden is.

De **voorzitter**: Meneer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Ik hoorde net dat de VVD het heeft over het Rijk. De VVD zit daar in de landelijke coalitie en heeft de afspraak gemaakt om bijvoorbeeld iets aan de KDW te gaan doen. Dat bepleitte ik net ook al. Ik ben wel benieuwd, de VVD staat er dus voor om ook daar iets aan te doen. Stel dat het gebeurt en dat het BOS daarom op delen achterhaald is, zal de VVD dan ook samen met ons het college erop aansturen dat de BOS aangepast wordt en dat we meer gaan inzetten op natuurherstelmaatregelen? Want ik hoor dat de heer Gremmen daar ook voor pleit.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, volgens mij doet dit college al heel veel aan natuurherstelmaatregelen. Wij hebben er als VVD ook al eerder voor gepleit dat ze dit specifiek in die Natura 2000-gebieden moeten doen, waar de nood het hoogste is. Begin daar, begin op de plekken waar het dak het meeste lekt, zou ik bijna willen zeggen in de woorden van de heer Havermans. Daar kunnen we elkaar volgens mij heel erg in vinden. En wat betreft het Rijk, als het Rijk met nieuwe wetten komt, dan zullen wij als provincie ons moeten verhouden tot deze nieuwe wetten. Dus als dat impact heeft op ons beleid, dan zal het college ook komen met een reactie op die nieuwe wetten, hoe ze daarmee om kunnen gaan en wat de gevolgen zijn voor ons beleid. En dan neem ik aan en ga ik ervan uit, dat we daar ook het gesprek over voeren in deze zaal. Mocht dat niet zo zijn, dan zullen we met u daarvoor een verzoek doen.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, dat is mooi om te horen. Dan had ik nog een vraag. U heeft het over geld. U vindt dat het besluit van het Rijk, ik denk dat u op het NPLG doelt, geen slimme zet was en dat het Rijk financiering moet regelen. Maar de VVD staat bij mij altijd te boek als een partij die denkt om de centen. Ik denk dat wij als volksvertegenwoordigers ook een taak hebben om ervoor te zorgen dat het belastinggeld van de burger goed uitgegeven wordt. De BOS geeft aan dat we niet weten, als we bijvoorbeeld de stikstofdepositiedoelen van 2030 halen, of dat eigenlijk wel was wat we moesten doen. Of dat hetgeen is, wat de natuur helpt. Dan vraag ik u, is de VVD het dan met me eens dat bijvoorbeeld die 20 miljard toentertijd uitbesteed was aan een onduidelijk doel, dat gewoon niet zeker is?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, wij zijn er als VVD van overtuigd dat als je die inspanning doet op natuurherstel, als je de inspanning doet in die stikstofreductie, dat je dan richting Brussel en ook richting de rechter aan kunt tonen dat je op de goede weg bent, dat je het goede doet. En dat je daarmee ook weer vergunningen kunt verlenen. En voor ons is dat echt de bottom line. We moeten gewoon die ontwikkelingen weer mogelijk maken. En ja, dat kost geld. En ik ben het met u eens dat het geld goed besteed moet worden. Dus daar vinden we elkaar ook. Maar uiteindelijk kost het ook enorm veel geld voor ons bedrijfsleven, voor onze jongeren die geen woningen kunnen vinden, omdat er niet gebouwd kan worden. De maatschappelijke kosten-batenanalyse slaat volgens mij nu diep in het rood uit. En als we daar wat Rijksgeld tegenover zetten en misschien ook wat provinciaal geld erbij, dan kan die balans weer hersteld worden.

De **voorzitter**: Meneer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, dat is ook mooi meegenomen. Ik ben het eens met wat de VVD zegt over het juridisch borgen in relatie tot de stikstofmaatregelen. Volgens mij hebben we dat op de dag van vandaag al gedaan, bijvoorbeeld als ik kijk naar de Lbv-plus-regeling, waar hier in Brabant op ingetekend wordt. Dus dan zou ik zeggen, dan zijn die extra kosten voor onze jongeren vanaf vandaag ook niet meer nodig. En dan moeten we samen onze schouders eronder zetten, om het Rijk zo snel mogelijk met oplossingen te laten komen.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, volgens mij vinden we elkaar best wel op dit onderwerp. Met dien verstande dat ik wel vind, dat zolang het Rijk niet over de brug komt, we als Brabant onze verantwoordelijkheid moeten blijven nemen. Ik zal er dadelijk ook nog verder op terugkomen in mijn betoog. We hebben niet de luxe om nu stil te zitten, achterover te leunen en te kijken waar het Rijk mee komt, want het probleem verdwijnt niet. En Brabant neemt haar verantwoordelijkheid. En er zijn gelukkig voor veel sectoren ook al innovatieve systemen op de markt. Er kan ook gewerkt worden aan voer- en managementmaatregelen, of het omschakelen naar een duurzame vorm van landbouw. Voor een groep is dit echter nog niet helemaal het geval. En ik heb het dan over melkvee, vrouwelijk jongvee en vleeskalveren. Deze hebben op dit moment een deadline staan van 1 januari 2026, om een emissiearm stalsysteem te realiseren. En de inzet van de VVD is altijd geweest en zal altijd zo zijn, dat ondernemers die willen verduurzamen, de bocht willen maken, dat moeten kunnen doen. En daarom dienen wij samen met Lokaal Brabant, GroenLinks, D66, SP, PvdA, Volt en ChristenUnie-SGP een motie in om de deadline voor deze groep ondernemers zes maanden uit te stellen. Want binnen enkele maanden is de verwachting dat er nieuwe stalsystemen, zoals een LelySphere of een koud toilet, beschikbaar zijn. En binnen enkele maanden komt ook de commissie Schoof met maatregelen en hopelijk ook perspectief.

Motie M5-2025: Aanpassing omgevingsverordening

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, kennis genomen hebbende van de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof 2.0

Constaterende dat:

- De reductie van stikstof door middel van emissiearme huisvestingssystemen in de landbouw qua reductie de grootste maatregel in de BOS 2.0 is;
- De rechter uitspraken heeft gedaan in december (Amercentrale en Rendac) en in januari (Greenpeace);
- Emissiereductie noodzakelijk is om Brabant weer open te krijgen en vergunningen te kunnen verlenen;

Overwegende dat:

- De urgentie voor Brabant open voor al onze inwoners, ondernemers en sectoren blijft en stilzitten dus geen optie is;
- Het vastgestelde reductiepad bij uitstel van de deadline voor stalaanpassingen deels losgelaten wordt en de opgave om stikstof te reduceren hierdoor groter wordt;
- Ondernemers, in het belang van de ontwikkeling van alle sectoren in heel Noord-Brabant, niet moeten kunnen kiezen of maar wel hoe ze aan stikstofreductie doen;
- Het Rijk binnen nu en maximaal enkele maanden met een extra pakket aan geborgde maatregelen gaat komen;
- Er zicht is op de goedkeuring van verschillende innovatieve stalsystemen voor melkvee;
- Doelsturing mogelijk een belangrijke bijdrage kan leveren aan reductie van de uitstoot van onder andere stikstof;
- Er in onze verordening ook andere opties zijn om stikstof te reduceren, waaronder voer- en managementmaatregelen, extensiveren, overschakelen naar biologische landbouw of het houden van minder dieren;

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- Een voorstel voor te breiden voor het aanpassen van de omgevingsverordening waarin voor melkvee, vrouwelijk jongvee en vleeskalveren (categorie HA1, HA2 en HA3) de deadline voor stalaanpassingen opschuift van 01-01-2026 naar 01-07-2026;

- Het gat dat dit uitstel slaat in het reductiepad te dichten met aanvullende maatregelen en daarvoor:
 - Onderzoek te doen naar wat dit betekent voor het totale stikstofreductiepad en te kijken hoe dit binnen de totale veehouderij opgevangen kan worden;
 - Als extra maatregel in de BOS 2.0 te onderzoeken of en zo ja hoe de provincie versnellingen in innovaties kan stimuleren en doelsturing onderdeel kan maken van de mogelijk toe te passen alternatieven in de omgevingsverordening;
 - Als extra maatregel in de BOS 2.0 te onderzoeken wat er nodig is om manieren van stikstofreductie door middel van extensiveren, overschakelen naar biologische landbouw of het houden van minder dieren aantrekkelijker te maken voor veehouders;
 - Te onderzoeken waar mogelijke versnellingen zitten in het verlenen van vergunningen, bijvoorbeeld door AI te gebruiken in het beoordelen van een vergunningaanvraag met passende beoordeling;
- Bij het Rijk aan te dringen op financiële ondersteuning bij het uitvoeren van deze plannen;

en gaan over tot de orde van de dag.

VVD Noord-Brabant, Roel Gremmen
 Lokaal Brabant, Hubert Koevoets
 GroenLinks Brabant, Jade van der Linden
 D66 Brabant, Matthijs van Miltenburg
 SP Brabant, Irma Koopman
 PvdA Brabant, Ward Deckers
 Volt Brabant, Inge Vossen
 ChristenUnie-SGP Brabant, Anne Schipper

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Naar aanleiding van deze motie, waar de VVD de eerste indiener van is, heb ik een vraag. Allereerst wordt er verzocht om een voorstel voor te bereiden voor het aanpassen van de omgevingsverordening. Dus ik neem aan dat hiermee ook weer gevraagd wordt om een Statenvoorstel en geen voorstel in het college, als ik het goed begrepen heb. Ten tweede wordt er gevraagd om aanvullende maatregelen, om het gat zogenaamd op te vangen in het reductiepad. En daar wordt naar gezocht, ik lees voor uit de motie, binnen de totale veehouderij. En mijn vraag is, waarom wordt dit alleen gezocht in de veehouderij, waarom wordt er weer alleen naar de boeren gekeken en niet naar andere sectoren?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, ik ga in op het eerste punt. Ik denk dat als de omgevingsverordening aangepast wordt, dat dat ook een Statenvoorstel zou moeten zijn, omdat PS daar instemmingsrecht op heeft. Dat is in ieder geval mijn beleving. Mocht dat niet zo zijn, dan horen we dat straks ook wel van het college. Dus ik neem aan dat het inderdaad gewoon een Statenvoorstel wordt. Daarom hebben we in de motie ervoor gekozen om die oproep te doen, omdat we niet in een motie die verordening zelf kunnen veranderen als PS. Die staat nu ook niet op de agenda. Dan over het tweede punt, we zoeken ook naar maatregelen buiten de agrarische sector. Die maatregelen staan ook in de BOS en wij willen eigenlijk een tandje extra bijzetten en aanvullend nog zoeken naar mogelijkheden. Daar heb ik ook een aantal verschillende opties voor gegeven in de motie. Dus ook op innovatie, op voer- en management, op omschakelen naar biologisch of natuurinclusief, het houden van minder dieren, alle opties die ook in de Brabantse Ontwikkelaanpak genoemd worden. Daar kunnen we nog eens een keer met de stofkam doorheen gaan, om te kijken of er nog extra winst te behalen is. Wij denken dat het kan.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): De heer Gremmen van de VVD zegt dat men gaat kijken naar andere sectoren, maar vervolgens noemt hij allemaal maatregelen die alleen maar op de landbouw gericht zijn. Kortom, met deze BOS is de boer toch weer de klos, als ik het goed begrijp. En deze motie klinkt leuk, een halfjaartje uitstel, maar dit is gewoon ordinaire koppelverkoop door extra maatregelen richting minder

dieren neer te leggen bij de boer. Hoe kan de VVD dit uitleggen aan de agrarische sector als zijnde een oplossing, want hiermee worden de boeren toch nog verder met de rug tegen de muur gezet?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, om op dat eerste punt terug te komen, in de BOS 2.0 staan heel veel maatregelen die niet gaan over de agrarische sector en die onderzocht worden. Daar zit al heel veel stikstofwinst in. Ik moet zeggen, dat geldt ook voor de andere partijen die het ingediend hebben, wij hebben geen maatregelen kunnen verzinnen die niet al in de BOS 2.0 staan voor andere sectoren, waarvan wij denken dat die nu snel stikstofwinst zouden kunnen opleveren. En dus hebben we ervoor gekozen om die ook niet te noemen, want wij kunnen ze in ieder geval niet verzinnen. Volgens mij is het college daar vrij volledig in geweest. En over het tweede punt wil ik helder zijn. Voor de VVD is minder dieren geen doel op zich. Het gaat uiteindelijk erom dat de uitstoot en de overlast voor de omgeving, voor het milieu beperkt worden. Als een agrarisch ondernemer een briljant idee heeft, waarbij hij zijn dieren wil verdubbelen, maar de uitstoot binnen de perken blijft, dan zal hij mij ook aan zijn zijde vinden. Dus het gaat helemaal niet om minder dieren, maar het kan aanvullend op het hele pakket dus met een emissiearm stalsysteem en voer- en managementmaatregelen. En als er dan bijvoorbeeld nog een klein beetje overblijft dat je nog moet reduceren, dan kun je zeggen, ik kan misschien ook nog iets doen met het houden van minder dieren. Dus het is echt een en-en-en oplossing voor ons.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, minder dieren staat wel degelijk in deze motie. Maar misschien is dit toch een vrij fundamentele discussie. Nu zegt de VVD, we moeten in de BOS 2.0 een tandje erbij zetten et cetera. De BOS 2.0 was hier vandaag helemaal niet besproken als het aan de VVD had gelegen. Want wij hadden nog gevraagd om het hier überhaupt te bespreken, om er een Statenvoorstel van te maken. En er werd eigenlijk gezegd, het kan gewoon met een Statenmededeling afgedaan worden, want het is uitvoering van het college, want het is een uitvoeringsagenda. Dit is helemaal geen uitvoeringsagenda. Hier moeten we gewoon als Staten bovenop zitten. Dat er hier nu überhaupt een motie wordt ingediend van de coalitiepartijen vind ik frappant. Hoe hadden uw fractie en de andere coalitiefracties dat gedaan, als wij dit vandaag niet hadden geagendeerd? Als wij dit initiatief niet genomen hadden, was het dan gewoon rücksichtslos doorgegaan?

De heer **Gremmen** (VVD): Nee, voorzitter, want zoals in ons coalitieakkoord ook opgenomen stond en nog steeds staat, zouden we negen maanden voor de deadline van 1 januari '26 uiterlijk bekijken of er voldoende innovatieve systemen op de markt zijn, om die deadline ook in stand te houden. En meneer Van Hattem weet net zoals ik dat we als Staten veel meer mogelijkheden hebben om dingen te agenderen dan alleen een Statenvoorstel. Dus als dit niet het geval was geweest, hadden wij of deze vergadering benut, of een volgende vergadering benut om een actuele motie in te dienen en dit te doen. Dus deze discussie hadden we volgens mij altijd gehad.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank, voorzitter. Ik hoorde de heer Gremmen zojuist zeggen dat er geen uitstel meer moet plaatsvinden, dat het Rijk al genoeg vertraagd heeft en dat we nu aan slag moeten. Tegelijkertijd komt er een motie waarin een stallendeadline weer zes maanden wordt opgeschoven. En waarin er weer meer onderzoek wordt gedaan naar innovatieve systemen, waarvan de laatste jaren keer op keer is gebleken dat die niet standhouden. Ik hoor de heer Gremmen ook zeggen, als we dan hebben ingezet op innovatie en al die andere dingen zijn goed, dan moeten er vervolgens misschien nog wat minder dieren gehouden worden. Dat is dan een van de opties. Maar als de heer Gremmen zelf ook zegt dat we geen tijd meer hebben, dat er al te veel tijd verspilld is, is dit dan niet het moment om juist in te zetten op bewezen oplossingen, in plaats van weer te vertragen en weer meer onderzoeken te doen?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, de Partij voor de Dieren kent ons ook als een partij voor realisme. Dat realisme dwingt ons er nu toe om deze deadline uit te stellen. Als we nu de deadline zouden handhaven dan zou dat, zoals ik gisteren ook al in de krant liet optekenen, ondernemers in een spagaat brengen. Dat is niet de wens van mijn partij. En ja, we moeten zeker naar juridisch geborgde maatregelen.

Wij zijn ervan overtuigd, omdat die systemen nu op het randje staan van goedkeuring, dat dat ook een van de oplossingen kan zijn.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Ik zou de VVD heel graag willen kennen als een partij die uitgaat van realisme. Maar helaas is dat niet gebleken, want we wachten al zes jaar op zogenaamde innovatieve oplossingen, op toervloeren, op luchtwassystemen die elke keer weer niet voldoende blijken te helpen. Volgens mij is er nog maar een realistische oplossing, dat is om wel die harde keuzes te maken en niet langer te blijven wachten. Is de heer Gremmen het niet met mij eens dat het juist realistischer is, om in te zetten op bewezen middelen dan om te wachten op dingen waarvan we nog niet weten of die gaan komen en wat die gaan uithalen en weer uit te stellen?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, als het enige bewezen middel is om een sector de nek om te draaien, dan gaan wij elkaar niet vinden.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Ik val eigenlijk wel van de ene verbazing in de andere door wat ik hier allemaal hoor. U wijst naar het Rijk, terwijl volgens mij de VVD al jarenlang in het kabinet zit. Dus ik vind het heel bijzonder, wat ik hier allemaal te horen krijg. Maar mijn vraag richt zich vooral over het uitstel van een half jaar. Waarom maar een half jaar? Dat is mijn eerste vraag.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, ik wil eerst even op het eerste punt terugkomen. De VVD zit inderdaad al heel lang in de landelijke coalitie en ja, er zijn met name in de vorige coalitie ook echt heel veel stappen gezet met een minister die ook echt vooruit wilde en de verduurzaming van de sector echt hoog in het vaandel had staan, om de plannen uit te werken. Wij hebben helaas geen 76 zetels in Den Haag als VVD, dus we kunnen niet alles zelf bepalen. En nu zit er een coalitie waarvan ik tot nu toe alleen nog maar de conclusie kan trekken, dat er heel veel geroepen wordt, maar heel weinig gedaan wordt en daar spreek ik ook mijn partij op aan. Toevallig heeft onze woordvoerder Carola Meuwissen deze week met ons landelijk kamerlid de heer Van Kamp samengezeten en zij heeft ook dit signaal afgegeven. Er moet gewoon echt iets gebeuren en daar spreek ik ook mijn partij op aan. En volgens mij is dat ook heel gezond, dat je je eigen partij kritisch daarop bevraagt. Dan over het uitstel van een half jaar. We zien dat er een aantal innovatieve systemen, ik heb ze net ook al genoemd, binnen nu en enkele maanden waarschijnlijk goedgekeurd worden. Daarnaast zien we een kabinet dat nu versneld gaat kijken, binnen nu en twee maanden, naar maatregelen en perspectief. Als je dat bij elkaar brengt, twee maanden of drie maanden, dan weten we waar we staan. We denken dat ondernemers dan verder kunnen met verduurzaming en met innovatieve stalsystemen. En dus is een half jaar wat ons betreft heel realistisch.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. U geeft aan waarschijnlijk, dat er waarschijnlijk innovatieve systemen voorhanden zijn. Dus het kan ook zo zijn van niet. Nu hebben we als vraag, bent u bereid om een opschortende voorwaarde in uw motie toe te voegen? Stel dat er 1 januari nog steeds geen vergunningen zijn en geen innovatieve systemen, gaat u dan de datum weer oprekken? Bent u bereid daartoe?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, ik citeerde net ook al uit ons bestuursakkoord. Volgens mij blijft die voorwaarde in ons bestuursakkoord ook gewoon staan. Negen maanden voor de deadline zullen we weer gaan kijken of er voldoende systemen op de markt zijn, om te kunnen voldoen aan de eisen die wij stellen. Als dat zo is, kan de deadline doorgaan. En als dat niet zo is, hebben we een nieuw gesprek.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Negen maanden is te kort. De eis die u in de omgevingsverordening heeft staan, is dat boeren negen maanden voordat de deadline passeert, een vergunning ingediend moeten hebben. U zegt ook, anders waren we zelf met een actuele motie gekomen. Als CDA hebben we al honderd keer gezegd dat dit niet haalbaar is. Negen maanden is te laat. Men eist van boeren dat ze een vergunning indienen negen maanden voordat de deadline passeert. Zij zijn al

maanden van tevoren die vergunning aan het voorbereiden. Ik weet niet of u weet hoe dat werkt. Als u een vergunning voorbereidt dan bent u al maanden aan het praten met een adviseur over hoe je dat moet doen, welke innovatie. Dus negen maanden is dan rijkelijk laat. Wij gaan ervan uit dat de VVD en de coalitiepartijen tijdig met beleid komen, als blijkt dat er geen innovatieve systemen zijn, dat er geen vergunningen aangevraagd kunnen worden en dat de vergunningverlening stilligt. Dus die negen maanden is echt te kort.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, daarom staan we ook vandaag hier over dit onderwerp te spreken en hebben we deze motie vandaag ingediend en niet pas op 1 april. Dus volgens mij zitten we op dezelfde lijn.

De **voorzitter**: De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ik was eigenlijk wel benieuwd, meneer Gremmen doet ook een oproep om de boer op te gaan, om in Den Haag extra geld op te halen. Voor mij is echt wel belangrijk, hoeveel geld wilt u eigenlijk ophalen? Waar zit u aan te denken? En mijn tweede vraag is, u had het net ook over extra middelen vanuit de provincie. Dat zei u ook. Kunt u daar ook iets meer over vertellen. Waar zit u concreet aan te denken, wat voor pakket?

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, wat ons betreft had het Nationaal Programma Landelijk Gebied gewoon zijn doorgang kunnen vinden. Nu verwacht ik niet dat deze coalitie de keuze zal maken om dat fonds en de bijbehorende financiën in ere te herstellen. Maar dat bedrag was niet op niets gebaseerd. Volgens mij was dat een goede eerste aanzet. Dus ik denk dat het wel echt om significant veel geld zal gaan. Waar het Rijk mee over de brug komt, dat moeten we natuurlijk nog zien. Als provincie denk ik dan vooral dat we moeten kijken waar we versterkend nog iets kunnen doen. Volgens mij doen we al heel veel, hebben we een aantal goede regelingen voor onder andere jonge boeren, voor innovatieve stalsystemen en moeten we die vooral ook gewoon doorzetten. En er zal ook uit het onderzoek moeten blijken, dat vragen we ook in de motie, waar nog versnellingen kunnen zitten en of daar ook nog financiële gevolgen aan zitten. En mocht dat zo zijn, dan kunnen we daarover met het college in gesprek.

De **voorzitter**: De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Als ik het goed begrijp zegt u dus eigenlijk, tenminste dat is even mijn interpretatie, dat wij de boer op gaan voor 8 miljard euro. Dat was de bijdrage die wij vroegen in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied, dacht ik. Ik dacht dat 8 was, of 8,5. Dat is wat u het college meegeeft als opdracht, als ik u goed begrijp, om daarmee de lobby te starten in Den Haag. Dit geld hebben wij nodig om onze boeren te helpen, maar ook om onze natuur aan te pakken.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, ik had inderdaad ook dat bedrag van 8 miljard nog in mijn hoofd zitten. Wat ik al zeg, ik denk niet dat het realistisch is om te denken dat we dat volledige bedrag bij het Rijk zullen gaan ophalen. Maar volgens mij moeten we inzetten op wat we willen bereiken. Dit is een plan met een onderbouwde financiële wens en als we niet hoog genoeg inzetten dan krijgen we überhaupt niks, denk ik. Dus volgens mij moeten we gewoon ambitieus zijn en inderdaad proberen om van die 8 miljard zo veel mogelijk naar Brabant te halen.

De **voorzitter**: Gaat u verder?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, die zes maanden uitstel zorgt wat ons betreft ervoor dat deze groep ondernemers net even die extra maanden kunnen gebruiken om fatsoenlijk een toekomstplan te maken en een stap te kunnen zetten richting verduurzaming. Die willen wij hen dus ook geven. Tegelijkertijd zien wij ook dat dat zorgt voor een gat in onze stikstofreductie, want elk uitstel heeft gevolgen. Daarom vragen we ook in de motie aan de gedeputeerde om breed te kijken en te onderzoeken of er mogelijkheden zijn, om dit gat te dichten door middel van innovatie of door andere opties te benutten, zoals voer- en managementmaatregelen, biologisch of natuurinclusief te worden, of minder dieren te houden. En wat ik eerder ook al in een reactie op een interruptie zei, dat laatste, het houden van minder dieren, is voor de VVD geen doel op zich. Ik benadruk het nog maar een keer. Wat de VVD betreft gaat het er niet om hoe

een ondernemer de bedrijfsvoering op orde heeft, maar gaat het om de overlast en uitstoot die wordt veroorzaakt. Die moet gereduceerd worden. En voorzitter, ik rond af. De urgentie van het vraagstuk is volgens mij helder. Er moeten oplossingen komen, alleen dan kan Brabant zich verder ontwikkelen. Dan kunnen we verder met ontwikkelingen op het gebied van wonen, werken en wegen. Daar staan we samen voor aan de lat, want samen maken we immers Brabant. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. En ik stel voor dat we een kwartier gaan schorsen.

Schorsing

De **voorzitter**: Beste mensen, ik zou iedereen willen verzoeken snel plaats te nemen, want dan kunnen we verder met het debat over de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof. Ik geef graag het woord aan Jade van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. We staan in Brabant voor een hele grote opgave. Onze provincie kan de huidige economische activiteiten en wegverkeer niet aan, niet in de huidige vorm. De grenzen van onze leefomgeving worden al jaren overschreden en daarom gaat het slecht met de natuur. Om de natuur een kans te geven om te herstellen, moeten we zorgen dat er fors minder stikstof in de natuur neerslaat. Dat betekent dat wij de uitstoot in Brabant drastisch moeten verminderen. Alleen dan zal de natuur herstellen en alleen dan ontstaat weer ruimte voor nieuwe, hele belangrijke ontwikkelingen waar stikstofruimte voor nodig is. GroenLinks is blij dat dit college deze opgave echt aanpakt. Dat we in Brabant doen wat nodig is. Ook als dat betekent, dat je moeilijke keuzes moet maken. Maar het zijn wel eerlijke keuzes, want wegkijken kan niet. Niet alleen omdat wij van GroenLinks het belangrijk vinden om onze natuur te beschermen en te koesteren, maar ook omdat het de juridische realiteit is. En daarom zijn we blij dat het college aanvullende maatregelen gaat nemen met de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof. Die zijn hard nodig. Dat blijkt ook uit de analyse van de stikstofmaatregelen en de autonome ontwikkeling. Doorgaan op de huidige weg zorgt voor onvoldoende daling van de stikstofdepositie, waardoor we niet zeker zijn dat onze natuur niet verder verslechtert. Dit is niet alleen heel slecht nieuws voor onze natuur en onze gezonde leefomgeving, maar ook voor de maatschappelijke initiatieven die on hold staan, omdat we jarenlang over de grenzen van onze leefomgeving zijn gegaan. Waar wij in Brabant durven en doen wat nodig is, zien we dat Den Haag alleen maar vertraagt en wegschuift. Dat werd vorige week ook weer eens benadrukt door de rechtbank in Den Haag in de zaak Greenpeace tegen de staat. De Nederlandse staat handelt onrechtmatig door de verslechtering van stikstofgevoelige natuur in Natura 2000-gebieden niet tijdig te stoppen en de wettelijke stikstofdoelen voor 2025 niet en voor 2030 waarschijnlijk niet te halen.

De **voorzitter**: Meneer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter. GroenLinks haalt de rechtszaak van Greenpeace aan van vorige week. Wij hoorden in die zaak dat de rechter zei, dat geen enkele wetenschap heeft aangetoond dat de natuur op omvallen staat. En wij horen hier weer een heel sterk betoog, dat we die stikstofneerslag moeten weghalen. Dus we gaan de regen opvangen in plaats van het gat in het dak te dichten. Ik vraag aan GroenLinks, hoe moeten die herstelmaatregelen in de Natura 2000-gebieden volgens u er dan uitzien?

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, we zijn al heel lang bezig met het nemen van herstelmaatregelen in de natuur. Maar als we niet zorgen dat de stikstofuitstoot naar beneden gaat, dus de stikstofdepositie in natuurgebieden naar beneden gaat, dan kan de natuur niet herstellen. Dan kunnen wij doen wat we willen, maar het is dweilen met de kraan open. Alleen onder de voorwaarde dat we de stikstofcrisis aanpakken, kan de natuur herstellen. En er is een duidelijke uitspraak van de rechtbank geweest, dat we op dit moment niet voldoende doen om de achteruitgang van de natuur tegen te gaan.

De **voorzitter**: Meneer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, wat betreft die uitspraak, de rechter toetst aan de wet. Als de wet 0,005 voorschrijft, dan denk ik dat iedereen al snel kan zeggen dat we dat inderdaad niet halen. En ik hoor GroenLinks zeggen, er worden al heel lang maatregelen genomen. Dan vragen we ons wel af, maar hoe

lang dan? En wat zijn volgens u dan de resultaten? Want als de resultaten anno 2025 dan nog steeds zijn dat de natuur op omvallen staat, dan vraag ik me af waar het fout gegaan is.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, we hebben jarenlang te weinig gedaan om de verschillende oorzaken waardoor het slecht gaat met de natuur aan te pakken. Dus we kunnen wel proberen om te investeren in onze natuur en dat doen we ook. Dat doen we als provincie en dat doen nog veel meer instellingen. Alleen als wij niet zorgen dat de omgeving in die natuur gezond is, dan kan die natuur ook niet herstellen.

De **voorzitter**: Meneer Havermans tot slot.

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, ik merk toch dat we enigszins dichterbij elkaar komen als ik het zo mag stellen. We moeten in de Natura 2000-gebieden gaan kijken en op veel meer fronten. Dat is voor ons enigszins bemoedigend. Ik ben vooral benieuwd waar Den Haag over twee maanden mee komt.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Eerst mijn reactie daarop. Ik ben blij om te horen, als ik dat zo kan concluderen, dat ook de BBB generieke maatregelen wil, die in heel ons land en in heel onze provincie plaatsvinden om stikstof of naar beneden laten gaan. Voorzitter, waar het vorige kabinet stappen aan het zetten was met het transitiefonds en het Nationaal Programma Landelijk Gebied, heeft het huidige kabinet hier de stekker uitgetrokken. Dat gaf de rechter ook aan. Dit kabinet zet stappen terug, terwijl er juist meer nodig is. Ze durven geen pijnlijke maatregelen te nemen en zorgen door een gebrek aan lef alleen voor afbraak van perspectief. Afbraak van perspectief voor de natuur en afbraak van perspectief voor maatschappelijke opgaven, afbraak van perspectief voor de agrariër. En daar hebben wij ook last van, want er komt een veel grotere opgave bij ons als provincie te liggen. We moeten dan ook een duidelijk signaal afgeven richting Den Haag. Kap met vertragen en doe wat nodig is. Zorg voor stevige maatregelen en voldoende financiële middelen. Alleen dat is een uitweg in deze stikstofcrisis. En voorzitter, we wisten al langer dat er sprake is van een stikstofcrisis. Maar na de uitspraak van de Raad van State over intern salderen zitten we echt klem. De impact van deze uitspraak is gigantisch, ook voor de agrariër die nog een vergunning moet indienen om te voldoen aan onze stikstofreductie eis. Vandaar dat GroenLinks de motie over aanpassing van de omgevingsverordening mee indient. We vragen het college om een voorstel voor te bereiden, om de deadline voor melkvee, vrouwelijk jongvee en vleeskalveren met zes maanden op te schuiven. Maar we vragen het college ook om het gat in het reductiepad dat daardoor ontstaat, te dichten met aanvullende maatregelen. En dat is heel belangrijk. Want ons reductiepad is ons pad naar natuurherstel en tegelijkertijd onze juridische verweerlijn. Een van de aanvullende maatregelen die wij het college voorstellen, is om als extra maatregel in de BOS 2.0 te onderzoeken wat er nodig is om de manieren van stikstofreductie door middel van extensiveren, overschakelen naar biologische landbouw, of het houden van minder dieren aantrekkelijk te maken voor veehouders. Hoe maken we dit echt aantrekkelijke opties? Dat onze biologische, natuurinclusieve boeren koploper zijn in het produceren van voedsel in balans met de omgeving staat buiten kijf. Zij weten als geen ander hoe natuur en landbouw hand in hand gaan. Onze waardering voor hen is groot. Wij blijven ons inzetten voor een goede positie van de bioboer en beleid dat rekening houdt met een andere vorm van bedrijfsvoering. En voorzitter, het voldoen aan de deadline door het houden van minder dieren mag wat GroenLinks betreft ook veel meer gepromoot worden. Wel beseffen we ons dat dit in veel gevallen financieel nu geen optie is. Wij zouden dan ook graag willen dat het college kijkt naar hoe dit financieel en met beleid een interessante optie kan worden. Als ze in Den Haag dan weer met een transitiefonds komen, hebben we in Brabant in ieder geval een goed plan klaarliggen, waarbij de effecten op stikstofuitstoot klip en klaar zijn. Voorzitter, dan nog even terug naar de BOS 2.0. We zien dat dit college zich echt inspent om Brabant open te krijgen. Het is goed dat we als provincie ons eigen intrekingsbesluit hebben. Een belangrijke stap, anders is het dweilen met de kraan open. Zo wordt de provinciale inzet om stikstofuitstoot te reduceren niet teniet gedaan door het toenemen van emissie, door het benutten van latente ruimte. GroenLinks vindt het verstandig dat naast het intrekken van latente stikstofruimte ook is gekeken naar de gebruikte stikstofruimte in de natuurtoestemmingen. En dat is opgenomen in de BOS 2.0, om de maatregel wel klaar te zetten ook al wordt hij nu nog niet ingezet. Het zit in ieder geval in de instrumentenkoffer. Hiermee blijf je zelf in control. Wanneer blijkt dat er onvoldoende passende maatregelen getroffen worden, bestaat het risico dat in gebruik zijnde vergunningen moeten worden ingetrokken op last van de rechter. Dan ben je als provincie

liever zelf aan zet. Voorzitter, ik rond af. Brabant laat aan Den Haag zien hoe het moet. We zetten stappen en geven het goede voorbeeld. Met populisme lossen we geen problemen op. Met ingrijpende en minder populaire maatregelen brengen we perspectief voor de natuur, perspectief voor maatschappelijke initiatieven en perspectief voor de agrariër.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Met groen simplisme los je ook niks op. En ik hoor hier eigenlijk een verhaal van, we moeten de natuur herstellen. Tegelijkertijd moeten we vaart maken et cetera. Maar wat lost dit nou daadwerkelijk op? En wanneer is volgens mevrouw Van der Linden van GroenLinks de natuur ook daadwerkelijk hersteld? Hoe is het aantoonbaar een-op-een te koppelen dat deze maatregelen uit de BOS 2.0 daadwerkelijk zorgen voor het herstel van de natuur op het niveau zoals u voorstaat dat het hersteld zou moeten worden?

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, gelukkig hoef ik zelf dat antwoord niet te geven, want er wordt voldoende onderzoek gedaan, bijvoorbeeld met de natuurdoelanalyses. Daarin wordt onderzocht wat de staat is, wat er nodig is om die natuur te herstellen op het moment dat vergunningverleningen ook weer opengaan. En als je gaat kijken naar de BOS 2.0, zie je ook die grafiek. Dus de maatregelen die wij nemen en het natuurherstel gaan naar elkaar toe. Dan ontstaat er een moment dat vergunningverlening weer open kan gaan. We kunnen niet aangeven wanneer dat gaat zijn. We kunnen ook niet precies duiden wat er voor dat moment nodig is, maar dat moment ontstaat. U vraagt mij wat er nodig is en wanneer het genoeg is? Ik hoop dat u die vraag ook aan de fractie in Den Haag stelt. Want Den Haag moet nu met oplossingen komen. Wij hebben een antwoord nodig op de uitspraak van de rechtbank over intern salderen. Anders wordt het ontzettend lastig om hier in Brabant echt de meters te maken die nodig zijn.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Over een ding ben ik het eens. Den Haag moet met de oplossing komen. We moeten als Brabant juist niet het wiel opnieuw gaan uitvinden en het nog ingewikkelder maken voor de veehouders en ondernemers in deze provincie, door zelf weer allerlei regels te gaan verzinnen. Mevrouw Van der Linden van GroenLinks zegt zelf dat men niet weet wanneer dat punt is bereikt, wanneer het behaald kan worden. Dus waarom zouden we dan überhaupt nog allerlei deadlines stellen voor onze boeren, als we hier zelf niet eens kunnen aangeven wanneer het punt dat bereikt zou moeten worden, bereikt is. Wat is een deadline dan nog waard? Moeten we dan eigenlijk niet volledig af van zulk soort stallendeadlines en andere maatregelen die onze boeren gewoon gillend gek maken?

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Als Den Haag jaren geleden met echte oplossingen was gekomen, was dit hier in Brabant niet nodig geweest. Maar we zitten in een situatie dat wij niet kunnen wachten, dat wij meters moeten maken. Het gaat slecht met de natuur in Brabant en daardoor is er ook geen perspectief voor alle andere maatschappelijke initiatieven, voor het bouwen van woningen en dergelijke. We zitten helemaal klem. En dat komt door de jarenlange vertraging en doordat er eigenlijk gewoon te weinig gedaan is in Den Haag.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Het gaat "slecht" met de natuur. Er zullen wat pijpenstrootje en brandnetels iets harder groeien door stikstofuitstoot. En daarom worden er geen woningen voor onze jongeren gebouwd, kunnen er geen wegen worden aangelegd, moeten onze boeren het veld ruimen. Vanwege zulk soort zaken, ik noem het maar gewoon idiotie. En dan vraag ik toch aan mevrouw Van der Linden van GroenLinks, is dit het allemaal waard? Kunnen we dan, zoals net ook al terecht werd gevraagd, niet beter inzetten op gewoon natuurbeheermaatregelen? Stuur een gescheperde schaapskudde de hei op en laat ze die pijpenstrootjes wegvreten. Als het moet, geven we daar als provincie subsidie voor. Dan hebben we meteen een stukje cultuurhistorisch beeld compleet met mooie Kempische Heideschappen. Kunnen we niet veel beter daarop inzetten als we dan toch echt iets moeten doen? Is GroenLinks bereid

om die stap te zetten in plaats van een onrealistisch beeld van een tijdspad dat we zelf niet eens kunnen duiden?

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, ik vind het idee van die schapen best leuk. Misschien kan het ook als aanvullende maatregel opgenomen worden in de BOS. Maar nee, alleen natuurbeheer is niet voldoende. Dat doen we al jaren. We doen dat ook goed. Er zit heel veel energie op van dit college, maar daarmee herstellen we de natuur niet voldoende. Dan helpen we inderdaad de jongeren niet door ze perspectief te geven voor het bouwen van een woning. Ook helpen we maatschappelijke initiatieven niet. Er ligt van alles stil. En dat kan alleen opgelost worden als we deze stikstofcrisis serieus gaan aanpakken.

De **voorzitter**: U was klaar met uw betoog? Dank u wel. De heer Deckers heeft het woord.

De heer **Deckers** (PvdA): Voorzitter, dank u wel. Vandaag spreken we weer over de BOS en het intrekkingenbeleid. In de oordeelsvormende bijeenkomst die we hierover al hebben gehad, heb ik me namens mijn fractie positief hierover uitgelaten. Vind ik het dan allemaal leuk wat hierin staat? Zeker niet. Gaat het dan ver genoeg om de natuur echt genoeg te herstellen, om de vergunningverlening weer op gang te brengen? Ik weet het ook niet helemaal zeker, maar ik zie wel een college dat bereid is om lastige maatregelen te treffen. Niet omdat het leuk is, noch omdat het populair is, maar simpelweg omdat het nodig is. Dat vind ik wel een verademing. Dat het nodig is, is de afgelopen weken maar weer eens gebleken. Eerst door de Raad van State, daarna de civiele rechter, we hebben het allemaal kunnen zien. Laat ik dan ook maar direct heel duidelijk zijn. Ikzelf en mijn fractie vinden deze uitspraken allerm minst leuk of fijn. Ik pleit hier ook keer op keer voor het sneller bouwen van meer betaalbare huizen. Ook dat komt onder druk te staan, om maar een voorbeeld te noemen. Zo kan ik nog even doorgaan. Geen fijne uitspraak dus. Heel eerlijk, ik fronste ook al een beetje met mijn wenkbrauwen toen ik zag dat de uitspraak met terugwerkende kracht voor vijf jaar geldt. Een nieuwe groep PAS-melders lijkt mij geboren. Zeker geen fijne uitspraak dus. Maar als we heel eerlijk zijn, kunnen deze uitspraken toch voor niemand hier in dit huis of buiten dit huis een verrassing zijn. Je kan heel veel van onze rechters zeggen, er zijn mensen die dat ook doen, maar consequent zijn ze wel. Alle analyses laten zien dat we al jarenlang te weinig doen om de natuur te herstellen. En dan kun je volgens mij twee dingen doen. Je kunt klagen over de afspraken die vorige kabinetten gemaakt hebben, of je kunt je nek uitsteken en wat gaan doen. Problemen oplossen in plaats van ontkennen. En dat doet dit college wat mij betreft met de BOS en het intrekkingenbeleid. Brabant doet wat Den Haag nalaat. Gewoon simpelweg doen waarvoor je besteld bent. Maatregelen treffen in evenredigheid naar de bijdrage aan het probleem, breed over verschillende sectoren. Vandaag wil ik twee thema's uitlichten. Want als je zegt naar evenredigheid van bijdrage aan het probleem, dan betekent dat concreet dat een groot deel van de stikstofwinst of het beperken van de depositie in alle eerlijkheid bij de landbouwsector vandaan moet komen. Dan ontcom je er volgens mij ook niet aan om niet alleen maar te kijken naar innovatie. Het is niet populair om te zeggen, heb ik inmiddels gemerkt. Maar minder dieren, extensieve, biologische manier van landbouw is een cruciale oplossing, ook voor de toekomst. En ik besef donders goed dat dat een enorme impact heeft op veel individuele boeren en landbouwbedrijven. Daar hoort dus ook iets bij als je dat zegt. Een overheid die hen hierin ondersteunt. En daarom heb ik mij ook zo ongelooflijk opgewonden over de maatregelen van dit kabinet, die uitblijven. Maar waarbij ze wel in staat zijn om alle middelen die beschikbaar waren om de landbouwsector te ondersteunen in deze transitie voor andere doeleinden in te zetten. Ik concludeer hele mooie, warme woorden voor de boerensector, maar nul daden en ook geen knaken. Dus daarom mijn vraag aan alle partijen hier in de Staten en aan dit college, bent u bereid om de lobby te intensiveren, om Den Haag ertoe te bewegen met een reëel toekomstperspectief voor boeren te komen, gekoppeld aan reële compensatie en bijdrage om deze transitie te doen? En om dat verzoek wat kracht bij te zetten, dien ik mede namens GroenLinks, D66, SP en Volt de motie Geen woorden, maar knaken in. Dan mijn tweede punt, voorzitter. Er zijn veel boeren die de weg reeds zijn ingeslagen om meer in balans met de natuur en hun omgeving te boeren, natuurinclusieve boeren, biologische boeren. Ze winnen hier vanuit Brabant de ene na de andere prijs, maar helaas dreigen zij ook in de knel te komen. Ik vind dat deze mensen het goede voorbeeld geven, soms tegen de stroom in. We hebben ze aan het begin van deze dag mogen horen met een krachtig betoog. Daarvoor verdienen ze wat mij betreft onze waardering en ondersteuning. Een positie om rekening mee te houden in ons eigen landbouwbeleid. Ik vind het heel lastig te verkroppen dat zij precies doen wat wij met elkaar voorstaan en nu onbedoeld de dupe zijn. Ik vraag het college de waardering voor deze boeren ook uit te spreken en aandacht te hebben voor hun positie. Daarom dien ik de motie Waardering voor de bioboeren samen met GroenLinks, SP en D66 in. Ik rond af, voorzitter. Over waardering

gesproken, ik begon ermee en ik zeg het nogmaals. Ik spreek mijn waardering uit voor dit college dat haar nek uitsteekt. Men doet waarvoor men besteld is, ondanks dat het niet altijd populair is en zeker niet altijd makkelijk. Maar men doet wat mij betreft wel wat Brabant nodig heeft voor de toekomst. Dank u wel.

Motie M6-2025: Geen woorden maar knaken

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025,

Constaterende dat:

- Recente uitspraken van de rechter in de Greenpeace-zaak en de RvS inzake Rendac en Amercentrale de Brabantse samenleving nog verder onder druk zetten;
- Dit gevolgen heeft voor nagenoeg alle sectoren waarvoor gebouwd moet worden, denk aan: woningbouw, verkeer en vervoer, energie, et cetera;
- De politieke leiding van het ministerie van LNV in woorden meer dan begaan is met het lot en de situatie van onze agrarische sector;
- Het Nationaal Programma Landelijk Gebied is afgeschaft zonder dat daarvoor een alternatief is gepresenteerd;
- Van de 24 miljard euro die hiervoor gereserveerd was, 19 miljard aan andere zaken wordt besteed;
- Er voor onze boeren daarmee wél mooie woorden, maar géén knaken zijn.

Overwegende dat:

- De rechter in het oordeel laat meewegen dat het Kabinet op het gebied van het terugdringen van stikstofdepositie achteruit gaat in plaats van vooruit;
- De provincie Brabant zich o.a. BOS 2.0 en Aanpak Landelijk Gebied maximaal inspent om een bijdrage te leveren aan natuurherstel en het terugdringen van de stikstofdepositie in onze provincie;
- Het kabinet nu voor de opgave staat om met concrete maatregelen te komen om de stikstofdepositie ook op landelijke schaal fors terug te dringen;
- Dit een belangrijke transitie van de agrarische sector vraagt;
- De Rijksoverheid de morele verantwoordelijkheid heeft om boeren bij te staan in deze transitie, ook als dit tot bedrijfsbeëindiging leidt.

Verzoekt het college van Gedeputeerde Staten om:

- Een krachtige lobby bij de Rijksoverheid te voeren om afdoende middelen beschikbaar te stellen om onze boeren bij te staan.

en gaan over tot de orde van de dag.

PvdA, Ward Deckers
GroenLinks, Jade van der Linden

Motie M7-2025: Aandacht voor onze Bio boeren in provinciaal stikstofbeleid

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025,

Constaterende dat:

- Recente uitspraken van de rechter in de Greenpeace-zaak en de RvS inzake Rendac en Amercentrale andermaal bevestigen dat er meer gedaan moet worden om de natuur te herstellen en de stikstofdepositie terug te brengen;
- Dit een bijdrage vraagt van diverse sectoren in onze Brabantse economie, en ook de landbouwsector hier een belangrijke rol in speelt;
- Er een groep biologische - en natuurinclusieve boeren is in onze provincie die als koploper van de landbouwtransitie fungeren.

Overwegende dat:

- Het veranderproces om over te stappen op een biologische - of natuurinclusieve bedrijfsvoering impactvol is en een bijdrage levert aan het oplossen van onder meer het stikstofprobleem;
- Zij met hun voorbeeld een inspirerende werking hebben op een grote groep Brabantse boeren en daarmee een aanjager zijn voor de landbouwtransitie;
- Zij daarvoor veel waardering en aandacht binnen provinciaal beleid verdienen.

Roepen Gedeputeerde Staten op:

- om in landbouw gerelateerd provinciaal beleid aandacht te hebben voor de positie van biologische en natuurinclusieve boeren, en hierover met deze groep in overleg te zijn en blijven.

en gaan over tot de orde van de dag.

PvdA, Ward Deckers
GroenLinks, Jade van der Linden

Motie M7a-2025: Aandacht voor onze Bio boeren in provinciaal stikstofbeleid

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025,

Constaterende dat:

- Recente uitspraken van de rechter in de Greenpeace-zaak en de RvS inzake Rendac en Amercentrale andermaal bevestigen dat er meer gedaan moet worden om de natuur te herstellen en de stikstofdepositie terug te brengen;
- Dit een bijdrage vraagt van diverse sectoren in onze Brabantse economie, en ook de landbouwsector hier een belangrijke rol in speelt;
- Er een groep biologische - en natuurinclusieve boeren is in onze provincie die als koploper van de landbouwtransitie fungeren.

Overwegende dat:

- Het veranderproces om over te stappen op een biologische - of natuurinclusieve bedrijfsvoering impactvol is en een bijdrage levert aan het oplossen van onder meer het stikstofprobleem;
- Zij met hun voorbeeld een inspirerende werking hebben op een grote groep Brabantse boeren en daarmee een aanjager zijn voor de landbouwtransitie;
- Zij daarvoor veel waardering en aandacht binnen provinciaal beleid verdienen.

Roepen Gedeputeerde Staten op:

- om in landbouw gerelateerd provinciaal beleid aandacht te hebben voor de positie van biologische en natuurinclusieve boeren, en hierover met deze groep in overleg te zijn en blijven.

en gaan over tot de orde van de dag.

PvdA, Ward Deckers
GroenLinks, Jade van der Linden
D66, Matthijs van Miltenburg
SP, Irma Koopman

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Van Hattem gebruikt zijn laatste interruptie voor de heer Deckers. Gaat u gang.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Ik hoor de heer Deckers van de PvdA zeggen, we moeten toch vooral inzetten op minder dieren. Terwijl ik de VVD als mede-indiener van deze coalitiemotie, zo noem ik het maar, de motie voor de aanpassing van de omgevingsverordening, net hoorde zeggen dat minder dieren niet per se nodig is. Wat is nou de strekking van deze motie? Wordt er nu op ingezet door de indieners, we gaan echt voor minder dieren, zoals de PvdA hier betoogt? Of hoeft dat niet zo nodig? Hoe moet deze motie worden geïnterpreteerd?

De **voorzitter**: De heer Deckers.

De heer **Deckers** (PvdA): De strekking van deze motie is dat wij hier in Brabant onze bijdrage leveren om de stikstof te reduceren, zodat de natuur kan worden hersteld en dat er daardoor ook stappen gezet kunnen worden om Brabant weer open te krijgen.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, dat is niet het antwoord op mijn vraag. Ik vroeg hoe dit zich verhoudt tot het aspect van minder dieren. Kunt u daar een klip-en-klaar antwoord op geven? Zet deze motie aan tot het houden van minder dieren door onze hardwerkende boeren?

De heer **Deckers** (PvdA): Volgens mij is het niet zo heel ingewikkeld, voorzitter, zou ik tegen de heer Van Hattem willen zeggen. Er zijn verschillende manieren om daar te komen, dus we hebben daarvoor de afspraken over de stalsystemen, minder dieren, extensiveren. Het zijn allemaal maatregelen om dat te doen. Wat mij betreft gaat het erom dat wij de natuur herstellen en dat we daarvoor de juiste dingen doen, zodat Brabant weer open kan, we woningen kunnen bouwen et cetera om onze economie weer aan het draaien te krijgen.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik hoorde de heer Deckers van de PvdA weer zeggen minder dieren. Dus als deze motie gesteund wordt, dan is het weliswaar een klein stukje uitstel van een paar maanden, waar op zichzelf geen oplossing uit voortvloeit, maar ondertussen wordt er wel ingezet op minder dieren. Dat is dan de conclusie die we moeten trekken.

De heer **Deckers** (PvdA): Voorzitter, de heer Van Hattem is bijzonder bedreven in het maken van een karikatuur van mijn eigen uitspraken. Ja, ik heb gezegd minder dieren, want dat is een mogelijkheid om stikstof te reduceren, evenals de inzet op innovatie. Dus u kunt mij nog zoveel woorden in de mond leggen als u wilt, maar dit is volgens mij de strekking van de motie. En ik zou hem goed lezen, want het staat er volgens mij helemaal in.

De **voorzitter**: Gaat u verder?

De heer **Deckers** (PvdA): Ik heb goed nieuws voor u, voorzitter. Ik was klaar.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar mevrouw Koopman. Zij heeft het woord.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel, voorzitter. Een provincie waar twee keer zoveel varkens wonen als mensen, dat kan nooit goed gaan. Dat leerde ik in de jaren '70 op de basisschool. Inmiddels zit ik dicht bij mijn pensioen en de situatie is niet veranderd in Brabant. Er zijn nog steeds partijen die denken dat we ongestoord op de oude voet door kunnen gaan. Wat ons betreft kan dat niet. Het huidige kabinet faalt in de stikstofaanpak. De miljarden die voor de boeren gereserveerd waren, zijn op verzoek van BBB en PVV wegbezuinigd. Al het werk dat provincies jarenlang in het Nationaal Programma Landelijk Gebied hebben gestopt, werd weggegooid zonder dat er een ander plan is. Nu ligt er alweer een gerechtelijke uitspraak, die opnieuw vaststelt dat uitstellen of schijnoplossingen gewoon niet meer kunnen. Er moet onmiddellijk worden begonnen. Dat stond ook in de uitspraak. Veel vertrouwen in de ministeriële commissie van dit kabinet hebben wij niet, maar als provincie hebben we ons er wel toe te verhouden. Zelfs als dat, zoals bijvoorbeeld bij de PAS, meer problemen met zich mee gaat brengen door rare instellingen die niet helemaal wettelijk zijn. De Nederlandse wet ligt er namelijk en de uitspraak spreekt uit dat de Nederlandse staat zich eraan moet houden. En dat doen ze op dit moment niet. De gestelde doelen zijn ook nog eens het minimaal noodzakelijke. Over vijf jaar mag er in de helft van de natuurgebieden niet meer stikstof neerdalen dan de natuur aankan. Dat de landbouw verantwoordelijk is voor het grootste gedeelte van de stikstofuitstoot weten we al jaren. Heel veel boeren hebben al heel veel gedaan om hun uitstoot te verminderen. Maar het is al met al niet genoeg. Boeren moeten waar mogelijk geholpen worden met het omschakelen, verplaatsen, andere verdienmodellen, et cetera. We hebben er al heel veel over gehoord

vanmorgen. Ook in andere sectoren moeten stikstofbronnen zo veel mogelijk worden weggenomen. Maar college, vergeet ook niet de bedrijven die al goed bezig zijn te helpen waar het kan. We hoorden vanmorgen een aantal voorbeelden van biologische boeren en natuurinclusieve boeren. Maatregelen zijn nodig, zodat we ook weer aan alle andere behoeften van de Brabanders kunnen voldoen. We zoeken ruimte voor wonen, natuurherstel en een gezonde leefomgeving, mobiliteit, de energietransitie, innovaties en een duur toekomstperspectief voor onze boeren. Dus zowel natuurherstel als stikstof beperken. We kunnen niet meer kiezen. In het ontwikkelplan staan stappen voor heel veel sectoren en de SP is daar blij mee. We zijn blij dat we in Brabant proberen koers te houden voor zover we dat kunnen. Er is namelijk wel dringend een echte aanpak en een flinke zak geld vanuit het kabinet nodig, om alles door te voeren. De SP rest slechts een vraag. In de bespreking tijdens de themabijeenkomsten en ook vanmorgen was er grote overeenstemming, dat mensen met een iets oudere auto niet gestraft moeten worden met beperkte toegang en hogere opcenten voor natuurgebieden. Toch staat dat nog steeds in het voorstel. Waarom is dat niet weggehaald? Voor de SP is het namelijk een onbespreekbaar voorstel. Kan de gedeputeerde toezeggen dat dat voorstel er nog uitgehaald wordt? Of in elk geval toezeggen dat we het nooit gaan uitvoeren? We dienen geen moties in vandaag, maar we dienen wel verschillende moties van andere partijen mee in. We hopen daarmee een duidelijk beeld te hebben neergezet. Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u, mevrouw Koopman. De heer Van Hattem heeft het woord.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Het debat dat we vandaag voeren is de uitkomst van een absurde, maar bovenal onzuivere gang van zaken. De BOS 2.0 is een beleidsstuk dat sterk bepalend is voor de wijze waarop de provincie omgaat met stikstof en diens gevolge met onze boeren, onze bedrijven, onze bouwprojecten en onze automobilisten. Het is zo verstrekkend dat iedere Brabantse burger direct of indirect de gevolgen van dit beleid zal ondervinden. Bij zulke ingrijpende beslissingen moet Provinciale Staten haar volksvertegenwoordigende en kaderstellende rol optimaal kunnen invullen. Dan past het ook om zulk beleid in een Statenvoorstel aan PS voor te leggen, zodat Statenleden dit openbaar kunnen bespreken, eventueel amenderen en erover kunnen stemmen. GS ziet de BOS 2.0 echter als uitvoering met een flinterdunne onderbouwing. De kaders ontleen zij aan het bestuursakkoord en de uitvoeringsagenda's. Het bestuursakkoord is op zichzelf echter geen beleidskader van PS, maar een politiek onderhandelingsakkoord van enkele coalitiepartijen. De uitvoeringsagenda's zijn vanuit GS geïnitieerde en vastgestelde beleidsstukken en zijn op zichzelf ook geen beleidskaders. Kortom, deze insteek van GS is flagrant in strijd met de afgesproken systematiek van sturen met kaders. In plaats daarvan legt het college PS zo in de luren met kaders. Ten onrechte denkt GS de BOS 2.0 vast te kunnen stellen als een Statenmededeling. In de agendavergadering heb ik daarom het verzoek gedaan de BOS 2.0 als een Statenvoorstel aan PS aan te bieden. Dit is ook door een meerderheid van de fracties in de agendavergadering gesteund. Dat GS vervolgens besluit dit verzoek naast zich neer te leggen en geen Statenvoorstel aan te bieden, is dan ook zeer afkeurenswaardig. Om die reden dient de PVV-fractie een motie van afkeuring in samen met de fractie van JA21. Daarnaast dienen we samen met JA21 en het CDA een motie in, waarin we GS oproepen om alsnog een volwaardig Statenvoorstel over de BOS 2.0 te maken en ter besluitvorming voor te leggen aan PS. In de Statenmededeling van 28 januari hamert GS er nogmaals op dat het vaststellen van uitvoeringsagenda's een bevoegdheid van het college is. Die vlieger gaat alleen maar op, als er daaraan voorafgaand sprake is geweest van een zorgvuldig proces conform sturen met kaders. En dat is hier, ik zeg het nogmaals, volstrekt niet het geval. Sterker nog, in de Statenmededeling geeft GS aan dat zij PS alleen maar af en toe zullen informeren met wederom Statenmededelingen over wat hun nieuwe decreten op het gebied van stikstof zullen zijn. Onder het mom van de bekendmaking Actualiteiten Stikstof heeft PS dan het nakijken. GS spreekt over de aandacht die zij wil schenken aan de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van maatregelen en over het hebben van oog voor het draagvlak en de maatschappelijke impact van maatregelen. Zijn dat niet bij uitstek zaken waar de volksvertegenwoordiging zich ook over moet kunnen uitspreken, in plaats van PS alleen maar te informeren? Zo geeft GS zichzelf wel een enorme blanco cheque om naar willekeur met maatregelen te komen, zeker ten aanzien van de nader aan te vullen lijst met aanvullende maatregelen. Graag een reflectie hierop van het college. Kan GS daarnaast aangeven of zij in de tussentijd, dus voorafgaand aan deze Statenvergadering, al tot uitvoering op basis van de BOS 2.0 is overgegaan? Dit mede gelet op een publicatie in het Provinciaal Blad van 27 december 2024 inzake - en ik citeer: "kennisgeving voornemen tot het vaststellen van beleid voor het beperken van latente stikstofruimte bij veehouderijen en industrie". Graag een reactie van het college. GS noemt in de eerder genoemde Statenmededeling de vaststelling van de BOS 2.0 een mijlpaal, waarover zowel intern als extern wordt gecommuniceerd. Communicatie is in

dit geval alleen maar zenden, maar niet ontvangen. In een themavergadering is met PS de 95 procentversie besproken. GS gaf toen, na kritiek van PS, te kennen af te zullen zien van haar plannen om natuurgebieden met de auto onbereikbaar te maken. In de 100 procentversie van de BOS 2.0 zijn deze plannen echter alsnog een-op-een opgenomen, onder het mom van groene hubs en emissievrije zones. Kan het college aangeven waarom zij hier PS en haar eigen toezeggingen negeert? Als PVV-fractie willen we sowieso geen natuurverbod voor automobilisten of een Tesla-reservaat. Daarom dienen we samen met BBB, JA21 en 50PLUS een motie in. In dat kader wil GS ook inzetten op het differentiëren van opcenten voor verschillende soorten auto's, met een hoger tarief voor oude, "vervuilende" auto's dan zogenaamde schone auto's. Samen met JA21 dienen we een motie in om deze opcenten discriminatie uit de lijst met aanvullende maatregelen te schrappen. Inhoudelijk rammelt de BOS 2.0 ook aan alle kanten. Ik zal niet alle kritiekpunten die ik eerder in de 95 procentversie heb geuit, herhalen. Maar het is er in de 100 procentversie niet beter op geworden. Zo worden de prestatie-indicatoren er doodleuk pas achteraf ingebracht door GS. En ook kwam GS tot de conclusie dat het verwachte effect van maatregelen voor geen meter bleek te kloppen. De bandbreedte moest voor de meeste gebieden "iets" naar boven worden bijgesteld met zo'n 10 tot 100 mol verschil. En dat terwijl onze boeren voor minder dan een mol uitstoot al op de pijnbank worden gelegd. Van de generieke maatregelen is het intrekken van de latente vergunningsruimte een van de meest ingrijpende maatregelen. Dit is boeren bestelen van hun economisch eigendom. Hier zullen forse bedragen aan schadevergoeding tegenover moeten staan, terwijl budget hiervoor onduidelijk is. Samen met BBB, CDA, JA21 en 50PLUS dienen we daarom een motie in om af te blijven van de latente ruimte. Kortheidshalve, deze BOS 2.0 biedt geen oplossing. Er is geen enkele zekerheid dat Brabant hiermee van het slot gaat, terwijl onze boeren wel weer verder in de verdrukking komen. We moeten als provincie dus ook niet vooruitlopen en nog verder gaan dan de landelijke stikstofmaatregelen. Met de laatste gerechtelijke uitspraken is de situatie toch al ingewikkeld genoeg. Ook daarover dienen we een motie in met BBB, CDA, 50PLUS en JA21. Neem in plaats daarvan innovaties, zoals ook door de landbouwuniversiteit Wageningen wordt aanbevolen, echt serieus. Geef boeren met innovatieve concepten, zoals we vanochtend zagen, nu eens een kans en vergun deze ook. Daartoe dienen we met JA21, CDA en 50PLUS een motie in. Voorzitter, tot slot. Het is bizar dat de coalitiepartijen geen voorstander waren van een Statenvoorstel, maar nu op verzoek van de oppositie dit debat mogelijk is gemaakt, zij vandaag wel komen met een motie die eigenlijk kan worden gezien als een verkapt amendement op de BOS 2.0. Een motie die zogenaamd voor uitstel zorgt, maar eigenlijk alleen maar de zaak langer aan het lijntje houdt om nog meer maatregelen door te drukken, om onze boeren af te knippen, door onder andere in te zetten op minder dieren. Het is een vorm van politieke koppelverkoop waar onze boeren nog steeds niet mee geholpen zijn. Voorzitter, tot zover in eerste termijn.

Motie M8-2025: Motie van afkeuring

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, ter bespreking van de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Constaterende dat:

- Het college, ondanks herhaalde, onderbouwde oproepen, weigert om van de BOS 2.0 een volwaardig Statenvoorstel te maken en ter besluitvorming voor te leggen aan PS;

Overwegende dat:

- Het college hiermee zijn bevoegdheid overschrijdt en sturen met kaders terzijde schuift;
- PS, als kaderstellend orgaan, hiermee wordt gepasseerd

Keuren het handelen van de leden van Gedeputeerde Staten inzake het passeren van PS bij de besluitvorming over de BOS 2.0 af.

en gaan over tot de orde van de dag.

PVV Noord-Brabant, Alexander van Hattem
JA21 Noord-Brabant, Willem Rutjens

Motie M9-2025: Afblijven van latente ruimte

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend het agendapunt Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Constaterende dat:

- In de BOS 2.0 het intrekken van de latente ruimte binnen bestaande verleende vergunningen onderdeel is van het voorgestelde generieke maatregelenpakket;
- Ondernemers leges hebben betaald en andere kosten hebben gemaakt bij de aanvraag van de vergunning;

Overwegende dat:

- Veehouders de ruimte in hun vergunningen nodig kunnen hebben om noodzakelijke toekomstige investeringen in hun bedrijf te kunnen doen;
- Het onvrijwillig innemen van latente ruimte kan worden beschouwd als diefstal van rechten en economisch eigendom;
- Het intrekken van eerder verleende rechten de provincie een onbetrouwbare overheid maakt;
- Het op deze wijze innemen van verleende vergunningsruimte dan ook volstrekt onacceptabel is;

Dragen GS op:

- Af te zien van het intrekken van de latente ruimte en de BOS 2.0 op dit punt aan te passen;

en gaan over tot de orde van de dag.

PVV Noord-Brabant, Alexander van Hattem
JA21 Noord-Brabant, Willem Rutjens
CDA Noord-Brabant, Tanja van de Ven
50PLUS Noord-Brabant, Jan-Frans Brouwers
BBB Noord-Brabant, Marco Havermans

Motie M10-2025: Niet verder dan landelijk

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend het agendapunt Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Constaterende dat:

- Brabant met de BOS 2.0 een stikstofaanpak krijgt die veel verder gaat dan in andere delen van het land;

Overwegende dat:

- Brabantse boeren recht hebben op een gelijke behandeling;
- Het kabinet bezig is om een landelijk pakket aan stikstofmaatregelen op te stellen en Brabant niet voor de troepen uit moet lopen;

Dragen GS op:

- Om de Brabantse stikstofaanpak aan te laten sluiten bij de landelijke lijn en geen extra pakket aan maatregelen door te voeren;

en gaan over tot de orde van de dag.

PVV Noord-Brabant, Alexander van Hattem
JA21 Noord-Brabant, Willem Rutjens
CDA Noord-Brabant, Tanja van de Ven
50PLUS Noord-Brabant, Jan-Frans Brouwers
BBB Noord-Brabant, Marco Havermans

Motie M11-2025: Geef innovatie een kans

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend het agendapunt Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Constatende dat:

- Uit onderzoek van de Wageningen Universiteit in opdracht van de provincies is gebleken dat de emissie van ammoniak de komende vijf jaar met bijna 50 procent kan worden teruggedrongen door middel van praktisch haalbare innovaties en maatregelen;¹
- Dit rapport tevens laat zien dat de doelen gehaald kunnen worden als alle boeren alle beschikbare innovaties perfect implementeren;

Overwegende dat:

- De BOS 2.0 te weinig inspeelt op deze constatering;
- Brabant met de BOS 2.0 vooruitloopt op het kabinet, dat het stikstofprobleem ook juist wil aanpakken met innovatieve concepten;

Dragen GS op:

- Samen met ondernemers en het Rijk volop in te zetten op praktisch (financieel) haalbare, juridisch geborgde innovaties, en ervoor te zorgen dat deze zo snel als mogelijk vergunbaar zijn;

¹<https://nos.nl/artikel/2552607-innovaties-kunnen-nederland-met-flink-meer-geld-uit-stikstofcrisis-helpen>

en gaan over tot de orde van de dag.

PVV Noord-Brabant, Alexander van Hattem
JA21 Noord-Brabant, Willem Rutjens
CDA Noord-Brabant, Tanja van de Ven
50PLUS Noord-Brabant, Jan-Frans Brouwers

Motie M12-2025: Maak van de BOS een Statenvoorstel

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend het agendapunt Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Constatende dat:

- De BOS 2.0 momenteel slechts als Statenmededeling aan PS is aangeboden;
- De BOS 2.0 is opgesteld volgens de lijnen uit het bestuursakkoord 'Samen maken we Brabant';

Overwegende dat:

- 'Sturen met kaders' met voeten wordt getreden;
- Het bestuursakkoord onterecht als beleidskader wordt beschouwd;
- De BOS 2.0 nieuwe kaders schept en GS zijn bevoegdheid overschrijdt door de BOS 2.0 niet ter kaderstellende besluitvorming aan PS voor te leggen;

Dragen GS op:

- Van de BOS 2.0 een volwaardig Statenvoorstel te maken en dit ter besluitvorming voor te leggen aan PS;

en gaan over tot de orde van de dag.

PVV Noord-Brabant, Alexander van Hattem
JA21 Noord-Brabant, Willem Rutjens
CDA Noord-Brabant, Tanja van de Ven

Motie M13-2025: Geen natuurverbod voor de automobilist

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend het agendapunt Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Constaterende dat:

- Uit de lijst van mogelijke aanvullende maatregelen bij de BOS 2.0 blijkt dat het college nog steeds overweegt om zogenaamde "groene hubs" in te stellen, waardoor auto's die rijden op fossiele brandstoffen zullen worden geweerd bij natuurgebieden;

Overwegende dat:

- Iedere Brabander het recht heeft om te recreëren in de Brabantse natuur en de toegang hiertoe niet onnodig dient te worden belemmerd;
- Het college tijdens de behandeling van de BOS 2.0 in de themabijeenkomsten heeft aangegeven dat deze mogelijke maatregel uit de definitieve versie van de BOS 2.0 zou worden gelaten;

Dragen GS op:

- Het instellen van emissievrije zones, die ertoe leiden dat recreanten hun auto rijdend op fossiele brandstoffen niet meer in of nabij een natuurgebied mogen parkeren, te schrappen uit de lijst van mogelijke aanvullende maatregelen bij de BOS 2.0;

en gaan over tot de orde van de dag.

PVV Noord-Brabant, Alexander van Hattem
JA21 Noord-Brabant, Willem Rutjens
50PLUS Noord-Brabant, Jan-Frans Brouwers
BBB Noord-Brabant, Marco Havermans

Motie M14-2025: Geen opcenten-discriminatie

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend het agendapunt Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Constaterende dat:

- Uit de lijst van mogelijke aanvullende maatregelen bij de BOS 2.0 blijkt dat het college overweegt om oudere en vervuilende auto's hoger te belasten, en geen of lagere opcenten vast te stellen voor schone auto's, dit door middel van het differentiëren van de provinciale opcenten.

Overwegende dat:

- Het op deze wijze differentiëren van de provinciale opcenten ongepast is: niet iedereen kan zich een dure nieuwe auto veroorloven;
- Zogenaamd schone auto's allerm minst schoon zijn, bijvoorbeeld vanwege de benodigde neodymium en andere grondstoffen die met enorme vervuiling van de omgeving en uitbuiting van mensen gepaard gaan, en vanwege de grotere belasting van het wegdek;

Dragen GS op:

- Het differentiëren van opcenten voor verschillende typen auto's te schrappen uit de lijst van mogelijke aanvullende maatregelen bij de BOS 2.0;

en gaan over tot de orde van de dag.

PVV Noord-Brabant, Alexander van Hattem
JA21 Noord-Brabant, Willem Rutjens

De **voorzitter**: Dank u wel. En wij gaan zo meteen schorsen, want over een motie van afkeuring moet direct gestemd worden. Ik ga na de schorsing eerst de partijen de ruimte geven om een reflectie op de motie van afkeuring te geven, als ze daar behoefte aan hebben. Daarna gaat er gestemd worden. En daarna vervolgen we het debat in de volgorde zoals gebruikelijk. De vergadering is in ieder geval voor 20 minuten geschorst.

Schorsing

De **voorzitter**: Beste mensen, we gaan verder. Ik zou iedereen willen verzoeken om plaats te nemen. Er is een motie van afkeuring ingediend, ik heb hem hier voor mijn neus. Dat is motie M8 voor uw beeld. En zoals ik al heb aangegeven, gaan we daar zo meteen over stemmen. Ik ga de partijen de ruimte geven om korte reflectie op de motie te geven. Daarna ga ik de heer Van Hattem kort de gelegenheid geven om te antwoorden. En dan vindt de stemming plaats. Ik loop u allemaal eventjes langs. Als het kort is, dan kan dat vanaf de plaats. Ik kijk naar BBB.

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, wij betreuren dat we hiermee in moeten stemmen, maar wij hebben veel pogingen ondernomen en dat is allemaal niet gelukt tot nu vandaag dan. Wij moeten hier helaas toch mee instemmen.

De **voorzitter**: De VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, we hebben een paar weken geleden een agendavergadering gehad, waarin er uiteindelijk volgens mij een consensus was op twee partijen na, om in te stemmen met het voeren van dit debat op deze manier. Om hier een politieke show van te maken om procedurele redenen, vind ik beneden onze stand. Daarom stemmen wij tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Ik sluit me aan bij de verklaring van de VVD.

De **voorzitter**: PvdA.

De heer **Deckers** (PvdA): Voorzitter, ik ben hartgrondig tegen deze motie. We gaan het hier met elkaar hebben over een proces, over hoe er vergaderd wordt. Daar is keurig netjes over besloten in de agendavergadering. Met dit gesprek helpen wij Brabant geen millimeter verder, daarom zijn wij tegen deze motie.

De **voorzitter**: SP.

Mevrouw **Koopman** (SP): Het is verbazingwekkend dat we hier bezig zijn met een motie over procedures, terwijl we in een debat zitten dat voor veel Brabanders en met name de boeren zo belangrijk is. Dus absoluut geen steun voor de PVV-motie.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Dank u, voorzitter. Ik zou willen zeggen dat wij deze motie van afkeuring afkeuren. Het leidt alleen maar af van waar het echt om moet gaan, namelijk oplossingen bieden voor Brabant. Met de al de eerder gemaakte opmerkingen dat het vooral ook weer gaat over procedures, die goed waren afgestemd, willen wij echt onze afkeuring uitspreken.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Wij hopen dat het huidige college inziet dat ze met het vasthouden aan onhaalbaar beleid niet goed bezig is. Echter, een motie van afkeuring gaat ons te ver. Dank u wel.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Voorzitter, we sluiten ons aan bij de VVD en verder maken we er geen tijd aan vuil. Deze voorstelling heeft al te lang geduurd. Laten we verder gaan met het debat.

De **voorzitter**: Mede-indiener JA21.

De heer **Rutjens** (JA21): Voorzitter, dit past in een trend dat we hier in het Brabants parlement dingen niet bespreken, vragen niet mogen worden gesteld, actuele moties niet mogen worden besproken en nu ook dit allerbelangrijkste dossier niet als Statenvoorstel komt. De procedurele redenen die liggen bij GS en deze coalitie, daar hebben we een protest tegen en het is aan ons te danken, aan een aantal coalitiepartijen, dat we überhaupt vandaag dit belangrijke dossier bespreken. Dus laten we dat niet vergeten. Van harte steunen we de indiening van deze motie.

De **voorzitter**: Dank u wel. Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): We hoeven hier verder niet zoveel over te zeggen. Voorzitter, wij stemmen hiertegen.

De **voorzitter**: Volt.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. Wij vinden het een gemiste kans om dit zo in te dienen. Wij zijn een van de partijen geweest die in de agendavergadering voor dit debat hebben gestemd, ook voor het Statenvoorstel in eerste instantie, wat als advies meegegeven wordt aan GS, voor de mensen thuis. Daar is dit debat uit voortgekomen. Het had zo mooi geweest als de partijen die nu deze motie ondersteunen, een constructieve bijdrage hadden geleverd aan de oplossing van het stikstofprobleem. Maar ik hoor alleen maar over procedures en al die regels. Dan denk ik, over inhoud heb ik niks gehoord. Ik vind het jammer. Wij stemmen tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Wij zijn het niet eens met de motie van afkeuring. Dat wil ik graag even uitleggen. Met alle respect, wat hebben de mensen die op de publieke tribune zitten hieraan? We moeten oplossingen zoeken. De boeren schieten er helemaal niks mee op. Ik wil eigenlijk vooral de PVV meegeven, stop die energie dan in de Tweede Kamer in de coalitie en probeer daar keuzes te maken, waar wij wat aan hebben. Dank je wel.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, wij gaan deze motie ook niet steunen. Wat ons betreft helpt dit het debat zeker niet verder. En het helpt ook niet om gezamenlijk tot goede oplossingen te komen. We zouden eigenlijk de oproep doen, trek de motie in. Dank u wel.

De **voorzitter**: Tot slot de PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Er wordt nu eigenlijk door sommige coalitiefracties een verkeerd beeld geschetst dat er alleen maar door de agendavergadering is aangegeven dat er vandaag ruimte wordt gegeven voor een debat. Er was door de agendavergadering duidelijk aangegeven, het verzoek aan het college om met een Statenvoorstel te komen. En zo'n verzoek is er niet voor niets. Het gaat erom dat de Provinciale Staten als gekozen volksvertegenwoordiging haar democratische rechten ten volle moeten kunnen uitoefenen. Bij een Statenvoorstel hebben zij de mogelijkheid om amendementen in te kunnen dienen op het beleid. Nu hebben we dit niet. We kunnen nu vandaag moties indienen, maar die kan het college evengoed naast zich neerleggen, of maar gedeeltelijk meenemen. En het was juist de kracht geweest van een Statenvoorstel, dat wij hier als PS op hadden kunnen bijsturen. Die kans krijgen we nu niet. En het feit dat GS geweigerd heeft om een Statenvoorstel hier neer te leggen, dat is de grond dat wij zeggen, dit keuren wij af. Het feit dat GS dat weigert, keuren wij af. Ik hoor nu enkele fracties zeggen dat het verspilde energie en moeite is, maar we moeten ons als Provinciale Staten, als provinciaal parlement wel serieus nemen. Dit was de kans waar we met amendementen richting het college harde afspraken hadden kunnen maken. En nu moeten we maar weer afwachten, wat er gaat gebeuren. Kortom, vanwege deze gemiste kans vinden we deze motie van afkeuring heel hard nodig.

De **voorzitter**: Dank u wel. Daarmee heeft iedereen zijn mening aangegeven. En dat is eigenlijk ook meteen een stemverklaring, dus dat ga ik zo meteen niet weer doen. U heeft allemaal een stemverklaring

gegeven volgens mij. Ik stel voor dat we overgaan tot stemming. Dat gaan we digitaal doen, daar zijn we klaar voor. U ziet op de microfoonpost voor u drie knoppen, voor, tegen en onthouden. Ik heb geen redenen gehoord waarom iemand zich zou onthouden op grond van artikel 28 van de Provinciewet, dus ik ga er vanuit dat dat niet aan de orde is. Ik kan me voorstellen dat we tot stemming overgaan, we gaan stemmen over motie M8. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 14, tegen 35 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluimers, Tolsma, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Deckers, Gremmen, Hamerslag, De Heer, Heijmans, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Van de Ven, Vossen, Van Wijk, Zwart.

De **voorzitter**: Dan gaan we verder met de bespreking van het voorstel BOS van het debat Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof. En het woord is inderdaad aan de heer Van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Dank u, voorzitter. Gelukkig gaan we weer terug naar de inhoud. De inhoud gaat over de grote overmaat aan stikstof in Brabant, die niet alleen de biodiversiteit en de natuur bedreigt, maar ook de kwaliteit van lucht en water en het klimaat. En dus hebben wij mensen er zelf ook last van. D66 wil daarom een stevige inzet op stikstofreductie in het belang van een groene en gezonde leefomgeving. En wij zien de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof 2.0 als een hele belangrijke stap. Stikstofreductie is een complex vraagstuk en mogelijke maatregelen zorgen voor onzekerheid en bezorgdheid bij onze boeren, onze industrie en onze inwoners. D66 deelt die bezorgdheid, maar een ding is duidelijk. We moeten de stikstofuitstoot omlaag brengen gezien de ernst van de situatie. De biodiversiteit staat immers onder druk, natuurgebieden herstellen onvoldoende en daarmee loopt de ontwikkeling van Brabant gevaar als we niet in actie komen. Recente uitspraak van de rechtbank in de zaak Greenpeace en van de Raad van State in de zaken Rendac en Amercentrale onderstrepen de noodzaak van strengere maatregelen. Ze maken duidelijk dat juridische kaders geen uitstel meer toelaten en dat overheden snel hun verantwoordelijkheid moeten nemen voor natuurherstel en emissiereductie. Alle reden dus om in Brabant onverkort door te gaan met de uitwerking van de BOS 2.0, ook al zijn we in afwachting van verdere maatregelen van de Rijksoverheid. Het is goed te constateren dat de uitwerking van de 17 mogelijk aanvullende stikstofmaatregelen van de BOS 2.0 inmiddels al loopt. En dat er uiteindelijk in tranches wordt besloten tot het al dan niet in uitvoering brengen van deze uitgewerkte maatregelen, te beginnen natuurlijk bij de meest kansrijke maatregelen met aandacht voor uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid en met oog voor draagvlak en de maatschappelijke impact van de maatregelen. Dat is naar onze smaak een hele logische, maar ook een hele constructieve werkwijze. D66 is tevreden dat er bij de verdere uitwerking van de BOS 2.0 ook aandacht zal zijn voor het voorkomen van nadelige neveneffecten. Zo moet voorkomen worden dat bijvoorbeeld de omschakeling van veehouders naar akkerbouwers resulteert in meer intensieve teelten met meer bestrijdingsmiddelen, leidend tot verslechtering van water en bodemkwaliteit. Anders belanden we van de regen in de drup. Een belangrijke generieke maatregel uit de BOS 2.0 betreft de stallendeadline. Zoals de VVD heeft aangegeven, als eerste indiener van de motie, ligt het verschuiven van de deadline voor de hand, gezien de huidige onzekere situatie voor de vergunningverlening in het kader van intern salderen. De motie voor aanpassing van de omgevingsverordening dient D66 mede in. We zien ook graag onderzocht worden, dat is een van de onderdelen van het dictum, wat nodig is om stikstofreductie door middel van extensivering, omschakeling van gangbare naar biologische landbouw, of het houden van minder dieren, aantrekkelijker te maken voor veehouders. Dat past in onze visie op de transitie naar een duurzame landbouw. Voorzitter, ik kom tot een afronding. De Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof zorgt dat natuurherstel en ontwikkeling van Brabant hand in hand kunnen gaan. D66 staat achter deze aanpak en wij roepen alle partijen op, zowel de politieke partijen, maar ook alle maatschappelijke partijen in Brabant, om gezamenlijk de schouders eronder te zetten zonder angst voor verandering, maar met vertrouwen in een betere toekomst voor Brabant. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Van de Ven. Ik ben overigens voornemens om ongeveer om kwart voor een te schorsen voor de lunch. Mevrouw Van de Ven heeft het woord.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel. Voorzitter, afgelopen week had ik de eer om voor een groep jonge boeren, boerinnen en tuinders het beleid, het eigenlijk niet uit te leggen Brabantse beleid, toe te lichten. Ik startte met de PAS-melders. Helaas, dat wordt voorlopig niet opgelost. De tenenkrommende stallendeadline. Hoe vaak hebben jonge boeren hierop ingesproken? En wat heeft het per saldo opgeleverd? Veel stress en hoofdpijn bij de Brabantse boerengezinnen. En als we dachten dat dit voorbij zou zijn, dan hebben we het mis, want door gerechtelijke uitspraken moet er waarschijnlijk alsnog een passende beoordeling komen op de vergunningen. Om nog maar te zwijgen over de veehouders die op basis van intern salderen een vergunning verkregen hebben. Met terugwerkende kracht naar 1 januari 2020 moeten zij alsnog aan de slag met een nieuwe geldige vergunning. Met andere woorden, het dwangmatige stallenbeleid brengt veehouders alsnog in de problemen. Dat mag en kan niet de bedoeling zijn van een overheid die betrouwbaar dient te zijn voor inwoners. En tot slot de BOS 2.0. Met steeds meer verbazing keken de jongeren me aan en zeiden, wat is in Brabant ons perspectief nog? Hoe kunnen we verduurzamen zonder vergunningverlening? Het credo van de voorbereidende vergadering van dit debat was, zoek de verbinding. Daar willen we als CDA op insteken. Gedeputeerde Staten van Brabant voegden aan een gereedschapskist van de BOS 2.0 Ontwikkelaanpak Stikstof intrekking latente ruimte toe en ook intrekking van vergunningen. Vergunningen en de eventueel aanwezige latente ruimte zijn van cruciaal belang voor het bestaansrecht en de toekomst van jonge agrariërs in onze provincie. Het biedt de jonge boeren de flexibiliteit om de bedrijfsvoering aan te passen aan veranderende marktomstandigheden en regelgeving. Er is geen sprake van extra stikstofuitstoot door gebruik van latente ruimte. Dit gezien het feit dat het houden van landbouwhuisdieren al begrensd wordt middels productie en of dierrechten, die elders bij een stoppend bedrijf gekocht worden. GS geeft zelf toe dat aantoonbare stikstofdaling in Natura 2000-gebieden niet aan de orde is bij intrekking van latente ruimte. De reden waarom GS dit beleid wel doorvoert, is de doodeenvoudige reden dat het een afspraak betreft in het huidige coalitieakkoord. Dus een politieke wil die doorgedrukt moet worden. Ook geeft GS aan dat intrekking latente ruimte gerechtvaardigd is, omdat het volgens hen een algemeen belang dient. Dat is ook discutabel. Echter de reden dat dit in het beleidsstuk opgetekend staat, is omdat de provincie geen enkele andere juridische grondslag heeft, om zomaar privaats eigendom in te trekken zolang de vergunning geldig is. In de BOS 2.0 is een van de uitgangspunten draagvlak. Wanneer er zoveel insprekers zijn, is er geen draagvlak. Als CDA zijn we daarom ook mordicus tegen de intrekking van de latente ruimte. Waarom zijn we als CDA daar tegen? Omdat ondernemers die nu een vergunning verleend hebben gekregen voor 1 juli '26 een stal in gebruik moeten hebben genomen met een innovatie die nu al bij de rechter ter discussie is gesteld, oftewel niet meer voldoet. Hoe wil je dan een betrouwbare overheid zijn? U bent het toch met me eens dat dit tegen alle beginselen van behoorlijk bestuur indruist? Tijdens de themabijeenkomst waren er vele insprekers die zich uitspraken tegen dit beleid, van VNO-NCW tot de jonge boeren. Als CDA hebben we ons scherp uitgesproken tegen het feit dat men bij de industrie uitsluitend met de tien grootste uitstoters in gesprek gaat en bij de agrarische sector scheren we ze gewoon allemaal over een kam, ongeacht de afstand tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied. Ook is GS niet bereid om de menselijke maat toe te passen bij de invoering van dit beleid. De stikstofproblematiek blijft de agrarische sector raken en dus ook de jonge boer, de voedselmakers van morgen. De gerechtelijke uitspraak van Greenpeace tegen de staat verplicht de overheid om de door haarzelf vastgestelde stikstofdoelen te behalen in 2030 op straffe van 10 miljoen euro. Voor de jonge agrariërs maakt deze uitspraak een al langer bestaand probleem duidelijk, het ontbreken van werkbaar en toekomstgericht beleid. Het gebrek aan perspectief begint te knagen. Zonder vergunningen kunnen jonge boeren niet gelegaliseerd worden, of investeringen doen in emissiereductie. Het kabinet ziet in dat er nieuw beleid moet komen. En laat ik ze wat tips meegeven. Deugdelijke wetgeving, deugdelijke rekenmodellen en deugdelijke natuurdoelanalyses. Als die duidelijkheid niet tijdig komt voor de jonge boeren dan lonkt het buitenland. Daar moeten we ons ernstig zorgen over gaan maken, want zonder onze volgende generatie voedselmakers maken we ons als Nederland en Europa enorm kwetsbaar. Die zorgen leven ook bij de voorzitter van de Raad van Bestuur van de WUR. Zij zegt te vrezen voor de nummer een positie van de Nederlandse land- en tuinbouw. De onzekerheid in de sector duurt nu al een lange tijd, waardoor de juiste investeringen in innovatie achterblijven. Zo stelt ook het onderzoek dat gedaan is door de WUR en Schuttelaar&Partners in opdracht van het IPO. Met het rapport Verkenning effecten landbouwinnovaties wil de belangenbelangenbehartiger van de provincies in kaart brengen wat het potentieel van landbouwinnovaties is, om emissies van de Nederlandse veehouderij naar lucht en water te verminderen. Het onderzoek richt zich op 61 innovaties die beschikbaar zijn op korte termijn, binnen een tot vijf jaar, of op lange termijn, binnen vijf tot tien jaar. Is de provincie Noord-Brabant bereid hierop te wachten en de boeren lucht te geven? En dan bedoelen we niet een halfjaartje opschuiven van

de stallende deadline. Je blijft de boeren plagen met onuitvoerbaar beleid en behandelt ze als een stelletje kleuters. Wat zou het mooi zijn als we daar gezamenlijk eens een oplossing voor gevonden kunnen krijgen. Verbinding, dat was het credo tijdens de laatste agendavergadering. Bij deze doen we als CDA een handreiking tot verbinding met de hoop dat de coalitiepartijen dat dan ook gaan doen. Gezamenlijk tot doel hebben om problemen op te lossen, zonder dat je daarmee een gehele sector onterecht in de hoek zet. Grootschalige inzet van innovaties betekent enorm inkomstenverlies. De continuïteit van een flink aantal bedrijven wordt ernstig bedreigd als alle doorgerekende maatregelen zonder hulp van de overheid worden ingevoerd. Er zijn dus beleidsmaatregelen nodig die economische ondersteuning kunnen bieden. Het onderzoek laat zien dat we de stikstof en milieuvraagstukken op kunnen lossen met innovatie als de politiek dat wil. Nu zitten in het kabinet drie van de vier partijen, die hier ook aanwezig zijn. Het CDA vraagt hen met klem, kom tot een oplossing waarbij je toekomstperspectief biedt aan de agrarische sector. Zoals de eurocommissaris Christophe Hansen van Landbouw ook aangeeft, ons uitgangspunt is een simpele vraag. Wat heeft een jonge boer van vandaag en in 2040 nodig om zijn of haar beroep uit te voeren en door te ontwikkelen? Als we niet de juiste voorwaarden voor de toekomst creëren, lopen we het risico de volgende generatie boeren te verliezen en daar gaan we enorm veel spijt van krijgen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. U wordt geïnterrupteerd door mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Welke concrete maatregelen gaat het CDA voorstellen om te zorgen dat er voldoende stikstofuitstoot wordt gereduceerd, zodat er ook weer perspectief kan komen voor alle agrariërs die nu klem zitten, omdat we door de uitspraak van de rechter bijvoorbeeld ook op dit moment niet kunnen intern salderen?

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ik ben blij dat u toegeeft dat inderdaad de jonge agrariërs klem zitten. Er zullen eerst innovatieve systemen geborgd moeten worden. Als die niet geborgd zijn, kan men ook geen vergunning aanvragen. De vergunningverlening in Brabant ligt stil, dankzij de niet-deugdelijke natuurdoelanalyses die hier liggen. Zorg dat die eerst kloppen, dat we echt in de natuurgebieden gaan kijken, wat werkelijk de stand van zaken is. Ga daar naar handelen. Maar gebruik daarbij geen bureaustudies van jaren geleden, of studies uit hele natte jaren. Dan heb je verrotting van hout en van bladeren, dat geeft ook emissies. Het met zijn gestoeld op eerlijke cijfers. Het AERIUS-rekenmodel wijkt meer dan 100 procent af, daar kun je toch niet een hele agrarische sector op slachtofferen? Dat gebeurt nu, op dat model worden boeren nu uitgekocht. Ik zeg iedere keer, daar ga je zo enorm veel spijt van krijgen. Die voedselsector gaat op de helling.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, misschien was mijn vraag niet helemaal duidelijk. Wat zijn de concrete maatregelen die het CDA voorstelt aan dit college, die bijdragen aan het reductiepad? En dus eraan bijdragen dat de vergunningverlening in Brabant weer open kan, ook voor de agrarische sector?

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Sowieso, haal Brabant van het stikstofslot. En dat kan volgens mij, als je een deugdelijke natuurdoelanalyse eronder legt. Dat het klopt welke rekenmodellen je eronder legt en dat je zorgt dat er juridisch geborgde innovaties zijn. Die zijn nu niet juridisch geborgd. Dus zorg dat dat geregeld is bij het Rijk.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, ik constateer dat het CDA juridisch geborgde maatregelen wil, maar geen juridisch geborgd reductiepad. Dus we staan als provincie eigenlijk gewoon niet meer aan het roer op dat moment. We schuiven het vooruit, net als wat Den Haag doet en we helpen hier helemaal niemand mee.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Mevrouw Van der Linden, u hoort mij niet zeggen dat wij niet willen reduceren. Dat zegt ook geen enkele boer. Ze zijn allemaal bezig. Net hoorde u meneer Stefan Thelosen, hij gaat failliet aan zijn innovaties en aan adviesbureaus, onder druk van de provincie om te leveren. Hij krijgt geen vergunning. Ze kunnen geen kant op. Dus wat heeft u hem te bieden? Die vraag kan ik dan hier ook wel in het midden leggen.

De **voorzitter**: De heer van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Voorzitter, ik hoor het betoog van mevrouw Van de Ven van het CDA met een soort van bevreemding aan. Ik krijg toch echt een beetje de indruk dat er een gebrek aan besef van urgentie is, om die vergunningverlening voor iedereen in Brabant, of het nou industrie, of inwoners die huizen willen bouwen, of boeren betreft. Er zal iets moeten gebeuren als het gaat om natuurherstel. En dan hoor ik u praten over innovaties met verschillende tijdsframes. Het duurt soms nog jaren, maar het water staat vele mensen nu al aan de lippen. Wat gaat u nu doen op korte termijn om de weg in te slaan van natuurherstel en daarmee vergunningverlening weer mogelijk te maken?

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Wat zo mooi is? Een coalitiepartij vraagt aan mij wat ik ga doen als oppositiepartij. Ik denk dat u als coalitie moet gaan leveren, dat je het stikstofsloot van Brabant eraf moet gaan halen. Dat stikstofsloot is er opgelegd vanwege de natuurdoelanalyses. Als je die natuurdoelanalyses opnieuw herijkt en als je bij het Rijk eens probeert te regelen dat er een deugdelijk rekenmodel komt, een andere tool als de AERIUS-tool, dan kunnen we denk ik praten over oplossingen. Ik heb nooit gezegd dat de boeren niet willen innoveren en dat ze niet willen reduceren. Die hebben een hoop innovaties, daar zijn ze al mee bezig. Maar ze krijgen gewoon geen vergunning in deze provincie, met andere woorden ze kunnen niet reduceren. Dus dan moet u niet aan mij vragen hoe we het op moeten lossen. De coalitie moet gaan leveren.

De **voorzitter**: De heer van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Voorzitter, ik vraag via de voorzitter aan mevrouw Van de Ven, vindt u dat de natuurdoelanalyses zoals ze zijn uitgevoerd niet deugdelijk zijn? Met andere woorden vindt u dat de natuur er in Brabant geweldig voor staat?

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ik ben geen natuurdeskundige, laat ik dat vooropstellen. Maar wat ik wel weet, is dat het bureaustudies zijn. Het zijn bureaustudies in natte jaren. Ik zou zeggen, ga eens kijken wat er in de natuur aan de hand is. Daarbij komt nog, dat als er een element in de natuurdoelanalyse op rood stond, het hele natuurgebied niet voldeed. Dat kan toch niet waar wezen, of wel? Dus dat moet er gebeuren. Eerst moeten de feiten op een rij komen te staan.

De **voorzitter**: De heer van Miltenburg tot slot.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Voorzitter, ik constateer simpelweg dat er hier twijfel wordt geuit bij volgens mij hele gedegen, wetenschappelijke onderzoeken, die ook bestaan uit veldonderzoek. Maar ik heb nog een laatste vervolgvraag. U heeft het over het intrekken van latente ruimte. Is dat nou juist niet een maatregel om te voorkomen dat er in de toekomst nog meer stikstofemissie en daarmee ook stikstofdepositie plaatsvindt?

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dat heb ik toe proberen te lichten in mijn betoog. Als je die latente ruimte wilt gebruiken voor bijvoorbeeld meer dieren, dan moet je eerst elders die dierrechten kopen. Dus we hebben gewoon plafonds in Nederland op het aantal dieren. Ik weet niet of u dat bekend is. Dan komen er geen meer dieren, dus komt er ook niet meer uitstoot. Men moet elders bij een andere veehouder dierrechten kopen. Dus er komen niet meer dieren. Ik hoop dat u dat vertrouwen onderhand eens krijgt in de agrarische sector.

De **voorzitter**: U was aan het einde van uw betoog, volgens mij. Dank u wel. Ik stel voor dat we gaan schorsen voor de lunch. Voordat ik dat officieel doe, vraag ik u even te luisteren. Beneden is de expositie Ruimdenkers en die kunt u bezoeken. Er staan ook collega's klaar om een toelichting te geven, mocht u daar behoefte aan hebben. De vergadering is met een uur geschorst.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, ik zou u willen verzoeken plaats te nemen, want de schorsing is voorbij en ik heropen de vergadering. We zijn nog steeds bij het eerste onderwerp en ook nog steeds in de eerste termijn van uw Staten. Het woord is aan de heer Koevoets.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Vandaag bespreken we een onderwerp dat niet alleen de toekomst van onze boeren raakt, maar ook een breder belang van gezond, economisch, ecologisch en bestuurlijk evenwicht in onze provincie. De motie die wij als coalitie met steun van enkele andere partijen indienen, is geen vrijbrief voor vertraging, geen uitstel zonder inspanning, maar een realistische en noodzakelijke aanpassing van het stikstofbeleid om draagvlak, haalbaarheid en effectiviteit te garanderen. Waarom is deze motie noodzakelijk? Onze provincie heeft zich met de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof 2.0 gecommitteerd aan een forse stikstofreductie. Emissiearme huisvestingssystemen vormen daarin een cruciale pijler, maar laten we de realiteit wel onder ogen zien. De recente rechterlijke uitspraken rondom de Amercentrale, Rendac en Greenpeace hebben de onzekerheid over de mogelijkheden voor vergunningverlening vergroot. Veel boeren willen verduurzamen, maar ze lopen tegen vergunningstrajecten aan, die traag en complex zijn, mede door de onzekerheden over deze systemen. Zonder perspectief krijgen we geen beweging, maar stagnatie. Dit betekent dat de deadline van 1 januari 2026 in de praktijk niet haalbaar is, als we willen dat boeren investeren in goedgekeurde, toekomstbestendige oplossingen. Innovaties in stalsystemen komen eraan, maar ze zijn nog niet volledig gevalideerd. De landelijke overheid werkt aan aanvullende stikstofmaatregelen, die binnen enkele maanden moeten worden gepresenteerd. We willen geen dubbel beleid, maar een provincie die slim anticipeert en voorkomt dat ondernemers tweemaal in korte tijd grote aanpassingen moeten doen. Het verplaatsen van de deadline naar 1 juli 2026 geeft ons de noodzakelijke ademruimte om deze uitdagingen verantwoord aan te pakken. Dit betekent niet dat we de stikstofdoelen loslaten, integendeel. Er kan geen uitstel zijn zonder inspanning. Voorzitter, deze motie heeft als uitgangspunt uitstel zonder verslapping. De stikstofreductie moet worden gewaarborgd. Daarom vragen wij het college om met aanvullende maatregelen te komen om het gat in de reductieopgave te dichten. Ten eerste, versnelling van innovatieve stalsystemen. We moeten gericht stimuleren dat boeren bewezen technieken daadwerkelijk zullen toepassen. Ten tweede, doelsturing. Niet alleen een focus op staltechniek, maar ook andere reductiemethoden moeten we serieus nemen, zoals voer- en managementmaatregelen, extensivering en biologische landbouw. Ten derde, snellere vergunningverlening. Onderzoek hoe AI en procesversnelling de vergunningverlening soepeler en efficiënter kunnen maken. En ten vierde, om de last te leggen waar die hoort, financiële ondersteuning van het Rijk, want Noord-Brabant mag deze transitie niet alleen dragen. We willen steun vanuit Den Haag.

De **voorzitter**: Ik keek even naar de heer Havermans of dit een geschikt interruptiemoment was. En dat is het volgens mij. Gaat u gang.

De heer **Havermans** (BBB): Ik zat inderdaad te wachten totdat de heer Koevoets de motie deels had voorgelezen. Wij hebben hier inderdaad ook vragen over gesteld. Vandaag kun je hier niet amenderen, dus wij dachten met vragen een signaal uit te kunnen zenden en dan wordt dat vanzelf wel vanuit het college opgepakt naar ons toe. Want wij zien deze motie aan de ene kant wel een klein beetje als een soort amendement op de BOS. Want dit zit erin. Maar goed, het is uw goed recht dat het college met een voorstel komt. Alleen onze vraag is, wij lezen dat hier allerlei extra maatregelen voor in de plaats moeten komen. En die maatregelen, waar wij geen fan van zijn, hadden al in de BOS kunnen staan. Dus ja, zien wij dit nou goed? Is dit toch een klein stukje wantrouwen naar het college of hoe moeten wij dit zien?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank dat u die vraag stelt. Wij zien die extra maatregelen niet zozeer. Volgens ons staan ze in de BOS alsook in ons bestuursakkoord al verwoord. Daar doen we niets bij. We laten onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor veehouders om eventueel tot reductie te komen. Niet iedereen wenst misschien te investeren in nieuwe stalsystemen, maar sommigen willen andere dingen doen. We hebben hier een goed betoog van biologische boeren gezien. Wellicht zijn er meerdere veehouders die die richting uit willen, wellicht zijn er ook veehouders die minder dieren willen houden gewoon op eigen initiatief. Als ze dat willen, dan staan wij ze niet in de weg. Ons verkiezingsprogramma zei dat al, zorg dat die mogelijkheden open zijn. Dus het kan geen verrassing zijn dat we daarmee komen. En we willen wel weten wat dat dan betekent. Want het is financieel wel een opgave om minder dieren te gaan houden. Als je er 100 hebt en je moet naar 50 terug, hou je verdienmodel dan maar eens overeind. Waarschijnlijk leidt dat tot faillissement en dat willen we zeker niet.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel voorzitter. Dat laatste, dat zou SP ook heel goed kunnen zeggen, denk ik. Maar ik hoor u hier maatregelen voorstellen. U had er ook voor kunnen kiezen om met deze motie het signaal bij het college te leggen, we willen dat dit aangepast wordt. En dan had het college zelf extra maatregelen kunnen verzinnen. U staat er dus achter om boeren geld te geven voor minder dieren te houden, maar daarnaast ook latente ruimte in te gaan trekken. Dus dan gaat u ze eerst dieren afnemen, dan geeft u ze geld terug en daarna pakt u al die extra stikstofruimte ook meteen af. Onze vraag is, bent u ook voornemens als dadelijk de deadline wel ingesteld zou worden, wat wij niet hopen, om dan die maatregelen te laten vallen of zullen die maatregelen dan gewoon van kracht blijven? Je ziet dan eigenlijk een plus op wat er nu al gebeurt.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Voorzitter, het is nodig dat we onze stikstofdoelen halen. We zien wat er gebeurt. Ik heb al verwezen naar een aantal rechtszaken die onlangs gevoerd zijn. Dus daarom is van belang dat we de stikstofdoelstellingen halen. Hoe dat we dat doen, dat maakt ons eigenlijk niet zoveel uit, zou ik kunnen zeggen. En we zeggen ook tegen het college, onderzoek hoe dat je dat eventueel kunt doen. De heer Havermans spreekt van maatregelen. Wij zeggen tegen het college, kijk hoe je daar kunt komen. Wellicht zijn er andere innovatieve oplossingen, misschien niet in de vorm van technieken, maar wellicht wel in managementzaken. Er is veel te doen over mest. Ik zie de heer Brouwers klaarstaan, ik heb gezien dat hij ook met een motie komt vandaag, om een bepaalde oplossing te vinden. Kijk daarnaar, zeggen we tegen het college. En kom terug bij ons met een voorstel hoe je dat eventueel wil aanpakken.

De **voorzitter**: De heer Havermans in de afronding.

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, ik ken Lokaal Brabant als een partij waarvan ik dacht dat die toch dicht bij ons zou staan, met name op het gebied van hoe zij aankijken tegen de agrarische sector. Ik vind het wel hard dat zij zeggen, we geven een vrijbrief aan het college om te kijken wat ze met de sector doen, dat maakt ons niet zo heel veel meer uit. Dan denk ik dat dat toch ver verwaterd is. Tot zover.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Voorzitter, meneer Havermans legt mij woorden in de mond die ik niet uitgesproken heb, zoals dat maakt me niet zoveel uit. Het maakt me niet uit hoe dat een boer zijn reductie bereikt, dat is wat ik gezegd heb. En we zullen zeker datgene waar het college mee terugkomt, beoordelen op de manier zoals u dat van Lokaal Brabant gewend bent.

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Lokaal Brabant ken ik al heel lang. Ik heb Lokaal Brabant nog meegemaakt in de oppositie en er werd altijd gezegd vanuit Lokaal Brabant, wij volgen de landelijke lijn. U bent in de coalitie terechtgekomen. Nu is er een kans om weer terug te gaan naar die landelijke lijn en u komt met een half jaar. Valt u dan niet van uw geloof af?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Allereerst, voorzitter, wil ik memoreren dat wij een akkoord hebben gesloten in de coalitie. Daarbij is van belang voor Lokaal Brabant dat we hebben gezegd, wat niet kan, dat kan niet. En de deadline zoals die stond, kan niet. We rekken dat op. Ik heb zojuist gezegd, dat geeft ons ademruimte. Voor ons blijft gewoon staan dat we opnieuw een discussie zullen voeren, als over zes maanden vanaf nu zal blijken dat opnieuw die datum niet bereikbaar is. En wat betreft die landelijke lijn, die de heer Brouwers aanhaalt, we hebben inmiddels door dat die landelijke lijn, ik verwijs nogmaals naar alle gerechtelijke uitspraken, gewoon geen stand houdt op dit moment. En die gaat ons niet helpen om Brabant op korte termijn open te houden. Vandaar dat we als Lokaal Brabant met deze motie komen en ook ingestemd hebben met wat er in de BOS staat, maar ook met name wat er in ons bestuursakkoord staat.

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dus ik ben boer en u zegt tegen mij, wij lengen het op voor een half jaar. Dan gaan we wel weer kijken, misschien doen we dan weer een half jaar en dan gaan we misschien weer kijken en dan weer een half jaar. Is dat nou de keuze waar onze boeren op zitten te wachten?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Voorzitter, ik denk dat de boeren niet zitten te wachten op het handhaven van die datum van 1 januari 2026. Zoals we al gezegd hebben, wat niet kan, dat kan niet. En

daar gaan wij dus ook niet aan meewerken. Vandaar deze handreiking. Eerder is in het debat gememoreerd dat we zien dat alternatieve systemen eraan zitten te komen. We hopen dat die er gaan komen, we hopen dat de boeren dat kunnen doen. Ik hecht eraan om te melden dat we het met name hebben over boeren in deze sector, die twintig jaar lang niets aan de stallen gedaan hebben. Zo is het in het bestuursakkoord gezet. Die betreft het in dit geval. Ik denk dat het goed is dat iedereen zijn bijdrage levert. Er zijn heel veel boeren, we hebben er vanmorgen enkele gezien, waar we met veel respect van kunnen zeggen, zij hebben hun bijdrage geleverd. Wij willen graag dat iedereen een beetje bijtrekt en zorgt dat we die stikstofemissies verlagen.

De **voorzitter**: De heer Brouwers tot slot.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Mijn laatste vraag. Wordt de afstand tussen u of uw coalitie en de boeren in dit geval de inwoners, niet steeds groter door dit soort beslissingen?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Voorzitter, ik denk niet dat die afstand groter wordt. Ik denk dat de mensen die dat goed bekijken, zien dat wij als Lokaal Brabant in de coalitieonderhandelingen gezegd hebben dat wij willen meewerken aan de reductie van stikstof. We willen het juridisch verweer mogelijk maken en dat moet kennelijk via die datum. We hebben ook gezegd wat niet kan, dat kan niet. Ik herhaal mezelf. En daar zullen we telkens naar gaan kijken. Dus een goed verstaander zal gehoord hebben dat Lokaal Brabant er is om reële maatregelen uit te voeren, maar niet te doen wat je niet kunt verwachten.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank, voorzitter. We hebben vanochtend weer verschillende sprekers gehoord, die niet tevreden zijn met de BOS en wellicht ook niet met deze voorliggende motie. Want er zijn boeren die hebben ingesproken en zij zeggen dat ze nu weer zes maanden moeten wachten en dan weer hopen dat er innovatieve systemen komen. Daar zijn zij niet mee geholpen. De biologische boeren zijn hier ook niet mee geholpen. Natuurorganisaties zeggen ook van, dit gaat ook niet voldoende doen om het daadwerkelijke doel te bereiken, namelijk het versterken van de natuur. Dus dat roept bij mij de vraag op, voor wie dient deze motie dan? Is het niet tijd om in plaats van weer zes maanden te wachten, nu in te zetten op bewezen effectieve maatregelen? En ik sloeg ook een beetje aan op wat de heer Koevoets zojuist zei over extensiveren, dat het moeilijk is om een verdienmodel te hebben als ze dieren weg doen. Maar we hebben vanochtend nog de biologische boeren gehoord, die zeiden dat het wel degelijk mogelijk is om gewoon een boterham te verdienen als bioboer. Dus is het dan helpen met omschakelen? Extensiveren is een bewezen effectief middel om tot stikstofreductie te komen. Is dat niet iets waar we juist op moeten inzetten? En dat in plaats van het uitstellen.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Laat ik het zo zeggen, er zijn vele wegen die naar Rome leiden. We kiezen voor innovatie, omdat we denken dat we met innovatie vooruitkomen en ervoor kunnen zorgen dat iedereen die dat wil een goeie boterham kan verdienen in deze sector. En ik heb de biologische boeren vanmorgen ook horen zeggen, dat het lastig is om rond te komen. Dat ze heel veel hulp nog nodig hebben. Dat zetten we ook in deze motie. Dat staat ook in ons verkiezingsprogramma opgeschreven, flankerend beleid voor de boeren die biologisch-dynamisch te werk willen gaan. Ook flankerend beleid voor de boeren die minder dieren hebben. Maar minder dieren alleen kan niet de oplossing zijn. Ik heb zojuist het voorbeeld gegeven. Als je een aantal dieren hebt en je moet bijvoorbeeld met de helft minder, dan ga je financieel kapot. U kunt nu wel voorstellen dat dat een goed idee is, maar zo werkt het niet. En richting de natuurorganisaties zou ik ook willen zeggen, fantastisch. Ik hoorde vanmorgen de BMF hier zeggen dat ze blij waren met de uitspraken in het Rendac en Amercentrale dossier, fantastisch. Ik hoor vanmorgen ook op de radio dat boeren zeggen, wij wilden aan die stoppersregeling meedoen, maar nu we die 15 procent niet mogen benutten voor andere activiteiten, willen we daar misschien van afzien. Dat is lastig, want dat zorgt er niet voor dat je vooruitkomt, maar dat je teruggaat. Dat betekent dat als die boer afhaakt en niet stopt, je 100 procent van de stikstof blijft houden. En niet 85 procent winst. Wij kiezen ervoor om met een betere oplossing te komen, ook als die niet meteen de beste is.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, ik hoor de heer Koevoets zeggen dat er meerdere wegen naar Rome leiden. Maar hoeveel wegversperringen moeten er nog komen voordat ook de heer Koevoets inziet dat de weg die we zijn ingeslagen helemaal niet naar Rome gaat? We zijn al zes jaar bezig met proberen uit deze stikstofcrisis te komen. En keer op keer blijkt weer dat we de verkeerde weg zijn in geslaagd, door in te zetten op technologieën, die keer op keer niet blijken te werken. Dus we gaan nu weer wachten, we gaan nu weer kijken of er wel innovaties komen. Wanneer is volgens de heer Koevoets en volgens Lokaal Brabant dan wel de kous af en moeten we wel naar andere oplossingen gaan zoeken?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Voorzitter, we moeten naar andere oplossingen gaan zoeken, als de mensen die het betreft ook zien dat ze dat willen. We laten die keuze graag bij de ondernemers die dat betreft. Wij denken dat we met innovatie een heel eind zullen komen. We staan echt op de drempel van het goedkeuren van een aantal systemen, waar we echt een verschil mee kunnen maken. De boeren die willen stoppen, moeten we van harte ondersteunen en niet zoals dat nu in de rechterlijke uitspraken is verwoord. Wat ons betreft blijft het zo dat minder dieren niet de opzet is. Minder uitstoot is wel onze doelstelling en daar blijven we voor staan.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag in de afronding.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, uiteindelijk hebben we natuurlijk allemaal stikstofreductie als doel. Maar zoals ik net al zei, zijn er wegen die bewezen naar dat doel leiden en er zijn wegen, die na een omweg en een afzetting keer op keer niet richting dat doel blijken te gaan. En ik hoop toch zeker dat ook de heer Koevoets inziet, dat we nu echt harde keuzes moeten maken en niet weer kunnen blijven wachten.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Ik hoorde geen vraag.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. We willen een betrouwbare overheid zijn. We willen reële oplossingen, zo geeft u aan. Waarom heeft u dan gekozen voor maar een half jaar uitstel? Want we weten dat dat onhaalbaar is natuurlijk. Dus over een half jaar of over een paar maanden staan we hier weer.

De **voorzitter**: Uw vraag is helder.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Voorzitter, ik hoop dat we hier over een paar maanden weer staan, maar dan niet deze discussie hebben. Ik heb er vertrouwen in dat er systemen beschikbaar komen tussen nu en een paar maanden. Dat betekent voor Lokaal Brabant dat boeren vanaf dat moment daarmee aan de slag kunnen en dat ze die ruimte moeten hebben om hun bedrijfsvoering daarop aan te kunnen passen, dus inclusief het traject van vergunningaanvraag enzovoorts. En als inderdaad negen maanden voor die datum die we nu stellen, blijkt dat er geen systemen zijn, dat we niet verder kunnen, dan zullen we waarschijnlijk die discussie inderdaad nog een keer hier moeten voeren. En dan kijken we waar we dan op uitkomen. Maar het is voor ons van belang dat we nu zeggen 1 januari kan niet, je moet het minstens met zes maanden oprekken.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. De agrarische sector wordt zo een speelbal. Als we dan negen maanden weer oprekken en we gaan dan weer oprekken. Ik zeg al, je bent wel met ondernemers in onderhandeling, niet met kleuters. Dat had ik net al gezegd. Wat gaat u doen met de stallendeadline? U zegt wat niet kan, dat kan niet. Wat gaat u doen met de stallendeadline voor de varkens, pluimvee en geiten? Want dat kan ook niet. Gaat u die ook opschuiven?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Daar hebben we op dit moment geen aanleiding toe gezien, om die op te schuiven. Maar mogelijk dat we vernemen van het college wat daar de mogelijkheden zijn om die vergunningverlening op gang te brengen. Daar kijken we graag naar uit.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven tot slot.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Die vergunningverlening ligt ook stil en 1 juli 2024 staat nog gewoon in de omgevingsverordening. Daar hoeft ook maar een of andere partij op te vliegen bij de rechter, dan heb je ook een probleem. Mijn laatste vraag is, bent u bereid om die stallendeadline ook te verplaatsen?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Op dit moment is dat voor ons niet aan de orde moet ik zeggen. Maar ik herinner u eraan dat het hebben van een deadline, zoals we die nu bespreken vandaag en in onze motie opgenomen hebben, van belang is ook voor die veehouders om het handhavingstraject voor een deel te kunnen terugduwen. Als ze die deadline niet hebben, als we geen uitzicht hebben op stikstofverlaging, dan moeten we waarschijnlijk bakzeil halen bij de rechter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Was u klaar met uw betoog?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Nee, ik had nog een afrondende tekst. Met deze maatregelen waarborgen we dat de provincie niet stilvalt, maar dat we met een realistische en haalbare aanpak blijven werken aan de stikstofreductie. Ik heb ook een uitnodiging aan de oppositie. Ik begrijp de zorgen die in deze Staten leven. Sommigen vrezen dat uitstel zal leiden tot afstel, terwijl anderen vrezen dat de agrarische sector steeds verder wordt opgezaagd met eisen zonder voldoende perspectief. Laat mij helder zijn. Deze motie is geen politiek compromis, maar een noodzakelijke aanpassing die voorkomt dat we over een jaar met lege handen staan. Aan de oppositie wil ik zeggen, wees kritisch, maar wees ook constructief. We delen hetzelfde doel, namelijk een Brabant dat economisch vitaal blijft, waarin ondernemers kunnen ondernemen en de natuur kan herstellen. Dit is geen stilstand, maar een doordachte stap vooruit. Laten we samen kiezen voor stikstofbeleid dat werkt in plaats van een deadline die faalt. Ik reken op ieders steun. Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik geef het woord aan de heer Rutjens van JA21, inclusief filmpje zo meteen. Daar heb ik toestemming voor gegeven.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Dames en heren, Brabanders, dit is een EU-gereguleerde drinkfles. Terwijl ze in China met artificial intelligence bezig zijn en ze in Amerika raketten ontwerpen die naar Mars gaan, is dit wat wij in de EU krijgen. In een dure Brusselse babbelfabriek van veel overbodige regels voor zelfverzonnen problemen. En als u dat flesje alleen maar vervelend vindt, waar heeft hij het over, denk dan maar eens aan het lobby-schandaal van afgelopen week, waarbij ons belastinggeld wordt gebruikt om hun groene plannen door te drammen. En is Natura 2000, oftewel stikstof, dan ook de schuld van de EU? Is er ook een frauduleuze Frans die dit allemaal heeft veroorzaakt? Nee, niet helemaal. Dit is vooral de schuld van de landelijke en Brabantse overheid. Zij hebben maar liefst 21 gebieden vastgelegd als Natura 2000 op een oppervlakte van slechts 5000 vierkante kilometer. Dat zijn kleine lapjes land her en der verspreid, die nergens anders ter wereld de term natuurgebied zouden krijgen. Er zijn veertien gebiedjes stikstofgevoelig. Dat zijn voornamelijk gebiedjes die door de mens zo gemaakt zijn, door bomenkap, overbegrazing, turfsteken, et cetera. Voor die gebieden zijn ook nog eens natuurdoelen bepaald. Stikstofgevoelige habitats mogen absoluut niet vergroenen. Hei en stuifzand mogen geen bos worden. Ecologen hebben ook nog eens een keer bepaald welk specifiek dier waar moet wonen. En die doelen zijn als geheel belangrijker gemaakt dan wat dan ook. Die doelen leiden natuurlijk tot stikstofproblemen, tot de stikstofcrisis. De overheid heeft zichzelf in deze hoek geschilderd. En als het een keer niet aan stikstof ligt, dan doen ze net alsof dat wel zo is. We hebben namelijk kritische depositiewaardes die niet gemeten worden, maar gemodelleerd. En er zijn doelnormen voor gemaakt die ook nog eens in de echte wereld niet gehaald kunnen worden. Daardoor staat Brabant op slot. Maar laat ik het heel concreet maken met een specifiek voorbeeld. Daarvoor hebben we een korte video gemaakt. De tekst bij de video: "Onze wegen staan vast, de woningbouw ligt stil, boeren en bedrijven moeten stoppen. Waarom, waarom gebeurt dit? Steeds vaker beweren activisten dat u in de weg zit. U past niet in de tekentafelnatuur, die ze op ministeries hebben verzonnen. U moet terug in uw hok, ongeacht de consequenties. Zoals bijvoorbeeld hier in natuurgebied de Grote Peel in Noord-Brabant. Maar de Grote Peel is volgens ambtenaren en activisten niet goed genoeg. Waar precies welke vogel woont, lijkt belangrijker dan u en uw gezin. Dit is de geoorde fuut, een veel voorkomende watervogel. De geoorde fuut voelt zich als watervogel het meest thuis in een natte omgeving. Activisten en politici eisen dat ze hier toch gaat wonen. Maar dat wil ze helemaal niet. Nee, natuurlijk niet. En dan zeggen experts, mensen die

beweren het beter te weten dan u, dat het slecht gaat met de natuur. En daarvan krijgt u ook nog eens de schuld, want u wilt wonen, werken, eten op uw bord en dat zorgt voor te veel stikstof. Maar zelfs als we zouden stoppen met alle boerderijen en maakbedrijven en het verkeer rondom de Grote Peel stilleggen, inclusief het vliegveld, dan nog zou de geoorde fuut hier niet willen komen wonen. En dan nog zouden we niet voldoen aan hun strenge stikstofeisen. Politici drammen maar door, het zijn niet hun onhaalbare wensen. Het is uw aanwezigheid, dat is volgens hen het probleem. De geoorde fuut moet en zal in de Grote Peel wonen, koste wat het kost en alles moet ervoor wijken. Ook u. Ja, ook u. Het is juist de overheid, die moet stoppen met dit soort dogmatische beleidskeuzes. Laat ons wonen, werken en ondernemen. Laat de geoorde fuut vrij vliegen. Laat moeder natuur haar gang gaan”.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Rutjens** (JA21): Wat we dus nodig hebben, is op een hele andere manier hiernaar kijken. We moeten kijken naar de status van Natura 2000-gebieden, we moeten in de overblijvende gebieden niet naar de KDW kijken, maar realistisch en resultaatgericht. En dat realisme moet ook in het beheer zijn weerslag vinden en we moeten moeder natuur inderdaad vaker haar gang laten gaan. Dat betekent dat we naar de wet- en regelgeving moeten kijken. Maar dat kan provincie Brabant niet alleen. Daarvoor moet je inderdaad samen met de landelijke overheid opereren. We kunnen het ook niet doen. Dan blijven we nog jarenlang deze problemen houden. Dan wordt het steeds duurder en dan hebben we om de paar maanden elke keer precies ditzelfde debat. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Hamerslag heeft het woord.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank, voorzitter. Terug naar 2019, het is vijf voor twaalf. Het ging slecht met de natuur in Nederland voor een heel groot deel door de veel te hoge uitstoot van stikstof. Dat was al langer zo. Dit was niet van de ene op de andere dag gekomen, maar was het resultaat van jaren, decennia te veel uitstoten. De PAS deed niet voldoende om de natuur te beschermen. De kranten kopten over een stikstofcrisis. Een crisis. dat betekent dat er direct actie nodig is. Melden op basis van de PAS mocht niet meer. Maar hoe verder? Er werd gepraat, geschaafd aan de regels, gekeken naar wat nog mogelijk was. Maar de klok tikte door. Er werd ook een onderzoeksrapport van de commissie onder leiding van Johan Remkes gepresenteerd met de naam Niet alles kan. Vergeet die woorden niet. 2020, het werd vier voor twaalf. Na maanden aan de tekentafel werden stikstofplannen van het kabinet gepresenteerd. Helaas, we blijven in dezelfde richting doorrijden. Alhoewel met 100 in plaats van 130 kilometer per uur. De benodigde, moeilijke keuzes worden niet gemaakt. Het bleef mogelijk om met intern en extern te salderen bedrijfsvoering uit te breiden. En er was een algemene bouwvrijstelling. Zou dit genoeg zijn? We wachten af. Tik, tak, 2022, het eindrapport van Remkes. De overheid durft geen harde keuzes te maken. Het is drie voor twaalf. Ditzelfde jaar werd de bouwvrijstelling van tafel geveegd door de rechter en ook de eerste luchtwassers bleken niet bewezen effectief genoeg. Al deze tijd wordt ingezet op niet-bewezen lapmiddelen en al deze tijd werd er meer en meer stikstof uitgestoten. De klok ging door. Het was een minuut voor twaalf in 2023, toen de Brabantse natuurdoelanalyses lieten zien dat de staat van de natuur erbarmelijk was. En weer werd de vergunningsverlening stilgelegd. Dit was het bewijs. Alles wat we hiervoor hadden gedaan, had niet voldoende resultaat. Er waren meer en hardere maatregelen nodig, maar in Brabant zetten we in op luchtwassers en passende beoordelingen. Je mocht maar boer zijn en te horen krijgen dat je je geld moet uitgeven aan iets waarvan je op voorhand weet, dat het geen stand houdt. Tik, tak, bam, het is middernacht. Terwijl de klok 12 keer slaat buigen de juristen van de provincie zich over twee gerechtelijke uitspraken over stikstof, die in de afgelopen twee maanden zijn gedaan. Ook intern salderen kan niet zomaar meer. Nog een truc uit de trukendoos gehaald. Er volgt een harde conclusie van de rechtbank. Wij als overheid hebben niet genoeg gedaan om Nederland te beschermen. En ik zeg wij, want de tijd van vingerwijzen is voorbij. Wij zijn ook de overheid. Wij hadden ook meer kunnen doen. Waarom deze samenvatting, voorzitter? Omdat hieruit blijkt dat alles al geprobeerd is. We hebben geprobeerd in de marge te schaven, dat was belangrijk, maar niet genoeg. We hebben geprobeerd technologische innovaties in de landbouw te gebruiken, maar deze blijken niet goed genoeg te werken en zijn niet juridisch houdbaar. De vloer is geveegd met stalvloeren en luchtwassers bleken gebakken lucht te zijn. Latente ruimte intrekken gaat niet de daadwerkelijke stikstofuitstoot verminderen. En de milieuzone voor verkeer rondom natuurgebieden gaat ook het grote verschil niet maken. Wanneer we doorgaan met sturen op zogenaamde innovaties in de landbouwsector en het verminderen van het aantal dieren als bijzaak wordt gezien, dan hoor ik niet eens meer de kerkklok, dan hoor ik een koekoeksklok luiden. We

hebben geprobeerd te praten, te onderhandelen en te onderzoeken en dit heeft veel tijd gekost zonder voldoende resultaten. Ondertussen zijn PS stukje bij beetje gaan erkennen dat het verminderen van het aantal landbouwdieren een mogelijkheid is, om de hoeveelheid stikstof te reduceren. En dit is opgenomen in de omgevingsverordening. Terwijl alle andere opties of te klein zijn om voldoende resultaten te leveren voor de natuur en daarmee vergunningverlening, of worden weggestreept, blijft er een glashard overeind staan. Voorzitter, we zijn jarenlang niet eerlijk geweest, niet naar onszelf, niet naar de burger en niet naar bedrijven. We hebben jarenlang gezegd dat als we maar genoeg geld zouden uitgeven aan stalaanpassingen, dat het dan wel goed zou komen. Dondersgoed wetende dat dit wankel was. We hebben tegen burgers gezegd dat we hen zouden beschermen, maar we blijven te veel schadelijke stoffen zoals ammoniak uitstoten. We hebben tegen natuurorganisaties en ecologen gezegd dat we naar hen zouden luisteren, maar we hebben hun waarschuwingen genegeerd. Koekoek, het wordt tijd om eindelijk de waarheid te erkennen en ons uit te spreken. Alleen dan kunnen we echt weer verder. Daarom dienen wij een motie in die precies dit doet. PS spreekt uit dat een sterke vermindering van het aantal landbouwdieren een noodzakelijke voorwaarde is voor het oplossen van de stikstofcrisis. Hiermee blijft het verminderen van het aantal dieren een middel en geen doel, maar wel een noodzakelijk middel om dat doel te bereiken dat we allemaal willen, een mooi en gezond Brabant, waarin vergunningen kunnen worden verleend. En als wij hier ons uitspreken dan geven we GS eindelijk een eenduidige boodschap mee. Want al deze jaren hebben we tegen gedeputeerde Roijackers gezegd dat zij de natuur van Brabant moet versterken, terwijl we gedeputeerde Oudenhoven meegaven dat boerderijen moesten kunnen blijven groeien. We hebben aan gedeputeerde Boelema gezegd dat ze de gezondheid van de Brabanders moest borgen, terwijl we aan gedeputeerde Smeulders zeiden dat we wel lekker door wilden kunnen blijven rijden. En we hebben aan gedeputeerde Dirken gevraagd om dat allemaal te verdedigen. En o ja, of zij wel huizen wil bouwen. Het spreekt elkaar tegen. Niet alles kan. Dit is het moment om echte keuzes te maken. Het is middernacht, het is donker en koud en we willen allemaal niks liever dan rust. En dat moeten we de Brabanders gunnen. De eerste stap is eerlijkheid. Tot zover, voorzitter.

Motie M15-2025: Serieuw werk maken van stikstofreductie

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend het Statendebat over de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Constaterende dat:

- veruit de grootste Brabantse bron van stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitats de veehouderij betreft;¹
- de BOS 2.0 een aantal maatregelen noemt die zijn gericht op het reduceren van het aantal landbouwdieren, maar dat een deel hiervan op de achtervanglijst met potentieel nog te nemen aanvullende maatregelen staat;²

Overwegende dat:

- gezonde natuur essentieel is voor zuivere lucht, schoon drinkwater, voedselzekerheid en het tegengaan van klimaatverandering;
- de bestuurlijke stikstofcrisis nu al ruim 5½ jaar duurt, maar dat al decennialang sprake is van verslechtering van stikstofgevoelige natuur door een aanhoudend stikstofoverschot;
- zonder snelle en ingrijpende maatregelen beschermde natuur mogelijk onherstelbaar wordt beschadigd;
- de recente rechterlijke uitspraken over intern salderen³ en het behalen van de wettelijke stikstofdoelen⁴ eens te meer duidelijk maken dat een stevige inzet op stikstofreductie keihard nodig is en geitenpaadjes daarin niet voldoen;
- ook organisaties als Bouwend Nederland⁵ en VNO-NCW⁶ erop aandringen dat er snel en doortastend wordt gehandeld om de stikstofdepositie flink te reduceren;
- agrarische ondernemers het verdienen om eindelijk eens duidelijkheid te krijgen over de toekomstperspectieven van de veehouderij;
- de afgelopen jaren tal van innovatieve maatregelen voor stikstofemissiereductie van de veehouderij niet het gewenste effect hebben gehad, doordat de effectiviteit van de maatregelen in de praktijk lager was dan verwacht;
- het de hoogste tijd is te erkennen dat we met de huidige grootte van het aantal landbouwdieren in

Brabant de stikstofcrisis nooit opgelost zullen krijgen;

Spreeken uit dat:

- een sterke vermindering van het aantal landbouwdieren een noodzakelijke voorwaarde is voor het oplossen van de stikstofcrisis;

en gaan over tot de orde van de dag.

¹ <https://noord-brabant.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=05964560dd114576bd896949db138502>

² Brabantse Ontwikkelingsplan Stikstof 2.0, p.62.

³ <https://www.raadvanstate.nl/actueel/nieuws/december/rechtspraak-over-intern-salderen-wijzig/>

⁴ <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Den-Haag/Nieuws/Paginas/Rechtbank-beveelt-Nederlandse-Staat-wettelijk-stikstofdoel-2030-te-halen.aspx>

⁵ <https://www.bouwendnederland.nl/nieuws/algemeen/kabinet-moet-nu-werk-maken-van-haaltbare-plannen-na-betekenisvolle-uitspraak-in-stikstofzaak>

⁶ <https://www.vno-ncw.nl/artikelen/natuurorganisaties-bedrijfsleven-en-bouwers-reageren-op-betekenisvolle-uitspraak-in-stikstofzaak-kabinet-moet-nu-haaltbare-plannen-maken>

Partij voor de Dieren, Nikky Hamerslag en Ellen Putman

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Vossen heeft het woord.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. Verandering is nodig in Brabant. We kunnen met zijn allen blijven praten over duurzaamheid, over de toekomst, maar laten we eerlijk zijn. Praten alleen herstelt geen ecosystemen en stopt geen achteruitgang. Voor Volt Brabant is de BOS 2.0 dan ook geen plan voor morgen, maar een opdracht voor vandaag. En hoewel het lijkt dat ze in Den Haag net wakker beginnen te worden als gevolg van alle rechterlijke uitspraken, weten wij in Brabant als geen ander wat de gevolgen zijn van een te dikke stikstofdeken. Stilstand en onzekerheid. Voorzitter, afgelopen weken bleek dat de stikstof terug is geweest van nooit weggeweest. In de media kwamen al snel verschillende eenvoudig lijkende oplossingen voorbij, zoals de wet aanpassen, of iedere stikstof uitstoter verantwoordelijk te maken voor zijn eigen stikstofplafond. Wageningen gaf dat hierin aan. Eenvoudige oplossingen lijken dat te zijn, maar ik moet dan iets uitleggen op mijn werk en in mijn omgeving. En mensen begrijpen dat dan niet, die zien dat echt als hele makkelijke oplossingen. En als je in de BOS 2.0 kijkt, zien we inderdaad staan, verantwoordelijk maken voor je eigen stikstofplafond. Alleen volgens mij is dat op lange termijn de bedoeling. En aan mij wordt gevraagd waarom kan dit niet op kort termijn? Dus dat is mijn vraag, om daar wat visie op te geven, zodat ik dat mee kan nemen en goed kan uitleggen. Volt Brabant snapt dat de aanscherping van maatregelen nodig is. Maar we hebben ook een vraagteken hierbij. Er is al heel veel gesproken en geschreven over de emissievrije zones rondom natuurgebieden. Mijns inziens te veel, omdat deze in de praktijk helemaal niet uitvoerbaar zijn. Dit was natuurlijk op voorhand allang duidelijk. Ik snap de blik op mogelijkheden, maar dan wel graag realistische maatregelen. Dit voelt hetzelfde als wij als Volt Brabant vandaag een motie zouden indienen met het voorstel, zet om alle Natura 2000-gebieden een mooie glazen stolpen. Theoretisch misschien wel haalbaar, in de praktijk onmogelijk uitvoerbaar. Dat gaat ten koste van de tijd die zo hard nodig is om aan die uitvoering te werken. Het doet de BOS 2.0 geen recht en het probleem dat er is ook niet. Dus zonde van de tijd, ga inzetten op uitvoering. Waar Volt Brabant overigens wel erg blij van wordt, ook al is de aanleiding niet zo prettig, is de Europese samenwerking als ware er geen grens. De aanleiding is dan niet zo leuk, want 50 procent van onze stikstofneerslag komt van over de grens. Daarbij moeten we niet vergeten om de hand in eigen boezem te steken, want ook wij zijn verantwoordelijk voor een grote hoeveelheid stikstofuitstoot over de grens heen. Dit maakt pijnlijk duidelijk waarom die Europese samenwerking broodnodig is. We zien verschillende afspraken die gemaakt worden, we zien dat er ingezet wordt op die samenwerking, maar waar het bij ons aan ontbreekt, is een duidelijk tijdspad, een concrete invulling van wanneer wat plaats gaat vinden. Kan GS ook haar visie daarop geven? Dan de vraag aan GS, wat is nu echt nodig vanuit het Rijk om Brabant te ondersteunen, om die deur weer open te kunnen zetten? Wordt hier actief lobby op gevoerd of zit Den Haag nu zelf op slot? Tot slot voorzitter, urgentie. Ga uitvoeren. Brabant kan en wil niet wachten. We roepen het college dan ook op, om echt werk te maken van die vierde V, verleiden. Daarmee bedoel ik het hele college, gebruik uw charme, ga in gesprek, blijf die samenwerking zoeken. Laten we er samen voor zorgen dat we Brabant geen blauwtje laten lopen. Dank u.

De **voorzitter**: Dank u wel. Meneer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Allereerst wil ik toch nog even mijn respect betuigen voor alle insprekers die we vanochtend gehad hebben. En eentje blijft me toch weer bij. Die zegt, ik ben een PAS-melder, nu ben ik illegaal, dan ga ik naar een bank en dan krijg ik geen geld. En ik ben ondernemer. Je zult maar boer zijn. En dat even als start. Voorzitter, stikstof is geen probleem van de coalitie. Het is niet meer een probleem van de oppositie, niet meer van de boeren alleen of van de industrie, maar van ons allemaal. Tenslotte moeten we onze wereld goed voor onze kleinkinderen achterlaten. Er zit niets anders op dan samen te gaan werken en boven het probleem stikstof te gaan hangen. Maar zoals u weet, wil 50PLUS altijd meedenken om een mogelijk deel van de oplossing te benoemen. Recent onderzoek, dat weet u, uit 2024 van de Wageningen Universiteit toont aan dat innovatieve technieken in de landbouwsector een aanzienlijke bijdrage kunnen leveren aan stikstofreductie. Door het toepassen van bijvoorbeeld biologische mestaanzuring, maar ook goedwerkende stalsystemen kunnen de uitstoot van ammoniak volgens universiteit van Wageningen met zo'n 50 procent worden verminderd. Deze innovaties bieden een veelbelovende oplossing, maar vereisen aanzienlijke investeringen en brede implementatie om effectief te zijn. Het is echter belangrijk om op te merken dat innovatieve systemen eerst moeten worden goedgekeurd en op de Regeling Ammoniak en Veehouderijlijst moeten komen, de RAV-lijst, voordat ze breed kunnen worden toegepast. Biologische mestverzuring staat nog steeds niet op de RAV-lijst. De exacte redenen hiervoor zijn ons niet duidelijk. Als 50PLUS zijn we ervan overtuigd dat met wil, overtuigingskracht en bewijsmateriaal het voor u als Gedeputeerde Staten mogelijk moet zijn om een lans te breken voor een oplossing zoals mestverzuring. Naast biologische mestverzuring worden ook andere innovaties overwogen, zoals robotisering in de landbouw, aanpassing van veevoer en eerder genoemde werkende, nieuwe stalsystemen. Deze technieken kunnen helpen de stikstofuitstoot verder te verminderen en de duurzaamheid van de landbouwsector te vergroten. 50PLUS heeft vier vragen. Vraag 1, om hun bedrijfsvoering te kunnen voortzetten, hebben boeren nu lang genoeg moeten investeren in stalsystemen die niet 100 procent werken. Welke garanties kunnen bedrijven van de provincie krijgen, zodat de investeringen in de door de overheid geëiste technologieën daadwerkelijk zullen leiden tot de beoogde en geëiste stikstofreductie? Vraag 2, wat zijn de belangrijkste obstakels die biologische mestverzuring tegenhouden om op de RAV-lijst te komen? En hoe kunnen deze worden overwonnen? En kan Gedeputeerde Staten hier een rol in spelen? Vraag 3, welke stappen onderneemt Gedeputeerde Staten om de goedkeuringsprocedures voor innovatieve technieken, zoals biologische mestverzuring te versnellen of in gang te zetten? Vraag 4, als het proces in gang is gezet hoe gaan we dan als Brabant de effectiviteit van die biologische mestverzuring monitoren en evalueren, om te zorgen dat de beoogde stikstofreductie daadwerkelijk wordt bereikt? Daarom dient 50PLUS samen met BBB een motie in met de naam Biologische mestaanzuring, zoals ook al in de provincie Groningen is gebeurd. Voorzitter, we hebben lang zitten wachten, zitten afwachten, niet geheel werkende stalsystemen gesubsidieerd en boeren in het ongewisse en in de rats laten zitten. Het wordt tijd dat we ons actief gaan inzetten voor werkende oplossingen. Voorzitter, tot zover mijn eerste termijn.

Motie M16-2025: Biologische mestaanzuring

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend het Statendebat over de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Constateernde dat:

- De provincie Groningen een succesvolle pilot heeft gesubsidieerd voor het biologisch aanzuren van mest in de melkveehouderij;
- Deze pilot heeft aangetoond dat biologisch aanzuren van mest technisch uitvoerbaar is en kan leiden tot een significante vermindering van ammoniak- en methaanemissies;
- De resultaten van de pilot in Groningen bijdragen aan de verduurzaming van de landbouw en een positief economisch perspectief bieden voor agrarische bedrijven;

Overwegende dat:

- De provincie Noord-Brabant streeft naar een duurzame en milieuvriendelijke landbouwsector;
- Het biologisch aanzuren van mest een potentieel effectieve maatregel is om de stikstof- en

klimaatdoelstellingen van de provincie te behalen;

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- Te verkennen wat zinvol vervolgonderzoek kan zijn in vervolg op de pilot die in Groningen wordt doorlopen en daarvoor zo nodig samen te werken met relevante kennis- en adviesbureaus.
- Aan te geven wat voor financiële middelen daarvoor nodig zijn
- Provinciale Staten uiterlijk op 01-06-2025 op de hoogte te stellen van de resultaten

en gaan over tot de orde van de dag.

Bronnen:

1. Verkenning effecten landbouwinnovaties door Wageningen University & Research
2. 2AAS Groningen provincie
3. College van de provincie Groningen stemt in met bijdrage van bijna €170...
4. Biologisch in Brabant - Landbouw en Voedsel Brabant
5. Biologische Regio's - Bio regio's - Landbouw en Voedsel Brabant

50PLUS Noord-Brabant, Jan Frans Brouwers

BBB Noord-Brabant, Marco Havermans

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan geef ik tot slot het woord aan de heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Vandaag staat de Brabantse Ontwikkelingsaanpak Stikstof op de agenda, een complex thema met veel onzekerheden. En wat vandaag nog een gegeven is, staat morgen op de tocht. En je zou kunnen zeggen dat Brabant last heeft van de wet van de remmende voorsprong. Als ChristenUnie-SGP willen wij voor Brabant doen wat goed is. Doen wat goed is, houdt voor ons een aantal punten in. We zorgen goed voor alle Brabanders, voor kinderen, voor ambtenaren, voor boeren, voor ondernemers, vergunninghouders, ouderen en al die anderen, en we willen zuinig omgaan met onze schepping. Onze Brabantse natuur moet geholpen worden. Natuurvergunningverlening moet weer op gang komen. We willen immers innovaties goedkeuren en aan de slag. Handhaving mag niet langer opgeschort worden vanwege allerlei onzekerheden. Rechtszekerheid moet voor onze burgers geborgd worden. De bouwvergunningverlening moet doorgaan, we hebben immers woningnood. Grote projecten voor openbaar vervoer, voor woningbouw en voor werkgelegenheid zoals bijvoorbeeld Beethoven, bungelen op dit moment. Stikstofemissie is een echt probleem dat door alle sectoren in Brabant opgepakt moet worden. De landbouw is de grootste producent van stikstof en zal dus ook in absolute zin het meeste moeten bijdragen. Maar onze boeren moeten daarbij geholpen worden. We kunnen ze niet laten zitten. We hebben dit probleem samen gecreëerd en ja, dit kost geld, veel geld. En onze natuurdoelen moeten realistisch zijn. En of dat nu het geval is, kun je je afvragen. Kijkend naar het voorliggende beleid is het wijs om te evalueren of we hiermee nog op de goede koers zijn. En hoewel de daadkracht van dit college in deze zeer te prijzen is, moeten we ook constateren dat we met elkaar vastlopen. Brabant heeft last van de wet van de remmende voorsprong. We zijn voortvarend gestart met de BOS, maar worden nu geconfronteerd met de werkelijkheid om ons heen. Rechters doen de nodige uitspraken, extern salderen was al een probleem, maar recent is daar ook het intern salderen bijgekomen. Het beleid vraagt, naast onze opmerking in het eerdere debat, om aanpassing en een pas op de plaats. Voor ons Brabants beleid willen we drie accenten meegeven, gelijke behandeling voor alle sectoren, zoeken naar alternatieven en begin zo nodig opnieuw. En meer middelen voor de aanpak van stikstof. We zien dat de bijdrage aan de stikstofreductie door de verschillende sectoren nog steeds niet gelijk is. Het reductiepercentage voor landbouw bedraagt 40 procent. Voor de andere sectoren is dit lager. Wij willen een gelijke behandeling als een van de beginselen van behoorlijk bestuur. We verzoeken het college om te komen met voorstellen voor gelijke stikstofreductiepercentages voor alle sectoren. En daarvoor dienen we een motie in, Gelijke behandeling voor alle sectoren. De aanpak met betrekking tot stikstof is behoorlijk vastgelopen en we vragen het college om voor de zomer van 2025 met voorstellen te komen, op welke wijze we in Brabant het BOS-beleid zodanig kunnen vormgeven dat natuurvergunningen binnen de reguliere termijnen verleend kunnen worden, er gehandhaafd kan worden wanneer dat nodig is en Brabanders dus weten waar ze aan toe zijn. En we willen daarbij extra aandacht vragen voor de vormgeving van emissiemeting bij de bron en doelsturing. Ook willen we u vragen of u kunt onderzoeken wat nu precies de gevolgen zijn van de huidige uitspraken voor de aanpak van onze geiten-, kippen- en

andere boeren. Want ook daar hangen wat vraagtekens in de lucht wat ons betreft. Er is heel veel geld nodig om alle vraagstukken op een goede manier op te lossen. Een oproep aan het kabinet om meer geld is dus logisch. Wij kunnen dit als Brabant niet alleen oplossen. En het eerdere landbouwakkoord was wat ons betreft zo gek nog niet. Onze 8 miljard voor het NPLG is onvermijdelijk. Ik hoop en wens dat we dit als Nederland nu echt gaan oplossen en niet meer blijven wegstijven. En we vragen het college om samen met onze maatschappelijke partners uit Brabant bij het Rijk en Europa een succesvolle lobby te starten voor 8 miljard euro voor de aanpak van de problematiek in Brabant. Ten slotte, ChristenUnie-SGP wil doen wat goed is voor Brabant. Problemen niet omzeilen, elkaar in de ogen blijven kijken en verder kijken dan onze eigen politieke grenzen. We willen samenwerken aan een goede en gedragen aanpak voor Brabant. Dank u wel.

Motie M17-2025: Gelijke behandeling voor alle sectoren

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend de Statenmededeling over de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof 2.0

Constateernde dat:

- de bijdrage aan de stikstofreductie door de verschillende sectoren niet gelijk is;
- het reductiepercentage voor landbouw 40% bedraagt;
- de reductiepercentages voor de sectoren mobiliteit, industrie en energie lager zijn;
- de provincie voor het onderdeel stikstof een eigen beleid heeft geformuleerd dat afwijkend is van het landelijke beleid.

Overwegende dat:

- een gelijke behandeling één van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur is;
- dit provinciebestuur deze beginselen volledig ondersteunt en wil uitvoeren in het beleid;
- we in Brabant goed voor onze burgers zorgen.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

Om te komen met voorstellen voor gelijke stikstofreductiepercentages voor alle sectoren.

en gaan over tot de orde van de dag.

ChristenUnie-SGP, Anne Schipper

De **voorzitter**: Dank u wel. We schorsen een kwartier. En na dit kwartier zal het college aan haar eerste termijn beginnen.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, ik zou u willen verzoeken plaats te nemen, we gaan weer beginnen. Het woord is aan de gedeputeerde mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Dank u wel. Zoals u ongetwijfeld allemaal weet, is het doel van de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof, de BOS 2.0, om Brabant open te krijgen. En dat betekent dat de aanpak en de maatregelen die voorgesteld zijn uiteindelijk moeten leiden tot een situatie waarin het weer mogelijk wordt om vergunningen te verlenen. En ik hoop dat ik u allemaal niet uit hoeft te leggen dat de urgentie daarvoor heel groot is, zeker als u denkt aan de uitspraken die in december zijn gedaan door rechters over de zaken rond Rendac en Amer en in het licht van de uitspraak rond de zaak van Greenpeace in januari. Dat ziet in ieder geval ons college en dat heb ik ook meerdere fracties horen noemen. Dank voor uw steun in deze, want terecht constateert u dat het loket makkelijke oplossingen, zoals we dat wel noemen, met makkelijke keuzes niet meer bestaat. Uit de uitspraken mag voor iedereen dan ook duidelijk zijn dat dit echt alles en iedereen aangaat. En dat hoorde ik ook verschillende fracties zeggen. Zonder ingrijpen in de emissies en zonder natuurherstel zal simpelweg de situatie zijn, dat de rechter op veel plekken geen vergunningen meer zal accepteren. Dat zijn vergunningen voor woningen, dat zijn vergunningen voor wegen, dat zijn vergunningen voor bedrijven en dat zijn vergunningen voor alle andere activiteiten waar een

natuurvergunning voor mogelijk kan zijn. Dat hoorde ik u ook zeggen. Ik hoor in de vragen van BBB en ook van andere fracties dat het goed is, om nog eens in te gaan op de vraag hoe de BOS zich eigenlijk verhoudt tot de rest van de wetgeving waar we ons aan moeten houden. We hebben de verplichting om te zorgen dat de natuur niet slechter wordt. Dat is Europees afgesproken. En uit de NDA's, de natuurdoelanalyses, is gebleken dat er in de Natura 2000-gebieden, dus ook in de Brabantse, ingegrepen moet worden, omdat voor diverse habitats en soorten het halen van de instandhoudingsdoelen buiten bereik is. En ja, naast hydrologische aspecten, dus hoe de waterhuishouding er in een bepaald gebied aan toe is, is ook stikstof vaak een drukfactor op de natuur. En om die reden is het nodig om zowel aan natuurherstel te werken als om stikstofemissie terug te dringen en daarnaast iets aan de waterhuishouding te doen. Zoals u allemaal in het rapport van Hekkelman heeft kunnen lezen, is het weer mogelijk om vergunningen in Brabant te verlenen, als aan de ene kant de natuur aantoonbaar aan het verbeteren is en dat kunnen inderdaad ook hydrologische maatregelen zijn. Dat is dan een beetje een antwoord op de vraag van BBB. Maar gelijktijdig moeten we naast het natuurherstel ook laten zien dat de stikstofemissie aantoonbaar daalt. En als we dat beiden aan kunnen tonen via een geborgde lijn, dan komen we weer in de situatie dat Brabant open is en dat er weer ruimte is voor activiteiten. BBB constateert ook dat alle tandwielen onlosmakelijk met elkaar samenhangen, daarbij ga ik uit van de tandwielen die ik daarnet noemde. Die hangen ook samen met de economie. Dat klopt. En u vraagt in motie M1 nadrukkelijk om dit in de aanpak landelijk gebied nog eens goed helder te maken. Dat kan. Ik heb wel een praktisch puntje bij deze motie. U vraagt in het tweede bolletje bij het dictum naar een breed debat net als vandaag. Ik kan u daar als GS geen advies over geven, maar ik kan me wel voorstellen dat u dat bespreekt in de agendavergadering. Wij hebben verder geen bezwaar tegen het eerste, het derde en vierde bolletje van het dictum van motie 1, maar vanwege het tweede bolletje geven we deze motie het oordeel Staten. BBB heeft ook een motie ingediend over het tegengaan van verzuring. Dat is motie 2. De term actiever in dit dictum impliceert dat we nu eigenlijk niks of misschien wel bijna niks zouden doen. Dat is niet zo. Dus dat wil ik dan bij deze wel even rechtgezet hebben. We zijn daar wel degelijk mee aan de slag. Maar uw constatering dat het goed is om maatregelen te nemen voor bodemverbetering delen wij, dus wij hebben geen bezwaar tegen deze motie. Omdat we zowel de emissiedeken in zijn algemeenheid moeten verlagen, als oog moeten hebben voor een specifieke situatie per afzonderlijk Natura 2000-gebied, hebben we in de BOS, dat heeft u allemaal gezien, zowel generieke als gebiedsgerichte maatregelen opgenomen. Want stikstof is geen exclusief probleem van de landbouwsector, laat dat nog maar eens een keer gezegd zijn. Maar gezien de bijdrage die de landbouw levert aan de Brabantse stikstofdeken, zullen maatregelen in deze sector wel het meeste bijdragen aan een oplossing. Om die reden gaan we uit van een evenredige bijdrage van alle sectoren. En daar is ook het reductiepad, wat al vaker aan de orde is geweest vandaag, op gebaseerd. En om die reden ontraden we motie 17. In de omgevingsverordening zijn meerdere manieren opgenomen om tot emissiereductie in de landbouw te komen. Daar hebben we ook expliciet in opgenomen dat natuurinclusieve en biologische bedrijfsvoering minder emitteren. Daarom is er juist voor deze tak een uitzondering opgenomen. De PvdA diende met andere fracties samen motie 7a in om aandacht voor deze groep te blijven houden. Beleidsmatig zetten we ook al in op deze vormen van ondernemen. Daar is mijn collega mee bezig binnen het beleidskader Landbouw en Voedsel. En vanuit die gedachte willen we zeker ook deze motie het oordeel geen bezwaar geven. Voor degenen die de weg al kwijt zijn, dit was motie 7a. De Partij voor de Dieren sluit met motie 15 aan bij de mogelijkheid die in de verordening is opgenomen, om te voldoen aan de emissiereductie eisen door minder dieren te houden. Gezien de oproep die in deze motie staat, geef ik deze oordeel Staten. Wij zien als college dat er binnen de veehouderij gelukkig veel boeren zijn, die bereid zijn om hun bijdrage aan emissiereductie te leveren. We hebben eerder een splitsing aangebracht in de datum waarop aanpassingen gedaan moeten zijn, omdat we zagen dat er te weinig keuze was op dat moment voor kortweg rundvee. Inmiddels zijn er, zoals verschillende van u ook hebben opgemerkt, ook voor deze sector systemen beschikbaar of nagenoeg beschikbaar, omdat ze al onderweg zijn in de omgevingsregeling. Gelet op de juridische uitspraken rond intern salderen is er echter, zoals ook door de indieners van motie 5 is geconstateerd, wel wat extra tijd nodig, om te zorgen dat duidelijk wordt op welke wijze het Rijk gaat acteren. En hoe dan door aanvragers vorm kan worden gegeven aan wat we dan noemen additionaliteit, de stikstofruimte die nodig is voor de natuur. En hoe we vorm kunnen geven aan de combinatie additionaliteit en intern salderen. Wij hebben dus geen bezwaar tegen motie 5, maar dat had u vast ook niet verwacht. Terecht wordt er bijvoorbeeld door GroenLinks, maar ook door Lokaal Brabant geconstateerd dat verschuiven wel betekent dat we daarbij moeten zorgen, dat het gat dat dan in het reductiepad ontstaat weer aangevuld wordt. We moeten op zijn minst voorkomen, laat dat ook nog een keer gezegd zijn, dat het gat dusdanig groot wordt dat we onbedoeld handnavingsverzoeken zullen moeten gaan honoreren.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven. Als u een opmerking heeft over een motie, is het misschien ook goed om het nummer er even bij te zeggen.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Mijn opmerking gaat over motie 5 van de coalitiepartijen. Ik heb een vraag over het tweede punt onder het tweede bolletje bij het dictum. Daar staat om als extra maatregel in de BOS 2.0 te onderzoeken of en zo ja hoe de provincie versnellingen in innovaties kan stimuleren en doelsturing onderdeel kan maken van de mogelijk toe te passen alternatieven in de omgevingsverordening. Onze vraag hierbij was, is dat uitvoerbaar om dat in de omgevingsverordening te verankeren?

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Oké. Ik dacht dat u ging vragen wat er staat, maar dan moet u echt bij de indieners van de motie zijn. Hoe wij hem als college gelezen hebben, is in ieder geval dat wij gaan onderzoeken of het mogelijk is om doelsturing onderdeel te maken van de mogelijk toe te passen alternatieven. En dat willen wij onderzoeken.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dat begrijp ik. Maar het gaat om de laatste twee woordjes. Om dat te verankeren in de omgevingsverordening, is dat mogelijk?

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Ik lees daar niet het woord verankeren. Ik lees dat we onderzoeken of doelsturing onderdeel gemaakt kan worden van de mogelijk toe te passen alternatieven in de omgevingsverordening. Volgens mij is dat de vraag. En anders moeten de indieners van de motie dat zelf maar bevestigen of dat zo is, of ontkennen. Maar zoals ik hem gelezen heb, is het een onderzoek naar de vraag of doelsturing onderdeel kan zijn van de mogelijk toe te passen alternatieven in de verordening. Dus in het hele lijstje van maatregelen dat we al kennen. Dat willen wij best onderzoeken als college, daar hebben we geen bezwaar tegen.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Oké, dus als ik u goed begrijp, deze regel kan doorgaan. Het klopt dan, begrijp ik.

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Het wordt bijna een oefening in technisch lezen op deze manier. Ik ben het helemaal met u eens, hij had in wat makkelijkere taal opgeschreven kunnen worden. Ik zou graag een bevestiging van de coalitie hebben of wij hem goed lezen, of dat klopt.

De **voorzitter**: Ik zie bij de indiener de duim omhoog gaan. Dit klopt. De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Over die motie vragen we ons af, gisteren werd er een Statenmededeling gepubliceerd, waarin het college zegt over de BOS, dit is het, hier staan we achter en hier gaan we mee aan de slag. Nu worden er nieuwe maatregelen aangedragen. Er wordt meteen gezegd, dat is goed, prima, gaan we doen. Wij proberen dat te begrijpen. Kunnen wij allemaal moties aan gaan dragen die allemaal een-op-een worden overgenomen? Hoe moeten wij dat zien?

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Volgens mij is dat waar we vandaag voor bij elkaar staan. U heeft met zijn allen gevraagd, wij willen het graag nog over de BOS hebben die u als college heeft vastgesteld. Want wij willen de mogelijkheid hebben om nog moties in te dienen en daarvan heb ik gezegd, dat vind ik een prima idee. U heeft ook een aantal moties ingediend, dus volgens mij zijn we het met elkaar eens dat dat kan.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, die opzet snapte ik ook wel. Dat klopt. Het gaat er ons alleen over, er wordt nu een voorstel gedaan tot aanpassing van de omgevingsverordening met maatregelen. En dan is eigenlijk de vraag, gaat u die maatregelen een-op-een overnemen, of zegt u bijvoorbeeld wij zouden liever daar en daar voor kiezen. Hoe gaat dit proces zich verder ontwikkelen?

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Volgens mij is het enige dat voorligt, of u als Staten in gaat stemmen met deze motie, dat hoor ik graag aan het einde van deze vergadering, alhoewel ik aan het aantal partijen te zien ongeveer wel kan voorspellen wat daaruit gaat komen. Dat betekent dat de opdracht aan ons is, om een voorstel voor het aanpassen van de omgevingsverordening te maken. En daarnaast zie ik een aantal onderzoeksopdrachten. Wat ik net over uw moties ook al zei, wij zijn prima bereid om onderzoeken te doen

naar zaken waarvan u zegt, zou u daar ook eens een onderzoek naar kunnen doen? Dat is volgens mij de algemene gang van zaken, die wij vaker met elkaar hebben.

De **voorzitter**: De heer Havermans. Nee? Dan ga ik naar de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Ik ga de gedeputeerde niet vragen wat het betekent, want daar gaan inderdaad de coalitiepartijen over. Maar ik vraag me wel af, als deze motie wordt aangenomen, wat betekent dan het eerste punt bij het tweede bolletje met betrekking tot het gat dat gedicht moet worden? Kennelijk door een onderzoek, dat is oké. Maar hoe kan dit binnen de totale veehouderij opgevangen worden? Heeft u daar al een idee bij? Want dat het bij de totale veehouderij opgevangen moet worden, betekent dat, ik noem maar wat, dat de normen voor kippenstallen strenger worden of zo, of minder stikstofuitstoot bij varkenshouders. Zoiets stel ik me dan voor. Wat gaat u doen? Waar denkt u aan om dit dan te gaan implementeren?

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Volgens mij loopt u een beetje op de zaken vooruit, meneer Rutjens. Want als deze motie wordt aangenomen, krijg ik vandaag de opdracht om een onderzoek te gaan doen, wat dat betekent voor het stikstofreductiepad. Daar hebben ook meer partijen aan gerefereerd. Als we deze motie uitvoeren, moeten we inderdaad gaan kijken hoe we het stikstof reductiepad weer repareren binnen de totale sector veehouderij. En als ik de uitkomst al zou weten vandaag, heel eerlijk, dan zou ik het onderzoek niet hoeven doen. Dat onderzoek moeten we echt eerst gaan doen.

De heer **Rutjens** (JA21): Dat is niet wat ik bedoel. Dat snap ik. Dat is een valide punt. Dat was ook niet wat ik bedoel, misschien had ik wat nauwkeuriger moeten formuleren. Maar als dat stikstofgat ontstaat bij rundvee en u moet het oplossen met ander vee, dan betekent het dus eigenlijk dat het ergens anders strenger moet worden. Toch?

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Ik schiet even in de lach, omdat ik dacht dat het nu wel koehandel wordt, maar die is heel flauw. Wij moeten kijken naar wat het gat echt is. En dat ontstaat als je de datum met een half jaar opschuift. Dat hebben we eerder gehad ook op momenten dat de deadline is verschoven. Dat betekent dat je steeds op zoek moet naar maatregelen die voor eenzelfde hoeveelheid emissiereductie gaan zorgen, die je eigenlijk voorzien had. En dus zullen we moeten kijken hoe dat kan. We verschuiven nu weliswaar binnen de drie sectoren, die genoemd worden en we zullen gewoon moeten kijken waar dat te halen is. Dus daarom zeg ik ook, dat onderzoek moeten we nog gaan doen, dat zullen we echt moeten bekijken. Ik kan u daar verder niks zinnigs over zeggen vandaag.

De heer **Rutjens** (JA21): De conclusie is natuurlijk wel duidelijk. Als het niet bij rundvee wordt gehaald en het moet binnen de veehouderij, dan is het een andere diersoort. Toch? Dus iemand gaat hieronder lijden. Dank u wel.

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Dat is helaas de pijnlijke boodschap van het hele verhaal, meneer Rutjens.

De **voorzitter**: Mevrouw Koopman stond eigenlijk daar al de hele tijd te wachten, dus ik denk dat het goed is als ik haar het woord geef. En daarna kom ik bij de heer van Hattem.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ik was netjes aan de zijkant blijven staan. Mochten wij die motie niet aangenomen krijgen over de stallendeadline, betekent dat dan dat er maar een optie is voor die mensen? Namelijk dat iedereen die nog niet zijn stal aangepast heeft minder dieren moet houden? Want dat is dan volgens mij de enige optie nog. Of zie ik dat verkeerd?

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Ik denk dat het daar dan in de praktijk op dit moment, als ik het nu vandaag moet zeggen, grotendeels op neer zou komen. Er zijn weliswaar wel systemen beschikbaar, dus dat is niet de onmogelijkheid voor de sector, er kunnen wel daadwerkelijk aanvragen gedaan worden voor systeem A of systeem B, voor mensen die echt met een systeem aan de slag willen. Maar we zitten nu met dat vraagstuk van additionaliteit en het intern salderen. En het Rijk heeft ook gezegd dat ze echt twee maanden aan de slag gaan, om te kijken welke kant ze opgaan en wat het plan is, dat ze daaronder leggen. En dan kom je wel in een tijdsklem te zitten. Dus ik denk dat als ik dat langer door zou redeneren, ik inderdaad op uw conclusie uit zou komen als er vandaag niks zou gebeuren.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Nog even voortbordurend op de vragen die de heer Rutjens net had over het gat in de stikstofreductie, zal ik maar even zeggen. Als wij kijken naar wat er nu staat in de motie van de VVD cum suis, dan zien we dat daar een voorstel staat om de omgevingsverordening aan te passen, wat dus met een Statenvoorstel zou moeten gebeuren. Om het gat te dichten, zijn er misschien aanvullende maatregelen nodig. Kan de gedeputeerde aangeven of die maatregelen dan ook met een Statenvoorstel zullen worden voorgelegd? Of dat het college die gewoon gaat nemen naar believen en dat wij als PS niet meer aan zet zijn? Wat is de gevolgstrekking van deze motie in deze?

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Ik had de vraag al wel verwacht. Ik moet wel eerst weten over welk gat we het hebben en wat voor type maatregelen daarbij horen. Want als dat dingen zijn die we al doen, of die al in werking zijn, of waar we op een andere manier al met u over in gesprek zijn, dan is dat niet nodig. Als het gaat om maatregelen die echt nieuw en verstrekkend zijn, dan vind ik het niet meer dan logisch dat we u dat op hetzelfde moment van het Statenvoorstel aanbieden.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dat is in ieder geval helder. Maar zegt de gedeputeerde nu dat er eerst überhaupt moet worden vastgesteld, of er door het uitstel een gat ontstaat in het reductiepad? Dat het nog niet eens zeker is of dat gat ook daadwerkelijk ontstaat?

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Er ontstaat sowieso een reductiegat, want een half jaar uitstel levert sowieso een gat in dat pad op. En ik zei net dat het eraan ligt, waar we zijn. De reden daarvoor is dat ik hoop dat we dit snel kunnen doen. U gaat mij zo meteen ongetwijfeld naar een termijn vragen. We zitten bijvoorbeeld te wachten op de uitkomsten van het Rijk ten aanzien van de mensen die meedoen aan de Lbv- en de Lbv-plusregeling. Daar krijgen wij bijzonder weinig informatie over als provincie. Dat heeft te maken met privacy. Maar ongetwijfeld, als mensen echt besluiten in Brabant om daaraan mee te doen, dan betekent dat ook iets voor de hoeveelheid stikstof die daardoor vermindert. En dat nemen we dan ook concreet mee in de berekeningen die onder de BOS liggen. Zo zullen er meer maatregelen zijn, waar ongetwijfeld ook het kabinet mee zal komen. Dat moeten we ook doorrekenen. Daarom is ook mijn oproep aan iedereen, vraag niet alleen aan mij om met het Rijk in gesprek te gaan, maar gebruik daar ook vooral uw eigen lijnen in Den Haag voor, die voor de een wat korter zijn en voor de ander wat langer. Die maatregelen zullen iets op gaan leveren, maar ik weet niet of die op tijd zijn om het gat in Brabant te dichten. En onze verweerlijn, zeker als het gaat om handhavingsverzoeken, dat blijf ik nog maar een keer benadrukken, stoelt op het feit dat wij aan kunnen geven dat we een bepaald reductiepad hebben en dat we dat ook volgen. Ondernemers waarvan wij zeggen, u kunt er niks aan doen dat u op dit moment nog niet voldoet, zijn wel afhankelijk van het feit dat we kunnen onderbouwen dat er iets gebeurt.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank voor de uitgebreide uitleg en ook de toezegging die straks werd gedaan over dat Statenvoorstel, als het nodig is. Maar ik vraag me dan toch af, we zitten nu met een situatie waarbij er wordt gezegd dat we hier moeten zorgen voor een bestendige lijn, die verdedigbaar is. Maar heel Nederland zit eigenlijk met dit probleem na de landelijke uitspraken van zowel de Raad van State als de civiele rechter. En is het dan niet veel logischer om in plaats van een lijn naar Den Haag uit te werpen, eerst juist hier even een pas op de plaats te maken en te wachten waar Den Haag op korte termijn mee gaat komen? En daarna pas te bedenken hoe wij het beste hiermee om kunnen gaan in Brabant, wetende wat de Rijksoverheid hiermee gaat doen? Dan hebben we toch een meer overzichtelijke uitgangspositie in plaats van nu maatregelen te verzinnen, waarbij het voor de boeren onduidelijk wordt wat ze hier gaan krijgen en wat er vanuit de landelijke overheid komt? Dan heb je juist een meer bestendige lijn en ook een juridisch meer bestendige lijn, die voor heel Nederland houdbaar is. Waarom wordt er niet voor die lijn gekozen en wordt er nu alweer vooruitgelopen op zaken, waarvan we maar moeten afwachten of het überhaupt iets uit gaat maken?

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Ik ben blij dat ik u hoor zeggen dat het kabinet op korte termijn met iets komt, want dan heeft u meer informatie dan ik. Dus dat vind ik heel fijn. Het antwoord is ingewikkeld, want aan de ene kant vraagt u, kunt u niet gewoon wachten, dan doen we het in heel Nederland hetzelfde.

Tegelijkertijd, als ik hier over twee weken weer sta dan zegt u, kunt u eens een beetje opschieten met die weg? Of kunt u een beetje voortmaken met die woningbouwlocatie? En we hebben ook nog PAS-melders, die zouden heel graag een keer van de onzekerheid af zijn. Dus we hebben simpelweg de luxe niet om te zeggen dat we gaan wachten. Sterker nog, die hebben we al jaren niet, die hebben andere provincies ook al jaren niet. Je ziet nu de laatste weken dat ook andere provincies actief de media opzoeken om te zeggen, we kunnen helemaal geen vergunningen meer verlenen. Dus die situatie rijpt overal. Je ziet ook dat alle provincies zelf bezig zijn om eigen maatregelen te nemen, die aanvullend kunnen zijn op wat voor pakket er ook maar van het Rijk gaat komen, om te zorgen dat de BV Nederland wel openblijft. Dus we hebben de luxe niet om te wachten.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Dank u wel. Zoals u allemaal weet, hebben we in de BOS de lijnen opgenomen om naar een open Brabant te komen via versterken, verminderen en vooruitgaan. Versterken, laat me dat nog een keer gezegd hebben, betekent dat we versneld werken aan het herstellen van de natuur in de Natura 2000-gebieden via de lijn van het programma Natuur. Daar gaat dus niet de BOS over, daar gaat echt een andere gedeputeerde in een ander programma over. Verminderen gaat wel over de BOS, want dat gaat over de manier waarop we de emissie van stikstof terugdringen. Vooruitgaan gaat over het versnellen van het emissieloos ontwikkelen en innoveren. En heel terecht vraagt het CDA hier aandacht voor. Want ook al geldt dat het college al naar innovaties kijkt, het is goed om uw steun daarvoor te ervaren. We nemen uw oproep om daar vooral op in te blijven zetten dan ook graag ter harte. In diezelfde lijn zien we motie 4 ook als een aansporing om door te gaan met het werk dat we op dit terrein al doen. Dus we hebben geen bezwaar tegen motie 4. Datzelfde geldt voor motie 11, al wil ik daar wel de kanttekening bij maken dat we echt het Rijk nodig hebben als het gaat om de vergunbaarheid van innovaties. En ook als het gaat om de financiering. En wat betreft die vergunbaarheid en de tijd die dat duurt om daar te komen, heeft 50PLUS de vraag gesteld hoe lang dat eigenlijk duurt en hoe zo'n proces gaat. Dat betekent in zo'n proces dat er eerst een idee ontstaat om een innovatie te maken. Dan wordt er, in het geval van een technische innovatie, een proefstal gemaakt. Daar worden minimaal een jaar lang metingen aan gedaan. Daar komen technische commissies bij kijken, uiteindelijk komt er een voorstel om daar een code aan te hangen. Dat is een traject waarin we zo een aantal jaren verder zijn met elkaar. Daar hebben we het vaker in deze Staten met elkaar over gehad. Dat is een langdurig proces, om tot daadwerkelijk de toekenning van nieuwe codes te komen. Ik kan me al met al voorstellen, dat zei ik net ook al, dat een oproep vanuit al uw politieke lijnen richting het Rijk bijzonder behulpzaam kan zijn, als het gaat om het versnellen van dit proces en om te kijken wat innovatie bij kan dragen. Dan kom ik op motie 3. Wij doen als provincie aan verschillende pilots en fieldlabs mee, zoals bijvoorbeeld het project Continu Meten. Daar zijn we al mee bezig. En we vinden het ook belangrijk om vanuit al die pilots ervaring en kennis op te doen en vooral ook zekerheid te hebben over de borging, voordat dit uitgerold kan worden naar de hele sector. Daarom zullen dit altijd oplossingen op de wat langere termijn zijn. En een winstwaarschuwing daarbij is ook dat voor de verdere uitrol van doelsturing simpelweg ook aanpassing van landelijke wet- en regelgeving nodig is. En zoals ik net al zei, dat kan nog wel eens een langdurig traject zijn. Maar dat gezegd hebbende, wij hebben er geen moeite mee om u te informeren over de pilots en de fieldlabs, waar wij als provincie bij betrokken zijn. En we hebben dus geen bezwaar tegen motie 3. Dat geldt ook voor motie 16, die ingediend is door 50PLUS. Zoals ik al zei, in samenwerking met andere provincies kijken we echt wat er aan pilots mogelijk is en nemen we deel aan pilots. We willen ook voorkomen dat we dingen dubbel doen. Dus het is goed om juist geen pilots over te gaan doen, maar aan te sluiten op andere pilots die er zijn, zodat we in vervolg daarop weer een vervolgonderzoek kunnen doen, om elkaar te helpen. Geen bezwaar tegen die motie dus. Zoals ik al vaker heb gezegd, gaan we in Brabant niet over allerlei nationale en internationale maatregelen, anders dan dat we erom kunnen vragen en erover met elkaar in gesprek kunnen gaan. We zijn dan ook blijvend met het Rijk, andere provincies en het buitenland in gesprek. Dat laat onverlet dat we wel Rijksmaatregelen nodig hebben, dat heb ik al een paar keer gezegd nu. En vooral ook financiering vanuit het Rijk. Want als Brabant kunnen we dit niet alleen. En gelukkig hebben we dan nog wel wat no-regret maatregelen en middelen uit het voormalige NPLG, waar gedeputeerde Roijackers mee aan de slag kan. Maar ik ben blij dat de PvdA en andere fracties ook signaleren dat er voldoende middelen beschikbaar moeten zijn vanuit het Rijk. Via motie 6 krijg ik de oproep om daar bij het Rijk voor te pleiten. De motie ondersteunt wat wij al doen als college. Dus geen bezwaar tegen deze motie. Maar nogmaals, gebruikt u vooral ook allemaal uw eigen politieke lijnen om daar ook bij het Rijk voor te pleiten.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Ik hoorde gedeputeerde Dirken zeggen dat we ook internationaal bezig zijn. We weten allemaal dat deze provincie in gesprek is met onder andere Vlaanderen. Wij vinden het wel interessant dat wij ons probleem bij hun toch wel enigszins binnen schuiven. En daar viel mij een ding op. Afgelopen week zijn de vragen van andere partijen hierover beantwoord. En daar lezen wij het volgende, zoals aangegeven in de Statenmededeling van 10 december 2024 willen wij dat deze cijfers door de Vlaamse overheid afdoende onderbouwd worden. En anders verwachten wij een passende vorm van compensatie. Dan is mijn vraag aan de gedeputeerde wat die passende vorm van compensatie is. Waar moeten we aan denken?

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Daar zullen we gewoon verder gesprekken met Vlaanderen over voeren op dat moment. Vooralsnog zijn we bezig om echt met elkaar te kijken, hoe zit dat Vlaamse stikstofdecreet precies in elkaar? Dat is een heel andere manier dan hoe wij in Nederland en hier in Brabant de wetgeving hebben vormgegeven. Vlaanderen heeft daarvoor een eigen decreet opgemaakt. En waar de discussie over gaat, is of uiteindelijk het decreet voldoende waarborgen biedt dat er geen toename van depositie is op de Brabantse gebieden. Andersom vraagt Vlaanderen hetzelfde aan ons. Dat zou ik ook doen als ik hun was. Dus de ambtenaren zijn echt in de techniek met elkaar aan het onderzoeken, hoe zit aan beide kanten van de grens die wetgeving in elkaar? En biedt dat voldoende waarborgen? We doen dat zonder het te hebben over het wel of niet goed zijn van wetgeving, want dat respecteren we gewoon in ieders eigen land. Maar wat staat er precies en wat betekent dat voor de depositie op ons gebied en wat betekent dat voor de depositie op hun gebied? En dat zijn we nog met elkaar aan het onderzoeken. U weet dat wij ook een beroep hebben ingesteld tegen een vergunning in Vlaanderen. En dat betekent dat we ook aan het onderzoeken zijn of het klopt dat er door deze vergunning een toename is op de Brabantse Wal. Of betekent de hele vormgeving hoe het daar in Vlaanderen is opgebouwd toch iets anders? Dat onderzoeken we met elkaar.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Een heel lang antwoord. Ik heb er nog een vraag over. Kan ik aannemen dat er onder die vorm van compensatie mogelijk ook gewoon geld valt?

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Dat is uiteindelijk altijd een manier van compensatie.

De heer **Havermans** (BBB): En dat roept bij mij de hele grote vraag op, wat is dan ons probleem? Wat is het probleem hier in Brabant, als wij tegen Vlaanderen zeggen, koop het maar af met geld. Waarom moet iedereen hier dan zoveel moeite doen als we uiteindelijk zeggen, als u een som geld geeft, dan komt het hier allemaal wel goed met de natuur. Want dat is eigenlijk in onze ogen wat hier dan gezegd wordt.

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Nee, u vraagt of geld uiteindelijk een manier van compensatie is. Ja, dat is het uiteindelijk. In veel gevallen wordt daar altijd over gesproken. Maar dat zou altijd betekenen, als er geen compensatie in reductie van stikstof mogelijk is vanwege de wetgeving en hoe die in elkaar zit. U heeft zelf gezegd dat we dit allemaal doen vanwege de toestand van de natuur en het natuurherstel. Ik denk dat je dan met elkaar zou moeten zoeken naar een manier hoe je op een goede manier aan natuurherstel kunt doen.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel voorzitter. Geld is een mooi bruggetje. Zowel de coalitie als Gedeputeerde Staten wijzen tot op zekere hoogte naar het Rijk. Dus mijn vraag is, stel dat hun motie wordt aangenomen. Het laatste bolletje stelt dat men bij het Rijk moet aandringen op financiële ondersteuning. Gaat Gedeputeerde Staten dan voor die 8 miljard? Is dat dan het bedrag waarvoor de belastingbetaler op gaat draaien? Of is het inmiddels meer vanwege inflatie?

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Net als alle andere provincies zijn wij zowel in ons eentje als via het verband van het IPO met het Rijk in gesprek om het juist over dit punt te hebben. Elke provincie heeft hier last van.

We hebben allemaal te weinig middelen om te kunnen doen wat we zouden moeten doen. Dus dit is echt een voortdurend onderwerp van gesprek. En of dit dan 8 miljard is, of 8,1 miljard, of 7,9 miljard, dat laat ik dan even in het midden. Maar dat we het over forse bedragen hebben waar destijds van bekeken is, wat is er per provincie nodig, dat staat als een paal boven water. En dat is in ieder geval veel en veel en veel meer dan waar we nu de beschikking over hebben.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Wow, het ging mij een beetje om de orde van grootte. Maar als u zegt tussen 7,9 en 8,1, dan is het 8 miljard. Dat zijn uw woorden. Dat is een hele hoop geld. Dat geld was er sowieso al niet bij het NPLG. Als alle provincies hun plannetjes toegewezen zouden krijgen dan was dat geld er niet. Nu is het er al helemaal niet. En wat dan? Die 8 miljard gaat er natuurlijk niet komen. Wat dan? Gaan we alsnog de opcenten verhogen? Waar denkt u aan?

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Ik denk dat we eerst het kabinet zijn werk eens moeten laten doen en dat zij de gelegenheid moeten hebben om nu met een plan te komen. Ik snap dat de getallen nogal groot zijn. Dat vind ik zelf ook. Tegelijkertijd, dat heb ik al eerder gezegd, niet elke provincie is hetzelfde. Bij de Greenpeace uitspraak, heeft de Raad van State bijvoorbeeld gezegd dat het Rijk moet beginnen met de gebieden die het zwaarst belast zijn. Dan zie je dat de Veluwe heel erg zwaar belast is, dan zie je dat de Peel zwaar belast is en de Brabantse Wal. Er zijn ook gebieden, zowel in onze provincie als in andere provincies, waar dat veel minder het geval voor is. Dus het is niet zo dat je 8 miljard automatisch maar met 12 moet vermenigvuldigen, omdat we twaalf provincies hebben.

De heer **Rutjens** (JA21): Ik ben in ieder geval blij dat we het eens zijn over het feit dat 8 miljard belastinggeld heel veel geld is voor een zelfverzonnen probleem. Dank u wel.

De **voorzitter**: Gaat u verder, mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Dank u wel. De fractie van Volt heeft gevraagd of we iets over de planning kunnen zeggen. Hoe graag ik het ook zou willen, juist omdat het Rijk aangeeft dat zij binnen twee maanden met een plan gaan komen en ik niet weet wat erin staat, is het op dat punt heel lastig om daar iets over te zeggen. En voor wat betreft de uitwerkingen van de aanvullende maatregelen die in onderdeel B van den BOS staan, zullen we uiteraard voortvarend aan de slag gaan. Kijken naar anderen ontslaat onszelf als provincie niet van onze eigen verantwoordelijkheid om Brabant open te krijgen. Ik hoop dat ik dat inmiddels wel helder heb kunnen maken aan u. En dus gaan we wel over de regels waar we zelf als provincie bevoegd gezag voor zijn. Daarom gaat de BOS over beleid en maatregelen, die we in Brabant zelf kunnen nemen. Want zoals ik net al zei, wij zijn een compleet andere provincie dan andere provincies. Dus moeten wij de maatregelen nemen die bij deze provincie passen om te zorgen dat er weer vergunningen verleend kunnen worden. Andere provincies zoeken naar maatregelen die zorgen dat hetzelfde in hun provincies weer kan gebeuren. Ik noemde net al deel B van de BOS. Laat helder zijn, dat is een dynamische lijst van maatregelen. Dat staat ook nadrukkelijk vermeld. Het betekent dat we niet zomaar stoppen met nadenken nu, of dat we daarmee gaan stoppen. We gaan continu monitoren of de maatregelen die daarin opgenomen zijn, voldoende effect opleveren, of ze überhaupt haalbaar zijn. En of de omstandigheden misschien dusdanig veranderd zijn, dat bepaalde maatregelen niet meer nodig zijn, of dat we juist extra maatregelen nodig hebben. Zoals ik net al zei, effecten van mogelijke Rijksmaatregelen zullen we ook steeds meenemen. En daarom is onderdeel B ook echt een dynamisch document. Wat ik u in de themavergadering heb meegegeven, is dat het echt een lijst is met zeventien out of de box maatregelen, waaraan je zou kunnen denken. En dat is echt rijp en groen door elkaar. Laat me dat nog een keer herhalen, want de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van al die maatregelen, dat heb ik ook in de themavergadering aangegeven, moeten we nog bekijken. En daar hoort ook de financiële haalbaarheid van maatregelen bij, daar hoort ook het maatschappelijk draagvlak bij dat er al dan niet voor maatregelen zal zijn. Dat moeten we afzetten tegen het mogelijke rendement van de emissiereductie aan de andere kant. En juist omdat we die hele complete afweging moeten maken, ontraad ik u op dit moment motie 13 en 14. We moeten namelijk nog naar al die aspecten kijken, maar laat helder zijn, dat ik uw oproep luid en duidelijk heb gehoord, die u met motie 13 en 14 doet. Motie 9 vraagt om af te zien van het intrekken van latente ruimte. Zoals we aangegeven hebben, ook in antwoord op een vraag van de PVV, wil het voeren van de procedure rond dit intrekkingsbesluit en het vervolgens vaststellen van dit beleid, dat is wat u in de

krant heeft gezien, nog niet meteen zeggen dat er dan op dezelfde dag ook meteen brieven in de bus vallen. Het intrekken van die latente ruimte zal echter te zijner tijd voorkomen, dat er meer stikstofruimte in gebruik wordt genomen. En het zorgt dat we de dalende lijn vasthouden. Om die reden ga ik deze motie ontraden.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Ik hoor dat de gedeputeerde een drietal moties die door ons zijn ingediend in ieder geval zal ontraden. Een goede verstaander heeft gehoord dat het motie 13 en 14 waren, maar de naam werd niet genoemd. Die gaan over het met de auto bereikbaar houden van natuurgebieden en over de differentiatie van de opcenten. En dan vraag ik me toch af, we hebben hier een themabijeenkomst gehad. Daarbij werd de 95 procentversie van de BOS 2.0 besproken. Toen zij deze gedeputeerde eigenlijk, het komt niet zover, dat verhaal van het onbereikbaar maken van natuurgebieden met de auto. Nu staat het er toch in. Nu dienen wij een motie in om te zeggen, wacht even, hier hebben we een afspraak over gemaakt, dit gaan we niet doen. Nu ontraadt de gedeputeerde wederom deze motie. Betekent dit dat de mogelijkheid om natuurgebieden met de auto ontoegankelijk te maken nog steeds overeind moet blijven? Dat het college daar toch nog op in wil zetten? Waarom laat deze gedeputeerde die maatregel niet gewoon los? Daar is gewoon geen draagvlak voor in PS. En dat is eerder ook zo besproken bij de 95 procentversie.

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Ik ga proberen te herhalen wat ik gezegd heb, met ongeveer dezelfde woorden. U heeft eerder als PS gevraagd, u heeft feitelijk alleen maar een uitgewerkte maatregel voor de landbouw, even in korte woorden gezegd, kunt u niet eens breed kijken wat er aan andere maatregelen is om aan emissiereductie te doen? Dat hebben wij gehoord. En dus hebben wij, daarom noem ik het ook out of de box, aan onze ambtenaren gevraagd en daar ook zelf over nagedacht, wat er allemaal in theorie mogelijk zou zijn om aan emissiereductie in Brabant te doen over alle sectoren heen. Dat is de opdracht die u had meegegeven. Daar zijn we naar gaan kijken. Daar is nu een lijst uitgekomen met zeventien dingen, die we willen onderzoeken. En dat wil helemaal niet zeggen, dat heb ik in de themavergadering ook gezegd, dat dit de zeventien dingen zijn die ook gaan gebeuren. We hebben gezegd, dit zijn dingen die in theorie mogelijk zouden zijn om aan emissiereductie te doen. En dan gaan we met al die dingen doen, wat ik u net vertelde, namelijk kijken of er een maatschappelijk draagvlak is. Daarvan heb ik in de themavergadering al gezegd, dat is me over deze maatregelen volstrekt helder. Maar heel eerlijk, we hebben ook andere maatregelen waar het draagvlak ook voor verschilde. Maar dat wilde niet zeggen, dat het soms niet nodig is om pijnlijke keuzes te maken. Daarmee zeg ik niet dat we dit gaan doen. Draagvlak is een van de aspecten die ik van belang vind. Verder ook of zaken financieel haalbaar zijn, of ze überhaupt uitvoerbaar zijn. Zo kunt u nog een hele lijst zelf ook wel bedenken. Daar komt uiteindelijk uit wat de maatregel überhaupt oplevert, want dat moeten we allemaal nog door gaan rekenen. En daar komt uit of maatregel A, B, of C zinvol zijn om te introduceren of niet. Dus dit is alleen maar de groslijst van potentiële maatregelen die er zijn. Zo hebben we het ook aan u uitgelegd. Zo staat het in de BOS. Daar gaan er een aantal van afvallen. Dat weet ik zeker. Daarnaast zullen er mogelijk weer nieuwe te onderzoeken maatregelen bijkomen. Alles om te zorgen dat we uiteindelijk in de gebieden tot een reductie van stikstof komen, die nodig is om te zorgen dat we die vergunningverlening weer kunnen gaan doen. Dus het is zelfs mogelijk dat er maatregelen tussen staan, die potentieel maar voor een of twee gebieden een geschikte maatregel zouden zijn. En er zullen er ook tussen staan die gewoon af zullen vallen, omdat ze in de praktijk niet haalbaar zijn of echt geen draagvlak hebben.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, het is een heel verhaal eromheen. Maar het had allang duidelijk moeten zijn bij die 95 procentversie, dat die maatregelen om auto's bij natuurgebieden weg te houden er al afgefallen hadden moeten zijn. En dat is ook het manco dat we vandaag geen Statenvoorstel hebben, anders hadden we hier vandaag een amendement in kunnen dienen, om te zeggen dat deze maatregel er coûte que coûte uitgaat, want daar staan we als PS niet achter. Nu hebben we de kans niet. Nu blijft dit college dus gewoon deze maatregel op tafel houden, boven de markt houden. Daarom zitten we hier nu eigenlijk gewoon met een gemankeerd voorstel, waarbij GS nu eigenlijk een beetje een blanco check heeft, want ze kunnen bij iedere maatregel ambtelijke capaciteit inzetten, onderzoeken uitzetten et cetera. En ze kunnen er mee door blijven gaan. Kan de gedeputeerde niet gewoon aangeven dat ze bij deze maatregel duidelijkheid hebben, dat er geen draagvlak voor is, hier gaan we niet mee door, in plaats van er nog langer mee te leuren? En het tweede is misschien nog veel belangrijker. Ik hoorde net over die latente

ruimte. De gedeputeerde zegt, er komt niet meteen een brief in de bus. Maar als een ondernemer latente ruimte heeft en hij zegt dat hij volgende week eigenlijk gewoon zijn bedrijf wil uitbreiden, welke zekerheid heeft hij dan nog? Wordt die vergunningsruimte nu niet gewoon tenietgedaan door dit boven de markt te laten hangen? Wat betekent dit allemaal? Want met al die mogelijke maatregelen wordt hiermee wel een hele grote klem gelegd op onze Brabantse bedrijven en burgers.

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Meneer van Hattem, wat betreft die latente ruimte, daarvoor geldt dat de uitspraken van de Raad van State rond de Rendac en de Amer daar precies over gaan. Dat betekent dat sowieso de vraag is, wat mensen nog aan latente ruimte hebben. Als ze die willen gebruiken om intern te salderen, heeft de Raad van State nu gezegd dat zij dat niet zomaar goed vinden, als ze kijken naar alle andere Europese jurisprudentie die er is. U zult altijd eerst moeten kijken of die ruimte niet nodig is voor de natuur, wat dan heet additionaliteit. Dus wat mensen nog hebben aan latente ruimte is sowieso een vraagstuk dat de komende maanden nog ingevuld moet worden. Daarnaast geldt, dat heeft mijn collega mevrouw Boelema in de themavergadering ook heel goed uitgelegd, dat het innemen van latente ruimte niet zomaar ineens gebeurt, maar dat we daar juist een heel zorgvuldig proces voor doorlopen met elkaar, om te zorgen dat mensen ook op tijd weten dat dat kan gebeuren. En ze heeft toen ook uitgelegd dat er mensen zijn die aanvragen hebben lopen en hoe we daarmee omgaan. Dus ik denk dat het beeld dat u nu schetst iets te zwartgallig is ten opzichte van de realiteit.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem, tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Tot slot, voorzitter. Ik zie het nog steeds als een forse ingreep op het economisch bezit van mensen. Maar daar komen we misschien later nog over te spreken. In tweede termijn kom ik daar nog wel op terug. Ik kom terug op het punt over die natuurgebieden, waar we het net over hebben gehad. Er is gezegd, we gaan het niet doen. Waarom wilt u dit toch boven de markt laten hangen? Waarom wordt er niet gewoon gezegd, dit schrappen we eruit, het signaal is duidelijk. Waarom wilt u dit toch boven de markt laten hangen en ons ermee lastig blijven vallen?

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Zoals ik net al zei gaan we al die zeventien maatregelen onderzoeken. En het maatschappelijke draagvlak en uw mening als Staten nemen we daarbij zeker mee. Dus zoals ik al zei, ik heb uw oproep gehoord. Daar gaan wij zeker als GS iets mee doen.

De **voorzitter**: Gaat u verder, mevrouw Dirken. Denkt u ook aan de tijd?

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Ja, ik had nog een motie over. Dat is motie 12, waarin de PVV vraagt om een volwaardig Statenvoorstel. Daarover is eerder vandaag bij de behandeling van motie 8 al het nodige gezegd door alle fractievoorzitters. Ik stel voor dat we dat niet nogmaals overdoen, dus ik ga deze motie ontraden. En daarmee ben ik aan het einde van mijn beantwoording.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem kort.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik kan hier heel kort over zijn. Kan de gedeputeerde dan heel duidelijk uitleggen, waarom er is voldaan aan alle criteria van sturen met kaders? En hoe het kan dat dit stuk enkel en alleen gebaseerd is op het bestuursakkoord als kader. Kan de gedeputeerde daar een heel heldere uitleg over geven?

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Dat staat sowieso ook vooraan in de BOS. Ik denk dat daar het misverstand zit, meneer Van Hattem, er is geen beleidskader stikstof of zo. Dus ik snap dat daar de verwarring zit. Maar zoals we ook met het plaatje vooraan in de BOS hebben aangegeven, is de BOS eigenlijk een satéprikker door een aantal andere kaders heen. Dat betekent dat er verschillende beleidskaders zijn, waar allemaal uitvoeringselementen in zitten die in de BOS bij elkaar komen. Dus de BOS is echt een uitvoeringsagenda die niet onder een beleidskader stikstof hangt, maar die wel degelijk een uitvoeringsagenda is onder andere beleidskaders.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Zo lust ik er nog wel een paar. Een satéprikker? Dit is gewoon een grabbelton. Als er een beleidskader nodig is, dan moet GS gewoon een beleidskader voorleggen volgens de systematiek van sturen met kaders aan PS, zodat wij onze kaderstellende rol gewoon in kunnen vullen, in plaats van overal maar wat vandaan te plukken. Bij die beleidskaders is nooit van tevoren duidelijk geweest, dat dit de bedoeling is geweest van die beleidskaders, om dat allemaal samen te laten komen in een beleidskader Stikstof dat dus in de BOS vorm krijgt. Kan de gedeputeerde aangeven waarom er geen apart beleidskader is gemaakt? En waarom er daadwerkelijk is afgezien van een Statenvoorstel, want daarmee had een groot deel van het probleem ondervangen kunnen worden.

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Zoals we ook in de BOS zelf hebben aangegeven, hebben we bijvoorbeeld het beleidskader Natuur, waarin aangegeven is dat we aan natuurherstel moeten doen, daarvoor is water een drukfactor en daarvoor is stikstof een drukfactor. Dus we zullen met elkaar moeten bedenken hoe we in de uitvoering gaan zorgen voor de verlaging van stikstof. Dus dit is op dat punt een uitwerking van het beleidskader Natuur. Zo hebben we meer beleidskaders binnen ons hele programma als PS en GS samen, waar de elementen uit de BOS gewoon op te herleiden zijn. En het is echt een uitvoeringsagenda, want het hangt onder alle beleidskaders die er zijn. Dat hebben we ook echt in de BOS aangegeven, daar zijn plaatjes voor opgenomen. We kunnen daar heel lang met elkaar over blijven praten, maar dan gaan we cirkeltjes draaien, denk ik.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, we hadden daar ook veel makkelijker over kunnen zijn. De vraag is niet beantwoord waarom er niet gewoon een Statenvoorstel is neergelegd. Daar is om gevraagd. Dat ten eerste. Ten tweede had het zoveel makkelijker kunnen zijn als hier gewoon een beleidskader voor was ontwikkeld. Dus nogmaals de vraag, waarom geen Statenvoorstel? En hoe voldoet dit aan sturen met kaders, nu er aan de voorkant van die beleidskaders niet duidelijk is, dat dit bedoeld was om er zo'n gemeenschappelijk kader van te maken.

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Voorzitter, ik ben bang dat ik mezelf ga herhalen. Het is een uitvoeringsagenda. Voor uitvoeringsagenda's maken wij geen Statenvoorstellen. Dus dat is de reden waarom er geen Statenvoorstel is. Het is geen beleidskader. Zoals ik ook al schriftelijk aan uw agendavergadering heb aangegeven, heb ik geen enkel bezwaar om vandaag dit debat met u te voeren en te kijken welke moties u in wilt dienen als extra opdrachten aan het college. Maar daarmee is de BOS geen beleidskader, het blijft een uitvoeringsagenda.

De **voorzitter**: Gaat u verder, mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Ik was klaar.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan gaan we door naar de tweede termijn van uw Staten. U zult zelf ook in de gaten hebben dat we al zes uur verder zijn. Ik zou u willen verzoeken daar ook in uw tweede termijn een beetje rekening mee te houden, want er staat nog een stuk op de agenda. En ik had nog niet gezegd dat er geen eten was? Goed, ik ga naar de heer Havermans. Stilte in de zaal graag.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Beste Brabanders en collega's, geachte voorzitter, stel je voor dat in plaats van stikstof, water als cruciaal probleem voor de natuur gekozen was. Stel je voor dat het grondwaterpeil niet meer dan 0,005 centimeter zou mogen zakken. Als het wel gebeurt, moet alles wat grondwater oppompt, stilvallen. Stel je voor dat Brabant Water daardoor droogvalt en er geen water meer uit de kraan zou komen, dan was Brabant te klein. En dan was er snel veel mogelijk om onze drinkwatervoorziening overeind te houden. Daar komen we straks nog over te spreken. Voorzitter, hetzelfde hebben we gedaan met stikstof. Eigenlijk mag niemand meer een wind laten, we mogen niet boeren of rondlopen, want alles geeft te veel uitstoot. Een ganzenpoepje per jaar per hectare in Brabant is al te veel onder de huidige wet. Voorzitter, ik kan u zeggen dat er veel ganzen leven in Brabant, dus de huidige wet kan niet langer doorgaan. Laten we het hier dan vandaag over eens worden. En Den Haag duidelijk de opdracht geven dat de stikstofwet aangepast moet worden, ongeacht welke kleur of welke ideologie of welk Brabant we nastreven. Ik denk dat dit toch wel een ding is waar we het met zijn allen over eens moeten kunnen worden. Wij vinden het dan ook goed om te horen dat er meerdere partijen aan onze

zijde te vinden zijn, die pleiten voor meer natuurherstelmaatregelen in de natuur, die niet geënt zijn op stikstof. Dat is wat ons betreft broodnodig. Ook horen wij veelvuldig terug dat er een borging van stikstofreductie moet zijn. Nogmaals, ik denk dat de opkoopregeling hier in Brabant dat al voor ons geregeld heeft. Wel hebben wij een vraag over de BOS, waarbij de reductiepercentages per sector met een ijkjaar staan aangegeven. Daar staat de landbouw op 2018 en de andere sectoren staan met ijkjaar 2019. In onze ogen wordt de sector moedwillig benadeeld. En wij vragen dan ook de toezegging van de gedeputeerde om dit aan te passen. Het kan niet zo zijn dat de landbouw een jaar eerder terug moet voor zoveel procent stikstofreductie. En daar hebben we ook meteen een stukje Lbv te pakken. Wij hebben daar een motie over ingediend, want zoals meerdere partijen al aangegeven hebben en wat er vanmorgen ook te horen was, er zijn problemen met de Lbv. Er zijn bedrijven die geen handtekening meer durven te zetten, omdat de afgesproken 15 procent van de stikstof mogelijk toch niet gebruikt kan worden in verband met het stilvallen van intern salderen. Dat kan en mag niet de bedoeling zijn. Als die mensen nou eenmaal toch zover zijn, om aan die regeling mee te doen, moeten wij ook zorgen dat ze krijgen wat we ze beloven. Daarvoor dienen wij de motie in, Juridische zekerheid voor de herbenutting stikstofruimte uit de Lbv en Lbv-plus. Voorzitter, dan wil ik nog een klein stukje rechtzetten. GroenLinks zei per interruptie dat wij ook voor generieke maatregelen zouden zijn. Dat zijn we ook, maar in de natuur. En stikstofmaatregelen neem je buiten de natuur. Laat dat duidelijk zijn, want ergens klopt het niet. Er zijn berekeningen dat het 300 procent afwijking biedt. En er wordt ook nog stelselmatig geroepen dat de natuur op omvallen staat. De rechter heeft in de uitspraak van Greenpeace duidelijk gezegd, er is geen enkele wetenschapper die ons die onderbouwing kan geven. En we moeten dan ook stoppen met deze doemscenario's de wereld in te gooien, want daar is niemand bij gebaat. En dan voorzitter, de boeren wisten vroeger hoe je de natuur moest beheren en dat hebben ze met verve gedaan. En nu lijkt het erop dat we ze hier het onderspit willen laten delven. En dat zij koste wat het kost maar moeten minderen. De BMF stelde dat de rek uit de natuurmaatregelen is. Maar ze vertelden er ook bij dat ze namens Brabants landschap, Natuurmonumenten enzovoort praten. Dat riekt naar wiens brood men eet, wiens woord men spreekt. Wij hebben het idee dat er nog wel natuurherstelmaatregelen mogelijk zijn. Voorzitter, dan rest mij nog een ding te zeggen en dat is toch wel over het stuk Vlaanderen, waar ik net een klein interruptiedebatje over had met mevrouw Dirken. Wij vinden het vreemd dat de eindconclusie mogelijk is, als men er met Vlaanderen niet uitkomt, dat er maar geld over de brug moet komen. We weten dat er bij Schiphol, Porthos en de A15-uitspraak mogelijk voor meerdere miljoenen een rapport is opgesteld, waardoor zij onder alle stikstofregels uit konden komen. En nu horen wij dat uiteindelijk aan België gezegd wordt, geef maar geld. En we horen ook dat de rek uit de natuurmaatregelen is. Ik kan het niet meer volgen. Het is een juridisch debacle waar we inzitten en daar moeten we met zijn allen uit. Dat heb ik al bepleit. En daar houd ik het bij, voorzitter.

Motie M18-2025: Juridische zekerheid voor de herbenutting stikstofruimte uit de Lbv en Lbv-plus
 Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend het
 agendapunt Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Constaterende dat:

- De Landelijke Beëindigingsregeling Veehouderijlocaties (LBV) en de LBV-plus regeling bepalen dat deelnemers 15 procent van hun stikstofuitstoot mogen behouden voor nieuwe activiteiten.
- De huidige vergunningverlening echter onderworpen is aan het additionaliteitsbeginsel, waardoor deze 15 procent stikstofruimte in de praktijk niet meer kan worden benut voor nieuwe economische of agrarische activiteiten.
- Dit leidt tot juridische onzekerheid, frustratie bij deelnemers en remmende effecten op economische ontwikkelingen in Brabant.

Overwegende dat:

- Het behouden van 15 procent stikstofruimte binnen de LBV en LBV-plus afspraken perspectief biedt aan ondernemers en bijdraagt aan een evenwichtige overgang in het landelijk gebied.
- Het essentieel is dat gemaakte afspraken tussen overheid en deelnemers juridisch houdbaar zijn en niet teniet worden gedaan door vergunningverleningseisen.
- Duidelijkheid en zekerheid over het gebruik van deze stikstofruimte noodzakelijk is voor zowel de provincie als de ondernemers die deelnemen aan de LBV en LBV-plus regelingen.

Roept het college van Gedeputeerde Staten op om:

- In samenwerking met het Rijk en andere provincies te werken aan een juridische en beleidsmatige oplossing waarmee de toegezegde 15 procent stikstofruimte daadwerkelijk kan worden benut in lijn met de LBV en LBV-plus afspraken.
- In voornoemde samenwerking een beleidslijn te ontwikkelen met als doel te voorkomen dat het additionaliteitsbeginsel deze ruimte blokkeert.
- Als provincie aantoonbaar ondersteuning geven bij omschakeling naar een andere bedrijfstak binnen een jaar na beëindiging en PS daarover te informeren.

en gaan over tot de orde van de dag.

BBB, Marco Havermans
CDA, Tanja van de Ven
PVV, Alexander van Hattem

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Geen behoefte aan een tweede termijn.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Heel kort vanaf de plek, voorzitter. Wij willen het college bedanken voor de beantwoording en wensen hen veel succes met de uitvoering van de stikstofaanpak.

De **voorzitter**: De heer Deckers.

De heer **Deckers** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Dank ook aan de gedeputeerde voor de heldere beantwoording, zoals we haar kennen. Dank ook aan alle fracties voor het levendige debat ook weer vandaag. Als ik daar nu naar kijk, dan ben ik tot op zekere hoogte tevreden. Tevreden met de uitleg van de gedeputeerde, die de steun aan de biologische boeren nogmaals bevestigt. We noemen het dan biologische boeren, maar ik wil het steeds meer de koplopers van de landbouwtransitie noemen. Ik hoop dat zij ook de komende jaren zo gezien blijven worden. Ik ben tevreden omdat er in dit debat wat mij betreft steeds meer evenwicht komt in de discussie over hoe we stikstof moeten reduceren? Alleen innovatie is een moeilijk spoor, dus ook andere maatregelen komen echt in beeld. En tot slot ben ik tevreden dat ik meerdere partijen heb horen zeggen dat er geld nodig is vanuit Den Haag, dat iedereen daar zijn best voor wil doen. Dus daar ben ik tevreden over. Dan sluit ik af met de oproep aan onszelf en het college om echt aan het werk te gaan. We kunnen hier blijven praten, maar daar komen we met zijn allen niet verder mee. Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Koopman.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel, voorzitter. Zelfs na jarenlange debatten zijn er nog steeds partijen die in dit debat ook weer zeggen, ik ben geen natuurdeskundige, maar ik weet wel dat wat natuurdeskundigen zeggen niet kan kloppen. De SP zegt consequent, meer boeren minder dieren en dat werkt. Dat is wel wetenschappelijk vastgesteld en onderstreept door verschillende rechtszaken. Maar dan is wel aan ons de taak om te zorgen dat alle boeren binnen de wenselijke stikstofuitstoot een goede boterham kunnen verdienen. Dat kunnen we als Brabant niet zonder een goed plan vanuit het kabinet. Lagere stikstofuitstoot gaat nadrukkelijk niet alleen over boeren, het gaat over alle Brabanders en daar zitten we hier tenslotte voor. Dank voor uw antwoord over de toegankelijkheid van natuurgebieden en het aanpassen van de opcenten. Er is inderdaad op dit moment geen draagvlak voor en daar zijn we tevreden mee. Ook blij met het antwoord over het uitstel van de stallendeadline. Als we nu niet uitstellen, dan kunnen de betreffende ondernemers alleen nog maar overgaan op minder dieren houden, om aan de eisen te voldoen. We realiseren ons dat dat een tijdje meer onzekerheid geeft, maar het zou heel zuur zijn als we nu volhouden en er volgende maand een innovatie goedgekeurd wordt, die wel had kunnen helpen. De SP

hoopt dat het kabinet snel met duidelijkheid komt, zodat Brabant weer open kan. Kortom wat ons betreft is het duidelijk. Het vonnis van de rechtbank is er niet voor niets, ga aan de slag kabinet en Brabant, houd koers.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank voorzitter. Ik hoorde mevrouw Koopman van de SP in eerste termijn zeggen dat het plan om natuurgebieden af te sluiten voor auto's echt niet ging gebeuren namens de SP. Nu hoor ik mevrouw Koopman zeggen, dank aan de gedeputeerde en dat er geen draagvlak voor is. Maar de gedeputeerde heeft eigenlijk gezegd, we laten het gewoon in de plannen staan. En we gaan het gewoon toch allemaal onderzoeken en allemaal meenemen. Er is niet duidelijk gezegd, we gaan het absoluut niet doen? Dus kan mevrouw Koopman aangeven waarom ze dan toch genoeg neemt met dit halfbakken antwoord van de gedeputeerde?

De **voorzitter**: Mevrouw Koopman.

Mevrouw **Koopman** (SP): Wat mij betreft is het geen halfbakken antwoord. De gedeputeerde zei heel duidelijk, op dit moment merk ik dat er geen draagvlak voor is, dus op dit moment is het niet nodig. Maar we gaan het wel onderzoeken, want wie weet is het ooit wel noodzakelijk en misschien moeten wij ooit er ook wel mee instemmen. Op dit moment gaan we het onderzoeken om te kijken wat dat cijfermatig gaat opleveren.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, nou breekt mijn klomp toch wel een beetje hoor. De SP zegt in eerste termijn heel duidelijk van nee, dit gaat niet gebeuren, dit gaan wij niet meemaken. En nu is het van ja, we moeten het toch gaan onderzoeken. Waarom zou je iets onderzoeken als je al weet dat er geen draagvlak voor is, dat het niet nodig is. Ben je dan niet bezig met je geld te verspillen en je ambtelijke inzet te verspillen? En dan zegt de SP ook nog van ja, we gaan het misschien wel een keer nodig hebben en er alsnog mee instemmen. Wat is het nou? Gaat de SP er toch voor kiezen dat mensen met een iets oudere, of minder schone auto niet meer bij de natuur kunnen komen, om bijvoorbeeld een hond uit te laten, of een wandelingetje te maken, of met een rolstoel het bos in te gaan? Is dat wat de SP wil steunen? Houden ze de mogelijkheid open voor zulk soort beleid, wat onze burgers dwars gaat zitten om een bezoek te brengen aan de natuur?

Mevrouw **Koopman** (SP): Nee, dat steunen we niet. Dat zei ik net ook. Op dit moment is er geen draagvlak voor, want het zou bijna neigen naar inkomenspolitiek. Mensen die zich geen dure auto kunnen veroorloven, mogen niet meer de natuur in en moeten meer opcenten betalen. Dat zou natuurlijk niet correct zijn. Aan de andere kant is nooit heel lang. Dus wij zeggen wel, je moet het onderzoeken om te kijken wat het gaat opleveren, wat zou het kunnen opleveren? En dan moet je ernaar kijken. Ik vermoed zelf dat wij er dan nog steeds tegen zijn, omdat er andere opties zijn om stikstof te reduceren. Maar op dit moment ben ik tevreden met het antwoord van de gedeputeerde.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, ik vind het de reinste kolder, om iets te gaan onderzoeken waarvan je zegt, we zijn erop tegen, het moet niet gebeuren en we zouden erop tegen zijn. Wat heb je er dan aan? En als het er dan op aan komt, mag er dan wel inkomenspolitiek worden bedreven, om mensen met een kleinere beurs geen toegang meer te verschaffen met de auto bij de natuur? Is dat wat de SP dan doet? Waarom zegt de SP niet gewoon op dit moment, haal dit uit de plannen, schuif dit volledig terzijde, GS doe dit niet.

Mevrouw **Koopman** (SP): Omdat de consequentie als je dat doet is, dat je op andere terreinen veel harder moet doorpakken. En dat is de vraag. Willen we dat of willen we dat niet? En wij willen dat niet. Wij willen het liefst dat er minder dieren zijn, maar we willen ook dat boeren een fatsoenlijke boterham kunnen verdienen. We willen dat biologische en natuurinclusieve boeren zelfs de mogelijkheid krijgen om te experimenteren met betere inzet. En als dat misschien ooit ten koste zou moeten gaan met een afweging voor de opcenten, dan wegen we dat te zijner tijd opnieuw af. Maar zoals net ook gezegd, ik ben geen

wetenschapper, ik heb de cijfers niet, ik ben tegen het verhogen van de opcenten voor een bepaalde categorie auto's. Maar je moet het altijd onderzoeken.

De **voorzitter**: Dank u wel. U was klaar met uw betoog volgens mij? Dan nodig ik de heer Van Hattem uit om het woord te voeren in tweede termijn.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Het is wel duidelijk dat we hier gewoon met een wirwar van zaken zitten waar het allemaal op uit kan draaien. De ene keer dit wel, de andere keer dat niet, biologische boeren wel, andere boeren niet. Kom er nog maar eens uit als Brabantse burger en al helemaal als Brabantse boer of ondernemer. Je wordt hier gewoon gillend gek gemaakt door zulk beleid en van zulke coalitiepartijen als de SP, zoals we zojuist hoorden. Dit slaat gewoon helemaal nergens meer op. Het raakt kant noch wal. Dat is eigenlijk ook het grote probleem dat we hier hebben. We zitten hier als provincie zelf het wiel uit te vinden, terwijl er eigenlijk geen echt probleem is. Het probleem is dat er wat brandnetels en wat pijpenstrootjes te hard gaan groeien in sommige natuurgebieden. Zoals ik al zei, laat er een kudde schapen over grazen en ze zijn ook weg. En voor een probleem dat geen echt probleem is, is ook geen echte oplossing te verzinnen. En dat is de grote ellende van deze stikstofgekte. Dus wat zitten we hier dan eigenlijk te doen? Ook als het college zelf niet eens met een fatsoenlijk verhaal kan komen rond het sturen met kaders. We worden hier gewoon het bos ingestuurd, als we dan toch over natuur hebben en over de BOS 2.0. Maar de gedeputeerde zegt verder, de noodzaken zijn de uitspraken van de Raad van State over Rendac, Amer en de Greenpeace-uitspraken. Die zijn nog van na het Hekkelman rapport, wat dus eigenlijk de juridische onderbouwing is van heel deze BOS 2.0. En dan gaat het erom dat de rechter met de BOS 2.0 de vergunningen wel zou moeten accepteren. Maar hoe zeker is dat dan? Want dit is allemaal nog uitgezocht voordat die uitspraken er waren. En we lezen ook in de Statenmededelingen die afgelopen week zijn verschenen, dat het college de uitspraken van de Raad van State en de rechter eerst nog moet bestuderen. Dus we weten helemaal niet of dit überhaupt enig juridisch effect kan hebben. Kortom, dit is allemaal koffiedik kijken, wat er hier gebeurt. En daarom is die BOS 2.0 eigenlijk nu al gewoon rijp voor de prullenbak. En dan spreekt GS ook nog over een evenredige bijdrage van alle sectoren. Die evenredige bijdrage blijkt er helemaal niet uit, want de bal wordt toch weer vooral gelegd bij onze agrarische ondernemers, bij onze hardwerkende boeren. Die worden weer met de rug tegen de muur gezet en er is volstrekte onduidelijkheid wat andere sectoren dan zouden bijdragen. In ieder geval niet met zo'n concrete maatregelen als die aan de boeren worden opgelegd in alle plannen en voorstellen. En dan zegt GS ook dat alle provincies naar oplossingen zoeken. Ik zei straks, wacht even op waar het kabinet mee komt. Minister-president Schoof heeft deze week ook gezegd, er komt binnen twee maanden een plan uit de ministeriële commissie. Binnen twee maanden is een vrij overzichtelijke termijn. We hebben het dan over acht weken. Dat lijkt me toch wel redelijk om daar even op te wachten, voordat er nu allerlei maatregelen worden verzonnen, waarbij de boeren nog meer onduidelijkheid krijgen wat ze moeten doen en wat ze moeten laten, terwijl ze misschien landelijk straks weer andere dingen te horen krijgen. Dus mijn vraag is, waarom wordt daar niet even op gewacht? En tot die tijd zou je ook kunnen kijken naar andere mogelijkheden, bijvoorbeeld een betere toepassing van de ADC-toets, als er echt een keer een belangrijke maatregel genomen moet worden, in plaats van bijvoorbeeld de latente ruimte intrekken. En dan nog even het volgende. De Partij voor de Dieren heeft een motie ingediend om minder dieren te houden. Als die motie wordt aangenomen, wat betekent dat dan voor de motie die is ingediend door de coalitiepartijen? Want daar wordt het houden van minder dieren ook in genoemd. Gaat het college dan inderdaad inzetten op minder dieren? En is dat dan bijvoorbeeld wat de VVD wil en wat Lokaal Brabant wil? Is dat hetgeen wat dan de betekenis is van die motie?

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, ik voel me wel geroepen om antwoord te geven op deze vraag. Want eigenlijk is het heel erg simpel. Onze motie roept op aan de Provinciale Staten om een uitspraak te doen, om een signaal af te geven, om eindelijk eens te erkennen wat jarenlang is ontkend. Dat is wat onze motie doet. Dat staat helemaal los van de motie die door de coalitiepartijen is ingediend. Daarin staat dat extensiveren als een van de opties verder moet worden uitgezocht. Dat moet worden gekeken hoe dat gestimuleerd kan worden. Dat kan daar juist een hele mooie aanvulling op zijn, want als wij zeggen dat minder dieren noodzakelijk zijn en dat gaat onderzocht worden, dan gaat dat natuurlijk hand in hand. Echter alleen de motie van de coalitiepartijen is natuurlijk niet voldoende, omdat daarin ook nog steeds

andere dingen worden gedaan, maar nog steeds niet die duidelijke boodschap wordt uitgesproken. Maar wij roepen niet Gedeputeerde Staten op om iets concreets te doen.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, de motie van de Partij voor de Dieren is mij volstrekt duidelijk. Er wordt gezegd aan Provinciale Staten om tot minder dieren te komen. Maar als we de combinatie hebben van de motie die pleit voor gewoon minder dieren en de motie van de coalitiepartijen, die ook als mogelijke oplossingsrichting zegt minder dieren, wat betekent dat dan? Een aantal fracties zegt, wat ons betreft hoeft dat niet per se. Een aantal fracties zoals de PvdA en GroenLinks zeggen, wij doen dat wel, we willen dat eigenlijk wel heel graag hebben. En de SP ook niet te vergeten. Dan krijg je natuurlijk wel een vreemde situatie als deze motie zou worden aangenomen. Ik zal hem overigens niet steunen, zeg ik er meteen bij. Maar wat betekent dat dan? Mag straks de koekoek uit de koekoeksklok ook niet meer? Dat valt ook onder minder dieren. Maar het punt is wel en dat bedoel ik wel heel serieus, wat gaat er gebeuren als de motie van de Partij voor de Dieren wordt aangenomen voor de uitvoering van die andere motie? Krijgen we dan inderdaad beleid dat in gaat zetten op minder dieren? Zeg maar het D66-beleid? Die partij was ik nog vergeten, want die zijn daar ook een groot pleitbezorger voor.

De **voorzitter**: Uw punt is helder. Ik ga naar de heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, ik wil toch reageren voordat er woorden in mijn mond gelegd worden die ik niet uitgesproken heb. Ter verduidelijking ook. Voor ons is, zoals ik al zei, minder dieren geen doel op zich en dus past onze motie volgens mij helemaal binnen alles wat er in de verordening staat en wat ook in het coalitieakkoord staat, namelijk dat minder dieren een optie is in het hele verhaal van stikstofreductie. Wij zullen de motie van de Partij voor de Dieren dan ook niet steunen, want dat geeft wel aan dat minder dieren een doel op zich is. Dus misschien kan ik de heer Van Hattem daar ook een beetje mee geruststellen.

De **voorzitter**: Gaat uw gang.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, ik ben niet echt gerustgesteld, want als die motie wel zou worden aangenomen, wat ik overigens ook niet hoop, wat gebeurt er dan? Dan hebben we een aangenomen motie en dan zou het zomaar kunnen dat de VVD moet zeggen, we moeten hier toch in meegaan en we moeten wel naar minder dieren gaan. Dan moet wel straks de veestapel gehalveerd worden, want ik zie D66 al weer klaarstaan om daar achteraan te gaan. Dus wat betekent het dan? Gaat de VVD dan wel meebuigen met deze gedwongen vermindering van dieren?

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, ik herhaal nogmaals dat vermindering van het aantal dieren geen doel op zich is. En ik ga ervan uit dat de motie van de Partij voor de Dieren dan ook niet aangenomen wordt. Als dat wel zo is, dan gaan wij ook aan GS vragen hoe ze daar dan mee omgaan.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, de VVD zegt dat het geen doel op zich is, maar het kan wel het gevolg zijn. De vraag is, wil de VVD dat gevolg voor zijn rekening nemen, dat onze veehouders straks een groot deel van hun veestapel kwijt moeten raken, hun bedrijf niet meer fatsoenlijk kunnen voeren en grote verliezen gaan leiden?

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Voorzitter, ik voel me toch een beetje aangesproken natuurlijk, op het moment dat er gesproken wordt over reductie van de veestapel. Nu heb ik hier de Nieuwe Oogst van afgelopen week. Je kunt toch niet zeggen dat dit het lijfblad van D66 is. Wat staat daar in een hoofdredactioneel commentaar, onder de titel hoe komen we af van het stikstof-spook? Er staat en ik citeer: "Een andere knop waar de minister aan zal moeten draaien, is de omvang van de veestapel". Waarom haal ik dit aan? Omdat wij als D66 geloven dat we enerzijds moeten gaan inzetten op juridische borging van innovaties, zodat we ondernemers de mogelijkheden geven om stikstofreductie te gaan

bewerkstelligen, maar tegelijkertijd moeten we ook het beest in de bek kijken. En dat beest is dat het met alle mogelijke innovaties die we kunnen bedenken, ik verwijs ook naar het onderzoek van de WUR dat u zelf aanhaalt in uw motie, zeer onwaarschijnlijk is dat we de gewenste resultaten gaan halen zonder enige reductie van de veestapel. Dus het zal waarschijnlijk een verhaal worden van zowel inzet op innovatie als inzetten op een reductie van de veestapel. Mag ik daar uw reflectie eens op horen?

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Als we het beest in de bek willen kijken, moeten we nog wel beesten over hebben om in de bek te kunnen kijken. Dat ten eerste. Als we zien wat er nu gaat gebeuren, heel dat minder beesten verhaal, dan gaat dat uiteindelijk wel de dood in de pot opleveren voor heel veel agrariërs. Het moet altijd een vrije keus zijn, laat ik dat benadrukken voor agrarische ondernemers. Een ondernemer kan best wel zeggen, ik kan met minder beesten toe als dat past binnen zijn eigen bedrijfsvoering, binnen zijn eigen verdienmodel. Maar die keus ligt bij de ondernemer. En die moeten wij niet hier als overheid gaan maken, wij moeten niet als overheid gaan zeggen, je moet maar even een deel van je veestapel gaan opruimen, omdat wij dat een beter model vinden, terwijl er genoeg andere mogelijkheden zijn, die wel rendabel kunnen zijn. En als bijvoorbeeld een ondernemer ervoor kiest om zelf een biologische boer te worden, dan is dat prima. Dat is dan de keuze van die ondernemer. Ik denk dat daar veel meer mogelijkheden op moeten zitten. Maar wat we nu zien, dat is ook de wrange conclusie van vandaag, ook gelet op de sprekers die er vandaag waren, is dat zelfs de biologische ondernemers niet vooruit kunnen. U kunt wel zeggen met de Nieuwe Oogst in de hand, we moeten kijken naar minder dieren, maar als u blijft vasthouden aan het restrictieve stikstofbeleid, dan wordt er zelfs bij minder dieren nog steeds te veel uitgestoten. Nog steeds wordt de natuur niet voldoende hersteld. We moeten gewoon af van heel die blinde focus dat de landbouwsector de grote veroorzaker is, de grote Satan, die het stikstofprobleem veroorzaakt in het land. Kijk liever naar wat het echte probleem is in de natuur. Als de natuur onvoldoende goed wordt beheert, dan ga je daar maar meer op inzetten, in plaats van de boeren steeds maar weer aan te kijken en daar alleen maar de oplossing in te zoeken. Heb ik zo voldoende gereflecteerd?

De heer **Van Miltenburg** (D66): Dat is een hele lange reflectie. Maar volgens mij ontkomt u er uiteindelijk niet aan, om ook gewoon te onderkennen dat twee derde van de stikstofemissie in Brabant uiteindelijk uit de landbouw komt. Als we inderdaad die biologische en natuurinclusieve landbouwers ook perspectief willen geven op uiteindelijk de vergunningen, als we die PAS-melders uiteindelijk willen gaan legaliseren, dan zal er stikstofruimte moeten komen. En dan hoor ik een heel lang verhaal, maar ik hoor heel weinig oplossingen.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, ik hoor van partijen als D66 alleen maar meer problemen, want het is eigenlijk nooit goed genoeg. Ook al zou iedere boer, iedere inwoner, iedere auto en zelfs iedere koekoek uit de koekoeksklok, die ik net al noemde, uit het land worden verwijderd, dan nog is er een stikstofprobleem, omdat het ook uit het buitenland komt, uit natuurlijke bronnen et cetera. Dit kun je nooit helemaal ondervangen. En we moeten gewoon eerst eens kijken wat realistisch is? En daarom zei ik, we kunnen hier wel het wiel gaan uitvinden als provincie, maar hier gaan wij gewoon op dit niveau niet uitkomen. En ik zou zeggen, wacht eerst eens even af wat er landelijk gaat gebeuren. Dan kunnen we als land ook een lijn trekken. We zijn maar een piepklein land, waarin het eigenlijk van de zotte is dat je in twaalf provincies twaalf keer verschillende maatregelen gaat nemen voor zo'n veelomvattend probleem.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, ik zou nogmaals het college willen vragen om te kijken naar de agrarisch ondernemers die zelf al allerlei oplossingen hebben bedacht, zoals de heer Thelosen die hier vanochtend was, om te kijken of daar wel enige ruimte mogelijk is om hen perspectief te bieden. Zij hebben zelf de hand aan de ploeg gezet om zaken op te pakken. Dit zijn specifieke gevallen, waar het college aan heeft meegewerkt, waar allerlei prijzen voor zijn uitgedeeld ook vanuit de provincie, waar modelbedrijven zijn aangewezen. Wat is dat allemaal waard? Wat hebben die boeren aan zulk soort pluimen, die de provincie uitdeelt, als ze uiteindelijk weer met de rug tegen de muur staan? Kan daar misschien op de een of andere manier toch een oplossing voor worden bedacht, zonder dat er meteen een hele nieuwe systematiek moet worden opgetuigd? Tot slot, voorzitter, er liggen een aantal moties onder andere van BBB, die gaan over het stikstofbeleid ten aanzien van natuur en dergelijke. Ik denk dat wij een groot aantal

van die moties wel zullen steunen, maar ik zeg er wel meteen bij dat er binnen die moties gerefereerd wordt aan het aanpassen van dingen in de BOS 2.0. Dat zou onze insteek niet zijn, want de BOS 2.0 is niet onze oplossingsrichting, zoals ik al zei. Echter, hetgeen waar om gevraagd wordt, daar kunnen wij voor een groot deel wel in meegaan. Dus zo meteen bij de stemmingen zullen we daar ook een oordeel over geven. Voorzitter, tot zover in tweede termijn.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Dank u voorzitter. Wij danken GS ook voor de inbreng, maar we hebben geen behoefte aan een tweede termijn.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Als oppositiepartijen hebben we al veel gewonnen door dit debat te houden. Eindelijk zien de coalitiepartijen in dat ze iets vragen van agrarische ondernemers wat schier onmogelijk is. Maar waarom een half jaar? Durft deze coalitie het aan om, wanneer blijkt dat naar aanleiding van waar het Rijk mee gaat komen er meer tijd nodig is, wederom met een verschuiving van de datum te komen? En waarom moet het zogenoemde gat in het reductiepad, zoals de coalitie dat verwoord, opgevangen worden binnen de gehele veehouderij? Bent u inmiddels al op de hoogte van de gigantische reductie die door de veehouderij is bewerkstelligd naar aanleiding van de Lbv- en Lbv-plus? We hebben hier wel al een antwoord op gekregen van de gedeputeerde, dus ik begreep dat ze daar nog niet helemaal achter is. Dus dat nemen we voor kennis aan. Wat betekent dit voor de al lopende aanvragen? En wat betekent dit voor de deadline van 1 juli '24, die ook nog steeds in de omgevingsverordening staat? Mensen hebben recht op duidelijkheid. Dus als je de datum opschuift, dient dit ook te gebeuren voor de andere sectoren, te weten varkens, geiten en pluimvee. Bent u als coalitie ook bereid om hierover een voorstel tot aanpassing te doen? Als provincie verleent u geen vergunningen, dus graag deze deadline ook aanpassen wat het CDA betreft. Wij dienen hiertoe een motie in met als titel Wat niet kan, kan niet. Het CDA zou een voorstel willen doen aan de coalitiepartijen betreffende de voorliggende motie. Wij pleiten ervoor om een opschortende voorwaarden toe te voegen, als blijkt dat er op 1 januari '26 geen vergunningverlening heeft plaatsgevonden voor betreffende sectoren. Wil je die datum dan weer gaan opschorten? Er moet daadkracht komen in de vorm van vergunningverlening voor twee of meer juridisch geborgde systemen per sector, die in een vergunning verleend zijn. Is dit niet het geval, dan kun je een de datum van 1 juli '26 niet handhaven. Als CDA hadden we om een duiding gevraagd naar aanleiding van de uitspraken over intern salderen en de uitspraak van Greenpeace. In de betreffende Statenmededeling geeft u aan dat de uitspraken gevolgen hebben voor lopende juridische procedures, maar ook voor het intrekingsbeleid latente ruimte. Zou u dat nogmaals toe kunnen lichten? Er vindt voorlopig geen besluitvorming vergunningverlening plaats. Daarom moet u wel met de stallende deadlines gaan schuiven. Echter een half jaar slaat nergens op gezien de onzekerheden, zoals de duiding die nu nog vanuit het Rijk moet komen en de onduidelijkheden omtrent de juridische borging van systemen. Hiertoe dienen wij daarom de motie in Aanpassing omgevingsverordening met SMART geformuleerde onderzoeksvragen. Ze liggen bij de griffie. Dank u wel.

Motie M19-2025: Wat niet kan, dat kan niet, voor ALLE sectoren

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend het Statendebat over de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Overwegende dat:

- Er een gerechtelijk uitspraak ligt over intern salderen (Amercentrale en rendac)
- Er een gerechtelijk uitspraak ligt van Greenpeace tegen de Staat
- Er een stallende deadline in de omgevingsverordening staat van 1-1-2026
- De vergunningverlening stilligt
- Er veel onduidelijk is voor veehouders rondom vergunningsaanvragen
- WUR in opdracht van IPO met het rapport Verkenning effecten landbouwinnovaties in kaart wil brengen wat het potentieel van landbouwinnovaties is om emissies van de NL veehouderij te verminderen.
- Beschikbaarheid betreffende innovaties voor korte termijn (1-5 jaar) en lange termijn (5-10) jaar

Constaterende dat:

- Het Rijk binnen een paar maanden met oplossingen zegt te komen uit de stikstofimpasse te geraken
- Het zicht op juridische borging van innovatieve systemen onduidelijk is
- Het zicht op juridische borgen van voer- en management maatregelen nog onduidelijk is
- De Brabantse boeren ook recht hebben om gebruik te mogen maken van beschikbare innovaties die gereed zijn op korte dan wel lange termijn. Die juridisch geborgd zijn
- Er niet geïnnoveerd kan worden indien de vergunningverlening stilligt
- Innovaties grote investeringen vergen

Dragen Gedeputeerde Staten op:

- Dat de stallendeadline voor de sectoren varkens, geiten, pluimvee, die nu nog op 1 juli 2024 uit de omgevingsverordening wordt geschrapt en deze ook aan te laten sluiten bij de landelijke lijn

en gaan over tot de orde van de dag.

CDA Noord-Brabant, Tanja van de Ven

Motie M20-2025: Aanpassing omgevingsverordening met SMART geformuleerde onderzoeksvragen

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend het Statendebat over de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Overwegende dat:

- Er een gerechtelijk uitspraak ligt over intern salderen (Amercentrale en rendac)
- Er een gerechtelijk uitspraak ligt van Greenpeace tegen de Staat
- Er een stallendeadline in de omgevingsverordening staat van 1-1-2026
- De vergunningverlening stilligt
- Er veel onduidelijk is voor veehouders rondom vergunningsaanvragen
- WUR in opdracht van IPO met het rapport Verkenning effecten landbouwinnovaties in kaart wil brengen wat het potentieel van landbouwinnovaties is om emissies van de NL veehouderij te verminderen.
- Beschikbaarheid betreffende innovaties voor korte termijn (1-5 jaar) en lange termijn (5-10) jaar

Constaterende dat:

- Het Rijk binnen een paar maanden met oplossingen zegt te komen uit de stikstofimpasse te geraken
- Het zicht op juridische borging van innovatieve systemen onduidelijk is
- Het zicht op juridische borgen van voer- en management maatregelen nog onduidelijk is
- De Brabantse boeren ook recht hebben om gebruik te mogen maken van beschikbare innovaties die gereed zijn op korte dan wel lange termijn. Die juridisch geborgd zijn
- Er niet geïnnoveerd kan worden indien de vergunningverlening stilligt
- Innovaties grote investeringen vergen

Dragen Gedeputeerde Staten op:

- Om een voorstel voor te bereiden voor het aanpassen van de omgevingsverordening voor melkvee, vrouwelijk jongvee, vleeskalveren, de deadline voor stalaanpassingen te laten sluiten bij de landelijke lijn (als deze de reductie van ammoniakemissie terug laat komen in hun voorstellen) en dit te doen voor 15 juli 2025;
- De gevolgen van landelijk beleid (maatregelenpakket Schoof) vertalen voor Brabant en dit in beeld te brengen voor 15 juli;
- De onderzoeken van de WUR in opdracht van IPO hierbij te betrekken;
- Inventariseren hoeveel beschikbare technieken er voorhanden zijn welke juridisch niet ter discussie staan en dus beschikbaar zijn voor alle genoemde sectoren in de eerste bullet;

- Als extra maatregel in de BOS 2.0 te onderzoeken voor 15 juli, of en zo ja hoe de provincie versnellingen in innovaties kan stimuleren en doelsturing onderdeel kan maken van de mogelijk toe te passen alternatieven;
- Te onderzoeken waar mogelijke versnellingen zitten in het verlenen van vergunningen
- Te rapporteren aan PS wanneer de vergunningverlening weer op gang komt voor 15 juli 2025;
- Dit alles ter behandeling voorleggen aan Provinciale staten in augustus 2025 en wat hierbij de gevolgen zijn van de voorgestelde deadline van 1 juli 2026;
- Bij het Rijk aan te dringen dat er rijksmiddelen worden vrijgemaakt voor betreffende veehouders voor betreffende investeringen;
- Onderzoek te doen naar wat bovenstaande zaken voor invloed hebben voor het totale reductiepad, voor 15 juli.

en gaan over tot de orde van de dag.

CDA Noord-Brabant, Tanja van de Ven

Motie M20a-2025: Aanpassing omgevingsverordening met SMART geformuleerde onderzoeksvragen

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend het Statendeбат over de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Overwegende dat:

- Er een gerechtelijk uitspraak ligt over intern salderen (Amercentrale en rendac)
- Er een gerechtelijk uitspraak ligt van Greenpeace tegen de Staat
- Er een stallendeadline in de omgevingsverordening staat van 1-1-2026
- De vergunningverlening stilligt
- Er veel onduidelijk is voor veehouders rondom vergunningsaanvragen
- WUR in opdracht van IPO met het rapport Verkenning effecten landbouwinnovaties in kaart wil brengen wat het potentieel van landbouwinnovaties is om emissies van de NL veehouderij te verminderen.
- Beschikbaarheid betreffende innovaties voor korte termijn (1-5 jaar) en lange termijn (5-10) jaar

Constateernde dat:

- Het Rijk binnen een paar maanden met oplossingen zegt te komen uit de stikstofimpasse te geraken
- Het zicht op juridische borging van innovatieve systemen onduidelijk is
- Het zicht op juridische borgen van voer- en management maatregelen nog onduidelijk is
- De Brabantse boeren ook recht hebben om gebruik te mogen maken van beschikbare innovaties die gereed zijn op korte dan wel lange termijn. Die juridisch geborgd zijn
- Er niet geïnnoveerd kan worden indien de vergunningverlening stilligt
- Innovaties grote investeringen vergen

Dragen Gedeputeerde Staten op:

- Als de Rijksoverheid met concrete voorstellen voor emissiereductie komt een voorstel aan PS voor te leggen hoe en of hierop te reageren
- De gevolgen van landelijk beleid (maatregelenpakket Schoof) vertalen voor Brabant en dit in beeld te brengen voor 15 juli;
- De onderzoeken van de WUR in opdracht van IPO hierbij te betrekken;
- Inventariseren hoeveel beschikbare technieken er voorhanden zijn welke juridisch niet ter discussie staan en dus beschikbaar zijn voor alle genoemde sectoren in de eerste bullet;
- Als extra maatregel in de BOS 2.0 te onderzoeken voor 15 juli, of en zo ja hoe de provincie versnellingen in innovaties kan stimuleren en doelsturing onderdeel kan maken van de mogelijk toe te passen alternatieven;

- Te onderzoeken waar mogelijke versnellingen zitten in het verlenen van vergunningen
- Te rapporteren aan PS wanneer de vergunningverlening weer op gang komt voor 15 juli 2025;
- Dit alles ter behandeling voorleggen aan Provinciale staten in augustus 2025 en wat hierbij de gevolgen zijn van de voorgestelde deadline van 1 juli 2026;
- Bij het Rijk aan te dringen dat er rijksmiddelen worden vrijgemaakt voor betreffende veehouders voor betreffende investeringen;
- Onderzoek te doen naar wat bovenstaande zaken voor invloed hebben voor het totale reductiepad, voor 15 juli.

en gaan over tot de orde van de dag.

CDA Noord-Brabant, Tanja van de Ven

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Deckers.

De heer **Deckers** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ik heb deze motie via de mail gekregen en ik heb daar een vraag over. Ik wil even checken of ik het goed begrijp. U stelt in de motie voor aan het college om een voorstel voor te bereiden voor het aanpassen van de omgevingsverordening en deze aan te laten sluiten bij de landelijke lijn. Zegt u daarmee, zet de deadline nog wat verder naar achteren? En dan bedoel ik de deadline waar de motie over gaat, die ik mede heb ondersteund? Alles wat daarmee aan stikstofreductie niet wordt gedaan door het uitstel van deze deadline, hoe wilt u die compenseren?

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Er worden nu geen vergunningen verleend, dus er vindt nu ook geen reductie plaats middels innovatie. Hoe je dat op gaat lossen, laat ik hier even in het midden. Maar de strekking van de motie houdt het volgende in. Stel dat dadelijk het kabinet komt met emissiereducerende maatregelen. Laten we daar dan als Brabant gewoon op aansluiten en laten we stoppen met de Brabantse boeren een strenger beleid op te leggen.

De heer **Deckers** (PvdA): Het klinkt heel sympathiek wat mevrouw Van de Ven zegt. Maar waar ik zelf heel veel zorgen over heb, is dat u zegt, we stellen deze deadline nu uit, we trekken het gelijk met wat landelijk gezegd wordt, terwijl we juist als provincie hebben gezegd, we verwachten effecten van deze deadline en de innovatie, waardoor we een gat in ons reductiepad slaan en waardoor we straks handhavingsverzoeken krijgen die ook de boeren, waar u voor staat, hard kunnen raken. Ik vraag me af waarom u dat niet ziet en waarom u dat nu een beetje klein maakt.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ik zeg niet dat ik dat niet zie. Maar wat ik wel zie, is dat de vergunningverlening stilligt en dat er nu ook geen innovatieve systemen op stallen gemaakt kunnen worden. Snap u wat ik bedoel? Dus het ligt nu stil. Ik heb het in de vorige termijn al lang genoeg gehad over hoe wij dat zien. En zolang dat niet vlot getrokken wordt, zolang het stilligt, kun je ook niet gaan reduceren. Landelijk komt men over twee maanden wellicht met iets. God weet waarmee ze komen. Maar laten we daar als Brabant gewoon bij aansluiten. Waarom moeten die boeren in Brabant strenger beleid op zich af zien komen?

De **voorzitter**: De heer Deckers tot slot.

De heer **Deckers** (PvdA): Ik ga de verantwoordelijkheid niet op mij nemen dat wij nu sympathiek lijken door die deadline nu al uit te stellen, voordat we weten waar Den Haag mee komt. Dan doen we precies wat ik op dit moment het huidige kabinet verwijt, wel zeggen wat je niet doet, maar niet zeggen wat je wel doet. Dat vind ik lastig voor mijn rekening te nemen en dat zul je mij niet zien doen.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dat zeggen wij ook niet. De strekking van de motie is dat wij vragen aan het college, kom met een voorstel. Als premier Schoof met een alternatief komt voor emissiereductie kunnen zij een voorstel doen aan Brabant, of we dan eventueel met deadlines schuiven of niet. Dus ik zeg ook niet dat het nu moet. De motie is van nu, maar er staan toch ook data bij? Dat staat er letterlijk in. Als de commissie die nu opgesteld is met een reductiepad komt voor de agrarische sector, dan vragen wij GS of

zij met een voorstel kunnen komen hoe wij daar als Brabant op kunnen anticiperen. Ik zeg niet dat dat nu meteen is.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, die reductie is ingerekend door de stallendeadline. Als het zo makkelijk zou zijn geweest om de emissiereductie eis te compenseren, dan had er natuurlijk al veel eerder een plan voor gelegen. Maar we zien ook juist in de inzichten die Hekkelman weergeeft, hoe belangrijk dat onderdeel is in onze stikstofaanpak. Wat ik het CDA hoor voorstellen, is dat zij eigenlijk onze juridische verweerlijn willen slopen. Wat is uw antwoord aan de boeren die zo meteen hun bedrijfsvoering moeten stoppen, omdat de handhavingsverzoeken niet langer naast ons neergelegd kunnen worden?

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Wij slopen helemaal niks. Wij willen gewoon dat er beleid komt voor de agrarische sector, gewoon voor heel Nederland en niet dat Brabant daarin een aparte positie moet innemen middels deadlines, die al weet ik hoe vaak verschoven zijn. Want we weten dat dit de volgende keer ook weer gaat verschuiven, want juli '26 is ook niet haalbaar. Dan hebben wij gevraagd, wat levert de Lbv- en de Lbv-plus op? Dat weten we nog niet. Er gaan heel veel boeren stoppen. Ik wil wel eens weten hoeveel dat oplevert aan stikstofreductie. U heeft het iedere keer over een stikstofgat, dat moet de veehouderij maar oplossen. Dat hebben ze allang opgelost, let maar op mijn woorden.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, als het plaatje zo rooskleurig was, dan had de rechtbank ook wel een andere uitspraak gedaan. Dus dat is niet het geval. Ik hoor hier alleen maar schuiven met dingen, wachten op Den Haag. Nee, we hebben geen tijd om te wachten, we moeten zorgen dat we een goed verhaal hebben in Brabant. Wat zijn uw oplossingen die komen in plaats van die stallendeadline?

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ik zeg zojuist dat er al allerlei landelijke regelingen gaande zijn. Ik weet niet of u weet hoeveel boeren er in Brabant zich aangemeld hebben voor de Lbv- en de Lbv-plus. Dat is niet omdat ze dat leuk vinden. Dat is puur omdat ze het hartstikke beu zijn hier in deze provincie. Ze denken, de waardering hier is nul en daarom stoppen ze ermee. Ze trekken gewoon massaal de stekker eruit. En ik zal u vertellen, het zijn niet de kleine jongens, het zijn de grotere bedrijven die ermee stoppen. Ze zijn er helemaal klaar mee. En wat de consequentie gaat zijn voor ons als inwoners van Brabant? Het voedsel komt dadelijk op de helling. Dan wil ik GroenLinks nog wel eens horen, hoe u dat aan uw kiezers uit gaat leggen.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, GroenLinks kan prima aan haar kiezers uitleggen dat er zo meteen minder voedsel wordt geproduceerd om te exporteren. Maar ik kan niet aan mijn kiezers uitleggen dat wij het zover hebben laten komen en dat wij nu geen maatregelen nemen. Dat kan niet. Blijkbaar krijg ik het CDA er niet van overtuigd dat landelijke maatregelen nodig zijn, ook om het landelijk stikstofprobleem op te lossen. Die Lbv-regeling wordt daar ingerekend om tot een reductie te komen. De Brabantse maatregelen worden hier ingerekend. Beiden zijn nodig voor de juridische verweerlijn, beiden zijn nodig voor perspectief voor de agrariërs. Wegschuiven biedt geen perspectief.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ik zou u vriendelijk willen vragen om het niet ons als CDA in de schoenen te schuiven. U gaat schuiven met de deadline, puur omdat u weet dat het onmogelijk is, omdat u het onmogelijke vraagt van veehouders. U gaat schuiven. Wij niet. U gaat schuiven met de datum omdat u weet dat het schier onmogelijk is wat u aan de ondernemers vraagt. En u moet niet tegen het CDA zeggen dat wij niks willen doen, want dat is klinkklare onzin. De boeren doen veel meer dan wij hier met zijn allen weten. Dank u wel.

De **voorzitter**: U was klaar met uw betoog?

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ja.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Koevoets.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u, ik heb geen behoefte aan een tweede termijn.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Dames en heren, Brabanders, als je naar dit debat luistert, dan zou je denken dat er een soort tegenstelling is. De natuur versus boerenbedrijven. Dat is natuurlijk een hele valse tegenstelling, want dat is ook niet waar het eigenlijk om gaat. Het gaat over Natura 2000, het gaat over de modellenwereld. In plaats van dat we daar wat aan doen en teruggaan naar gezond verstand, gaan we nu het aantal dieren blijkbaar verminderen. En het gaat heel veel euro's kosten, 8 miljard euro aan belastinggeld. En wij vinden het helemaal geen goed idee om 8 miljard euro belastinggeld uit te geven, om daarmee boeren uit te kopen, extra maatregelen te treffen. Maar laten we ook kijken wat er nog meer aan kosten op ons gaat afkomen. Want we hebben nu ingenieursbureaus die AERIUS invullen, in plaats van dat ze uitrekenen hoe sterk bruggen en viaducten moeten zijn, waar we veel meer behoefte aan hebben. We hebben een toren aan ambtenaren die heel veel over stikstof schrijven in plaats van dat ze zich bezighouden met het uitbreiden van wegen, fietspaden, kanalen, landingsbanen, et cetera, met ruimtelijke plannen die niet met stikstof te maken hebben. We hebben mensen die heel hard werken en wiens energie we veel beter kunnen inzetten dan aan deze modellenwereld. Als we andere regelgeving zouden hebben, dan zouden we ook een heleboel andere dingen kunnen veranderen. Dan kunnen we met terreinbeherende organisaties praten en ze aanspreken over het al dan niet slechte beheer, in plaats van dat we ze laten weggelaten met de schuld geven aan stikstof. Dan hebben we geen ecologische autoriteit nodig, dan hoeven we het salaris van de BMF-directie niet te subsidiëren. Dan hebben we veel minder kosten aan juristen en hoeven we ook geen facturen te betalen aan allerlei adviesclubjes, die omgevingsvergunningen voor bedrijven gaan regelen. Maar nog veel belangrijker is dat we die enorme maatschappelijke kosten niet hebben. We hebben geen wegen, geen huizen, geen voedselproductie door al deze regelgeving. En ondanks deze enorme kosten gaan we alsnog de doelen niet halen. Dat kan ik u nu al voorspellen. Om een heel klein eerste stapje te doen, om veel minder geld uit te geven, dienen wij samen met de PVV de motie in Geen activisme met ons geld. Daarin vragen wij Gedeputeerde Staten om de buitenproportionele financiële steun voor de Brabantse Milieufederatie zo spoedig mogelijk te verminderen. Dank u wel.

Motie M21-2025: Brabantse Milieufederatie: geen activisme met ons geld

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend het Statendebat over de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Constaterende dat:

- de Brabantse Milieufederatie (BMF) van individuele Brabantse burgers maar weinig geld ontvangt door vrijwillige contributies of lidmaatschapsgelden¹;
- de BMF daarentegen al jarenlang het grootste deel van haar uitgaven betaalt door subsidies getrokken van provinciaal belastinggeld én de nationale postcodeloterij;²
- dat de BMF, ook samen met het omstrede MOB, in rechtszaken tegen de provincie procedeert;

Overwegende dat:

- Onlangs bekend werd dat er gelobbyd wordt met belastinggeld³ voor groene plannen, ook in Nederland; Tevens overwegende dat:
- de BMF steevast aan tafel zit bij Brabantse overleggen;
- de BMF als ze haar zin niet krijgt dan alsnog tegen de provincie procedeert;
- BMF activisme per saldo door de provinciale overheid, met Brabants belastinggeld, wordt gefinancierd en gefaciliteerd;

vraagt Gedeputeerde Staten om de buitenproportionele financiële steun⁴ voor de Brabantse Milieufederatie zo spoedig mogelijk te verminderen.

en gaat over tot de orde van de dag.

¹ <https://www.brabantsemilieufederatie.nl/wp-content/uploads/sites/18/2024/06/600117-Jaarverslag-2023- definitief-webversie.pdf>

² <https://www.brabantsemilieufederatie.nl/wp-content/uploads/sites/18/2020/06/BMF Jaarverslag 2019.pdf>

³ <https://www.telegraaf.nl/nieuws/1287315486/lobbyschandaal-in-brussel-eu-betaalde-milieclubs-in-het- geheim-voor-promotie-van-groene-plannen-timmermans>

⁴ nog geen 1,7% van de inkomsten op een begroting van bijna een €miljoen is afkomstig van particuliere baten

JA21, Willem Rutjens
PVV, Alexander van Hattem

De **voorzitter**: Dank u wel, meneer Rutjens. Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank, voorzitter. Na mijn eerste termijn in dit debat ben ik nog meer overtuigd van de noodzaak van de motie die we in de eerste termijn hebben ingediend. Want er zijn nog steeds partijen die hun kop in het zand steken, nog steeds mensen die ontkennen dat stikstof de natuur schaadt. Nog steeds zijn er mensen die vast blijven houden aan technologische innovaties, die nog niet eens bewezen hebben dat ze doen, wat we hopen dat ze doen. En dit zogenaamd om de landbouwsector te steunen. Maar juist de boeren zitten vast, alleen de agrogiganten profiteren. Er is wel degelijk een verdienmodel voor extensiverende boeren. Dit is nog moeilijk en daarom moeten wij hen helpen en dus niet intensiveren stimuleren. De strategie van ontkennen is hardnekkig. Het wordt tijd om dit te doorbreken, samen als Provinciale Staten. Dat is wat wij doen met onze motie. En hoewel ik duidelijk kritisch ben op stalsystemen, wordt het met het aannemen van deze motie niet uitgesloten. We vragen alleen om erkenning van een heikel punt. Alleen stalsystemen zijn niet voldoende om de benodigde stikstofreductie in de landbouwsector voor elkaar te krijgen. Er moeten in ieder geval ook minder dieren komen. Niet als doel op zich, maar als een noodzakelijk middel. Dan voorzitter, de biologische sector doet eigenlijk alles wat we als Provinciale Staten willen op het gebied van duurzaamheid en landbouw. En GS gaf aan dat er oog is voor deze sector. Maar zij maken zich nog zorgen en daarmee mijn fractie ook. Daarom is mijn vraag, wat gaat GS concreet doen om te zorgen dat biologische boeren niet ten onder gaan aan de stikstofregels? Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Dan geef ik het woord aan mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Nee, dank u.

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Als je zo'n hele dag hier luistert dan kom ik tot de conclusie, ik ben blij dat ik geen boer ben, ik zou diep ongelukkig zijn. Hoe moet ik verder met mijn bedrijf, met mijn gezin, met mijn vrouw, mijn kinderen, misschien kleinkinderen? En het vervelende is dat het resultaat is dat de afstand tussen onze inwoners en de politiek, daar behoort ik ook toe, steeds groter wordt. Hoe kom je daar weer uit? En dan blijft 50PLUS zeggen, zoek elkaar op. Het is geen probleem van de coalitie alleen, het is geen probleem van de oppositie, het is ook niet alleen een probleem van de boeren, het is ook een probleem van het kabinet, maar zoek elkaar op. Daar moeten de oplossingen uiteindelijk wel uitkomen. Kom niet met een motie van afkeuring. Daar heb ik een broertje dood aan, want dat lost helemaal niks op. Het gaat er juist om dat we er samen uitkomen. Maar oké, denkend in oplossingen, ben ik heel blij dat de gedeputeerde zegt dat zij geen bezwaar heeft tegen motie 16, waarbij het gaat om biologische mestaanzuring als mogelijke oplossing. Ik hoop dat ook de Staten daarin mee willen gaan. Ik ben ook blij dat wij gaan kijken naar de RAV-code. Is er een mogelijkheid om dat te versnellen? En 50PLUS blijft zeggen dat zij graag de landelijke lijn zou willen blijven volgen.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Bedankt, voorzitter. Met een aantal dingen die de heer Brouwers van 50PLUS zegt, ben ik het inhoudelijk volkomen eens. Maar hij zei, kom niet met een motie van afkeuring. Ik wil toch nog een keer duiden in uw richting wat de bedoeling juist was van die motie van afkeuring.

De **voorzitter**: Kort graag, want we hebben die hele discussie net gehad.

De heer **Van Hattem** (PVV): Misschien dat het dan ook voor de heer Brouwers duidelijk is. Het was juist de bedoeling om er samen uit te komen. Zodat we als PS ook optimaal in de positie zijn om er samen uit te komen met een Statenvoorstel, dat we zelf kunnen amenderen. Dan sta je als PS sterker en kun je er beter samen uitkomen. En nu zitten we met een situatie, waarbij we maar moeten afwachten waar GS mee komt. Nu laat men allerlei maatregelen boven de markt hangen. Was het dan niet beter als we gewoon een Statenvoorstel hadden gehad, waarbij we samen hadden kunnen optrekken?

De **voorzitter**: U heeft dat zonet ook gezegd. En ik had zelfs ook wel in uw plaats kunnen zeggen dat dat uw bedoeling was. Meneer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): We hebben er heel lang over gesproken in de agendavergadering, het presidium, ga zo maar door. Maar uiteindelijk gaat het er niet om of wij onze interne processen hier zo zwart-wit hebben. Nee, het gaat erom hoe we er samen uitkomen. En we hebben toen samen gekozen, de meerderheid heeft gekozen, om het zo te doen zoals we het vandaag doen. Daar moeten we ons aan vasthouden en alsjeblieft niet elkaar afmaken, want wellicht zou er in een heel negatief scenario een motie van wantrouwen van u komen. En dan? Dan valt hier de boel misschien stil. Schieten de inwoners en de boeren daar wat mee op? Helemaal niks. Probeer het samen te doen, daar gaat het mij om.

De **voorzitter**: Heel kort.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, er wordt nu gedaan alsof we met een motie van wantrouwen zouden kunnen komen. Maar dat is op dit moment volstrekt niet aan de orde. Het ging er juist om onszelf optimaal in stelling te brengen. Daarom hebben we in de agendavergadering gezegd dat er een Statenvoorstel moest komen en dat ligt er niet. En daar zat het probleem. Dat was het beste geweest, juist om er samen uit te komen. Maar we hadden daarvoor nu niet het beste instrument in handen en daar zat de afkeuring in. Voor alle duidelijkheid, het was niet meer dan dat.

De **voorzitter**: Op het proces.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik ben klaar.

De **voorzitter**: Dank u wel. Meneer Schipper?

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Nee, dank u.

De **voorzitter**: We schorsen een kwartier.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, het is intussen kwart voor vijf. We zijn toe aan de tweede termijn van de Staten. De vergadering is heropend. Ik snap dat u moe bent, dat ben ik in ieder geval wel, maar we zijn er nog niet. Het woord is aan mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Dank u wel. Ik zal proberen kort in te gaan op de vragen die nog gesteld zijn en de moties die nog zijn ingediend. Allereerst heeft meneer Havermans gevraagd naar het verschil tussen de ijkjaren 2018 en 2019. Ik ben net ambtelijk geïnformeerd dat dat te maken heeft met de wijze waarop het NPLG destijds is vormgegeven. Daar komen die jaren uit voort. Feitelijk betekent dat voor de landbouw dat er allerlei maatregelen zijn meegenomen, waardoor eigenlijk de hele systematiek voor de landbouw juist gunstiger is uitgevallen dan voor andere sectoren. Mocht u daar meer over willen weten, dan stel ik voor dat u die vragen vooral schriftelijk indient, omdat ze nogal technisch van aard zijn. Dan over uw motie over de Lbv- en Lbv-plus die u samen met andere partijen heeft ingediend. Het klopt dat er nog heel veel onduidelijk is op dit moment, of de inschrijvers de 15 procent stikstofruimte nog kunnen gebruiken en zo ja, hoe dan. En wij delen uw mening dat het ook goed is om daar samen met andere provincies bij het Rijk aandacht voor te vragen en te kijken of er een beleidslijn door het Rijk gemaakt kan worden. De inschrijvers willen heel graag weten waar ze aan toe zijn, dat deel ik met u. Ik geef een winstwaarschuwing,

want of dat lukt, is de vraag. Maar ik ga er in ieder geval vanuit dat zowel u, als de PVV, als de mede-indieners van de motie hier aandacht voor zullen vragen bij het Rijk via de eigen politieke lijn. Dat maakt de kans denk ik wat groter. En u zult ook weten dat voor medewerking aan omschakeling niet alleen de provincie aan de lat staat. We hebben ook de medewerking van gemeenten nodig. Als provincie gaan wij maar over een klein deel van de vergunningen en de toestemmingen. In al die wetenschap heb ik geen bezwaar tegen motie 18. Het CDA heeft gevraagd, kunt u nog eens uitleggen wat er nou eigenlijk in die uitspraken staat? Kort gezegd, heeft de rechter gezegd, we hebben nog eens naar Europese uitspraken gekeken en als we kijken naar de lijn daarvan, dan hebben we dat eigenlijk de afgelopen jaren in Nederland als Raad van State bij nader inzien niet gedaan zoals we het hadden moeten doen. En dus zeggen we ten eerste dat vanaf het moment van de uitspraak intern salderen weer vergunningplichtig is, want dat hoefde voor die uitspraak niet. En daarnaast zegt de Raad van State, dat hebben we eigenlijk de afgelopen vijf jaar zelf als Raad van State niet goed gedaan. Dus zeggen wij met terugwerkende kracht dat gedurende vijf jaar alles wat daarin intern gesaldeerd is en waarvan we dachten dat er geen vergunningplicht was, er alsnog een vergunningplicht voor bestaat. De Raad van State heeft daarbij ook gezegd, iedereen uit die hele groep krijgt vijf jaar de tijd om alsnog te bekijken of er een vergunning nodig is. Want er zijn nog steeds gevallen waarin de afgelopen vijf jaar iets gedaan is, waarin het ook nu nog zo zal zijn dat er geen vergunning nodig is. Maar de groep die bij nader inzien wel een vergunning nodig heeft, zal gewoon enorm groot zijn. Ook is nieuw in de uitspraak dat gezegd wordt, dat bij intern salderen ook getoetst moet worden aan wat we dan noemen additionaliteit. Met andere woorden, als u gebruik wil maken van de ruimte die er is via intern salderen, dan zult u eerst moeten kijken of die vergunningsruimte niet nodig is voor de natuur. De uitspraak van Greenpeace sluit daarop aan, want daar krijgt de staat de opdracht om zich te houden aan alles wat in de wet Stikstof en Natuur is opgenomen. En het Rijk heeft daar dus de opdracht gekregen om te zorgen dat voldaan wordt aan de omgevingswaarden die genoemd zijn in de wet en die zelfs bindend zijn. Mocht u meer willen weten, dan stel ik voor dat u daar een keer een bijeenkomst over aanvraagt. Dan kunnen we dat wat uitgebreider doen. Verder vraagt u via motie 19 om de eerste tranche van de stallendeadline, zo noem ik het maar even, die van juli 2024, aan te laten sluiten bij de landelijke lijn. En dat is een beetje ingewikkeld, want we weten helemaal niet wat die landelijke lijn is of gaat worden. Dus daarom ontraad ik motie 19. Via motie 20 vraagt u om de nodige zaken te onderzoeken, die ik eigenlijk kort samenvat als wat kunt u allemaal doen rond innovatie. En zoals ik al zei in de eerste termijn is dat iets wat wij als college ook kunnen onderschrijven. Alleen in uw motie vraagt u in het eerste onderdeel iets dat ingewikkeld is omschreven. En ik hoorde net ook al mensen ernaar vragen. Ik begrijp uit uw uitleg zoiets dat als de commissie onder leiding van premier Schoof tot de conclusie zou komen, dat zij iets als een landelijke verplichting op zouden willen leggen, vergelijkend met de stallendeadline, dat u dan vraagt of we bij u terugkomen. Dat loopt dan voor mij wel heel erg vooruit op een situatie die er nog niet is. Dat is lastig anticiperen. Maar zoals ik in eerste termijn al zei, we moeten sowieso ook zien met welke maatregelen het Rijk gaat komen. Dus ik ga sowieso bij uw Staten terugkomen als helder is wat de Rijksmaatregelen zijn. Kort samengevat, ik zou met uw motie uit de voeten kunnen als u ten eerste bereid bent om het eerste bolletje uit uw motie te halen. En ten tweede, als ik het tweede en achtste bolletje zo mag interpreteren, dat wij de gevolgen van het landelijke beleid, wat dat ook maar mag worden, met u bespreken. Want u zegt we moeten iets bespreken, maar ik weet helemaal niet of iets te bespreken hebben. Maar als u hem laat zoals het nu is, moet ik hem in de huidige vorm ontraden, ondanks de vele goede elementen die hier ook in staan.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Ik had in eerste termijn gezegd dat ik de verbinding wilde zoeken vandaag. Dus dat gaan we doen. In de hoop dus wel dat de coalitie onze motie gaat steunen. Wij willen het eerste bolletje wijzigen. Als de Rijksoverheid met concrete voorstellen komt, vragen wij u een voorstel aan PS voor te leggen hoe we daarop gaan anticiperen. Daar willen we hem dan in wijzigen. We sturen hem zo rond. Dat is eigenlijk wat u zegt, we gaan gewoon kijken als Schoof met een voorstel komt, dan gaan we als Brabant kijken hoe we daarop anticiperen. Dat willen we bij het eerste bolletje zetten, in plaats van wat er nu staat.

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Dan zou ik zeggen, of en hoe we erop anticiperen. Maar dat we dan sowieso met een voorstel komen, dat vind ik goed. Dat betekent dat u het daar ook met zijn allen over kunt hebben. Dus ik zie uw aangepaste voorstellen graag tegemoet voor de motie. JA21 heeft in motie 21 gevraagd naar een vermindering van steun voor de BMF. En gezien de aard van deze motie geef ik die oordeel Staten.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter, ik wil graag iets over de orde zeggen. We bespreken vandaag de BOS 2.0. En om nu hier te gaan spreken over vermindering van gesubsidieerde instellingen vind ik niet gepast. We kunnen het ook over de hoogte van de grondwaterheffing hebben, we kunnen het ook over de motorrijtuigenbelasting hebben. Voorzitter, ik dacht dat we ons toch enigszins aan de orde moesten houden.

De **voorzitter**: U heeft misschien een reactie van de griffie gezien, die heeft u gekregen. Er is een koppeling tussen de inspraak, deze motie en het onderwerp, dus het advies is om het door te laten gaan. U mag een punt van orde inbrengen, gaat u gang.

De heer **Heijmans** (SP): Er is een spreker geweest van de BMF, maar er is ook een woordvoerder geweest die het over grondwater heeft gehad. Ziet u daar een haakje in om het over de grondwaterheffing te gaan hebben? Het is toch heel vreemd als er hier een persoon spreekt, dat je vervolgens op grond van het inspreken van een persoon zijn subsidie of zijn inkomen ter discussie kunt gaan stellen? Waar zijn we dan in hemelsnaam mee bezig?

De **voorzitter**: U wilt de toegang van deze motie in stemming brengen, begrijp ik? Oké, dan gaan we daarover stemmen.

De heer **Rutjens** (JA21): Voorzitter, ik ben de indiener van de motie, in ieder geval de hoofdindieners van de motie. Natuurlijk kun je over alles stemmen hier in deze Staten, maar het zou toch wel heel erg vreemd zijn, als we net een heel debat hebben gehad over wat er wel en niet op de agenda van de Provinciale Staten komt en dat er nu serieus een voorstel komt dat de motie, die ook door de griffie is beoordeeld als zijnde aan de orde omdat de BMF hierover spreekt en cetera, nu wordt weggestemd. Dat we het daar niet over kunnen hebben. Ik begrijp best wel waar het punt vandaan komt, maar ik hoop toch echt dat meneer Heijmans van de SP hier niet mee doorgaat, want dat zet de verhoudingen toch echt wel op scherp.

De **voorzitter**: Ik ga niet een heel debat over dit onderwerp toestaan. Ik verklaar de motie niet buiten de orde, maar het is de heer Heijmans zijn goed recht om een punt van orde te maken. Dat is in het verleden ook weleens gebeurd met andere onderwerpen. En over een punt van orde wordt onverwijld gestemd. De heer Heijmans zegt, dit is iets wat buiten de orde geplaatst zou moeten worden. Dat is zijn goed recht als Statenlid om dit voorstel hier te doen. En daar wordt onverwijld over gestemd. Het voorstel van de heer Heijmans is om het buiten de orde te plaatsen.

De heer **Van Hattem** (PVV): Als mede-indiener wil ik er ook nog op reageren. Het gaat er niet alleen om dat er een spreker is, maar er ligt ook een koppeling met het feit dat er handhavingsverzoeken kunnen komen door milieuorganisaties, waar de BMF ook onderdeel van uitmaakt. Dus in die zin maakt het wel degelijk onderdeel uit van het debat.

De **voorzitter**: Dat debat gaan we nu niet voeren.

De heer **Van Hattem** (PVV): Maar meneer Heijmans zit hier nu een beetje door de zaal te tetteren.

De **voorzitter**: Meneer van Hattem, het is een punt van orde, dus we gaan nu niet een heel debat hierover voeren. Ik schors de vergadering even. Misschien kunnen de heren Heijmans, Van Hattem en Rutjens even deze kant op komen.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, ik verzoek u weer plaats te nemen. De heer Heijmans heeft een punt van orde gemaakt. We gaan stemmen over het punt van orde. De heer Heijmans heeft aangegeven dat deze motie met nummer 21 buiten de orde verklaard zou moeten worden. De indieners hebben uiteraard aangegeven dat zij vinden dat dat niet het geval is. Het advies vanuit deze kant is ook dat het binnen de orde past, omdat er een haakje in zit. Maar het is aan uw Staten om daar uiteindelijk een oordeel over te vellen. Dus als u voor het punt van orde bent van de heer Heijmans, dan stemt u voor. Dan verdwijnt deze

motie. Als u tegen dit punt van orde bent, dan stemt u tegen. Is dat voldoende helder? Dan is de stemming nu geopend. De stemming is gesloten. Voor 17, tegen 33 en daarmee is hij aan de orde.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Deckers, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Koopman, Van de Langenberg, Van der Linden, Ludwig, Van Miltenburg, Philippart, Putman, Schellekens, Spapens, Stoot, Van Wijk.

Tegen hebben gestemd de leden: Brouwers, Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Van Hattem, Havermans, De Heer, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Kuiper, Leeger, Lepolder, Meuwissen, Meylink, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Van der Pluijm, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

De heer **Deckers** (PvdA): Voorzitter, mag ik een stemverklaring geven?

De **voorzitter**: Gaat uw gang.

De heer **Deckers** (PvdA): We hebben tegen dit ordevoorstel gestemd, omdat wij principieel vinden dat er maar een iemand is in deze zaal, die gaat over wat binnen en buiten de orde is. Dat is de voorzitter van PS. Dat is de commissaris en niet wij als Statenleden.

De **voorzitter**: Andere stemverklaringen? Volt.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Wij sluiten ons daarbij aan. Ik wil daarbij wel gezegd hebben dat het een grijs gebied is waar de partijen zich langzamerhand in begeven. Want ik wil ten koste van alles voorkomen dat mensen die hier komen inspreken dat niet meer kunnen doen, omdat partijen die zeggen dat zij democratische waarde hebben, dat hier op een of andere manier meteen aanpakken.

De **voorzitter**: En daarom heeft u voor of tegen gestemd? Dat moet u nog even aangeven, want de stemverklaring gaat over of u voor of tegen heeft gestemd. En we gaan hier geen discussie voeren via de stemverklaring, dus vandaar dat ik u dat vraag. De stemverklaring van de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Ik heb tegen het ordevoorstel gestemd. Daarbij wil ik opmerken dat iedereen hier vrij is om in te komen spreken. Dus ook de BMF en mevrouw Dingemans in het bijzonder zijn van harte welkom. Maar wij kunnen wel ons oordeel als Staten geven over een organisatie die zelf ook procedures voert met provinciaal belastinggeld. Dus vandaar dat ik ook tegen het ordevoorstel ben. Als wij gewoon een Statenvoorstel hadden gehad, hadden we ook gewoon ons recht van amendement kunnen uitoefenen. Wat we nu ook niet hebben. Dan was dit niet aan de orde geweest, gelet op de Provinciewet.

De **voorzitter**: Andere stemverklaringen? Dat is niet het geval. De gedeputeerde gaat verder.

Mevrouw **Dirken** (VVD, GS): Dank u wel. Ik was gebleven bij de vraag van de Partij voor de Dieren. De vraag was, wat GS concreet gaat doen om biologische boeren niet ten onder te laten gaan. Mijn collega Oudenhoven is daar mee bezig vanuit het programma waar hij gedeputeerde voor is. En ik kan me zomaar voorstellen dat hij PS nog gaat informeren over wat de provincie rond dit onderwerp allemaal onderneemt. En dat mag u als toezegging noteren, want hij heeft mij zojuist tijdens de schorsing verteld dat hij u die informatie schriftelijk zal doen toekomen en daarmee aan alle Statenleden. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dat gezegd hebbende, zijn we aan het einde van deze bespreking gekomen. Het is toch gelukt. Dan sluit ik de beraadslagingen hierover. Dan gaan we door naar de bespreking van de beperkte bespreekstukken.

Beperkte bespreekstukken

48/25 Rapport Zuidelijke Rekenkamer 'Drinkwater in gedrang'

De **voorzitter**: Aan de orde is Statenvoorstel 48/24 het rapport van de Zuidelijke Rekenkamer Drinkwater in gedrang. Beste mensen, ik vraag wel stilte in de zaal, want ik kan mezelf bijna niet horen praten. We hebben daarbij een drietal mensen die een maidenspeech houdt. Dat zijn van de VVD Rick van der Pluijm, van de PvdA Fiona Bijl en van de PVV Boy Sluiters. Dus ik verzoek u daar rekening mee te houden en derhalve niet te interrumperen. Ik geef als eerste het woord aan de heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Beste Brabanders, ik kan kort zijn over het Zuidelijke Rekenkamerrapport. Wij danken hen voor de duidelijke uiteenzetting van alle punten voor wat betreft drinkwater en zo goed tot de kern te komen. Wij kunnen de aanbevelingen steunen en willen het graag wat kracht bijzetten door het amendement Uitvoering op oppervlaktewater in te dienen. Wat ons betreft, blijft GS terughoudend om te kiezen voor oppervlaktewater. Wij snappen dat grondwater makkelijk, veilig en goedkoop is, maar de tijd voor makkelijke keuzes is voorbij. We hebben het er daarnet nog over gehad. Ook de spreker van vanmorgen was er duidelijk over. Een van de betere landbouwgebieden van West-Brabant, namelijk Kruisland, hangt nu veel boven het hoofd. Wij snappen de argumentatie van u als college en Brabant Water dat het alleen een borgingsvrije zone betreft. Maar niemand kan met 100 procent zekerheid zeggen dat dat ook zo blijft. U als provincie pleit in het RWP voor verregaande beschermingsregimes op drinkwater beschermingsgebieden. De BBB kan het zich niet permitteren dat de polder van Kruisland hieronder komt te vallen, omdat er dan geen landbouw meer mogelijk is. Nogmaals college, zet in op brak water of zeewater. Dit kan in onze ogen snel gerealiseerd worden, mogelijk nog sneller dan de drie jaar die het in Kruisland nog minimaal gaat duren. Ook hierin vraag ik u, ga met de betrokkenen om tafel en praat met hen en niet over hen. Voorzitter, het college heeft haar handtekening gezet onder het grondwaterconvenant en het rapport Zonder water geen later. Handtekeningen en afspraken hebben volgens ons waarde en daar zal GS wat ons betreft naar moeten handelen. Tijdens de perspectiefnota heb ik de motie Drinkwater-impuls ingediend en aangehouden. Ik wil deze motie intrekken en de nieuwe variant van de motie Drinkwater-impuls indienen samen met 50PLUS. Tot zover.

Amendement A1-2025: Uitvoering op oppervlaktewater

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 31 januari 2025, behandelend het Statenvoorstel 48/24 over Rapport Zuidelijke Rekenkamer Drinkwater in gedrang

Besluiten dat de tekstpassage *"II. Gedeputeerde Staten te verzoeken de aanbevelingen aan hun adres over te nemen en Provinciale Staten vóór 1 maart 2025 te informeren over de planning en voortgang hiervan."*

Wordt vervangen door:

"Gedeputeerde Staten te verzoeken de aanbevelingen aan hun adres over te nemen en Provinciale Staten vóór 1 maart 2025 te informeren over de planning en voortgang hiervan, met dien verstande dat aanbeveling

"A.1 Verhoog in het provinciaal beleid en de uitvoering de aandacht voor voldoende drinkwaterbronnen op de korte en lange termijn. Wees duidelijk en transparant over de urgentie, keuzes en gevolgen van die keuzes m.b.t. het gebruik van grondwater."
wordt gelezen als

"A.1 Verhoog in het provinciaal beleid en de uitvoering de aandacht voor voldoende drinkwaterbronnen uit oppervlaktewater, op de korte en lange termijn. Wees duidelijk en transparant over de urgentie, keuzes en gevolgen van die keuzes m.b.t. het verminderen van het gebruik van grondwater voor drinkwater."

Toelichting:

GS hebben afspraken gemaakt Brabant breed in het grondwater convenant en droogteagenda. Daarbij is afgesproken ons grondwatersysteem niet verder te belasten. Er moeten harde keuzes gemaakt worden en meer drinkwater uit grondwater winnen en/of nieuwe grondwateronttrekkingen voor drinkwater realiseren niet in lijn is met gemaakte afspraken.

BBB Noord-Brabant, Marco Havermans

Motie M22-2025: Drinkwater-impuls

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, ter bespreking van Statenvoorstel 48/24 Rapport Zuidelijke Rekenkamer Drinkwater in gedrang

Constaterende dat:

- De Zuidelijk Rekenkamer (ZRK) duidelijk concludeert dat de doelstellingen die gemaakt zijn niet behaald zijn en ook niet op koers liggen.
- GS onvoldoende actie ondernemen om deze doelstellingen te behalen.
- Er door de andere partners naar de provincie gekeken wordt om de regie te pakken.
- Het (ZRK) rapport stelt dat de grenzen van grondwateronttrekkingen in zicht zijn of zelfs al overschreden zijn.
- In de bestuursovereenkomst 2023-2030 met de provincie is afgesproken dat Brabant Water tot 2030 de alternatieven brak grondwater en zeewater uitwerkt, om daarmee de groei van 30 miljoen m3 drinkwater te kunnen opvangen.
- Brabant Water al haar water uit grondwater wint.
- Provincie Noord-Brabant haar handtekening onder het Grondwater Convenant en Zonder Water Geen Later rapport heeft gezet.
- De provincie reeds Project KRW-impuls Brabant is gestart.
- Na bespreking op 17 januari het college geen duidelijk standpunt neemt voor de toekomst en ook geen duidelijke visie zet op grondwater of oppervlaktewater.

Overwegende dat:

- De Zuidelijke Rekenkamer in haar rapport overduidelijk is.
- GS serieus aan de slag moeten.
- Het college gezien de aanbevelingen van de ZRK kan besluiten, een impuls programma te starten om alle partijen bij elkaar te brengen en de coördinatie naar een oplossing kan pakken.
- Het college dit al eerder heeft gedaan met de KRW-doelen door KRW-impuls Brabant te starten.
- Het Grondwater Convenant en Zonder Water Geen Later rapport als doel hebben niet meer maar minder grondwater te onttrekken.
- Voor bovenstaande indieners een handtekening 'waarde' heeft.
- GS harde keuzes moet maken met een duidelijke lijn naar de toekomst en moet stoppen met pappen en nathouden.

Verzoekt het college:

- Een nieuw Impuls project op te starten voor de acute problemen omtrent drinkwater en zo ook de regie en coördinatie te pakken.
- In dit project de bereiding van drinkwater uit oppervlaktewater als hoofdmoot te zetten.
- Alles in het werk te stellen om procedures zo snel als mogelijk rond te krijgen.
- Duidelijke en harde keuzes te maken en zich daarbij te houden aan gemaakte afspraken in bijvoorbeeld het grondwaterconvenant en de droogteagenda.
- Frequent aan PS te rapporteren hoe bovenstaande zaken ervoor staan.

en gaan over tot de orde van de dag.

BBB Noord-Brabant, Marco Havermans
50PLUS Noord-Brabant, Jan Frans Brouwers

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan de heer Van der Pluijm van de VVD.

De heer **Van der Pluijm** (VVD): Voorzitter, dank u wel. Het voelt wat vreemd om een maidenspeech te geven als je al zoveel met deze Staten gedeeld hebt, zoals spreekbijdrages over vakanties in Spanje, mijn afkeer voor kringverjaardagen, luidkeels Guus Meeuwis' Brabant meezingen met de commissaris op het plein in Den Haag en zelfs shotjes Flügel met de D66-fractie en een enkele PVV'er in Tilburg. En in die twee jaar had ik heel veel tijd om deze speech voor te bereiden, zoveel dat ik eigenlijk zes minuten nodig had. Met wat schrappen wilde ik uw Staten toch meenemen in mijn drijfveren en vertellen over mijn opa

Piet. Hij werd in 1934 in Dinteloord geboren. En ons Brabant en onze levens hadden niet meer verschillend kunnen zijn. Zijn Brabant was een Brabant van wederopbouw na de oorlog. Mijn Brabant kende vrijheid en welvaart. Hij scheerde als jong ventje langs de rand van zijn leven door tuberculose. Voorzitter, ik kom nooit veel verder dan de mannengriep. Hij werkte als tiener zijn rug krom op het land van Steenbergse boeren en ik hield hooguit een zere rug over aan de Python in de Efteling. En hij stond als echte vakbondsman, rood als hij was, aan de oprichting van de lokale PvdA in Steenbergse. Voorzitter, ik kon als Hankenaar in de Bijbelbelt eigenlijk weinig anders zijn dan een echte liberaal. Zijn leven afgezet tegen het mijne maakt heel duidelijk hoeveel beter, welvarender en gezonder ons mooie Brabant nu is. Door opa Piet en vele andere Brabanders die er dag in, dag uit de schouders onder zetten, leven wij nu in de allermooiste provincie van Nederland. Mijn drijfveer, mijn doel en reden om hier te staan, is om Brabant beter door te geven, net zoals mijn opa dat aan mij deed. En ik had graag meegemaakt dat hij mij in uw Staten had kunnen zien, voorzitter, maar hij overleed in 2021 helaas. Hij stemde toen overigens bij de laatste Kamerverkiezingen voor het eerst en het laatst op de echte PvdA, de VVD. Voorzitter, ik ben trots dat ik op vrijdagden over de drempel van dit huis mag stappen, om de Brabanders te vertegenwoordigen. Vandaag over drinkwater. En ik was blij dat het provinciehuis er vanochtend niet uitzag zoals afgelopen week in het Brabants dagblad, als een grote toiletpot. Maar ik zou GS in navolging van de themabijeenkomst wel willen vragen om bij het onderzoek over regenwater in onze provinciale toiletten, ik begreep dat de gedeputeerde daarmee bezig was, breder te kijken naar drinkwaterbesparing in dit huis en bij onze uitvoerende organisaties. Misschien kan zij daar wat over zeggen. Afrondend wil ik zeggen dat het voor de VVD ondenkbaar is dat er geen water meer uit onze Brabantse kranen komt. Daarom wil ik benadrukken dat beide vergunningen voor mijn fractie in de allerhoogste nood niet uitgesloten moeten zijn. Ik wil GS vragen of zij deze opvatting over het vangnet, als je het zo wilt noemen, deelt. Voorzitter, ik dank mijn ouders voor de kansen, mijn geweldige VVD-fractie voor hun vriendschap en gezelligheid en u voor uw geduld. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Gefeliciteerd.

Applaus

De **voorzitter**: U merkt het, als iemand een maidenspeech houdt, ben ik qua tijd een stuk coulanter. Dan weten die andere twee het ook maar vast. Dat geldt niet voor de rest, bijvoorbeeld voor de heer Ludwig. Hij heeft het woord.

De heer **Ludwig** (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Allereerst felicitaties aan de heer Van der Pluijm. We delen de afkeer van kringverjaardagen, maar dat hadden we al gezegd in de themabijeenkomst. Voorzitter, de onderzoeksrapporten van de afgelopen jaren geven allemaal hetzelfde beeld. Het is niet vanzelfsprekend dat er voldoende en schoon water is. Een verandering van het huidige systeem is nodig. De droogtecommissie noemde dat met een mooi woord wederombouw. Vanuit GroenLinks danken wij de Zuidelijke Rekenkamer voor hun onderzoek naar drinkwater in Brabant. Zoals aangegeven in de themabijeenkomst kunnen wij ons vinden in het voorliggende Statenvoorstel. Er zijn daarbij vanuit onze fractie nog drie opmerkingen. De Rekenkamer adviseert om kritisch te kijken naar de voortgangsindicatoren van het water- en bodemprogramma. Dat lijkt ons zeer goed. In het Statenvoorstel wordt dit nu belegd bij de commissie Sturen en Verantwoorden. Dat is prima, maar we geven overwegingen aan de commissie om dit samen met de waterwoordvoerder te doen. Ten tweede zijn er voor de leveringszekerheid van drinkwater een aantal zaken nodig. Minder water gebruiken en ons water beschermen, maar ook inzet op alternatieve drinkwaterbronnen. Nu wordt het Brabantse drinkwater alleen gewonnen vanuit grondwater. Dat is kwetsbaar en daarom niet houdbaar. Heel goed dat Brabant Water inzet op brak water en zeewater. Maar waarom geen oppervlaktewater? GS heeft in haar reactie op het rapport aangegeven dat in 2025 de keuzes beter worden onderbouwd. Dat zien we graag snel tegemoet. Wat ons betreft zijn er daarbij geen taboes. Tot slot, voorzitter, een opmerking bij het landelijk actieprogramma dat recent is gepubliceerd. Wij denken niet dat dit programma ons uit de problemen gaat helpen. Het is dan wel een programma, maar actie ontbreekt totaal. Dank aan de gedeputeerde dat ze PS binnenkort informeert over de gevolgen van het landelijke plan. Want als maatregelen uit Den Haag achterblijven, dan moet er hier nog een tandje bij.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Bijl. Gaat u gang.

Mevrouw **Bijl** (PvdA): Dank, voorzitter. Met uw inleidende woorden dat u enige coulance betracht bij de maidenspeeches, maak ik graag van de gelegenheid gebruik om collega Van der Pluijm te feliciteren met zijn maidenspeech. En ik heb met genoegen gehoord dat u zich heeft laten inspireren door een PvdA'er in de loop van uw leven. Ik kan u zeggen, ook ik heb twee jaar nagedacht over mijn maidenspeech en u heeft mij geïnspireerd. Namelijk met een aantal zinnen uit uw bijdrage bij de oordeelsvormende sessie en die gingen over het goede voorbeeld. U zal zo horen waarom. Voorzitter, ik ga nu naar de inhoud. Water en ik gaan ver terug. Mijn eerste kennismaking was het babybadje. Als kleuter leerde ik zwemmen en als puber ging ik naar het discozwemmen. Maar ik denk bij water ook aan de gracht waar ik de eendjes voerde en waar ik in de winter op schaatste. U ziet, water is niet alleen onderdeel van mijn herinneringen, maar ook van mijn toekomst. Wie hoorde vroeger zijn ouders zeggen, doe de kraan uit tijdens het tandenpoetsen of douchen kan ook korter. Ik zeker. Maar waarom zei mijn moeder dat? Ik kan het haar helaas niet meer vragen. Wat ik wel weet, ik volgde haar voorbeeld. Anno 2025 ben ik mij meer dan ooit bewust van de waarde van water. Gelukkig ben ik niet de enige. Dankzij het Rekenkamerrapport weet iedereen hier dat veilig drinkwater er niet meer onbeperkt en vanzelfsprekend is. We moeten in de Brabantse huishoudens jaarlijks 60 miljoen kuub minder drinkwater gaan verbruiken per jaar. Dat is een stevige ambitie. Toch is er op dit punt geen concreet actieplan. Ik las in de bestuurlijke reactie, een duurzame gedragsverandering vereist dat het gewenste gedrag gestuurd wordt met praktische middelen of regels. Maar hoe dan? Wat gaat de gedeputeerde concreet doen? Voor mij werd waterbesparing eind 2023 pas echt concreet. Dankzij de zogenaamde Home Wizard Energy app en een meetunit op onze watermeter zag ik precies waar ons waterverbruik vandaan kwam. En dat gaf inzichten en maakte besparen makkelijker. Het werd zelfs een sport om het verbruik flink te verlagen. En dat lukte. We gingen terug van ruim 150 kuub per jaar naar 98 kuub in het afgelopen jaar. Voorzitter, ik sluit af met een oproep. Op dit moment ontvangen GS en PS een mail van mij met hoe wij dit hebben aangepakt. Hopelijk inspireert dat u allen en leidt dat tot nieuwe Brabantse voorbeeldverhalen. Want we hebben die gedragsverandering echt nodig. Zodat toekomstige generaties van hun eerste babybadje tot hun laatste kopje thee kunnen genieten van schoon en veilig drinkwater. Dank je wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Gefeliciteerd.

Applaus

De **voorzitter**: Mevrouw Koopman staat inderdaad al klaar. U heeft het woord.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel, voorzitter. Om de mensen die nog moeten komen niet tekort te doen, wil ik graag alle mensen die vandaag hun maidenspeech houden van harte feliciteren. En dan de inhoud. De SP onderschrijft de conclusie van de Zuidelijke Rekenkamer. Niets doen is geen optie, dus het is nodig dat alle betrokken partijen onmiddellijk en effectief handelen. Alleen door de nodige maatregelen te treffen, zorgen we ervoor dat iedere inwoner van Brabant toegang houdt tot schoon en veilig drinkwater. Wat de SP betreft, hoort daar het woordje betaalbaar bij. Immers hoe meer we andere waterbronnen gebruiken die duurder zijn, zoals brak water en zeewater en hoe meer vervuiling door landbouwgif, medicijnresten et cetera in het grondwater terechtkomen, hoe duurder ons drinkwater gaat worden. We hopen dat de gedeputeerde dan ook de kosten van het schoon krijgen van het drinkwater meeneemt in het plan van aanpak. Als de gedeputeerde dat zou kunnen toezeggen, dan zouden we daar heel blij mee zijn. Wij dienen dan ook van harte de motie van D66 mee in, om daar waar mogelijk grijs water te gebruiken. Wat SP betreft hoeven we als PS de aanbeveling van ZRK niet helemaal over te nemen. We herkennen ons bijvoorbeeld niet in de uitspraak dat er niet voldoende informatie gegeven is. Het college kan daar in het plan van aanpak wat meer toelichting op geven. We hebben een uitgebreid dossier Water, volgens mij. We zouden dat plan van het college graag willen afwachten, voordat we besluiten of de commissie Sturen en Verantwoorden of de woordvoerders Water zich over de aanpak zouden moeten buigen. We kijken dus uit naar het plan. Dank u.

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Koopman. Ik ga naar de heer Sluimers. De laatste maidenspeech van vandaag namens de PVV.

De heer **Sluimers** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, water is niet weg te denken in een veilige, mooie en gezellige leefomgeving. Of het nu gaat om zwemmen in het water, schaatsen op bevroren water of als hoofdingrediënt van het meest genuttigde drankje tijdens de carnaval. Als Statenlid is het ontzettend

mooi om een bijdrage te mogen leveren aan goed en schoon drinkwater voor al onze Brabanders. Ons heerlijke Brabantse water komt zelfs uit de kraan van onze Zeeuwse burens. Wie weet zullen zij uiteindelijk ook allemaal carnaval vieren. Mijn vrouw in ieder geval wel. De Zuidelijke Rekenkamer heeft ons het rapport Drinkwater in gedrang geleverd, met een aantal aanbevelingen aan zowel PS als GS. De PVV ziet ook de noodzaak van voldoende goed en schoon drinkwater. In het Statenvoorstel dat nu voor ons ligt, wordt gevraagd om de aanbevelingen uit dit rapport over te nemen. Hier kunnen wij als PVV dan ook mee instemmen. Tijdens de themabijeenkomst heeft de stichting antidrinkwaterwinning Kruisland ons meegenomen in hun zorgen over de winning nabij de dorpskern Kruisland. Als PVV danken wij de stichting dan ook voor het delen van hun inzichten. Ook lazen wij in het ZRK-rapport dat het omgevingsproces in Kruisland complex is. Wij hopen dan ook bij elke stap van dit complexe dossier betrokken te blijven. Het open polderlandschap in Brabant is op vele plaatsen al vernietigd door vele windturbines. Laten we bij de bodem van Brabant niet dezelfde fout maken en per geval kritisch blijven kijken naar de soms onomkeerbare gevolgen die een drinkwaterwinning kan veroorzaken voor de leefomgeving en bodem. Het is goed om te horen dat de meeste partijen tijdens de themabijeenkomst openstaan voor wat betreft oppervlaktewater en wat we daarmee zouden kunnen doen. Dit zou ons in Brabant minder afhankelijk kunnen maken van schaars dieptegroundwater. In Limburg gebruiken ze al jaren oppervlaktewater voor drinkwater. En wie weet hoeven wij in Brabant daardoor niet opnieuw het wiel uit te vinden. En beste Brabanders, maak je geen zorgen. Na de omschakeling van grondwater naar oppervlaktewater zijn ze in Limburg ook gewoon bier blijven drinken.

De **voorzitter**: Dank u wel. Van harte gefeliciteerd.

Applaus

De **voorzitter**: Mevrouw Schellekens heeft het woord.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Dank u wel. Proficiat voor de collega's die hun maidenspeech hebben gedaan op dit belangrijke thema. Deze sessie onderschrijft de urgentie van het op peil houden van de drinkwatervoorziening, dat het rapport Drinkwater in gedrang van de Zuidelijke Rekenkamer extra onderstreept. Het is een verontrustende ontwikkeling dat in de nabije toekomst voldoende drinkwater onzeker kan worden. En dat bedreigt ook de gezondheid van Brabanders. Gelukkig pakt GS al door, zoals al geschetst is in de Statenmededeling Drinkwatervoorziening in Noord-Brabant. We zien ook graag de uitwerking van de adviezen uit het ZRK-rapport tegemoet. Het blijft goed om kritisch te kijken naar welke informatie we als Provinciale Staten nodig hebben om het drinkwaterdossier goed te volgen, te controleren en eventueel bij te sturen. Dus ik vond ook de oproep om dat samen met woordvoerders Water te doen een goed voorstel. Drinkwater besparen is zeer urgent en daar moet Brabant dan ook mee aan de slag. Door benutten van grijs water en hemelwater voor bijvoorbeeld het spoelen van toiletten, tuinen sproeien en de was doen. Intensiver de lobby om de landelijke wet- en regelgeving aan te passen om de drinkwaterbesparing en andere vormen ook mogelijk te maken. En onderzoek dan ook hoe de Nederlandse en Vlaamse kennis kan worden gedeeld, want het is ook niet nieuw. Stimuleer de toepassing van deze kennis bij de Brabantse nieuwbouw- en renovatieprojecten, vooral ook om aan te jagen dat we dingen ook echt gaan doen. Bouwbedrijf Heijmans geeft bijvoorbeeld aan dat drinkwaterbesparing echt wel kan in de bouw, maar dat het wel nodig is om daar de mogelijkheden voor te scheppen. Zij hebben afspraken nodig over het standaardiseren van systemen, alsook het wegnemen van belemmerende regels. Het kan. D66 vindt dan ook dat Brabant dat moet laten gebeuren.

De **voorzitter**: U bent aan de afronding bezig, neem ik aan?

Mevrouw **Schellekens** (D66): Ja, ik ben bij de laatste zin. D66 dient daarom samen met SP, GroenLinks, PvdA, Volt, ChristenUnie-SGP en 50PLUS de motie in Drinkwater besparing door toepassing van grijs water en hemelwater in gebouwen. Graag vernemen wij het advies van GS over deze motie. Dank u wel.

Motie M23-2025: Drinkwater besparen door toepassen van grijs water en hemelwater in gebouwen
Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, ter bespreking van Statenvoorstel 48/24 Rapport Zuidelijke Rekenkamer Drinkwater in gedrang

Constaterende dat:

- Het rapport Drinkwater in gedrang duidelijk maakt dat de situatie rond drinkwater in Noord-Brabant zodanig urgent is, dat de leveringszekerheid op zowel korte als lange termijn in het geding kan komen;
- Het rapport Zonder water, geen later van de adviescommissie Droogte uit 2022 een samenleving schetst waarin de onbeperkte toegang tot zoet water niet langer is gegarandeerd;
- In de Droogteagenda is afgesproken om de groeiende vraag naar drinkwater op te vangen met aanvullende bronnen en waterbesparing;
- Het nodig is om alle mogelijke paden verkennen om drinkwater te besparen bijvoorbeeld door het nemen van maatregelen bij de nieuwbouw en renovatie van woningen om hemelwater en grijswater te kunnen toepassen voor onder meer het doorspoelen van toiletten;
- Marktpartijen zoals het Brabantse bouwbedrijf Heijmans al dergelijke drinkwater besparende maatregelen treffen in (pilot)projecten.

Overwegende dat:

- Het voor alle Brabanders van belang is dat er voldoende drinkwater beschikbaar blijft zonder dat dit gevolgen heeft voor natuur en landbouw want zonder water is er geen later;
- Het mogelijk is om grijs water en hemelwater in te zetten voor toiletspoelen, wassen en sproeien waar nu nog waardevol drinkwater voor wordt ingezet.
- De Brabantse innovatiekracht benut kan worden om vernieuwende technieken voor waterbesparing mogelijk te maken en deze in de nabije toekomst naar de markt te brengen;
- In het kader van het Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing de mogelijkheid wordt verkend naar een verplichting in het Besluit bouwwerken leefomgeving tot het aanbrengen van drinkwater besparende maatregelen bij de bouw en naar aanpassing van het Drinkwaterbesluit ten aanzien van de definitie van huishoudwater;
- Bedrijven aangeven behoefte te hebben aan uniforme regelgeving om tot standaardisatie van waterbesparende toepassingen en daarmee kostenbesparingen te komen;
- Het huidige kabinet niet genegen lijkt te zijn om nieuwe bouwvoorschriften voor drinkwater besparende maatregelen voor te stellen.

Verzoekt het college van Gedeputeerde Staten:

- Samen met het IPO en andere landelijke partners de lobby te intensiveren voor aanpassing van de landelijke wet- en regelgeving zodat grijs water en hemelwater mag worden toegepast om drinkwater te besparen in gebouwen.
- Te onderzoeken hoe kennis kan worden gedeeld binnen Nederland en Vlaanderen rondom drinkwaterbesparing in gebouwen met relevante Brabantse publieke- en private partijen, zoals bouwbedrijven, woningcorporaties, innovatieve (water)technologische bedrijven, drinkwaterbedrijven en gemeenten.
- Te stimuleren dat deze kennis kan worden benut bij Brabantse nieuwbouw- en renovatieprojecten van enige omvang.

en gaan over tot de orde van de dag.

D66 Noord-Brabant, Dianne Schellekens
 SP, Irma Koopman
 GroenLinks, Tom Ludwig
 PvdA, Fiona Bijl
 Volt, Inge Vossen
 Partij voor de Dieren, Ellen Putman
 50PLUS, Jan Frans Brouwers
 ChristenUnie-SGP, Anne Schipper

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel. Voorzitter, gezond drinkwater is van levensbelang voor ons allen. Als fractie zijn we bijgepraat door Brabant Water. Zij gaven aan dat drinkwatertekort niet komt door droogte of beregening. In Brabant dreigt een drinkwatertekort, met name in West-Brabant. Indien er nieuwe bedrijven zich willen gaan vestigen, kunnen zij niet garanderen dat ze aangesloten worden voor hun drinkwatervoorziening. Zij vroegen om gedogen, eventueel oprekken van de watervergunning. Oplossingen zoals brak water en zeewater tot drinkwater maken, zijn trajecten van de lange adem. Echter als CDA stimuleren we dit graag. In West-Brabant, Kruisland, werkt Brabant Water en de provincie aan een nieuwe vergunning voor grondwateronttrekking. De uitdaging hierbij is het in beeld brengen, compenseren en mitigeren van effecten op landbouw en natuur. Als CDA vinden we het van wezenlijk belang dat dit goed gebeurt, evenals de samenwerking met gemeenten wat betreft ruimtelijke inpassing en het borgen van goede waterkwaliteit. Er wordt een vergunning aangevraagd voor 3,5 miljoen kuub water. Er zijn grote zorgen in dit gebied hierover. Onze vraag blijft, is deze vergunning voor de toekomst voldoende? Of bestaat de kans dat deze vergunning opgerekt gaat worden? Graag vragen we om een toezegging van de gedeputeerde dat de vergunning niet opgerekt gaat worden. Zou de gedeputeerde dit kunnen toezeggen? De drinkwatervoorziening wilt u op een laaggelegen gebied met een veenlaag gaan realiseren. Wat zijn de consequenties hierbij voor de schade aan woningen en omringende gebouwen wat betreft verzakkingen? Als CDA willen we dat er een nulmeting plaatsvindt voor wat betreft de stand van zaken van de staat van alle omringende gebouwen. Kunt u toezeggen dat u een nulmeting uitvoert op alle omringende gebouwen? Dus niet op de grondhoogtes, maar op de gebouwen. Dit om Groningse toestanden te voorkomen. Indien u dit niet kunt toezeggen, dan zullen wij twee moties indienen. Ze zijn al ingediend, omdat het een beperkt bespreekstuk is. Mochten we de toezeggingen ontvangen, dan trekken wij de moties weer in. Dank u wel.

Motie M23-2025: Nulmeting omringende gebouwen

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, ter bespreking van Statenvoorstel 48/24 Rapport Zuidelijke Rekenkamer Drinkwater in gedrang

Overwegende dat:

- De grondwateronttrekking in Kruisland gesitueerd is op een laaggelegen gebied met een veenlaag
- Bij verdroging van een veenlaag de grond kan verzakken

Constaterende dat:

- Er gebouwen in de omgeving van de grondwateronttrekking staan
- We in Brabant geen Groningse toestanden willen met verzakte woningen
- Een nulmeting van een gebied vaak de grondlagen betreft en niet de toestand van de bebouwing

Dragen Gedeputeerde Staten op:

- Een nulmeting te doen van alle omringende gebouwen alvorens er grondwater onttrokken gaat worden
- Deze nulmeting te rapporteren aan PS

en gaan over tot de orde van de dag.

CDA Noord-Brabant, Tanja van de Ven

Motie M25-2025: Niet meer dan 3,5 miljoen kubieke meter

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, ter bespreking van Statenvoorstel 48/24 Rapport Zuidelijke Rekenkamer Drinkwater in gedrang

Overwegende dat:

- Men is voornemens om een vergunning aan te vragen voor 3,5 miljoen m³ grondwater op te gaan pompen
- In het grondwaterconvenant 2021-2027 een groot aantal partijen zijn overeengekomen dat er minder grondwater gebruikt gaat worden (punt 2 onder strekking convenant)

Constaterende dat:

- Er meerder malen door Stichting Antidrinkwaterwinning Kruisland al meerder keren aan gedeputeerde

is gevraagd of er een harde garantie afgegeven kan worden dat er het nooit meer dan 3,5 miljoen m³ water opgepompt gaat worden.

- De stichting deze garantie niet krijgt

Dragen Gedeputeerde Staten op:

- De garantie af te geven dat er niet meer dan 3.5 miljoen m³ water opgepompt gaat worden in Kruisland en gaan over tot de orde van de dag.

CDA Noord-Brabant, Tanja van de Ven

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Sheikkariem heeft het woord.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Het rapport van de Zuidelijke Rekenkamer is waardevol en Lokaal Brabant vindt de timing dan ook prima. Watermanagement is van groot belang en wij zijn als Nederland historisch gezien ook altijd koploper geweest en behoren nog steeds tot de top 10 van de wereld als het gaat over schoon drinkwater. Het is tijd om ervoor te waken dat we geen slachtoffer worden van ons eigen succes. We worden geconfronteerd met vele uitdagingen die met water te maken hebben. Waterkwaliteit, waterbeschikbaarheid en waterveiligheid. Het rapport van de Zuidelijke Rekenkamer geeft heel veel tips en geeft aan op welke zaken verbeteringen aangebracht kunnen worden. Ik denk dat het ook wel noodzakelijk is om een aantal punten die ze aanstippen gewoon echt over te nemen. Wij zijn in Brabant en in Nederland gewend aan schoon water en vinden het normaal. Echter, voorzitter, wereldwijd zijn er meer dan 4 miljard mensen die geen schoon water hebben. En wat mij persoonlijk raakt, is dat iedere 90 seconden een kind in de wereld sterft door het drinken van verontreinigd water. Laten we ons realiseren dat we bevoorrecht zijn en dat een goed werkend watersysteem bijdraagt aan brede welvaart. En we zijn blij dat het college blijk geeft om zich verder in te spannen om hiermee aan de slag te gaan. Wij wensen de gedeputeerde veel succes en realiseren ons dat u alle hulp kunt gebruiken, om het besef over zuinig watergebruik verder te vergroten. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Uiteraard ook felicitaties aan alle collega's die hun maidenspeech hebben gehouden. Vooral ook de complimenten dat de drie mensen deze belangrijke bespreking over drinkwater hebben gekozen om hun maidenspeech te houden. Dat geeft in ieder geval het belang aan. De oorspronkelijke Brabantse steden zijn allemaal ontstaan aan het water, ofwel direct eraan, zoals Bergen op Zoom, ofwel iets verder landinwaarts op de grens tussen klei en zand, zoals Breda of mijn geliefde 's-Hertogenbosch. Brabant heeft de Maas, vennen, kanalen, de Biesbosch en heel veel regen. En als je dan een drinkwatertekort hebt, moet je je afvragen, doet de overheid dan iets verkeerd? Is er iets verkeerd gepland of is er iets verkeerd gedaan? Er zijn natuurlijk wel steeds meer mensen, die ook steeds meer water en steeds meer drinkwater nodig hebben. Dat was te voorspellen. Laten we kijken naar het rapport van de Zuidelijke Rekenkamer. Wat is er aan de hand? Zij zeggen dat de situatie urgent is, dat er toenemende spanningen en tegenstrijdigheden tussen belangen zijn, dat de provincie zich weliswaar bewust is van de noodzaak, maar het nog niet helemaal door vertaalt naar concrete maatregelen en dat de informatievoorziening aan PS over specifiek drinkwater onvoldoende duidelijk en scherp was. Wat is er dan nu nodig? De informatievoorziening lijkt in ieder geval heel erg op orde te komen. Wij bespreken nu specifiek drinkwater. Niet als onderdeel van water, maar we hebben het over drinkwater. Graag geef ik ook complimenten aan Gedeputeerde Staten over hoe ze deze problematiek aanpakken. Hebben we nu genoeg drinkwater? In principe hebben we op dit moment eigenlijk genoeg drinkwater uit grondwater. Alleen we moeten het mogen oppompen. Als we naar de toekomst kijken, dan moeten we natuurlijk kijken naar alternatieven. Sommige partijen pleiten ervoor om nu zo snel mogelijk om te schakelen naar bijvoorbeeld oppervlaktewater. Dat moeten we niet doen. Laten we kijken naar alternatieven, laten we inderdaad kijken naar besparingen, maar op dit moment hebben we voldoende grondwater en we moeten zorgen dat er goed waterbeheer is, om dat grondwater op peil te houden. In de aanbevelingen van de Rekenkamer staat ook dat het provinciebestuur keuzes zou moeten maken tussen die belangen en nog geen voorkeursvolgorde heeft aangegeven. Daar zijn wij voor als Provinciale Staten. Daarom dienen wij graag een motie in dat als drinkwater in het gedrang is, dat drinkwater zou moeten voordringen. Ik leg de

motie uit. Het gaat erover dat als wij bepalen waar wij ons grondwater voor gebruiken, dan heeft te allen tijde drinkwater voor burgers voorrang. Ik hoop dat u het met ons eens bent. Dank u wel.

Motie M26-2025: Drinkwater moet voordringen

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 31 januari 2025, ter bespreking van Statenvoorstel 48/24 Rapport Zuidelijke Rekenkamer Drinkwater in gedrang

Constaterende dat:

- De Zuidelijke Rekenkamer (ZRK) onder meer vaststelt dat "De provincie toont zich bewust van de noodzaak tot een omslag, maar de doorvertaling naar concrete maatregelen en/of de uitvoering daarvan blijft achter, waardoor provinciale doelen niet worden gerealiseerd."
- ZRK als eerste aanbeveling geeft "Verhoog in het provinciaal beleid en de uitvoering de aandacht voor voldoende drinkwaterbronnen op de korte en lange termijn. Wees duidelijk en transparant over de urgentie, keuzes en gevolgen van die keuzes m.b.t. het gebruik van grondwater."

Overwegende dat:

- Het provinciebestuur steeds keuzes moet maken tussen belangen, nog geen voorkeursvolgorde heeft aangegeven en zowel ZRK als provincie spreken van een mogelijk "duivels dilemma"
- Wij als Provinciale Staten duidelijkheid kunnen verschaffen aan zowel overheid als burgers voor wat betreft onze voorkeur volgorde bij het maken van dergelijke keuzes

Roepen het college op:

Bij haar plannen, besluiten en uitvoering van die besluiten betreffende ons grondwater steevast prioriteit te geven aan de drinkwatervoorziening voor Brabantse burgers

en gaan over tot de orde van de dag.

JA21, Willem Rutjens

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Putman.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, ook vanuit de Partij voor de Dieren felicitaties voor de collega's die hun maidenspeech hebben gehouden en een felicitatie aan de Zuidelijke Rekenkamer voor dit uitstekende rapport Drinkwater in gedrang. Voorzitter, het gevoel van urgentie is er, dat mag duidelijk zijn. Naast de aanbevelingen en de oproep om duidelijk en transparant te zijn, is het ook van belang om eerlijk te zijn over de keuzes. Keuzes die wij nu al maken. De Partij voor de Dieren ziet parallellen met het stikstofdebat van zojuist. Wij hopen niet over een aantal jaren in eenzelfde debat met elkaar te belanden over drinkwater. Gaan wij in de strijd om het drinkwater de natuur voldoende beschermen? Gaan wij ook hier in het achterhoofd houden dat niet alles kan? Als je aan de ene kant bespaart en aan de andere kant de vraag stijgt naar water vanuit de groeiende bevolking moet je dus nog meer besparen. En over besparen gesproken, durven we daarin harde keuzes te maken? Of laten we het ook hier uitmonden op juridische procedures? Juridische procedures die al gevoerd worden overigens. Gaan wij het volledige verhaal vertellen? Ik zal u vertellen wat het volledige verhaal is. Het volledige verhaal is dat je om een liter koemelk te produceren 1000 liter water nodig hebt. Het volledige verhaal is dat een kilo vlees 15.000 liter water kost. Een liter bier kost vandaag de dag nog maar zeven liter. Nu wil ik hier niet de oproep doen om massaal aan het bier te gaan, al komt dat met de aankomende periode wellicht vanzelf wel goed. Het beste is natuurlijk drinkwater uit de kraan. De gemiddelde Nederlander gebruikt 128 liter water per dag om te douchen, het toilet door te spoelen en de wasmachine te gebruiken. Mevrouw Bijl gelukkig al minder. Dat is veel en het is goed om daarop te besparen. Maar de echte besparing zit hem in het gebruik van je mes en je vork. Dat is het volledige verhaal wat de Partij voor de Dieren betreft. Ook met betrekking tot deze problematiek is het houden van minder landbouwdieren een belangrijke oplossing. En voorts ben ik van mening dat er een einde moet komen aan de bio-industrie.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. Ook wij feliciteren de insprekers met hun maidenspeech. Het grappige is, mevrouw Bijl had het over herinneringen en dat is ook waar ik mee wilde starten. Een van de duidelijkste herinneringen die ik heb, is dat mijn ouders ons meenamen op vakantie naar het buitenland. En ik was eigenlijk altijd heel verwonderd dat ik daar geen water uit de kraan mocht drinken. Daar zou te veel chloor in zitten en je zou er ziek van kunnen worden. Wij hebben ook vaak het idee hier dat water altijd beschikbaar is. Maar de realiteit is dat de watervoorraad onder druk staat. Het rapport van de Zuidelijke Rekenkamer waarschuwt dat leveringszekerheid zowel op korte als op lange termijn in gevaar kan komen. Het is belangrijk om in te zien dat we niet eindeloos kunnen blijven vertrouwen op onbegrensde watervoorzieningen. In België worden al belangrijke stappen gezet om zuiniger om te gaan met drinkwater. Daar wordt met innovatieve oplossingen en bewuster gebruik van water een groot verschil gemaakt. En dit toont aan dat het mogelijk is, om het watergebruik te verminderen zonder concessies te doen aan kwaliteit van leven. En als Volt Brabant zien we graag dat onze provincie deze voorbeelden ter harte neemt. We dienen dan ook graag de motie van D66 mede in. Naast de politiek roepen we ook onze Brabanders op om zuiniger om te gaan met iedere druppel water. Laten we samen voorkomen dat water uit de kraan een herinnering wordt. Dank u, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Ik heb even iets vooraf, alvorens ik naar de inhoud ga. 50PLUS is heel vrolijk vandaag. Zoals Herman van Veen zegt, zo vrolijk. Dan denkt u, waar heeft die Brouwers het nu over? Maar ik wil u heel even meenemen.

De **voorzitter**: Kort, dat hebben we afgesproken. Ik zal u ruimte geven, maar geen verhaal van vijf minuten.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Het is veel korter. Via de koffiecorner kunt u een trap naar beneden nemen en dan kunt u zo naar de parkeerplaatsen toe. Aan het einde van die trap ontbrak een stuk leuning. Ik weet niet of u dat ooit gemerkt heeft, maar als we hier ouderen op bezoek hadden, dan durfden zij het laatste stukje van die trap niet meer af. Complimenten dat het allemaal is opgelost. Ik denk dat ik de griffie moet danken, of de Staten. Het is allemaal opgelost, dus u kunt nu veilig de trap af en de trap op. Dat wilde ik heel even kwijt aan het begin. Dan de inhoud. Voorzitter, uit de rapporten van de Zuidelijke Rekenkamer blijkt dat de drinkwatervoorziening in Brabant een acuut probleem kent. Maar volgens het college hoeven we ons daar geen zorgen over te maken. Er zal drinkwater zijn. Er staat niet bij hoe, of dat voldoende is, maar het staat in de wet en dat zou voldoende moeten zijn. En omdat iedereen zich keurig aan de wet houdt, is dat natuurlijk ook zo. Voorzitter, tijdens de themavergadering hebben we coalitiepartijen horen zeggen dat we als PS in de loop van de tijd via allerlei stukken uit en te na zijn geïnformeerd over de drinkwatervoorraden. En dat het verwijt van de Zuidelijke Rekenkamer, dat PS niet voldoende was geïnformeerd, daarom ongegrond was. En dat is raar. Dan nog het onderdeel kosten. Wie gaat dat betalen? Een ding is zeker, voorzitter, dat gaat zoete, lieve Gerritje niet doen. Krijgt de Brabander de rekening gepresenteerd? En blijven de bedrijven ons beste, heerlijkste en helderste water nagenoeg gratis oppompen? Is dat waar de Brabant rekening mee moet gaan houden? Ik heb drie vragen nog en een korte conclusie. Wat zijn de belangrijkste oorzaken van de trage uitvoering van maatregelen, die doelen moeten borgen? Welke concrete acties worden ondernomen, om die uitvoering te versnellen en gestelde doelen alsnog te halen? Welke stappen onderneemt de provincie om de tegenstrijdigheden in wetgeving en beleid op te lossen en hoe wordt ervoor gezorgd dat de zorgplicht voor drinkwater niet ten onder gaat aan andere belangen? Hoe gaan we als provincie borgen dat onze inwoners een eerlijke en lage prijs blijven betalen voor onze eerste primaire behoefte, ons drinkwater?

De **voorzitter**: Wilt u afronden?

De heer **Brouwers** (50PLUS): Hoe gaan we als provincie borgen dat bedrijven een eerlijke prijs per hectoliter betalen? Dat was mijn eerste termijn, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het was ook uw laatste. De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, ik doe het even vanaf mijn plek als u het goed vindt. Ik wil allereerst de collega's feliciteren die de maidenspeech hebben gedaan. Ten tweede ga ik de spreektijd van de heer Brouwers goedmaken. Ik hou mijn inbreng hierbij. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De gedeputeerde heeft het woord.

Mevrouw **Boelema** (D66, GS): Dank u wel, voorzitter. Allereerst hartelijk dank voor ieders inbreng. Ik merkte ook in de oordeelsvormende bijeenkomst dat het drinkwaterdossier een van de krachtigste dossiers is, die iedere Brabander ook aangaat. Dat merk je ook in de bijdrages en ook in het meedenken van jullie als fracties. Er zijn nog een paar vragen gesteld. Een aantal vragen van 50PLUS worden nog schriftelijk afgedaan. Ik had al gevraagd of ik alles beantwoord had. Dat was zo. Maar uiteraard als er meer vragen zijn, dan nemen we die natuurlijk serieus en gaan we daar nog schriftelijk op in. Dan zijn er een aantal opmerkingen gemaakt over de winning in Kruisland. Daar is ook over ingesproken, vanmorgen wederom. En uiteraard zijn wij in gesprek. Ik heb ook complimenten gehoord van de insprekers. We zijn het niet met elkaar eens, dat zei de inspreker ook tijdens de oordeelsvormende bijeenkomst, maar het is niet zo dat we niet met elkaar in gesprek zijn. Ik ben daar een keer geweest, zij zijn hier een keer geweest en we hebben heel uitgebreid gewisseld. Dus dat wilde ik toch nog maar even memoreren. En daar komt bij dat het gesprek niet ten einde is. Ook deze week zijn er weer gesprekken geweest tussen de stichting en tussen Brabant Water en de provincie, om te kijken hoe we aan de zorgen tegemoet kunnen komen, met respect voor elkaars standpunt. CDA vraagt om een concrete garantie. In het systeem is het als volgt, wij kijken natuurlijk naar die leveringszekerheid, daarbij kijken we naar Evides en Brabant Water. Kunnen zij daaraan voldoen? En daar worden wij door de Inspectie voor de Leefomgeving weer op getoetst en Brabant Water en Evides ook. Dus het is aan Brabant Water om uiteindelijk een vergunning aan te vragen bij de provincie. En het is aan ons om te wegen of wij die afgeven vanuit ons bevoegd gezag. Dat zijn de verhoudingen. Dus als Brabant Water met ons zou constateren dat een winning van maximaal 3,5 miljoen kuub grondwater in Kruisland voldoende zou zijn, om op termijn met alle andere bindingen die nog op stapel staan, dus de pilot brak water en zeewater, dan zou dat de maximale vergunning zijn die aangevraagd wordt. Dat is nu in onderzoek. Daardoor is uw motie een beetje prematuur, even los van de volgorde. Maar ik snap precies waar u op doelt. Ik hoor de BBB ook iets zeggen over wat dat dan voor gevoel geeft. In het addendum RWP gaat het met name over waarom we bij deze winning zijn uitgekomen. Dat is omdat het om peil gestuurd gebied gaat, gedeeltelijk in een klei-ondergrond en dat is niet voor niets. Juist vanuit de droogteagenda willen we ook proberen het aantal winningen te beperken dan wel af te bouwen, waar het gaat over kwetsbare gebieden. En deze winning heeft maar een heel beperkt effect op Natura 2000-gebied de Brabantse Wal. Hier komen het onderwerp hydrologie en het vorige onderwerp natuurlijk samen. Ik heb u ook toegezegd in de oordeelsvormende bijeenkomst dat ik op al die overwegingen terugkom, zodat u kunt volgen welke route wij gemaakt hebben tot nu toe. Vergeef me als we 1 maart daarbij niet halen. We behandelen dit nu 31 januari, misschien wordt het 1 april. En daarin neem ik mee hoe we bij Kruisland zijn gekomen, wat daar allemaal aan vooraf is gegaan, waarom die overwegingen zijn gemaakt, om daar over te willen gaan tot de nieuwe winning. En ik neem u ook mee in alle overwegingen die gevolgd zijn bij de vraag waarom er door Brabant Water is ingezet op brak water en op zeewater en niet op oppervlaktewater. Wat is daar de overweging van? En daarmee denk ik dat ik ook voldoe aan een aantal andere vragen die u heeft gesteld, namelijk waarom er vooralsnog niet op oppervlaktewater ingezet wordt. Dus daar kom ik bij u op terug. Die toezegging had u al en die heeft u nu nog steeds. Nog een ding over Kruisland. Het CDA had een motie over die nulmeting. Ook daarvoor geldt dat Brabant Water hier degene is die de nulmeting moet verzorgen. Dat gaan zij ook doen met dronebeelden. Dat is ook toegezegd, maar het is natuurlijk niet de provincie die dat uitvoert. Dat is Brabant Water als drinkwaterbedrijf. Dan kom ik op een amendement van de BBB. Eigenlijk gaat u er zelf over, het is uw Statenvoorstel. Maar ik denk toch dat het herschrijven van een aanbeveling van een ander, wat u zou willen overnemen, dat dat niet de orde zou moeten zijn. Het is de aanbeveling van de Rekenkamer en het is aan u of u die wel of niet overneemt en mij de opdracht geeft om daar wat mee te doen. Die opdracht neem ik en ik snap ook waar u een nuance aanbrengt. Dat zit namelijk bij dat oppervlaktewater. Daarvan heb ik al toegezegd dat ik daarop terugkom in een volgende rapportage over wat daar de voor- en nadelen van zijn en waarom dat wel of niet in te passen is in het systeem. Het amendement geef ik dan oordeel Staten, maar wel met deze kanttekeningen van mijn kant erbij. Dan de motie Drinkwater-impuls, motie 22. Ik heb u inderdaad gevraagd of u deze wilt aanhouden. Ik heb toch het gevoel dat ik niet zozeer zie, na alles wat ik hierover verteld heb en wat in de Statenmededeling staat, wat dit verzoek nu extra toevoegt aan alles wat we aan het doen zijn. Maar ik laat dat aan het oordeel van de Staten over, behalve dan dat ik het niet eens ben met uw notie over

oppervlaktewater als hoofdmoot. Wij zullen altijd een grondwater gedreven provincie blijven voor drinkwater. En ja, we hebben een droogteagenda en ja, dan vragen we aan heel veel sectoren om daar een bijdrage aan te leveren. Dat doen we overigens ook aan alle Brabanders door te vragen om aan drinkwaterbesparing te doen. We vragen dat aan de agrarische sector rondom beregeningsbeleid, we vragen dat aan particulieren, omdat we inzichtelijk maken hoeveel grondwaterputten er eigenlijk zijn om het tuintje te sproeien en we vragen dat inderdaad aan de industrie, om te kijken hoe zij kunnen besparen. Tegenwoordig heeft men geen zeven liter nodig, maar kan men zelfs met drie liter water een liter bier produceren. Dat zijn allemaal bronnen waar we in de droogteagenda naar kijken. Dus die notie van oppervlaktewater wil ik wel gemaakt hebben. Motie 23 gaat over het toepassen van grijs water en hemelwater in gebouwen, even los van dit gebouw. Ik vond het heel creatief van de beeldredactie van Brabants Dagblad, zullen we maar zeggen. Natuurlijk voel ik de opdracht om ook te kijken hoe wij hier verduurzamen en hoe onze partners kunnen verduurzamen, maar ik voel ook de opdracht dat wij dat allemaal thuis moeten doen. Ik ondersteun van harte de oproep van mevrouw Bijl. Ook slimme watermeters worden uitgerold door Brabant Water, waardoor je inderdaad ook zelf kunt kijken, wat is mijn verbruik en hoe kan ik daarop besparen? En ik wil ook heel graag de boer op om toch nog eens een keer goed in Den Haag duidelijk te maken dat wij hier niet alles kunnen waar het gaat om gedragsverandering, maar dat we daar ook echt regelgeving voor nodig hebben om een level playing field te krijgen, zodat niet alleen bouwbedrijf Heijmans de vlucht naar voren kiest, maar dat eigenlijk al die bouwbedrijven dat doen uit noodzaak. Motie 24 en 25, daar heb ik al het een en ander over gezegd. En dan motie 26 van JA21, Drinkwater moet voordringen. Dat is zo op het moment dat er een crisissituatie is. Stel er is ergens een leiding geklapt en op dat moment zouden er Brabanders zijn die zonder water komen te zitten. Dan kan de provincie, Gedeputeerde Staten als bevoegd gezag, zeggen dat zij tijdelijk toestaan dat er boven de vergunning grondwater opgepompt wordt om die calamiteit het hoofd te bieden. Dat zou ook kunnen in een heel uitzonderlijke situatie dat het al een jaar heel erg droog is, waardoor je uiteindelijk die ruimte niet benut. Dat zou kunnen. Maar dat is ook altijd een bevoegdheid die afgewogen wordt in al die belangen. Dit is sowieso wat we überhaupt al kunnen doen. Dus ja, in crisissituaties gaat drinkwater altijd voor. Waar u op doelt is iets anders, is mijn interpretatie. En in een gemiddelde afweging hebben we natuurlijk ook gewoon als provincie te werken aan natuurherstel. We hebben er net een hele dag over gedebatteerd, zullen we maar zeggen. En zolang het Rijk daar ook geen ranking aan geeft in wetgeving betekent dat, dat wij gewoon die dilemma's continu op elkaar te wegen hebben. Dat kunnen wij niet zelfstandig op een eigen manier doen. Dus ik hoop dat u hiermee voldoende garantie hebt gekregen dat de Brabander, in ieder geval de consument, nooit zonder water uit de kraan komt te zitten, ook niet in noodgevallen. Maar dit blijft de weging die we iedere keer met elkaar te maken hebben.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Een antwoord aan de gedeputeerde via u, voorzitter. Ja, dat geeft een heel fijn gevoel. Maar het gaat er ook om dat we bij verdere planning en verdere beslispunten zoveel mogelijk grondwater voor burgers bovenaan stellen. En als je dan moet kiezen, ik noem maar wat, voor de natuur hebben we ofwel oppervlaktewater ofwel grondwater, dat je dan kijkt waar de prioriteit ligt. Of als je de keuze hebt tussen gaat Refresco extra Coca-Cola bottelen of laten we het door de kraan stromen? Nee, dan is het gewoon drinkwater voor de burgers. Bij dat soort afwegingen tussen belangen en tussen deelbelangen, willen wij zoveel mogelijk natuurlijk drinkwater voor burgers vooraan. Ik denk dat u dat ook bedoelt, maar daar ging de motie over.

Mevrouw **Boelema** (D66, GS): Voorzitter, zo bedoel ik dat ook en dat is bijvoorbeeld waarom voor de winning Kruisland gekozen is, omdat daar een peil gestuurd gebied is, zo ver mogelijk van Natura 2000-gebied. Zo hebben we die afweging gemaakt, waarbij we de natuur zo min mogelijk pijn doen in hydrologie. Dus zo moet u dat zien. Natuurlijk wegen we die belangen ook iedere keer tegen elkaar af. Dat doen we in de droogteagenda bijvoorbeeld ook. We kijken hoe we uiteindelijk met elkaar minder grondwater kunnen gebruiken, maar dat kan niet ten koste gaan van het drinkwater. Maar dat wil niet zeggen dat we niet met zijn allen water moeten besparen. Die oproep doe ik dan toch nog maar eens een keertje, voorzitter. Dat het beste wat we kunnen doen. Met elkaar zorgen dat de groei van het drinkwatergebruik afvlakt en stopt, ook al groeien we met het aantal Brabanders en het aantal bedrijven in Brabant. Dat is de beste manier om ons grondwater te beschermen. En dan kom ik tot een afronding.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Mag ik een punt van orde inbrengen, voorzitter?

De **voorzitter**: Ja.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik ben even al uw adviezen kwijt per motie. Zou u het nog een keertje willen herhalen?

De **voorzitter**: Dat gaan we krijgen en daarna geef ik nog ruimte voor interrupties.

Mevrouw **Boelema** (D66, GS): Ik heb een amendement van de BBB, dat heb ik oordeel Staten gelaten. Motie 22 laat ik oordeel Staten, motie 23 geen bezwaar, motie 24 ontraden, motie 25 ontraden, motie 26 ontraden.

De **voorzitter**: Dan zie ik nog een paar mensen die willen interrumperen. Mevrouw Bijl.

Mevrouw **Bijl** (PvdA): Ik hoorde de gedeputeerde afsluiten met een mooie oproep, maar ze ging niet in op mijn vraag wat de gedeputeerde concreet gaat doen om die gedragsverandering voor elkaar te krijgen. U zou bijvoorbeeld de vraag heel simpel met een ja kunnen beantwoorden, als ik zeg, kunnen wij bij de reactie van GS op het besluit dat de Staten nog gaat nemen, ook komen met een actieplan ten aanzien van die besparingen door de consument?

Mevrouw **Boelema** (D66, GS): Voorzitter, we gaan zeker ook op drinkwaterbesparing inzetten. Dat is niet alleen iets wat Brabant Water zou moeten doen in de provincie Brabant, maar dat is ook zeker iets wat landelijk al vanaf juni '24 op de plank ligt. Ook daarbij moeten we proberen om landelijk de voortgang wat te bespoedigen, om te zorgen dat we daar ook serieus werk van maken.

De **voorzitter**: Mevrouw Bijl.

Mevrouw **Bijl** (PvdA): Voorzitter, ik hoop dat ik dit mag interpreteren als ja, er komt een actieplan. Maar ik ben daar niet helemaal zeker van.

De **voorzitter**: Ik ga mijn handen hier niet aan branden, ik kijk naar de gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (D66, GS): Ja, ik ga daarop in. De vraag is of het dan zou zijn in de vorm van een actieplan, of dat we gewoon aan gaan sluiten bij wat er landelijk gebeurt. Want dat is uiteindelijk altijd slimmer, om werk met werk te maken. Dus ik hou daar nog even een slag om de arm. Maar ja, de toezegging is dat ik in de volgende rapportage inga op wat wij hier in Brabant rondom campagnes te doen hebben.

De **voorzitter**: Dat is vrij scherp, volgens mij. Ik ga naar mevrouw Koopman.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ik had gevraagd of u in het plan van aanpak de betaalbaarheid wil meenemen, zeker als we meer brak water gebruiken en meer handelingen moeten doen om het water drinkbaar te maken.

Mevrouw **Boelema** (D66, GS): Voorzitter, ook daarvoor geldt dat er meegekeken wordt. De drinkwaterprijs is niet oneindig op te rekken door drinkwaterbedrijven. Daarvoor gelden marges, waarbinnen die prijs zou moeten blijven. Dat is ook iets waar de ILT op meekijkt, dat je binnen die marges blijft. Dat betekent dus ook dat er qua investeringen ook scherp aan de wind gevaren moet worden. Want uiteindelijk moet je ook zorgen dat dat betaalbaar blijft inderdaad. Maar dat is niet alleen onze verantwoordelijkheid, als aandeelhouder die uiteindelijk met alle andere aandeelhouders de tarieven goedkeurt. Daar kijkt het Rijk ook op mee.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dat begrijp ik. Het ging me er meer om dat u een plan van aanpak maakt, daar kijken we naar uit. En ik had graag gezien dat betaalbaarheid daarin meegenomen wordt.

De **voorzitter**: Mevrouw Putman.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. Ook nog even over dat actieplan en de gedragsverandering. U gaf aan dat de gedragsverandering heel belangrijk is en dat u allerlei maatregelen gaat meenemen ten aanzien van besparing, het minder douchen et cetera, wat net al benoemd is. Maar gaat u ook in het actieplan meenemen wat wij noemden met betrekking tot het consumeren, qua eten, qua voedsel. Kunt u daarop reflecteren?

Mevrouw **Boelema** (D66, GS): Dank u wel, voorzitter. Ik snap heel goed wat u bedoelt. Maar dat is een buitengewoon ingewikkelde discussie. Ik neem maar even de avocado als totempaal, zal ik maar zeggen. Het kost heel veel water om dat te produceren. Het ligt er een beetje aan in welke streek, maar in heel veel streken is dat zo. Alleen dat is niet hier. Dus vanuit Brede Welvaart zouden we kunnen zeggen, dat zouden we moeten meenemen. En tegelijkertijd denk ik dat we ook realistisch moeten zijn. Heel veel van het water dat gebruikt wordt om voedsel te produceren, komt niet alleen maar uit de provincie Brabant. Ik kijk gewoon naar de wettelijke taak die wij hebben als provincie. En dat gaat over die leveringszekerheid. En die leveringszekerheid hangt samen met aan de ene kant zorgen dat er gewoon in kwantiteit voldoende water is op basis van prognoses en tegelijkertijd proberen om de groei te laten afnemen door inderdaad naar gedragsverandering te gaan. Maar dat is natuurlijk wat anders. Hoe het geproduceerd wordt, is wat anders dan of jij je groente zelf thuis nog een keertje wast.

De **voorzitter**: Mevrouw Putman.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. Ik heb nog een vervolgvraag. Ziet u dat wij als Staten een voorbeeldfunctie hebben in deze? Dan duid ik met name bijvoorbeeld op een aanbesteding die loopt met het bedrijfsrestaurant. Kunt u daar nog eens een reactie op geven?

Mevrouw **Boelema** (D66, GS): In ons aanbestedingsbeleid is duurzaamheid sowieso een van de criteria. Dus we kijken daar natuurlijk wel naar. Er zit niet expliciet een criterium in aanbesteding opgenomen rondom watergebruik, maar wel in zijn totaliteit. Dus daar zou je dingen op kunnen wegen. Ik vind overigens dat ons bedrijfsrestaurant in heel veel andere opzichten het al buitengewoon goed doet, waar het gaat over verspilling. Want uiteindelijk is dat bij voedsel nog een veel groter thema dan alleen water.

De **voorzitter**: Ik ga naar de laatste spreker, de heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Ik zag al bezorgde gezichten bij u en de griffie. Wat ik wil zeggen, is dat wij na de beantwoording door de gedeputeerde ons amendement intrekken, omdat het wel duidelijk is. Maar onze motie gaat gewoon mee in de stemming als stok achter de deur.

De **voorzitter**: Nou, omdat dit zo kort was, is de heer Rutjens de echte laatste.

De heer **Rutjens** (JA21): En ik doe het ook heel kort. Dank u wel daarvoor, voorzitter. En ook dank aan de gedeputeerde. Ik liep net iets te snel weg. De warme woorden over drinkwater uit grondwater vond ik prima en ik stak duimen omhoog et cetera. Maar dat betekent eigenlijk ook dat die woorden voldoende zijn om motie 26 in te kunnen trekken.

De **voorzitter**: Ik check even of de griffie het scherp heeft. Dat is het geval. Oké, dan sluit ik de beraadslagingen over dit voorstel. We gaan langzamerhand richting de stemmingen. Ik vraag de griffie om de stembel in te drukken en aan u om uw sprekerspas alvast in de microfoonpost te stoppen en daar vooral te laten, zodat we ons klaar kunnen maken voor de stemming. Ik heb vicevoorzitter Suzanne Zwart gevraagd om tijdens de stemmingen voor te zitten. Ik schors de vergadering tien minuten.

Schorsing

Stemming

De **voorzitter**: Beste mensen, ik heropen de vergadering. Als u allen wilt plaatsnemen, dan kunnen we het laatste deel van deze dag afronden. Ik vraag om stilte in de zaal. Op het microfoonpostje voor u ziet u bovenaan per stemming in beeld over welk besluit gestemd wordt. U ziet hier drie knoppen, u kent het, voor, tegen en onthouden. De knop onthouden dient u alleen te gebruiken als u zich op grond van artikel

28 van de Provinciewet onthoudt van stemming. Daarover zijn geen meldingen ontvangen. U kunt uw stem alsnog wijzigen zolang de stemming nog niet gesloten is. Na ieder onderwerp geef ik u de gelegenheid om een stemverklaring af te leggen. Als u een stemverklaring aflegt gaan we ervan uit dat u dit doet namens de fractie, tenzij u meldt dat u dit alleen namens uzelf doet. Bij het eerste stuk, als het gaat over het Statendebat van de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof zullen we om de vijf moties even kijken of er stemverklaringen zijn. We beginnen. We gaan stemmen over motie 1, Brabantse Ontwikkelaanpak Natuur. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 19, tegen 31, dus verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Brouwers, Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Leeger, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Vossen, Van Wijk, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 2, Kijk niet zo zuur. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 34, tegen 16 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Brouwers, Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, De Heer, Heijmans, Jansen, Van der Kammen, Koopman, Leeger, Lepolder, Meuwissen, Meylink, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Van der Pluijm, Putman, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schipper, Sluiters, Spapens, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Deckers, Hordijk, Van Hulten, Koevoets, Kuiper, Van de Langenberg, Van der Linden, Ludwig, Van Miltenburg, Philippart, Schellekens, Sheikkariem, Stoot, Vossen, Van Wijk.

De **voorzitter**: We gaan naar motie 3, Verankering doelsturing. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 33, tegen 17 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Brouwers, Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Van Hattem, Havermans, De Heer, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Kuiper, Leeger, Lepolder, Meuwissen, Meylink, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Van der Pluijm, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Deckers, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Koopman, Van de Langenberg, Van der Linden, Ludwig, Van Miltenburg, Philippart, Putman, Schellekens, Spapens, Stoot, Van Wijk.

De **voorzitter**: Dan motie 4, Versterking innovatie. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 32, tegen 18. De motie is aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Brouwers, Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Van Hattem, Havermans, De Heer, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Kuiper, Leeger, Lepolder, Meuwissen, Meylink, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Van der Pluijm, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Deckers, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Koopman, Van de Langenberg, Van der Linden, Ludwig, Van Miltenburg, Philippart, Putman, Schellekens, Spapens, Stoot, Vossen, Van Wijk.

De **voorzitter**: Motie 5, Aanpassing omgevingsverordening. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 33, tegen 17, de motie is aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Buiks, Deckers, Gremmen, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig,

Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Van de Ven, Vossen, Van Wijk, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Brouwers, Berkvens, Damen, Van Dommelen, Frenken, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Van Nostrum, Nuijten, Putman, Rijvers, Rutjens, Sluiter, Tolsma, Van den Wildenberg.

De **voorzitter**: Ik kijk even rond, zijn er stemverklaringen? Ik zie het CDA.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Ik heb een stemverklaring bij motie 5. Het opschuiven van de deadline met zes maanden is natuurlijk zinloos. Echter, we kunnen niet tegen het opschuiven van de stallende deadline zijn, omdat de agrariërs namelijk niet kunnen wachten tot 1 april aanstaande. Met betrekking tot het bolletje over het reductiegat, dat dit door de veehouderij opgevangen moet worden, daar zijn wij tegen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Wij hebben voor de verschillende moties van de BBB gestemd, ondanks dat er enkele zaken in staan waar wij qua koers niet volledig achter staan op het gebied van natuurherstel en het aansluiten bij de BOS 2.0. Maar desondanks is dit een stap in de goede richting, die beter is dan het beleid dat het college aanvankelijk voorstond. Het tweede punt gaat over motie 5, over het aanpassen van de omgevingsverordening. Wij zijn weliswaar voor verder uitstel en het liefst nog afstel van de deadline, maar het moet niet zo zijn dat het een koppelverkoop is met een reductiegat dat met allerlei maatregelen moet worden aangepast en wat ten koste gaat van onze boeren. Dus vandaar dat wij tegen die motie zijn.

De **voorzitter**: Dank u wel. Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Een stemverklaring bij motie 2. Wij vinden dat herstelmaatregelen een positieve impact kunnen hebben op de natuur en hebben daarom voor deze motie gestemd. Maar dat zou natuurlijk nooit in plaats van stikstofreductie mogen zijn.

De **voorzitter**: Dank u wel. JA21.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. We hebben voor de moties van de BBB gestemd. Een stemverklaring bij motie 2 en motie 4. Wij geloven niet zozeer in het Natura 2000-kader, maar binnen dat kader zijn dit toch al wat stapjes, die mensen kunnen helpen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Wij hebben natuurlijk voor motie 5 gestemd, omdat ook in ons verkiezingsprogramma al stond dat hoe urgent de milieu- en klimaatproblemen ook zijn, boeren de tijd moeten krijgen om hun bedrijfsvoering aan te passen. En we zetten ons in voor beter flankerend beleid voor boeren, die stappen zetten om hun veestapel te verkleinen en te verbeteren, met meer duurzame bedrijfsvoering, zoals biologisch-dynamische landbouw of andere activiteiten om emissies te verminderen. Voorts hebben wij voor de moties van BBB gestemd, nummer 3 en nummer 4, omdat die eigenlijk ons beleid ondersteunen, zo zien wij dat.

De **voorzitter**: Dank u wel. 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Het gaat over motie 5. Daar zijn wij tegen, omdat wij blijven beweren dat we de landelijke lijn moeten volgen. Dankjewel.

De **voorzitter**: Dan gaan we verder met de stemmingen. Motie nummer 6, Geen woorden, maar knaken. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 36, tegen 14 en de motie is aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Brouwers, Buiks, Deckers, Gremmen, Hamerslag, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Van de Ven, Vossen, Van Wijk, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Berkvens, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van den Wildenberg.

De **voorzitter**: Dan motie 7, Aandacht voor onze bioboeren in provinciaal stikstofbeleid. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 45, tegen 5, de motie is aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Bijl, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nostrum, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Rijvers, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van Wijk, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Hattem, Van der Kammen, Nuijten, Rutjens, Sluiters.

De **voorzitter**: Dan gaan we door met motie 9, Afblijven van latente ruimte. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 19, tegen 31, de motie is verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Brouwers, Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Leeger, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Vossen, Van Wijk, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 10, Niet verder dan landelijk. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 19, 31 tegen, de motie is verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Brouwers, Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Leeger, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Vossen, Van Wijk, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 11, Geef innovaties een kans. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 34, tegen 16, de motie is aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Brouwers, Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Van Hattem, Havermans, De Heer, Jansen, Van der Kammen, Van de Langenberg, Leeger, Lepolder, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Van der Pluijm, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sluiters, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Deckers, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van der Linden, Ludwig, Philippart, Putman, Sheikkariem, Spapens, Van Wijk.

De **voorzitter**: Excuses, eerst doen we nog even de stemverklaringen. Zijn er stemverklaringen? D66.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Een stemverklaring bij motie 11, Geef innovaties een kans. Wij willen ook inzetten op haalbare, juridisch geborgde innovaties, maar we betwijfelen of dat voldoende gaat zijn voor de stikstofreductie die we nodig hebben. Wij denken dat extensivering en veestapelreductie ook onontkoombaar zijn. Desalniettemin hebben we ingestemd, omdat we het dictum onderstrepen van deze motie.

De **voorzitter**: Dank u wel. Nog anderen? De PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u wel. Wij hebben tegen motie 6 gestemd, Geen woorden maar knaken, want het moet niet de inzet zijn om middelen te verwerven, om boeren uit te kopen of bedrijven gedwongen te beëindigen. We moeten eerst kijken waar men landelijk mee komt en daarom hebben we op dit moment tegengestemd. Hetzelfde geldt voor motie 7 over de bioboeren. We vinden dat er voor alle agrarisch ondernemers een lijn getrokken moet worden en dat er niet voor een categorie een uitzondering moet worden gemaakt. Ze moeten er allemaal evenmin last van hebben, in plaats van de een meer last dan de andere.

De **voorzitter**: Dank u wel, tot zover. Dan gaan we verder met de stemmingen. Motie 12, Maak van de BOS een Statenvoorstel. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 18, tegen 32, verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Leeger, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Brouwers, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Vossen, Van Wijk, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 13, Geen natuurverbod voor de automobilist. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 21, tegen 29, de motie is verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Brouwers, Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Leeger, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Schipper, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Van Wijk, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 14, Geen opcenten-discriminatie. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 18, tegen 32, de motie is verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Leeger, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Brouwers, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Vossen, Van Wijk, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 15, Serieus werk maken van stikstofreductie. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 18, tegen 32, de motie is verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Deckers, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Koopman, Van de Langenberg, Van der Linden, Ludwig, Van Miltenburg, Philippart, Putman, Schellekens, Spapens, Stoot, Vossen, Van Wijk.

Tegen hebben gestemd de leden: Brouwers, Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Van Hattem, Havermans, De Heer, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Kuiper, Leeger, Lepolder, Meuwissen, Meylink, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Van der Pluijm, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Motie nummer 16, Biologische mestaanzuring. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 38, tegen 12, de motie is aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Brouwers, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Van Hattem, Havermans, De Heer, Heijmans, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Leeger, Lepolder, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nostrum, Van Nuland, Van der Pluijm, Rijvers, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Deckers, Hamerslag, Hordijk, Van Hulten, Van der Linden, Ludwig, Nuijten, Philippart, Putman, Rutjens, Van Wijk.

De **voorzitter**: Ik kijk even rond. Zijn er stemverklaringen? De VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, een stemverklaring bij motie 13 en 14. Wij kunnen ons herkennen in de strekking van de moties, maar snappen ook de uitleg van de gedeputeerde om niet nu al deze maatregelen te schrappen, maar wij verwachten wel dat zij terugkomt naar de Staten als deze maatregelen toch een optie gaan worden.

De **voorzitter**: Dank u wel. Andere stemverklaringen? Dat is niet het geval. Dan gaan we verder met de stemmingen. Motie 17, Gelijke behandeling voor alle sectoren. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 14, tegen 36, de motie is verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Havermans, De Heer, Leeger, Van Nostrum, Rijvers, Schipper, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Brouwers, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Sheikkariem, Sluiters, Spapens, Stoot, Vossen, Van Wijk, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 18, Juridische zekerheid voor herbenutting stikstofruimte uit Lbv- en Lbv-plus. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 23, tegen 27, de motie is verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Brouwers, Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Koevoets, Kuiper, Leeger, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koopman, Van de Langenberg, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Schellekens, Spapens, Stoot, Vossen, Van Wijk, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 19, Wat niet kan, dat kan niet, voor alle sectoren. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 19, tegen 31, de motie is verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Leeger, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Schipper, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Brouwers, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Vossen, Van Wijk, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 20a, Aanpassing omgevingsverordening met SMART geformuleerde onderzoeksvragen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 39, tegen 11, de motie is aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Brouwers, Berkvens, Buiks, Damen, Deckers, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Van Hattem, Havermans, De Heer, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Kuiper, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Nostrum, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Rijvers, Roelofs, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van Wijk, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Hamerslag, Heijmans, Koopman, Van de Langenberg, Van Miltenburg, Nuijten, Putman, Rutjens, Schellekens, Spapens, Stoot.

De **voorzitter**: Motie 21, Brabantse Milieufederatie: geen activisme met ons geld. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 14, tegen 36 en verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Brouwers, Buiks, Deckers, Gremmen, Hamerslag, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Van de Ven, Vossen, Van Wijk, Zwart.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar Statenvoorstel 48/24. Excuus, de stemverklaringen. Sorry, het is al laat. Zijn er stemverklaringen? De BBB.

De heer **Tolsma** (BBB): Voorzitter, de BBB heeft voor motie 21 gestemd. Wij zijn tegen het procederen met provinciaal geld tegen provinciaal beleid.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik zag nog andere handjes. SP.

Mevrouw **Koopman** (SP): Voorzitter, wij hebben tegen motie 21 gestemd, omdat we vinden dat insprekers niet gestraft mogen worden met het afpakken van subsidie.

De **voorzitter**: Dank u wel. Lokaal Brabant.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Voorzitter, we hebben voor motie 20a gestemd, omdat we de strekking en intentie van het dictum erkennen, al denken we dat er tekstueel nog wat op te poetsen is met de motie.

De **voorzitter**: Dank u wel. JA21.

De heer **Rutjens** (JA21): Voorzitter, we hebben tegen motie 20a gestemd. Er staan een aantal goede dingen in dat hele lange lijstje, maar met name ook dat er extra belastinggeld tegenaan geknald moet worden en daar zijn we natuurlijk tegen.

De **voorzitter**: Dank u wel. De PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u wel, voorzitter. We hebben tegen motie 17 gestemd. We willen weliswaar de last ook niet eenzijdig bij de agrarische sector neerleggen, maar tegelijkertijd moeten er ook geen andere sectoren worden lastiggevalen met allerlei stikstofmaatregelen. Dus noch de boeren, noch andere sectoren lastig vallen. En deze motie zet in om alle sectoren erg lastig te vallen. Dus die konden we niet steunen. We hebben voor motie 20a gestemd, omdat er wel een aantal goede maatregelen in zitten en zaken die we graag uitgezocht willen zien vanuit GS. Maar op het onderdeel van extra middelen zijn we het niet eens. Op dat punt kunnen we het niet steunen, maar voor de rest alles overziend hebben we het gesteund. We wachten ook graag eerst nog de maatregelen vanuit het Rijk af. Maar desalniettemin zijn wij voor de motie.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk nog even rond. Nee. Dan ga ik verder met Statenvoorstel 48/24, het Rapport van de Zuidelijke Rekenkamer Drinkwater in gedrang. Amendement A1 is ingetrokken. Dus dat betekent dat we gaan stemmen over het ontwerpbesluit Statenvoorstel 48/24 rapport Zuidelijke Rekenkamer Drinkwater in het gedrang. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 50 tegen 0. Unaniem aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Bijl, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Sluimers, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Van Wijk, Zwart.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar de moties. Motie 22, Drinkwater-impuls. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 15, tegen 35, verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Brouwers, Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Havermans, De Heer, Leeger, Van Nostrum, Rijvers, Schipper, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Sheikkariem, Sluimers, Spapens, Stoot, Vossen, Van Wijk, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 23, Drinkwater besparen door toepassing van grijs water en hemelwater in gebouwen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 47 tegen drie. De motie is aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Bijl, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Van Wijk, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Hattem, Van der Kammen, Sluimers.

De **voorzitter**: Motie 24, Nulmeting omringende gebouwen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 17, tegen 33 en de motie is verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Brouwers, Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Leeger, Van Nostrum, Rijvers, Sluimers, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Vossen, Van Wijk, Zwart.

De **voorzitter**: Motie 25, Niet meer dan 3,5 miljoen kubieke meter. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 16, tegen 34 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Buiks, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Leeger, Van Nostrum, Rijvers, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Brouwers, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Vossen, Van Wijk, Zwart.

De **voorzitter**: Ik kijk even rond voor stemverklaringen. PvdA.

Mevrouw **Bijl** (PvdA): Dank, voorzitter. Ten aanzien van het Statenvoorstel zelf, wij zijn de Rekenkamer buitengewoon dankbaar. We hebben voor gestemd waarbij we wel aangeven dat we vooral de bestuurlijke reactie hierin hebben meegewogen, zeker ook op het punt van de ASV's. Dank je wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Nog andere stemverklaringen? Dat is niet het geval. Dan zijn er nog een aantal hamerstukken waarbij ik voorstel om daarmee per acclamatie in te stemmen.

Hamerstukken

54/24 Technische aanpassing reglementen adviescommissies Provinciale Staten (PS)

55/24 Verordening systematische toezichtinformatie Noord-Brabant 2025

05/25 Benoeming bestuurslid van de Zuidelijke Rekenkamer

08/25 Benoeming technisch voorzitter themabijeenkomsten en rondvraagmoment

06/25 Notulen vergadering Provinciale Staten 13 december 2024

04/25 Lijst Ingekomen Stukken 31 januari 2025 (periode 7 november 2024 tot en met 4 december 2024)

De **voorzitter**: Ik kijk even rond, is dat akkoord? Ik stel vast dat dit het geval is. Daarmee komen we aan het einde van deze vergadering.

Sluiting

De **voorzitter**: Ik dank eenieder voor zijn of haar inbreng. De eerstvolgende PS-vergadering vindt plaats op 21 februari. Ik verzoek u om uw sprekers- en stempasjes te laten liggen op de tafel voor u. En uiteraard nodig ik u uit voor een drankje buiten de zaal in de Statenlounge. Ik wens u een fijn weekend en sluit hierbij de vergadering.

De voorzitter sluit de vergadering om 18.35 uur.